ספר
אמונת חכמים

חבור יקר מפז וסגולות מלכים. מאת הרב הגאון
הפלסוף המקובל האלקי מוהר"ר אבי עד שר
שלום ז"ל בן הרב הגאון המפורסם מוהר"ר
מנחם שמשון באזילה זצלה"ה.

Emunkapa...
Velké Topolčany

חובא לבית חרפוס ע"י הגניד ר' צבי הירש
צוקער נ"י

לעמבערג

ברפוס כרגני סגניד מסו' דוד צבי
סרענגל:

JOZEF STEINER
RABÍN
DUN. STREDA

Emunat Chachamim.

Druck von D. Schrenzel. Lemberg. 1858

תרי"ט

אמר המחבר מחלוקת היא בין הפילוסופים אם הנשמה הולכת מגוף לגוף ולפי שמפסר שלא בא לעתי בחבור הזה מבוארת בכל הצורך אומר אני באמת ויסר שלא מלאתי בפילוסופיה שום מופת חוחך ורמיה מכרחת לשים אחת מן הסברות ולכן כל אחד יבחר בפלוסופיה הסברא אשר תיסר בעיניו:

תעודות גדולי הדור

פרי מפיק מרגליות אם לחו מגיה לגרף לרופי הויות ולחרן קושיות ובעיות ועל כל שכיות יוסר מחשבות לבו הנקיות רק ליראת ה' בעויות אים אהוד לשמים ולבריות האלוף החורני הרב חחכמוני הוא עדינו העלני הפילוסוף האלהי המוה"ר אבי עד שר שלום יהי ה' עמו וילו את שלומו אכי"ר:

אורן עיני והאוחיות להלוני על פני ונפשי חגיל בה' אלהים כי הגיע חשקי ותאוחי אלי כאשר נכסף נכספתי למתי חבא לידי עת ושעת הכושר להחעלם במחק ולשן עליו ולהחעטש בלאוח שיחותיו המלוחלחות ומוטש נאומיו הנעימים כי מוקירו הייתי לשעבר ועכשיו ביחר שאת ויוחר כי קרבני המקום לעת הזאת • עת שירה היא ליעקב ומשנכנס אדר בהדר להרבוח בשמחה טובה כפולה ומכופלת עדינו כי הוליא האדון חכמה מגרחקה הוא ספר זוהר חעלומות חכמתו בזיהורי קן קולמוסו שרטט וכחב מוהן כבוד לשמו שלו אשר שלום שלם בחורחו שלם בבינחו ומיושר בפילפולו כופו נעוץ בחחילחו מגא ברכת ה' אין ריקוח נמצא בו המליחו מעץ הדעת הלולים לה' אור לדיקים חכו ממחקים וכלו מחמדים כוחו ומגמחו ומחשבחו רלויה ללמד אל בני ישראל מוסר השכל להחיגם בשבילי השמיא והרי הדעת וחבונה אדחו' לדיקים וישרי' ילכו בם להרים מ כשול מדרך עם ה' ומי כמוהו בדורנו מורה לדק ומגיד מישרים ומפרש מוסרים • עדיו יאמרו המשכילים והמהודרים ברחית ספרו אשרי העם שכבה לו בעולמו וכי אין אדם מקף אלבעו מלמט' אגא א"כ מכר אין עדיו מלמעלה המוחש נא יבחש כי יש ה' נגעה בו ויאלל מרוחו ברוחו להחזיק פס ידו די רשים חקל ופרש יון כרשן לחא המימונות' רוממו' אל בגרונו וחרב פיפיות בידו קבח הופרים לעשות נקמה במיים וחוכחות במסופקים ולחלושים ללמדם לרחקם ולהבדילם מאשה רעה נכריה אמריה החליקה היא הפילוסופיא מחעה מדרך השכל מי שלא מינא כרסו מלחם חמודות אין מסומר בעינביו עינבם ענבי הראש הוא חלמודנו מגן ישעבו ולמי כמהולאלאח כי אם חבוש בגדי הפארת מזה בן מזה הוריין בר הוריין גדול מרבן שמו בשרק ס ממחנו שם מקומו בן חכם ישמח אב ואף כי הפו לי מן אליה וקיון בה ברלוחי שמי וזלרוני רשום בכחבו בין בני עליה והנה הגלוחים ונקראים בשם! החאר"ה ים והמעלה ראוייס ליכחב בשפר דברי שלמה כי הנה מלחו של שלומו ישישים ו שרים סביב לו חכמי ישראל מזכיר לבריהם כל אחד ואחד בטעמו ואומר אבי בשם אמרו ושמא אמריה על כל שאגת אריה בקול שהכל פולים בו הוא ר"מ ר"מ וזלה"ה על פ' למשפחותיהם דבר כנחינהו מסיני טעמו ונימוקו עמו יעלזו חס לי' במשכבות' שפחותיה' לובבות בקבר • ובחיכם גם שמי רלה האדון לזכוחו ולחוארו בלחי ערך אל איכותי כי כבר נודע לנוחי וקטני כחר כבוד אשר אם יבקש להולמו לא הולבחו אם שכבלוני בשביל אבא כי שיחת חיים

לר יבה

ערות הרבנים

לריכה חלמוד וכל טיפח ליו שיולא מפרכמח מקור חולבחו כי לא דבר רק הוא רק הוא בכמות ואיכות ניכר שפה מפיק מרגליות הוא רוח ה' מוסשה בו ניבא וידע מה ניבא כחכם עדיף מנביא ואם דברה חורה ודברו נביאים וחכמים בלשון הבמי הוא לשומע ואין מבין כי דברי חכמים כחידות הדר בונות מספר פרקי ספרו שלשים אות ל מגדל הפורח באויר הבינה חופפת במלח ההפארת מלח לימודי ה' המלומדים ומוספעים ללימוד ובבואה חיבה שלשים נוטריקון שי שלם נקרא בנכח ישראל ושמא המרא עליה לן ופרח לערוך מנחה חלשה ערוכה לעמו יחידו ללמדו בינה והשכל דבש וחלב חחח לשונו כבושי' לבושו הם כבשונו של מקום אחח דבר אלהים שחים זו שמעתו וכפשים יפולן שלא לכמה גילולות מיניים ממיניים שונים פשטו רמז וסוחות נפלאים כי לו יל ושם ולא ניחנו ליכחב כי אם ברמיזה למי שזכה בבינה ולבר בי רב ליחיב בחעמוני לחא אשר הוחרה הרלוע' לשנות בדיבורו לחוך השלום ולשקר במלא אמח כך סורכיה נקם ואזיל במגילת ספרו הסחר הסחיר סוחות הקבלה מלובש' לבוש ובכי נגליי אל מראיחה מלו בל הגורה ותחחיה חעמוד האורה הוא מלכפח מיוחל לשרפים המיוחלים כאים גבריאל לבוש הבדים ברמוז אור היקר בחשך נסחר המזה בנבזה הלנוע בנקלה כל טוב בהפכו טמון ומולנע ומשוער כן ארחות דרכי אל אם הוליא יקר מזולל כפי חבי' ככה מפעלות הטבע מולרו וכל אבן יקר טמוני חול ואור הולרו בלבב החהום נמסרו ומחחחיות ארץ ותהומות ים נגזרו ונכחרו וכל פרי עץ הדר בחילות בין החוחים וקליפות נחוים ואלם ביקר בל ילין מולר ומחוך שליה מלאה דם והלאה מסם יולא לאורה ולחפארה ומכלי מלא שגיאה חופע נהרה ולא נמשכה מלכות בית שאול אלא לפי שלא הי' בו דופי וכל פרנס אין ממנין על הליבור אלא א"כ הופח שרלים חלויה בלאוארו ומלכות בית דוד נחהדר מגרעומ ונשמר במעונו והכרח פני משיחנו כי יבא זכור ושמור כי טב מלגו ולבושי ליליה בים לא מיהו עני ורוכב על חמור הן כל אלה חברו אל עומק החסידים מחכמת חמים דעים הרב המחבר ספר אלו החיקונים ללמד לדברי חכמים וחקודש אל כל אשר יקרב אל בית מדרשו להבין ספרו ולשמור חלמודו ולזכות בסמיכחו כי יחן הרב מרוחו עליו להללו ולפארו ועלי ישים עין השקפחו והשגחחו לטוב' לפארני בחואר נאמן אהבחו מקלס ולא כחואריס בלחי נערכין אל גדר איכותי פן יאמרו המוסלים עלי בראוחם אוחם במגילת ספר כחוב עלי מי האומר חכסיטין הם לו וחכמים אומרים אינן אלא לגנאי ולכן בלא חעשה סניחן לעשה יקיים די מקרא שכחוב חלל נא יעקב כי קטן היא ועתה כי לו חן וכבוד נחן אלהים לכך כן יבר חסדו עליו לברכו ובכל אשר יעשה יליח ואני עם כל המשחחפים עמנו נלפה מחי יאלו לאור העולם הדושו להאיר על הארץ ארשת שפחיו כי נעמו כי מי היא אשר לא יערב לבו לגשח אליו ולחבק בברכא לכולא ביה פרי חדש אסף המזכיר אסיא דמגן ולנה שויא להליל לקוחים ממיח הפילוסופיאה אשר טעמה ארם של עכנא שעץ מיוח נזרקה בה אשר ברפואחו יליל משחח נפשו כאשר בלר היטב כאים הנכר בריאומו כן עומד בו טעמו במעשיו ובמקומו קנה שם טוב קנה לעצמו כן יאמר ה' להטיבו ולרוממו ולהעשירו ממגד אסמיו ומיניה דשר הסמיים מלחא דהאי זכותא ואנא עם אחי במוחב חלחא עם הבן יקיר לבו

כמרגליחא

כתרגליתא טבא בלוחתא לעילה עילתא יפקח עליה דמר עיתא לאשקותא' כב
שעתה ושעת' ויקיימוניה לטב ויקר ולרים קהילתא כבקי בכל מדע וחכמתא יחל
בחלוותא בחגא דעלרתא ולעילא מכל ברכתא בהללותא כנפשו ונשמת
וכנפש הכותב במספר בני ישראל כתיב ה' במו"ב תכ"ן לפ"ק
הדר בן עמ"י הו"ל :

עבדא דהימנותא דליה כחתים לעיל מכל בחביבותא

יעקב בכמו"הר **שמואל אבוהב** זלה"ה

יפה גוף וחורש מלא לשמע חכמתו כל אזן תלל שיף עייל שיף נפיק על
כל דבר ודבר מרגליות מפיק מסיר שפה לנאמנים ויקח טעם זקנים
חכו ממתקים שפתותיו שושנים לשונו לשון הזהב ורוב פנינים מושלי משלים
נפניו יכרעו וגבעו מלפונים בוני ערי מסכנות מסל ומלילה כפיחום ורעמסס
ראשון ראשון מתרולן ושוא עמלו בונים היה אלופנו ועטרת ראשינו בני ישראל
עמוד הימני פטיש החזק כבוד מע' הרב המובהק אבי עד שר שלום באזילה
נר"ו גא ידעך עוד רבות בשני' כ"ר :

אנכי הלל באל"ף מאלף ועד ת"ו לא ידעתי דבר עולמי בוכה לסוג הציחים
ולקשת יומיה כי ראיתי את הארץ והנה תהו ובהו ועזבת אלוף
נעוריה ואת ברית אלהיה וחזקה תת נכריה האומרים בלבם האת נפשנו
כל הון יקר כמלא נמלא בחינו שלל ולא ידעו כי רפאים שם בעמקי שאול קרואיה
ידי על חלני על חלני בת עמי ואני בחוך הגולה על כן דברי לעו לא בהשכל
כי אמלנה יולדת השבעה ועזבה מקור מים חיים לרלוב לה באדמת באדמות
נשברים אשר לא יכילו המים ונכספה וגם כלתה ופשי כמה בשרי בארץ ליה
ועיף בלי מים מי יאכילני פת נקיה ובשרה שמינא אפחורא לד ב' ומי ישקני
מים מבאר בית לחם ויין יקן עתיק עתיקי בנוה טוב ובמרע' במן ירעני והנה
יד נגעה בי ותניעני על ברכי ותעירני כאים אשר ימות מ מחו ותאמר לי קנה
חכמ' קנה בינ' קום אכול פירות ופירי פירות מגן רוה טעם עלו ופריו
שוה הנה לך לגלגת המן לפתח מים חיים אשר לא יכזבו מימים רפאות תהיו
לשרך ושקוי לעצמותיך לויה ירווך בכל עת באהבתה תשגה תמיד

אנכי תולעת ולא איש בראתי את הקזון משחכל הון ת מראות אלהים זה היה
גדול ורחב ילים אים אחד מן הרמתים ראו הביא לנו ס ר חור' כתב אחד
ענק מן הנפילים האיר ממזרח בסרנא דנפים זהוריה חורה תחומה נתנה מפי
עליון דמגילה ספר כפלני מים בליון אסקיון מייא בכסי חווריי כוחבא
חורש' ומגיהה בחכמ' בחבול' אי בעיה אימא קרא ואי בעיה אימ' סברא הנוטף
מעל"י הכתב"ב כתבא למיקרי עייפיהו וסלרינהו כמה הלכתא גברוותא כמאן
דמנחן בכיבתיה דמיין ולא וילחם מלחמת ל' באמונת אומן עלות ממרחק הביא
לחמו ולא לפניו חנף יבא דהוי מעיקרו אף מפרר וזורה ברחת ובמזרה מי
כהחכם ס פר כוכבים ממסילותם עין גלי כמר מלל"י וכסח"ק מאזנ"ים ומבחולה
קלי דקלי בחרי עברי הוא גילה עמיקתא' ומסתרת' כאשר דבר מלך בסתום
חכמה עומקא ורומא עד לאה שמיא ושיחהו קלה בעיא דעהה ללוחתא בע מ
מרגיע' כי יצא כנוגה לדקו פטיר ועטיר מכל ערורי הפליא עלה הגדיל חוסי'
הלי

לי ספרא לבי רב ברכא לכול' בי הגבר הוקם על ליתא לעקים לאפא ואבים
באלטגניומה שלו נסתרות מבראם ת על לעיני כל ישראל מגיל מבראשית ביכורי
גוחנים לו את הטבת בכל מדות טובות שמנו חכמים זה כלל גדול בתורה אם
למקרא ואם למכורת להבא פריכא לחשיב ועביד פירי לרך גדולתו לפניו שני
דרכים האחת מהוב' והאחת שנא' ופורן לעשות לו דרך ולא איתי איש ימוק'
בידי' והני איסורייתא שרי לי מרי שמים ל"ו זכ"ו זכוי' מלאורייתא' ללמוד
וללמד בירלאת ה' כל היום לא הניח לבר קטון וגדול כל לחקון רבנן עטור סופרי'
כתיבן ולא קריין אתין וגמין ריבוי ומיעוטי ספרא וספרי זה האים מרגיע, הארץ
החכין הגדול לגל במים מאירים ובחקר תהום בל חלך בו אמי שיט ולי אליר לא
יעברנו מילא בסלע ומשחוק' בתרי אסר הביא אלוה ניהו החכמה והמלא בסחר
אהלו כלהו תמוי חנו בס' נזיקין מו"ר ואהל"ת וכל הנעשים בקי בסם ובסמוחיה'
אולר בלוס במסנה ובגמ' הכל לריכים למרי איטי"א גם ברכות יעטה מורה :

אנכי היום רך כי ישאלוני מה' לאמור מה זו סמיכ' מי אחה כי חלא כי חבא
בהר הימי בשער הגבוה אליבא ריקנייא מי אתה ומי ביתך כי הביאך על
הלום תולעת נבער מדעת ולא בינת אדם לך שה אובד לבי שבור ונלכה אך
תחחר' את הכוסים פליא' לעת ממך נשגב' לא תוכל לה סיימתיו לשבחי למרך
מאי בעי קטיל קני בהאי ארעא ומאי שיאמי' נאלמתי ד מי' ונשערי חשובה
להשיב חרפי דבר נעלו כי באחר זוקוקין המר ובעורין לאשא מאן דעייל להחס
אימור חובא נקיטי, ומה אעשה כי אחרי שמרוב העמוה יהו פרש שר על הס'
ויושט לי את שרבים הזשב ויורני ואמר לי יחמוך דברי לבך שמור מל חי וחיה
לא יכולתי להחאפק לכל הנלבים עלי גבאנכי ידעתי ערכי עלי כגני לייא מה אני
לבא בקהל קטן שנולד אפרוח שלא נפחחו עיניו ברא כל חטי לא מוקמי מינאי
לא ריטי בהרי ולא גזירתי איכו השתא אמריק האיל ובמקום שמלינו גדולתו
מלינו ענוחנותו פשט העני אח ידו לפני כבודו הני מילי לכלי ניהו דברים בעלמ'
לא שרירין ולא קיימין מעשה פטים שכן עושין פטפ"וטי :

אנכי לל' אנכי אשירה ברוך ה' אשר לא השביח לנו גואל ורבנא אביע"ל חג
לחארנו פתח לה פח"חא על הפר חקה לור חעולה חמלה גמוזה כי גוא
דרחמנא ואחלמנה שפחי שקר פקע איסורא ונפל חלחי הלחי הן הן גבורותיו ס"ל
לבאות ה' חלי גבור שונים חזו מאי דקמן מסיב שלו"ם בין ישראל לאביהם
שבשמים חורחו מעיל עליו בעי"לי עלי"ם בראש הומיוה הקרא בפחחי או"ר
מרא"ש בולי"ן בולי"ן מכחפי"ם והשביע בלחלחות מפאת פניו יש בו לחלוחי רבא
אילנא ותקיף ובכל נ"ח חכמחו והבונתו ונכנס יולא באוכלנא של תורה ובענפוהו
נייחן כל ד' יחי :

אנכי לל' קראתי בכל לב עיני לשמיא נטלי' קלס מרי עלמא דדר בקשט"א
בעילת"א יוחקו אמרוחיו הטהורות בשט ברזל ועופרת יהי אלהו עמו
ויעל על נפי מרומי קרת ישמח לליק כי חזה פועל ידיו לפניו חזון לדבה פעולת
לליק לחיים גם על זקנה ושיבה שים כ' מליהו לשנים ורעננים ממני לבא
בחסד מק

עדות הרבנים

באיספרמקי לעילוי נ"י בנ"י בר"מ כרעוחי"ה גם בניהם יתנו פלי על יסנו
לכסא קטיר להו מרבע מאה תכתקי מכי"ר

קטינא קטינא דליה לכוותיה מלרע
נסמים בכמ"ר יעקב הכהן ז"ל

פירמרא יום ב' לחודש תשון הת"ן

על הכתב

לחפארה וניר ראשים נכון לחש וחכם חרשים בחבונה ולעת קדושים ה"ה ראש
השלישים כמוהר"ר אביעד שר שלום באזילה נר"ו מאיר לכל האנשים.

הקדמה

אמר אבי עד שר שלום בכמה"ר שמשון באזילה ז"ל

כל ימי גלחי בין החכמים ה"ה כבוד מע' אבא מארי ז"ל וכמה"ר משה
זכות וכמה"ר יהודה בריאל הוא הי' רבי מוכהק וכמה"ר בנימין
הכהן הם בלקחם הורוני ויאמרו לי זאת הדרך אשר תלך בה השמר אל תפן אל
לון הם דברי ה"ה המכנים למלמס חכמים אל ישב אל דרכיהם לבך ואל תחש
בלחיבותם כי רגלי חכמתם יורדות מות שאול מעדיה יתמוכו לא יועילו ולא יצילו
כי חוהו המה זכור תזכור דברי החכם במשלו ולמה תשגה בני בזרה ותחבק חיק
נכרי' ויהי היום נקרא נקראתי לדבר עם קלת אנשים מבני עמנו המבלים ימיהם
בספרי אומות העולם ואעש כמעיל קנאה בראותי כי דברי חכמינו הנמר' והאבל'
בעלי רוח הקודש היו לנו לעינים אשר דבר ה' בפיהם אמת בעיני האנשים האלה
לא נחשבו לרעת המינות פרחו במלחם כחשו בספרי החורה ויאמרו לא הם
וכה היו דבריהם בדברי חכמינו נמלא דגן הרבה ותבן הרבה שומו שמים על זאת
כי נטו אנשים האלה ממעגלי יושר המירו כבודם בלא יועיל פנו אל דברי חכמי
חורתינו הקדושה ערוך ולא פנים הנה הנם מינים ממינים שונים ואם היתה להם
הפילוס ופיא' לחכמה כדעתם ידעתי גם אני כי יודע כל שער עמי כי בימי חרפי
למדתי חכמת הטבע וחכמת הכוכבים עד שיצא לי שם בין הגוים בגלילות האלה
ואז מצאתי ראיתי מה בין עובד אלהים לאשר לא עבדו ברוך אלהינו שברא
לכבודו ובפרט אחרי שזכיתי לספרי המאורות הגדולים כמהר"ר מנחם עזריה
פאנו וכמהר"ר משה זכות שמה ראיתי והוכחתי לעיני עמי כי גדלה מאד חכמת
הבוחינו בדיעת טבעי הדברים אשר בעולם השפל יותר מכל מחקר אומות
העולם כי לא נמצא בדבריהם לרווח למאון המשכילים ואפי' בדברים אשר לא
שמו עליהם חכמי הטבע עיניהם לפי שהיו בעיניהם קטני הערך הוכחתי לכל כמה
גדלו מעשה הש"י ולכן בספרי חורתינו הוכחתי מדוע רוב הארנגולים שחורות
והלבנות אינן מולידות כ"כ בנים כמו השחורות מדוע האווזות ריבן לבנות ואם
אינן כמה אינן מובחרות מדוע כל החמורים כרסן לבן ורובן פניהם סמוך לפיהם
הוא

הקדמה

הוא לבן וגבם שחור ודברים רבים כאלה סוף דבר לא הי' דבר בסחרי החורה
שלא מצאתי ראיתי אותו מסכים מאד אל השכל ואל הפילוסופיא' הרחק מאד
מאנשים מבני עמנו אשר עזבו את תורתינו הקדושה בלכתם אחרי אנשים רקי'
מכל חכמה ויגבה רוחם עליהם בדברי חוהו כאלו להם לבדם נחנה חכמת המחקר
ואל תחוש לדברי הבדרשי אשר כתב אל הרשב"א ז"ל כי מחועלת הפילוסופיאה
הוא להוכיח כי אין הנפש מתגלגלת כי שקר דברי שפתיו הבל ואין בם מועיל וכל
דבריו הם יוצאים מסורם פורה ראש ולענה הוא דעת אלכסנד"ר הפרוליס"י
היוני הסובר כי כל האנשים בלתי הפילוסופים כבהמות המה ובמות גופם תמות
נפשם לו מדעת אחרית המכחשת קבלת כל חכמי ישראל במ"ם בגמרא אין בא
דוד בא עד שיכלו הנשמות שבגוף ומ"ם בחנה מא ע' פקודי כל הנשמות שהיו מן
אדה"ר ושיהיו עד סוף העולם כולם נברא בששת ימי בראשית וכולם היו
בג"ע וכלם היו במתן תורה שנא' כי את אשר ישנו פה וכו' ובב"ר פ"א עם
המלך במלאכתו ישבו שמה עם מלך מלכי המלכים ישבו נפשותיהם של צדיקים
שבהם נמלך וברא העולם עוד אמרו אחור אחור וקדם לרחני אחור למעשה יום
אחרון וקדם למעשה בראשית והמה כחשו ויאמרו לא הוא לפי שלא הבין שכלם
הלל טעם רבת הנשמ' בעה"ז ולא ידעו ולא הבינו כי אם רקמכם הוא רק אבל
אין לחמוה בזה כי גם ידיעת ל' בפרטיו כחשו ויאמרו איכה ידע אל ויש דעה
בעליון וכה היו דבריהם הלצים יודעים דעת אמת שיש אלוה נשגב מדעת
אדם והוא חכם לב שיעד הכללים שהם עומדים והחלקים שהם הפרטים הם
מסתרים בכל עת על כן לא ידעם הם כי אינם עומדין ועיין לקמן פרק שני
וזהו ל' מן המקומות בחבוריהם שהם חייבים שריפ' והקורא בהסכקורא בספרי'

בחילוניים שאין לו חלק לעה"ב אז המעמיקים מה' לסתיר עלה.

ודנה פלאטון הפילוסוף הגדול וכל תלמידיו כתבו כי סברת הגלגול מסכמת
מאד אל השכל ואל הפילוסופיאה וכמו כן הוכיחו הגדולי' והמופלאי'
שבחלמידי אריסטו שכן היא דעתו בכל מכל הנביא ראיותיהם מיו"מן קוטוני"ו
בספרו המכונ' על שלשה מלבי הנשמ' בלשונם ל"י טר"יפליני בטאט"ו אני"מי
ותחלת דברי פלאטון ברור מלנו כי הנפש היא עלם נבדל עומד בעצמו נבראת
קודם הגוף יורדת מלמעלה ובאה לגוף והוא פסע הכתוב ויילר ה' אלהים את
האדם עפר מן האדמה ויפח באפיו נשמת חיים. ואריסטו כתב בספרו
מחולדות בעלי חיים ספר ב' פ"ג שהשכל הוא דבר אלהי בא מבחוץ מה שאין כן
נפש הלומתת והמרגשת שהיא בזרע האדם וכבר הייתי בקבולת חכמיה' מלומדי'
מלחמת הפילוסופא' ואצן ואו' שרוצ'אני להוכיח כי הגלגול הוא מסכי' ל השכל כפי
טבע הנשמה ושאיב אל קושיות המנגדים אמנם שאני רולה לדבר בשבח וטעם
הגלגול להיותו מסחרי ההשגחה ואל יתמהו מזה שכן בפי' כתב חכם גדול ביניה'
שמו יול "ליסאר"י לאגאל"ה והיא הפליא עלה הגדיל תושי' על כל קודמיו להוכיח
שדעת אריסטו הוא שהנשמות נברא קול' הגוחות ושכן הולכו' מגוף אל גוף וכמ'
השלישי מחבורו פ"י כתב שכל מה שאיין אל הנשמ' כשהיא חוץ מהגוף כיון שאי
אפשר להבינו מלא שכלנו אין לפילוסוף להשיב לזה והבאתי דברי קוטני"ו ולגאל"ה
המזכרי' והעתקתי אותם ואח"כ אמרתי מי שרולה להשיב ישיב ולא ה' פולא פה

ומלפלף

ומלפלף ואומנם אל מה שכתב הנדרשי בענין חתיית המתי אמי נזקק להשי כי
לפי פשוטי הדברי יפה הסיב ודבר על זה הר"י אברבנאל בפ' כי תצא ואברבא
עם זה יתורץ יותר בריוח מה ששאל רבינו שעליה גאון בספר האמונות במאמר
השביעי בשאלה השלישית אם הכל הארץ כל האנשי אשר יחיו בתחיית המתי
וחשבונותיו שם אינם כהוגן כי אינו מתשיב כמה תינוקות שמתו בקטנ' ואפשר
שהם גדולי המין מאשר נשארו בחייה ועוד חסידי א"ה יש להם חלק לעה"ב אבל
במה שכתב הר"י אברבנאל והן פשוט' של דברי' בגלגול יתורץ הכל בריוח וכהוגן
אלא שעוד לאלוה מלין בענין זה תראה אותם נזהר פ' מקצי' סוף דבר בין
בפשוטן בין בהעלמן של דברי' אזלה לה הקושיא מעיקר' וכאן מתכוב פרפרת
אחת ששמעתי על מה שאמרו נזהר שנשמיה נדב ואביהו' מתעברו נפיהם' כדי
לסייעו במעש' שטי' והוא ראשי חיבו' הפסוק פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן
פרחה יצאה נשמתו חזרה שמולה בנפשות נדב אביהו' לכהונת עולם זכה רומח
בקנאתו וקרא אליהו הנביא ראה נביאי הבעל כמלאכי השר' נלע' ואמר' כמוהר"ר
משה זכות אל"ל ביאר הפסוקי הבאי' לחיין בהאי לאמריהן בפ' הדר על המור'
הגר' נפני רבו לאזיל לשאול בלא ולד וחזיב מיתה ומריצין אותו מגד להו ולפי
שהי' נראה שפ"ח הור' הגר' נפני משה על שהיו השבטי' מכו' אותו ואומרי'
ראיתי' בן פוטי זה שפטים אבי אמו ענגלים לע"ז והרג בשיא שבט מישראל לכך בא
הכתוב להגדיל שכרו בכל שלש' דברים הללו ולעומת מה שאמרו שחייב מיתה
אמר הנני נותן לו את בריתי שלום ופירשו אלא ימות לעולם שפינחס הוא
אליהו ולעומת לאזיל לשאול בלא ולד אמר ולו שו אחריו ולעומ' מה שאמרו
מוריצין אותו מגזלתו אמר בריח כהונת עולם וכבר ידוע מה שכתב' הרב
אברבנאל בפ' שופטים ז"ל כבר ידעת סומת הרב המור' בחלק ג' פל"ז בכל
מעש' הכשוף ויתר הדברים והוא שהם כולם דברי תהו והבל ושמשבו לא הם
חסרי הדעת והם כלם מפועל הדמיון ואינם שיה' בהם שום ממשות ומל אות
החלטי כי הוא לא יסבור במליאות השדים ולכן יתשיב שהמעשים האל' כלם
מעש' העתיקים אבל הדעת הזה המור' האלהית מכזיבתו שהיית' מליאות
השדים באמרו יזבחו לשדים לא אלוה וקבלת חכמינו ז' תרת לזה כי הם קבלו
מליאות השדים ומעש' הכשפים וכו' ע"ש ודעת רמב"ע לפי שכתב שנקראי'
בעירים לפי שנראים למסורפי הדע' על דמיון שעירים וחיתים עכ"ל ע"ש
בדף פ"ג והייתי יכול להוכיח שכן הו' דעתו לפי שבתחלים על פסוק ויזבחו את
בניהם ואת בנותיהם לשדים כתב ז"ל כמו מתשבותם כמו תמיה הנביא פירוש
דבריו כשם שהכתוב קראו חכמ' הנביא אעפ"י שלא הי' נביא לפי שכפי מחשבת
נבדי הבעל הי' נביא או אפילו לפי מחשבת ישראל שהיו
מחשבי' אותו לנביא אמר כך אע"פ שאין שדים בעולם אמר הכתוב יזבחו
לשדים לפי שהם חושבי' שנמצא שדים ואם כך דעתו הוא בפיי נגד תור' שבכתב
שמה הוא שאמר הכתו' לא אלוה אם כפי מחשבות הרי הם חושבים שהם
אלוה ואם כפי האמת אם אינם במליאות מה לריך לומר שאינם אלוה וממה
שכתב בפ' אחרי מות על שעיר עז"ל שהיא דורין לכמאל וכתב בהיותך בן
שלשים ושלש תדעמו ופי' כשרגיע אל פסוק ולא יזבחו עוד את זבחיהם לשעירים

וכמו שכתב' הרמב"ן שם אפש' לומר שאינו מכחיש מליאות השדים או שמחלק
בין שמאל ושר המדבר לשדים ומכחיש וסובר שאין לשדים שום כח לפעול
ולכן סובר שאין ראוי להם שם שדים שהוא מלשון יסוד להרים וזהו מה שאמר
כמו מתשבותם הנ' בעלי הדעת הזאת חוסבי' רבותינו לרשעי' מספרי שקרים
לפי מה שבא בגמר' בפ' ערבי פסחי' ובמקומות אחרים ובמקום אחר
ממדינת מוסף "ראתו לשנים שעברו הי' פילוסוף ג' מבני עמנו שהי' מוטה מאד
אל הדעת הזאת ועוד הי' מספק בפעולת השמות ואולי לא הי' מאמין בהם
ויקר מקרהו כי אדם אחד ממדינת פיימונט"ו בקן ימיו כפאו של והפילוסוף
הזה היה מלעיג לדברי האומרי' ששל כפאו ומחזיק אותם לפהאים מאמיני
לכל דבר והי' אומ' חולי טבעי הו' מחולי הנכפי' ואנחנו כדי להעמידו על האמת
אמרנו לו הלא תראה דבר מפליא וישימו ביד האדם הנז' והוא היה מוטל על
מכתו בלי שום הרגשה דברים רבים וכתבים שונים ולא זע ולא הרגיש כלל וכלל
וישימו בידו נייר אחד וכן שם הויה ואדנות משולב יחד והוא שם בלתי יצוע
לבעלי הפשט כי אינם מכירים רק העשרה שמות שאינם נמחקים ויהמה האדם
בקול גדול וישלך מידיו השם בכח גדול ועיניו היו כגורות ולא ראה מאומה וישימו
בידו עשב איזוב נקרא בלע"ז אורי"נאנו ויאליכהו מידיו בכח ונשמע קולו אבל
לא כבראשונה ויעשו הנסיון הזה לעיני הפילוסוף כמה פעמים ביותר מעשרה
ימים הן בשם זה הן בשמות אחרים הן בעשבים ובדברים אחרים שבהם לא
התנועע כלל והי' זה בפני כמה וכמה אנשים ויודה הפילוסוף ולא בוש אבל
בעלמא שורש המינות מכאן יצא וכמו שאמרו בגמ' אלמלא לא ראיה לא האמנת
ושרש הטפשות ג"כ מכאן יצא כי אי אפשר שאדם אחד יראה הכל ואם לא יאמין
לדברי חכמינו המספרים הדברים לאמתן וכתבו אותן בחלמודנו הקדוש אין
תרופה למכתו ועל זה הי' מבאר כמוהר"ר יהודה בריאל מ"ש בגמר' שכל מי שיש
בו גבות הרוח כאלו כופר בעיקר לפי שגבות הרוח גדול היא זו להאמין לשכלו
לבד עד שיכחיש קבלת חכמינו וספורי אנשי' לדיקים בעלי החור' שבע"פ כל עוד
שהדבר לא יהי' נאות לשכלו ולכן מי שיש בו גבות הרוח ואינו מאמין אלא לשכלו
בנקל יבא לכפור בעיקר ולהיות שקלת מפילוסופי עמנו נחוכתו עמי על הדבר
הזה אמרתי להעלות על ספר חבוכתי אליהם והן על הרוב לקוחות מהקדמות
חכמות אמוסיות או מדברי הפילוסופים שבעמנו כי אין שבחה של מטרונא בשעה
שמתקלסת מקרובותיה אלא בשעה שמתקלסת מלרותיה ולמען שיהי' ספרי זה
דבר השוה לכל נפש לפי למאמינים בני מאמינים כתבתי בו ג"כ הרבה פירושים
ופשטים הן בחכמי ה' וכפי מה שלמדני מע' אבא מארי ז"ל הן ששמעתי מרבותי
זכותם יגן עלי כי הם גלוני כאב וכבר אמרו רז"ל כל המלמד בן חברו חור'
מעלה עליו הכתוב כאלו ילדו ועל זה פירש הרמ"ז פקודי ואלה תולדות אהרן
ומשה ביום דבר ה' את משה בהר סיני ואלה שמות בני אהרן הכהן נדב
ואביהוא אלעזר ואיתמר אלה שמות בני אהרן הכהנים המשוחים אשר מלא ידם
לכהן ופירש אותם (עם מעט מוער שהוספתי משלי) במה שאמרו ואם הי' אביו
תלמיד חכם אביו קודם לרבו והנה שלש בחינות נמצאו בהם ראשונה היותם
תומידי מרע"ה שניה היותם בני אהרן שלישית היותם כהנים ובבחינ' הראשונ'
היו בני משה ובני אהרן לפי שמשה למד אותם תור' וזה הי' ביום שקבל משה את

התור׳ שלא נעשה רבותם של נדב ואביהוא ואמנם לפי שאהרן הי׳ ח״ח וגם הוא למדם תור׳ אעפ״י שמשה הי׳ רבם מובטח לפיכך אהרן הי׳ קודם אמנם בבחינ׳ זו אין הפרש ביניהם שכולם היו תלמידים בשוה וזה פי׳ הכתוב ואלה תולדות אהרן ומשה ביום דבר ה׳ את משה בהר סיני ובבח׳ ל׳ שנית אינסבני משה ויש הפרש ביניהם כי נדב הי׳ בכור וזה הוא שאמר ואלה שמות בני אהרן הבכור נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר ובבחינ׳ השלישית אינם בני משה לפי שמשה לא הי׳ כהן ולא הי׳ הפרש ביניהם שכולם נתכהנו ביום אחד וזהו שאמר אלה שמות בני אהרן הכהנים המשוחים אשר מלא ידם לכהן וקיימתי בעצמי בזה בן יכבד אב ועבד אלוהיו אמת שיש מהם מיוסדים על רזי התור׳ ולא יבינם כי אם הבקי בהם אבל גם הפ׳ הראשון לא יבינהו כי אם מי שלמד דברי הפילוס׳ והאלטגניטי׳ המקו׳ ברחמיו הרבים יטע אהבתו ויראתו בלב כל עמו ישראל לעשות רצונו ולעבדו בלב של׳ ויאר עיני בתורתו אכי״ר :

פרק ראשון

רוב החכמות האנושיות הן מסופקות והתחלותיהן לא הוכרחו אצל האנשים בשום מופת אלא בדו אותן האנשים הקדמונים מלבם כדי לבאר סבת הדברים שבעולם השפל ומציאותן א״כ אפשרי לא מוכרח אדרבא על הרוב לפי שהסבה ההיא אינה אמתית ואינה מספקת הכניהו הפילוסופים עצמם בדוחקים גמורים שמבואר נגלה שהם נמנעים אצל השכל ומזה ג״כ נהיה שלא כוונו הפילוסופים לעשה אחת אלא כל כת וכת לקחה לעצמה ההתחלות אשר בדה מלבו ראש הכת ההיא ומהן הולידו תולדות אך אם סבת הדברים הללו תוכל להתבאר בדרך אחרת ויותר מרווחת כל התולדות ההן בטלות לגמרי וכדי שתבין נפרש אחת מן ההתחלות הללו הסכימו הפילוסופים שממה שאינו לא יתהוה שום דבר ושום דבר לא יבוטל לגמרי עד שישוב אלא דבר ורצו שהדברים מתהפכים לדברים אחרים ולא ילמו סבתו על דרך משל אם יכבה אש הגר ותבוטל השלהבת ויבא עשן התחתיה איך נתהוה העשן והיכן הלכה השלהבת ואם יאכל אש לחם ויתהפך מזונו לדם ובשר איך היה זה ובאיזה סבת זה בדו מלבם דברים רבים יש מי שאמר שאפשר שכל הדברים נעשים מן היסודות והם אינם נפסדים לעולם ולפי שאנו רואים שהאש כבה נתקה ואמרו שטועים אנו ואין האש כבה אלא נחלק לכמה חלקים ומתעלם בחוי׳ ונראה כאלו אינו ויש מי שאמר שכל הדברים נעשים מגופים קטנים שאינם יכולים ליחלק וקראום בלשון יון אטומי׳ ויש מי שאמר שאפשר שנמצא בעולם דבר אחד לא ראה אותו שום אדם בעולם ונקרא חומר ראשון ודבר אחר נקרא צורה עצמית וכשהגר כבה ונולד העשן הוא זה החומר שפושט צורת האש ולובש צורת האויר וכן הוא במזון האדם ובדברים אחרים ואמרו גם כן שהבעלי חיים והאנשים הם מורכבים מחומר זה ומצורה זו והצורה היא נשמתם ואין להם אלא חומר ראשון והנשמה וכשם שכאשר המזון נהפך לבשר ולדם והאש לעשן והעצים לגחלים הלכו להם צורת המזון והאש והעצים שהיא עצמותם ובאה צורת הבשר והאויר והאש שהוא דבר חדש כן כשנשחוט הבהמה וכשנתם האדם אף על פי שאנו רואים בעינינו שהבהמה והבשר והעור והלבב והשחיטה היא אותה בעצמה שהיתה בעינינו קודם שנשחוט אותה אז קודם שנמות וכן הוא האדם בעצמו שהיה בחיים עם כל זה נרגע

המיתה פרחו הלכו להם אותה הבהמה ואותו האדם ובאה כאן בהמה חדשה ואדם חדש וכשר ובני מעים ועצמות חדשים ואע״פ שאנו רואים שאין זה אמת כוונים אנחנו שהרי אין בבעל חי אלא חומר ראשון וצורתו היא הנשמה וכאן בא צורה חדשה קראוה פורמ״ה קרוריק״ה וזו היא דעת אריסט״ו לפי דעת גדולי תלמידיו וכמו כן הכניה עצמו אריסטו בדוחקים אחרים כדי לקיים סדרתו ואמר שהאויר הוא לח יותר מן המים והשמש אינו חם כלל אלא שמוליד החום בעולם הזה עוד הוציאו תלמידיו מן דבריו שהמנין והאורך והרוחב הוא דבר נבדל מדבר המנוי והמדוד כמו דבר מדבר וכשנמצאו כאן שני אנשים דרך משל יש כאן שני דברים האנשים והמנין והם שני דברים נבדלים זה מזה באופן שיוכל הקב״ה להכריח האנשים ולהשאיר כאן מניים וכן אם יש כאן שלחן דרך משל יוכל המקום ב״ה להכריח השולחן ולקיים כמותו וישאר כאן אדם ורחבו בעין בלתי השלחן ומה שיותר מהמיה הוא מה שאמרו שכשם כאן דרך משל שולחן אחד ונעשה שלחן אחר דומה לו בעשיתו שלחן אחר מיד נוסף על השולחן הראשון דבר אמתי ומקרה כמו הלבנונות והשחרות שהם דברים אמתיים נוספים על הדבר וזהו הדמיון שהוא דומה אל שלחן אחר וקראוהו הלטרפות והזהירו ואמרו שאין זה פועל השכל שמדמה זה לזה נקרא בלשונם מי״נס רציו״נים אלא דבר אמתי ומקרה עומד בו נקרא בלשונם מי״נס רי״אלי אף על פי שאין אנו רואים בו שום דבר ואנו לא נודע לנו שיש שולחן אחר כמוהו אין כאן שום דבר לעיניו ושכלנו וכיולא בזה הוא חכמת כל הפילוסופים אמנם לאותם שאומרים שהכל נעשים מגופים קטנים כל הדברים הללו הם שקר גמור וכן כתב בעל ספר אלים בדף מ״א זה לשונו ו הנה כל אלו החכמות שקראום אלקיות הן בנויות על יסודות רעועות שאם ההיולי הוא לחיון ורעיון רוח ואם אינם גלגלים ומזורות שהרי ביאר במופת מ כיח שזה האויר המהפשט ועולה שם נקרא מיתי״ר לקוחות וספיריאנו ושהכבדים הם מתנועעים בטבעם בסביב נגד היסודות שטבעם לנוח וכשהם חוץ למקומם יתנועעו כלם התנועה ישרה זה למעלה וזה למטה עד בואם אל מקומם ואין צורך למניעים ולשכלים נפרדים אם כן אזלה לה החכמ׳ הזאת כלה וכמה קולמוסים נשברים וכמה דיותים נשפכים על אלו הויכוחים וקורא״ים לעוסקים בכמו אלו חכמים אלקיים ומורי הדרך היה כועס על הקורא״ים אותם כן ואמר הלואי שנזכה לשם פילוסופים טבעיים כי האלהים בשמים וכו׳ ומה לנו לבנות האמונות על הדעות המשתנות בכל פגוח ועונות עכ״ל ואחרים בדון להם דרך אחרת ואין זה מן החיתה כי כל ההתחלות הן בדויות והחכמות הן בדרך אם כן פי׳ אם ההתחלות הן אמיתיות ובהן דוחקים גדולים אפילו אצל בעליה ואם ימצא מי שיבדה דרך אחרת שבנקל נפרש סיבת הדברים הטבעיים נלך אחריו אך בדרך אפשר ואפשר ג״כ שאחרינו יבואו אנשים שיוכיחו שכל החתלותינו וחכמתנו אין בם מועיל וכבר בא חכם א׳ מן א״ה שמו רי״נאטו די קארטי״ס ואמר שכל הדברים האלה הם דברי שקר ובאיר הפילוסופיה באופן אחר והלכו אחריו חכמים גדולים ורואיה עוד שן׳ רשל ון׳ סינא ורוב מפרשי אריסטו בין מן היונים בין מן הערביים בדו מלאך אחד וקראוהו שכל הפועל ולא נמצא בזה מי שחולק בדבר והלכו אחריהם פילוס׳ פי היהודים שבימים ההם כמו שהראה

במורה נח"ב פ"ל והרלב"ג במלחמותיו כתב על זה דברים שאסור לשמען יטויינו דברי הרב מוסקאטו בפירושו לכוזרי מאמר א' בתחלתו אמנם בדור הזה כל חכמי א"ה מודים ובאים שכל זה שקר ושכל הפועל אינו אלא כח מכחות השכל ובענין הלבעי' והגווני' הסכימו בדור הזה שאין שום גוון בעול' שיהי' דבר אמתי אלא הכל נראה לעין ועוד הסכימו שאין גלגל האש במציאות וכן כמה דברים אחרים שבדורות הללו חלקו לגמרי על אריסטו ונלאתי לכתבן והטיב אשר דבר החבר במאמר ה' סי' י"ל ובפר' במה שכתב זה לשונו וכמעט שאין החכמי' בין שני אנשי' במה שנחלקו בו אח"כ מהדעות במה שאחר הטבע גם בהרבה מהטבע ואם נמצא כח אחת מסכמת על דעת אחת הנה אין זה לחקירה וחולקה שעמדה עליהם אבל כיעה אחת מהדברים קבלו ממנו יע"ש ובזה נהיה גם כן בחכמת התכונה שהכל בדו כדי לתת טעם למה שהיו רואים ולא היו מבינים ראו הכוכבים הולכים ממזרח למערב בכל יום וכל ככב וכוכב הולך ממערב למזרח בזמן מסוגה מחברו הירח בכ"ז ימים השמש בשנה אחת וכו' ועוד לפעמי' הם נראים קטנים לפעמי' גדולים לפעמים בנחת לפעמים במרולה ומהירות ובמהלך הראשון ממזרח למערב הכוכבים הסמוכים לקוטב העולם עושים בכ"ל שעות מהלך יותר קלר הרבה ממה שהם בעצמם עושים כשהם רחוקים מהקוטב והכוכבים הקיימים הסמוכים לקוטב ממש כמו אותם הכוכבים שקראום זוב הקטן חנין וחבריהם ע שים מהלך קלר מאד בכ"ל שעות ובמהלך השני ממערב למזרח כל עוד שהכוכבים יהיו יותר סמוכים לקוטב מסלול השמש עושי' מהלך יותר קלר ממה שעושים הרחוקי' מאותו מסלול אמנם התמונות הללו הם נערכות ונסדרות כפי הרבתם ורחוקים מן אותו הקוטב ולבאר כבתר זר בדו מלבם דברים רבים כל הקדמונים אמרו שהרבה גלגלים יש והעלו מספרם לשמונה עשר כמו שכתב הרמב"ם בהלכות יסודי התורה ובפרט שלכל כוכב נמצא גלגל המשא ומוליך אותו ממערב למזרח וגלגל אחר עליון על כלם המניע כלם ממזרח למערב וגלגל חוץ ומזל קבוע ובדורנו העלו החוקרים שאין שום גלגל עליון המניע והכוכבי' ההולכים שלים חוכ"ל אין להם שום גלגל קשה אלא הכל גלגל א' זך כמו האויר ויתר זך ממנו וכמו שכתבתי למעלה בשם ס' אלים וגלגל קבוע ומזל חוזר והוא ממש מה שכתבו רבותינו במסכת חגיגה רקיע שבו חמה ולבנה כוכבים ומזלות ולא נראנה אמתת דברי רז"ל אל א"ה אלא אחר שנראנה להם שפורת הזכוכית בלע"ז קונקיאל"ו הרי לך כמה גדולה חכמת רז"ל ואריך להתיישב במה שכתוב חזקים כראי מולק ועל שאר הדברים שאמרנו למעלה בדו דברים אחרים יש מי שאמר שהארץ היא יושבת ממרכז גלגל השמש ויש מי שאומר שגלגל קטן בתוך גלגל גדול אך אותו בלשון יון אפיליי"קלוס ועל שאר החלופים ובפרט על תנועות הירח (שבחכמה גדולה אמרו רבותינו במסכת ראש השנה ירח לא ידע מזונו) בדו דברים כל כך זרים שהם בעצמם אמרו שאינם אמתיים אלא שאומרים כדי לבאר איזו סבה לתנועתיה' וכן קראום בלשון יון אפיטו"סים וכן כתב בפירוש פרמנדי"סקו פיקילומינ"ו בטיאורי"מי בדו וכיוצא בזה כתב קרטי"סיו בענין הדברים הטבעיים ורובא למוכר מן החוכנים בכמות ואיכות הסכימו עם נקול"ס קפי"רניקו ועם כמה מתלמידי פיטא"גורה שהשמש אינו הוא המתנועע אלא

הארץ מתנועעת בכל יום ממערב למזרח אלא שקרה לנו כמו שאירע ליושבים בספינה והיא מהלכת ונראה להם שהארץ היא מהלכת ולכן הטיב מאד פלא"טון במה שאמר שמה שהאנשים קוראים אותם חכמי אינם אלא סברות ואפשר שכן אמת ואפשר שכן שקר ואין החכמה אלא למלאכים היודעים סרס הדברים בשמי' שמהם ישתלשלו כח הנמצאים בעולם הספל' והשרשי' הללו קראם בשון יון אידי"אי פ רוס מורים והיא האמת בעצמו כאשר מוכיח בפרקים הבאים:

פרק שני אשר

על כן יפלא האיש החורני איך נמצאו אנשים אשר חפצו לדברים אשר לא כן על ה' אלהיה בנכתם אחרי הקדמות הפילוסופיאה וכבר הכה על קדקדם הרב בעל העקדה בהרבה מק מות ובפרט בס' חזות קשה והרשב"א בחבוריו וחכמי' אחרי' ואנשים אחרים חכמים בעיניה' כפרו בהרבה דברים מדברי רז"ל בלכתם אחרי דברי א"ה אע"פ שהוכחתי שכל חכמתם בזויה מדעתם ומצל' גם כן במחלוקת שנויה והיא מן התימה שהרבה יותר כבלו הפלוס"פ' את אריסטו ממה שעשו אנשים הללו את חכמ ישראל שהרי כתב הרמב"ם במורה ח"ב פט"ו שרוב האנשי' המובדים שהתפלספו ירחיקו לחלוק עליו או לחשוב בו שטעלמה ממנו חעלומה או בשגג בדבר מן הדברים עכ"ל וזה אפילו בדברי' בפ"א ולא עוד אלא אפילו בדברים שנראה בדור שטעה כמו בכבי' שיש להם זנב בעד קומיט"ו ובעגול הלבן הנראה בכל לילה בשמים נקרא בלשון יון גלקסיא"ה פירוש עגול של חלב והם כוכבים קטני' מאד נמצאו קצת מן הפילוסופי' שרצו לקיים דבריו והאנשי' הללו כל עוד שמצאו בדברי רז"ל דבר אשר אינו נראה לעיני שכלם המסובב כחשו לגמרי ומעיל אני עלי שמים וארץ שהרבה פעמי' הבאתי נהם ראיות מדברי רבותינו ז"ל ועקמו ספקותיה' ואמרו אמת שחכמי' אמרו כך אבל אינו מאמין ואינו מעתרי הלא ואחרי' אמרו אמת שחכמי' אמרו כך אבל כפי הפשט אינו אי שמים ולא ההיה תורה שלמה שלנו כשיחה בטיחה של אריסטו ושאר הפילוסופי' ראשי הכתות וכל דבריה' וכן שלא נמצא על הרוב בחכמות דבר ולאי למה נכתים דברי רבותינו שריב דבריה' דברי קבלה ודעתם רחבה מדעתנו וכי אי אפשר להיות במציאות אלא מה שיבין שכל' הדל יתפאר נא הראב"ע במזמור ק"ז על מה שכתב שבראיה גמורות מודע שתחת משוה היום אי אפשר שימצא שם יישוב ז"ל שם ולא הזכיר דרו' בעבור שם השמש אין שם יישוב בראיות גמורות ע"כ ועכשיו הכל יודעים שהוא מיושב בכל חקיו ונמצאו שם מדינות רבות וגדולות אמנם אם נעיין בדברי רז"ל נדע כי האמת הוא רק אהם ולמען תבין דע כי כאשר נחלוק העולם כלו לשני חלאי' לפון ודרום העגול החולק העול' נקרא משיה היום והחוכנים חלקו כל חלק וחלק מלפון ודרום לחשפים חלקי' ונדבר עתה מן החלי ללד לפון שבו אנחנו ושני' העשרי' וארבעה חלקי' הראשוני' אחר משוה היום השמש הולך עליה' מתקופת ניסן עד תקופת תמוז ומתקופת תמוז עד תקופת תשרי איב נמצא השמש על ראשם ממש שני פעמים בשנה ובשאר הימים השמש הוא סמוך לראשם מאד מאד והארבעי' ושנים חלקי' האחרי' אין השמש הולך על ראשם כלל אבל בקין הוא סמוך להם ואם רחוק ממם והכ"ל חלקי' האחרוני' השמש הוא רחוק מהם מאד ובחורף הם נהם בגד

תמידי הרבה חלשי׳ עד שגדל הקור מאד והיוני׳ לא ראו המדינה תחת משוה היום אלא היו יושבי׳ במ״ב חלקי׳ האמצעיי׳ וראו קצת מהארצות מהחלקי׳ האחרוני׳ וראות׳ שבחלקי׳ האחרוני׳ האלו׳ א נם יכולים ליסד בהם בכוג׳ בחורף מחמת רוב הקור כמו בארץ גרמניא׳לי״אה ובני אולנ״לה שהיו רולים נעמוד שם בעת החורף הפו תמו (והוא מה שאמרו רז״ל שלד לפון פרוך) קראו למקום ההוא חלק הקר ולחלק האמצעי חלק הבינוני ולפי שילידת ההפכי׳ אחת הסכימו שתחת משוה היום וסמוך לו לא נמצא ייסוד מחמת רוב החום וקראו אותו חלק הלנוי שאלו היו יושבי׳ שם האנשי׳ היו נלני׳ מחמת רוב החום אבל רז״ל לא אמרו אלא שלד לפון פר ן ועוד אמרו שירושל׳ היא בעבורו של עול׳ ומזה נראה שאותן המדינו׳ החמות הן מיושבות ומעתה חלק המיושב הוא ששים ושמה חלקי׳ ואמצעות׳ הם שלשי׳ וג׳ ושם בקירוב עומדת ירושל׳ שהרי היא רחוקה מן משוה היום ל״ב חלקי׳ והראב״ע לא שם לבו לדברי רז״ל אמנם בדורות האחרוני׳ הבינו כל חכמי א״ה שהאמת עם רז״ל ואיך אם כן נסמך על שכלנו הדל אפילו דמה שנראה לנו ברור וכחים דברי חכמינו ובפרט שראינו בנסיון כמה פעמי׳ טעו חכמי האומות אפילו דמה שהיה נראה ברור אליה׳ כגון מה שאמרו שבולאי לא נמצאו אלא אלף וכ״ב כוכבי׳ ועל זה פילוסופי עמנו לחקו עלמם בפ׳ מונה מספר לכבים ובפ׳ הבט נא השמימה וספור את הכוכבים ואמרו דברי׳ שאין להעלות׳ בכחב הנה בדורות הללו באמצעות השפופרת של זאכ״ת ראו שנמצאו אלף אלפי׳ ורבי רבבות כוכבי׳ שא״א למנות׳ ובפרט באותו העגול הלבן הנקרא בל׳ יון גלקס״אה שלא נודעו לקדמוני׳ ועל זה היה מפרש כמהר״ר משה זכות פכוק הבט נא השמימה וספור הכוכבי׳ אם תוכל לספור אתם ואמר שאברה׳ אם טרולוגוס גדול היה כמו שארז״ל והיה מכיר הכוכבים הנראים בשבתנו בארץ והם אינם אלא אלף וכ״ב מפני שמחמת רוחק השמים מעל הארץ אי אפשר לראות אותם הכוכבי׳ היותר קטני׳ שמספרם הוא כמעט לאין קץ מה עשה הקב״ה הגביהו למעלה מכפת הרקיע כמו שארז״ל ובהיותו קרוב לכוכבי׳ ראה אותם שבתחלה לא היה מכירם ואז ראה בבירור שאי אפשר לספור הכוכבי׳ ואמנם דמה שאמר לאברהם דמה אדע כי אירשנה ונראה חברון אמנה פירשתי בו כי מן הגמרא נראה שהמחנה נקל לבטלה וכמו שאמרו הלכה כר״ש בן מנסיא לאוזלין בחר אומדנא ויכול אדם להחמות בה כל מה שירצה ואם לא נתקיים התנאי המחנה בטלה אמנם בירושה אינו כן כי ירושה אין לה הפסק ולא שייך בה שום תנאי כלל ואסור להעביר הירושה אפילו מדברא בישא לברא טבא וכבר יודע שיראו הלויקי׳ שלא חתקיים הבטחתם מפני שחטו שמא יגרום החטא כמו שאמרו בגמ׳ על פ׳ לולא האמנתי לראות בטוב ה׳ ונקוד על לולא ואמרו ראויים ישראל לעשות נס בימי עזרא כשם שנעשה להם בימי יהושע אלא שגרם החטא עיין בברכות והנה המקום נ״ה מתחלה נתן א״י לאברהם בהורת מחנה שכך כתוב וירא ה׳ אל אברם ויאמר לזרעך אתן הארץ הזאת ואם כן בנקל יפסידו המחנה שכן נעשית על תנאי ויתן להם ארצות גוים ועמל לאומים ירשו בעבור ישמרו חקיו ותורותיו יגלורו ולכן אל אברהם שמא ישראל חוטאי׳ לפניך ואתה עושה להם כדור המבול וכדור הפלגה אבל לבסוף נתנה לו בתורה ירושה שכן

כתוב אני ה׳ אשר הוצאתיך מאור כשדים לתת לך את הארץ הזאת לרשתה אז אמר אברהם במה אדע כי אירשנה פי׳ שאפילו יחטאו ישראל לא יפסידו א״י להיותה ירושה אז אמר לו המקום בזכות ובזכות הקרבנות ובזכות אמירת פרשות הקרבנות בזמן שאין בה״מ קיים ואמנם אע״פ שגורשנו מארץ הקדושה עכ״ז לא נתנה לאחרים שכך כתוב ושמו עליה אויביכם היושבים בה עוד אמרתי שאפילו בשאר הטובות שנתן הקב״ה לישראל על מנת שישמרו המצות עכ״ז נמצא חלוק גדול בין פרשת והיה אם שמוע והיא הגדולה והמעולתת שכן הושמה בחפילין ובמזוזה ובין פ׳ הברכות והקללות שלא נאמרו אלא לגזוז בעלמא וכמו שאמרו המפרשי׳ עיין בס׳ בינה לעתים להר״ר עזריה פיג״ן והוא שבפ׳ בחקותי כתוב אם בחקותי תלכו ואם תשמעו לי וכן בפ׳ כי תבא אבל בפ׳ והיה אם שמוע לא כתב כן לפי שהתחיל והיה אם שמוע תשמעו אל מצותי ונתתי מטר ארצכם בעתו אבל לא אמר אם לא תשמעו וחרה אף ה׳ בכם אלא כתב השמרו לכם פן יפתה לבבכם וגו׳ ועצר את השמים ולא יהיה מטר הרי שתנאי זה לא נעשה כהלכתו בהן קודם ללוו וקיי״ל שהתנאי בטל והמעשה קיים ולכן אפילו לא ישמעו ישראל למצות ה׳ בחסדו הגדול נותן להם המטר בעתו ואוספים דגן תירוש ויצהר:

אמנם לפי שבהכתיבת דברי רז״ל התנצלו באמרם שזהו כפי הפשט צריך אני להשיבם כאותם וכפי שטותם שנים אלה היו בעוכרנו הטבע והפשט הטבע יען כי הפילוסופי׳ והאפיקורסי׳ אמרו כי כל מה שנראה מן הפלאי׳ המתמידי׳ בעולם המורי׳ על מציאותו ית׳ הוא מן הטבע עד שאין להם הכבר במאמר א׳ מהו הטבע והפשט לפי שאלה יש קטני׳ אמנה לפרש דברי חורתנו הקדושה בדברי שקר באמרם כי זה הוא כפי הפשט וכבר אמרו רז״ל אין מקרא יוצא מידי פשוטו ואני אביא קצת ראי׳ לטעותם ממה שראינו שרש״י פירש הרבה פעמי׳ כדברי יחיד בגמ׳ אע״פ שאינו לפי המסקנא לפי שהפי׳ ההוא נאות בל׳ הכתוב וכמו שהראה בפסוק אשר יאמר כי זה הוא ובפסוק והשקה את האשה ובמקומות׳ אחרים ובפסוק ואת השני יעשה עולה כמשפט פירש כלת האמורה בעולת העוף של נדבה אלא כתי״ק דר׳ ישמעאל ולא כר׳ ישמעאל בפ״ק דחולין ועל פסוק והנה הנגע פי׳ אלא כמאן ולכן כתב הרא״ם ז״ל בפ׳ משפטי׳ שהמפרשי׳ כנס לא יכוונו בפי׳ התורה רק לייסד המקרא יהיה כהלכה או לא יהיה כהלכה עכ״ל והרב בעל תי״ט במס׳ נזיר כתב ז״ל אע״פ שבגמ׳ לא פי׳ כן הוא״ל ולענין דינא לא נפקא מיניה ולא מידי הרשות נתונה לפרש שאינו רואה שום הפרש בין פי׳ המשנה לפי׳ המקרא שהרשות נתונה במקראות כאשר עינינו רואות דברי המפרשי׳ שמימות הגמ׳ אלא שלריך שלא יכריע ויפרש שום דין נגד דעת בעלי הגמרא אבל אין כל זה כלום לפי שדברי רש״י בפי׳ התור׳ כאשר הם כיחיד אינם נגד התורה שבע״פ שכבר ידוע שאלו ואלו דברי אלהים חיים וכמ״ש במל׳ שיר השירי׳ על פסוק ודגל״ו עלי אהבה והובא ג״כ בבמדבר רבה פ״ב ולהבין טעם הדבר צריך לעיין בספר שני לוחות הברית ורמז אותו הריט״בא הובא לשונו בעין יעקב אלא שלהיותו מנסתרי התורה צריך ללמדו מפי סופרי׳ ולא מפי ספרי׳ ומעתה אין לנו ראיה מרש״י ולא לטרעד עליו אם פירש כפי אותו התנא שהכתוב נאות לפירושו ובמ״ש כלת האמורה בעולת העוף של נדבה

הלין הוא אמת אלא שבגמ' פי' באופן אחר ללמוד ממנו דין אחר ופי' הרמב"ן על שלא אלה לא יעשה לה ויצאה חנם אין כסף בשם הוא פי' אמתי אלא שבגמ' למדו דין אחר ופי' רש"י כפ' והנה כהה הגבע שגנה היתה בידו לפי דעת הרמב"ן ואחרי' ובעל קרבן אהרן נלחק לישבו ופי' הרמב"ם בגזיר הוא מכוון אל הדין אלא שפי' הל' באופן אחר נאות מאד והוא כמו אוקומתא שעושי' בגמ' אצל כבר ידוע מ"ם בגמרא פ' חלק ואפילו אמר כל התורה כלה מן השמים חוץ מלקקוק זה מק"ו זה מג"ם זו זהו כי דבר ה' בזה ואין לו חלק לעה"ב והנה למדנו מרע"ה מפי הגבורה שמותר להלחם בשבת ובפי' אמרו על רדתה אפי' בשבת וירחו בשבת נכבש א"כ אם ימצא מי שיכחיש זה ויאמר שהנכון בעיניו שיום ז' להקפת יריחו הוא להקפה ולא לשבוע כדי שלא יאמר שמותר להלחם בשבת הוא מכחיש גמור ובפרט אם יכחיש קבלת רז"ל בתמוכת המשכן ביום ז' ובחנוכת הבית בעבור ענוי נפש שהרי כך קבלו אבותינו בלי שום חולק במועד קטן ואינה דברי יחיד כמ"ש וכמו כן למד אותנו מרע"ה מפי הגבורה שפרי' הנס דפי' ביו"כ דמן טעון הזאה על מזבח הזהב ולא על מזבח העולה וחכמי המשנה היו הרבה מהם בזמן בית שני וראו בעיניהם מה היו עושין בו והלל שמעון גמליאל שמעון הנהיגו כשיאורם בפני הבית ק' שנה ור' ישמעאל בן אלישע היה כ"ג ור"א ור"י הוליאו ריב"ז מירושלי' בזמן החרבן וכן שניהו וילא את המזבח אשר לפני ה' זאת זה מזבח הזהב ופסוק מלא הוא וכפר אהרן על קרנותיו אחת בשנה מדם חטאת הכפורי' מלורף לזה כי בפ' ויקרא בפר משיח כהוב ונתן הכהן מן הדם על קרנות מזבח קטורת הסמי' לפני ה' אשר באהל מועד ואת כל דם הפר ישפוך אל יסוד מזבח העולה אשר פתח אהל מועד הרי לך בבירור שמזבח הזהב נקרא מזבח לפני ה' וכן בפר העלם דבר שלא לעבור כתוב ומן הדם יתן על קרנות המזבח אשר לפני ה' אשר באהל מועד ואת כל הדם ישפוך אל יסוד מזבח העולה אשר פתח אהל מועד אמנם בחטאת נשיא ובכשבה ושעירה של חטאת יחיד כתוב ונתן על קרנות מזבח העולה מכל זה נראה בבירור שמזבח העונה אינו נקרא מזבח אשר לפני ה' אלא מזבח הזהב הוא נקרא כך ומעתה אם יבא אחד ויכחיש כל זה ויפרש וילא אל המזבח אשר לפני ה' על מזבח העולה ויאמר שצריך להזות מדם פרים הנשרפי' על מזבח העולה ויחדש עבודת וזריקות נגד התורה וכדי לקיים דעתו המשובשת יפרש וכן יעשה לאהל מועד על הזאות מזבח הזהב נגד דברי הפי' ופסטן ויכחיש כל מה שאמרו בגמרא הוא מגלה פנים בתורה שלא כהלכה ועליו נאמר כי דבר ה' בזה וכמו כן אמר הכתוב לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכור לנכרי ובאה הקבלה המפורסת שגר תושב מותר לאכול נבלות ולעשות מלאכה לעצמו בשבת אבל לא בשבילנו ומעתה אם יבא א' ויכחיש כל זה ונגד תורה שבכתב ותורה שבע"פ יאמר כי גר תושב לא נגיחנו לאכול נבלות בארצנו ולא לעשות מלאכה ביה"כ אין ספק כי דבר ה' בזה ובפרט אם יאמר מלבו בלי שמע או קבל אותו משום אדם כי תורתנו הקדושה אינה כלה מפי מרע"ה שכתב אותה מפי הגבורה אלא שאנשים אחרי' בדורות שאחרי מרע"ה הוסיפו בה דברי' שלא כתבם משה כגון והכנעני אז בארץ ופ' אחד עשר יום ואחרי' ועשהו סוד ואמר כי המשכיל יודע הוא מין גמור ואין להביא ראיה מתי'

פסוקי'

פסוקי' שבתורה שהרי שם כתיב ומת שם משה והיה נראה כותב שקר ואי"א בלאו הכי והם פסוקי' אחרוני' ומיא דפסוקי' אחרוני' דס' יהושע מלבד מה שהקשו עליו שא"א שם"ת חסר אפי' אות אחת אבל מי יזיז לומר מדעתו פ' זה לא כתבו משה בפ' זה הוסיפו החיבות הללו שמש' לא כתבם ובחיי ראשי שאפי' בא"ה לא ראיתי ולא שמעתי מי שהזיז לומר כאלה ובפרט אם יאמר כי טעם החסרות והיתרות שבתורה הם עיבי' לחיזוקות כי הכותב פעם יכתוב המלה מבוארה ופעם יחסר אות נעלם לאחוז דרך קצרה ומשה כתב בלא וי"ו ה' ימלך ומעתיק משלי כתב בוי"ו תחת עבד כי ימלוך וביניהם שנים רבות אוי לעיני' שכך רואות וכמו כן בפי' דבר הכתוב בענין שאול עם בעלת אוב שהאשה ראתה שמואל וזעקה בקול גדול ושאול לא ראה ושאל לבעלת אוב מה ראתה ושמואל אמר אל שאול כל אותם הדברי' ונגמר' פירשו כי עמי נמחיתי ואמרו בו פי' הדבר נאות ומסכי' מאד בפסטי הכתובי' ואמרו שלשה דברי' נאמרו בהמעלה המת בזכורו המעלה רואהו ואינו שומע קולו הצריך לו שומע קולו ואינו רואהו ומי שאין צריך לו אינו רואהו ואין שומע קולו ולא כמו שעולה להיותו עולה למלך ולפיכך התורה חעניש הקילה לבעלת אוב לפי שהוא כשוף גמור ומעתה אם יאמר מי שיאמר שכל זה שקר ושמעון' לא היה ולא נברא ועניין באוב הבל והוהו ודברי כזב והחול כי לא דבר שמואל ולא עלה מקברו וכדי להוסיף פשע על פשע יבאה מלבו כי דרך בעלת אוב להביא אדם שמדבר במחבואה בקול נמוך וכוף דבריו אע"פ שמשמעות דברי חז"ל בגמר' כי אמת הוא שהחייתה האשה את שמואל לא יקובלו הדברי' במקום שיש מכחישי' להם מן השכל הרי הוא בזה כופר גמור יעוינו דברי הרב לגייאל"ץ שכתב מרורות על זה ודברי הרב לוזאטו בדרך חיים שלו וכבר נתרעם מאד הר"י ערמאה על הרלב"ג שכתב כם עמידה השמש ליהושע נגד המקרא ונגד הגמרא ומלאתי בדבריו מה שראוי לכתבו כאן והוא כי יונתן ב"ע בפ' ויעש לבים חלוני שקופים אטומים תרגם פחיתן מלגון וחחימון מלבדא ורז"ל פי' בהפך שהיו רחבי' מבחוץ וצריס מבפנים' להורות שאינו צריך לאורה ואם כן נחלקו רבותינו בדבר זה אבל הרלב"ג כסב ע"ל רז"ל כי זה דרך דרש כי כבר החבא' במופתי הכלסיי' כי מפני היות רחבות מבחוץ והולכות בשפוע ירבה יותר האור בביח עכ"ל ואמת הוא שמופתי הכלסיים והם ודאים בתכלית הודאיה אבל א"א שהרלב"ג יהיה חכם גדול יותר מ"ז"ל וכן מ"ש הוא דרך דרש לא ידעתי אם אללו דברי דרש הם דברי שקר ודברי חכמי א"ה הם אמת לפי שח"ל אני מאמין שהם אמת ודבריהם אמת והמחלוקת ליונתן בן עוזיאל עם חכמי המדרש לא היה על אור החלונות לפי שבזה לא שייך אחלונות אלא לראות אם עשו החלונות באופן שיראו הכל כי לאורה הוא צריך ועיינתי בעקרי חכמה הלמודות ומלאתי ראיתי כי האמת עם רז"ל ורלב"ג אע"פ שחכם גדול היה בחכמה הלמודים לא ירד לעומק הדבר וחז"ל היו חכמי' ממנו כי כל דבריהם דברי קבלה והראיתי דברי אלה אל המופלא' בחכמה הזאת והודו לדברי ובפרש הרב הכולל מיני ושוקר הרים בקי מאד בחלרי הגמר' והפוסקי' וחכם גדול בחכמה הלמודיה אין כמוהו בינינו בגלילות האלה הא' כמסר"ל יעקב בן החביב כמהר"ל שמואל אבוהב ואשר

דברי

לדברי ולמען תבין והשכיל ילאתי להשכילך בינה לע כי גלולי האור הם מעני פנים הראשון אור ישר והשני אור חוזר ונלולי אור חוזר הם רבים מאד אי"א לעמול עליהם כי מכים וחוזרי ומכי ממקום למקום מה שאין כן בגלולי האור הישר וכלל גדול הוא בחכמה זו כי זית האור שהה לזוית הנפילה וא"כ אע"פ שכשהחלון הוא רחב מבחוץ האור הישר הוא מרובה וגלולי האור הבאים מלד הרחב מוחכים ה אמ זה וחוזרי ומתרחבי בחדר וע"כ האור הוא יותר חזק עכ"ז גלולי חזרת האור הם מועטי לפי שגילולי האור המכי בלדי החלון ובעובי הכותל אינם יכולי ליכנס בחדר אבל כשהחלון רחב מבפני הוא להפך שגילולי אור הישר הם מועטי ופוגשי וחוחכי וא"ז רחוק מן החדר יותר ממה שבחלון הא' אבל גלולי האור החוזר הם רבי שכל גלולי האור המכי בחלון חוזרי ומכים בחדר ואם קורא לדברי אלה אינו בקי בחכמת הראיה יעשה הנסיון הזה יעשה כמין אפרכסת רחב מבפנים כרוחב החלון וכפי ערך רוב החלון יהי' לר הרבה מבחוץ באופן שגלולי האור החוזרי יחזרו ויכו בחדר וילך בחדר גדול שיהי' בו חלון באמצעו ויסגור כל שאר החלונות באופן שהאור יכנס דרך החלון האמצעי וישים אפרכסת הנזכר בחלון החלק הרחב מבפני' ואח"כ יהפוך האפרכסת וישים לד הלר בפני' ויסתום יפה כל הנותר מהחלון ויראה בברור כי האור גדול בכמות כשהאפרכסת לרם בחוץ והחדר יותר מאיר אע"פ שהאור יותר גדול באיכות באופן האחר אבל הוא במקום מועט ושאר החדר הוא חשוך יותר ;

פרק שלישי

זאת ועוד אחרת שכאשר האנשי הללו קורי איזה דבר בדברי הימי של א"ה מאמיני אותו וכשקורי איזה דבר בדברי רז"ל מכחישי ואומרי שקר לבדו ואלם אינם אפי כגוי מסית לפי תומו והרי הראב"ע כתב במזמור ע"ח ז"ל אשר שמענו זה מפי אנשי רבי ולדיקי שחייב אדם נקבל מה שהעתיקו היתה הקבלה כמו דעה וזהו ונדעם ונעם המספרי כי המספרי אוהבים היו והם אבותינו שאין להם חפץ להכשילנו עכ"ל עוד כתב בתחלת ספר דניאל על מחבר ספרלי ז"ל והאומר זה מן המשוגעי הוא נחשב וכבר פירשתי כלם ועוד לו אומר לא ידעתי משיהפוך דברי אלהי חיי עכ"ל וכן אני אומר שהיה להם אומר שאינם מבינו ולא להפוך דברי אלהי חיי ואומר שחכידי עליוני יספרו שקרי הנה אבותינו ספרו לנו הנס הגדול שעשה המקום ב"ה לאע"ה שהלילו מכבשן האש ועתה בא אחד מן האנשי הללו ולא הבין הטעם למה לא נכתב בתורה ולפי שלא רצה לחשוב שכלו לבלתי מבין חשב רבותינו למספרי שקרי יעויין הרמב"ן בפ' נח שנתן טעם נאות למה לא נכתב בתורה עוד העילו לנו רבותינו שיוכבל את ק"ל שהיתה כשהולילה מרע"ה ועתה בא לאחל מלגו למר גדול ואמר שכל זה אינו אמת ובלה שקרי מלבו כלי לבאר כל לשם בנו ובנותיו שלשי ושלש ונתן טעם לדבריו לפי שאינו מבין למה לא נכתב גם זה בתורה כיון שנכתב גם שרה הבת השני שנה חלל והרמב"ן הוכיח בברור מן תורה אמתת דברי רבותינו ונתן טעם ברור למה לא נכתב

בתורה

בתורה והוכיח כי אפילו המכחיש מוכרח להודות כי הנשי' ההנה היו מוליחות להשעי שנה יעוינו דבריו בפ' ויגש כי הם נאותי' מאד להקהות שיני המכחישי' וחמלית דבריו כי שלמה בונו עובד ישי היו קרובי' לל' שנה כשהולידו ועוד לוי היה בן מ"ג שנה כשירד למצרי' שהרי יוסף אז היה בן ל"ט שנים ומשה טוגא שמוני' שנה קודם יציאת מצרי' והנה אם לוי הוליד יוכבד חיכף שירד למצרי' או קרוב לו היתה יוכבד זקנה מאד כדברי רבותינו או סמוך לו ואת"ת שהוליד אותו אחר ירדתו למצרי' שנים רבות דרך משל ג"ז שנה אחר ירדתו למצרי' יהיה הוא בן ק' שנה כמו אברהם והיתה היא בת ע"ג שנה קרובה לשרה והרי כאן ב' פלאי' ומצאתי להראב"ע בסוף דות שגם הוא מודה בזה בענין בונו עובד ישי ואם כן גם שרה שבת חשעים שנה ילדה היה מלד מה שפ' הרמב"ן והוא פשוט ואני הצעיר אומר שבזמן שנכתב ספר מלכים נכתב בו שיואב הלך בדרכי ה' ואפי' אחרי מותו אמר הכתוב על בנו ויעש הישר בעיני ה' רק לא כדוד אביו ככל אשר עשה דוד אביו עשה ואפי' אחרי מות מנשה הזכירו מרשעתו הגדולה כמו שכתב אך לא סר ה' מחרון אפו הגדול אשר חרה אפו ביהודה על כל הכעסים אשר הכעיסו מנשה וכתוב אך על פי ה' היתה ביהודה להסירו מעל פניו בחטאת מנשה ככל אשר עשה וגם לם הנקי אשר שפך וימלא את ירושלם דם נקי ולא אבה ה' לסלוח ולא נכתב בו גם גדול שנעשה לאסא במלחמת הכושים ורבותינו שבימי' ההם היו מספרי' לבניהם שיודע עשה עלמו ע"ז ומנשה עשה חשובה גדולה וחוקף גם שנעשה לאסא יבא גם לעד אל מכחיש דברי רז"ל ויאמר שהוא חימה איך לא נכתב זה במקרא שהרי לא נכתב ספר דברי הימים עד עזרא בסוף ימיו האם יאמר כפי הפשט של פסוקי מלכים לא עשה מנשה חשובה ואם לא חטא ולא נזה שירגמו בנו של יהודע בבה"מ וכפי קבלת רז"ל הכל בהפך כמו שמפרש אחד מאוהבי הפילוסופיאה אחרי שהביא דברי רז"ל בעולם חשובת כתב והאמת יורה דרכו ומה יאמר במ"ש הכתוב כה אמר ה' אל אנשי ענתות הבחורים ימותו בחרב בניהם ובנותיהם ימותו בדעב ושאריה לא תהיה להם כי אביא רעה אל אנשי ענתות שנת פקודתם וכחיב בעזרא אנשי ענתות מאה ועשרים ושמנה והראב"ע כאן הודה וכתב מהקבלה ידענו ששבו לאל ערש יום הפקידה ובטלה הגזירה מעליהם עכ"ל וכיון שהאמת הוא כמוזכר בדברי הימים המפרש הכתובי' בדברי שקר ואומר שהוא פשט עתיד ליתן הדין וכן האומר שכפי הפשט לא נגזל אברהם ויוכבד לא היתה בת ק"ל שנה ולא עלה שמואל והתורה תענים סקילה על החול האים המעבר במחבואה וכפי התורה שבע"פ וקבלת רז"ל הכל בהפך אין קץ לעשו ומה שאמרו אין מקרא יוצא מידי פשוטו הוא כמו שאמרו בפ' הספינה אם משיב אדם עלמו כעיר הזה שמהלך אחר שיחה נאה ובפרק אין עומדין שמא חשכח לי מעשה שיני ואנכי לא אזכרך רק את זאת אומר שאיני שכן רע הרואה הנכנסים ואינו רואה היוצאים ולכן לקחו מאד מאד דברי הראב"ע ז"ל בהקדמתו לפירוש התורה להוכיח אמתת דברי רבותינו שפחים ישק ועם המכחישי' דבריהם לא אחוכח כי כבר אמרו רז"ל ה"מ אפיקורוס עכו"ם אבל אפיקורוס ישראל כ"ש דפקר לכן יעשו שביל לעצמם ולאו ממחילתו אלבלג

ובנה

יבנה במה שרשא יבנה מזבח ונרבוני ימלה עולות לשבל הפועל ויכפרו כלם ויאמרו אין לנו חלק באלהי ישראל ובתורתו שבש"פ ובשכמיה: וחמוכח המשכן הואיל ובאה לידינו אכתוב כאן מה שפירשתי במה שחזר הפסוק לומות כל נדבת הנשיאי' קערות כסף שתים עשרה וגו' וקשה מניצא למה לי ואמרתי שסגולת הדברים הרוחניים כשהשביחל היא גדולה יותר מסגולת כל דבר בעלמו וכשם שבדברים הטבעיים אלו נקח המים בפני עלמם והקמח בפני עלמו אין דומה סגולתם כלל לסגולת הלחם הנעשה משניהם וכן הוא בדברים שמהם נעשה החרי"לקה על שבל זה ביאר הרב בעל יד יוסף שבכל מעשה בראשית נאמר כי טוב אמנם בסוף אמר וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד כך אינו דומה סגולת כל קרבן בפ"ע לסגולת כל הקרבנות ביחד וכמשל האורגונ"ו שאביא בפכ"ד ולכן חזר הכתוב ואמר כל הקרבנות ביחד שסגולתם גדולה מאד ואינה דומה לסגולת כל קרבן לבדו ובזה אני מדייק שבתחלה אמר זאת חנוכת המזבח ביום המשח אותו וזהו סגולת כל קרבן לבדו ואחר כך אמר זאת חנוכת המזבח אחרי המשח אותו והוא סגולה העולה מכל הקרבנות יחד אחרי שנעשו כלם שאינו דומה כלל לסגולת כל קרבן בפני עלמו וכמו כן אכתוב כאן מה שפירש הרמ"ז על מאמר הנז' הואיל ואין שכחה לפני ככא כבודך שמא לא תשכח לי מעשה העגל אמר לה גם אלה תשכחנה אמרה לפניו רבש"ע הואיל ואין שכחה לפני ככא כבודך שמא לא תשכח לי מעשה בניי ש"ל ואנכי לא אשכחך ובאמרו במה שאמרו ברבה פ' כי חשא אמר משה רבון העולם כך אמרת בניי אנכי ה' אלהיך אלהיכם לא נאמר לא לי אמרת שמא לבם אמרת ע"כ ופי' הדבר שמשה היה אומר שבריתי ישראל היתה שמשה שהוא קרוב להקב"ה אינו ראוי לאמלעי שבכר ידעת שהעגל לא היה כי אם אמלעי כמו שכתב הרמב"ן אבל ישראל מוחרים באמלעי ובכשיו אמרה כ"י לפני הקב"ה שמא לא תשכח לי מעשה העגל לפי שבעם משה הוא דבר שאין לו עיקר ש"ל הקב"ה גם אלה תשכחנה אמרה לפניו אם כן אשכח לי מעשה העגל הוא מפני שבבורה הי יתי שאנכי ולא יהיה לך לא לי נאמרו אלא למשה והרי לא יהיה ביני עוד זכות קבלת התורה בהר סיני ש"ל ואנכי לא אשכחך לענין העגל אחשוב כאלו לא דברתי עמך ולענין זכות הר סיני אחשוב כאלו דברתי עמך:

פרק רביעי

אתה עתה ברוך ה' מן המאמיני' בני מאמינים ומולה אתה בתורה שבכתב ובתורה שבעל פה ובדברי רבותינו ומולה אתה שהם אמת ודבריהם אמת כי כבר באה הקבלה האמתית את ה' אלהיך תירא לרבות ת"ח ועל זה ביאר הרב הכולל כמהר"ר דוד פנלי ראש ישיבת מנטובה מה שכתוב בד"ה על אשה וגם בחליו לא דרש את ה' כי ברופאים ובאמרו על דרך שארז"ל מפני מה נענש אשא מפני שעשה אגגריא בת"ח א"כ בחליו היה לו לשוב מעונו זה ולדרוש את ה' תירא לרבות ת"ח והוא לא כן עשה וגם בחליו לא דרש ת"ת ה' אבל אתה לא כן כי מכבד חז"ל אתה ויראת אותם יראת הרוממות דוקא ואם שכלך שבו בים הפילוסופיא לא גבה לבך לעלות על במתי עב בתבמה אמונת המסופקת אפי' אבל בעליה לכן

נשא וגם יחלבי מתוך הומת יתברר האמת ובזאת נאות יחד שכשם שכל התחלות בחכמות לריך שתהיינה בלתי מנגלות אל מה שנגלה לנו מלד חושינו ככה לר ך שלא ינגלו אל מה שאמרה התורה ואל מה שאמרו רז"ל שאמתת דבריהם ברורה לנו במוחשות שאם לא כן אינם התחלת חכמה אלא טפשות וסכלות ומינות וכשם שא"א לנו במוחש הגם שנראה לנו בלתי אפשר ונעלמה ממנו שבתו בהתפך אבן השואבת הברזל אל הקוטב ולא עוד אלא שלנו א' מתהפך לקוטב לפוני ולנו אחד לקוטב דרומי וכשיגע הברזל באבן השואבת כלי שיקנה גם הוא אינותו וסגולתו הן לשאוב הברזל הן להתהפך לנו אחד לדרום ולנו א' בלפון יקנה הברזל סגולתו לשאוב ברזל אחר אבל לענין להתהפך לקוטב יקנה סגולת מגנזיות והפך האבן המתנת לו סגולתה כי אם נגע הברזל בקוטב דרומי של האבן יקנה סגולה להתהפך לפון ואם יגע בקוטב לפוני יהפך לדרום ולא עוד אלא שכאשר נקח מחט או ברזל שכבר הגיעו אותו באבן השואבת ורשמו א' הופך לפון ורשמו א' לדרום כמו שים למלחים בים ונסמוך קוטב לפוני של אבן השואבת אל המחט ירון אליו לד לפוני של המחט ויברח ממנו לד הדרומי וכאשר נגע אותו הקוטב לפוני של האבן בברזל ונסמוך אותו הברזל אל המחט של המלחים ירון אליו לד דרומי ויברח ממנו לד לפוני והוא פלא ונראה נמנע שהרי אין הדבר נוחן מה שאין בו אבל כיון שהחוש יורה על זה אין לפקפק בו ואין הפרש ג"כ שמי הים שם שעות מחרבים ושם שעות מחמעטי' הגם שגלאו חכמי א"ה לחת טע' לזה ושאר דברי' רבי' כאלו ככה לא נוכל לכחש מה שאמרה תורה ואמרו רז"ל בקבלת' אע"פ שלא יוכל שכלנו הקלר לדעת בבאתו ובפרט בדבר הנוגע למעשה המלות לנשמה לשכר ולעונש גן עדן וגיהנם מלאכים ושדים אין לנו לזוז מקבלתם כלל וכלל וע"כ כתב הרשב"א בתשובה כי"ט ז"ל אבל כשהיא מגיע אלל חכמי ישראל יפרש המקראות כלורתם ואע"פ שהחכמה הפילוסופית סותרת אותם כענין החייה המתים שאין הכתובים מוכרחים בו הכרח נחוץ ויש לפרש כל המקראות בדרך משל כדרך המקראות שבאו יותר מבוארים כענין מתי יחזקאל אלא שהכריחם הכרח הקבלה המפורסמת באומה ובמקום הזה יורה שהקבלה חבטל החקירה הפילוסופית ואז תהיה לנו הוראה ממנו שאין מבגיחין בחקירה נגד הקבלה לפי שחכמת ה' למעלה מחקירתנו וככה יקרה לו מן הדין בכל דבר שחקירת חכם מהחכמים מחייב בטולו אם יש בידינו קבלה על קיומו ולמה נסמוך על חקירת החכם ההוא ואולי חקירתו נוזבת מחמת מעוט ידיעתו בענין ההוא ואולי אם יעמוד חכם ממנו יגלה בחירת דבורו וקיום מה שסחר וכמו שקרה וכו' עיין כל החשובה ההוא כי שם הלריך להוכיח שקבלה היא ביד חכמי ישראל שתא אלפי שנין הוי עלמא וחל חרוב כפשוטו ובשם ' ה"ת בפתרון החלומות של בר הדיא כתב ז"ל וגם חכמי הפילוסופים אינם יכולים לחת טעם להגלות הנראות לעין כל בעשבים ובאבנים כלי אבן השואבת הברזל והברזל ישוטט על פני המים ולא יטוח על שיהיו כמו אל. סדן ה ם מגיל טעם בזה בכל חכמיהם ואמור פתרון החלומות כאחד מהם ובכי' חי"ג ותי"ל

הלריך על ענין הכשופים ע"ש:

עוד נאות יחד שאם יצוע בברור שהדבר הוא נגד דבריהם אם יחננו כפסטן ים לנו לעשות כל מלאכי כחנו כדי לתרץ דבריהם מסכימים אל האמת וכמו שעשה הר"ז הלוי בכפר המאור על הסוגיא דר"ה והרב בעל יכול עולם פירש אותה הסוגיא באופן יותר נאות לחכמת האלגיונות וכן עשו באותה שנינו ראיתוהו שחרית במורח ועדרכים במערב ועיין מה שלכתוב לקמן על זה בפ' הבא וייטב לבך ואם לא נוכל אולא נצע לתקן דבריהם באופן שיהיו מסכימי' אל האמת עכ"ז לא נחלוק עליהם במעשה כי כלעתנו ידעו גם הם ועל כן כתב הרב בעל חי"ט במס' כלאים פ"ה ז"ל ואם הוקשה לו משנתינו לא מפני זה יכחיש מה שראה לעינים ומפי' דברי חכמי המלות לא היה לו להכחיש כי כל דבריהם נכונים על מוכחים חזקים אשר א"א להחרם בשום פנים שאין מ פח הם כמופחי הפילוסופי' הטבעיי' הלא תראה התוכפות פ"ק דעירובין כתבו על הא לתיתא החם לכל שיש בהקפו שלשה טפחים יש בו רוחב טפח וקשיא לאין החשבון מדוקדק לפי חכמי המלות ומאי קשיא מחכמי המלות לחכמי הגמר' והיה להם לתוות דברי חכמי המלות מפני חכמי הגמ' כמו שעש' הר"ש לאמר ליתא כלנא אבל הם ראו שדברי חכמי המלות הם אמתיים שא"א לתוותם בשום פנים והנה זהו כמו בשאר מקומות שהקשו התוס' ותמהו בדבר מן הדברי' והניחו נקושיא או בתימה ולא

מפני כן נזוז מדברי הגמר' ונתלה הדבר בחסרון ידיעתנו מלתרץ עכ"ל :

עוד נאות יחד שבכל מקום שמצינו מחלוקת בדבריהם כל אחד ממנו יוכל לבחור הסברא שתיסר בעיניו כל עוד שבפי' לא נפסקה ההלכה וכן מצינו הרבה פעמי' בגמ' הוא לאמר כי האי תנא וכו' ועל זה שמעתי פי' נתאל מכמהר"ר משה זכות ע"פ יבושו זדים כי שקר עוותוני אני אשיח נפקודך שנתלקו בתגינה על מה שכתוב מעוות לא יוכל לתקון דברים החם רבי שמעון בן מנסיא אומר וכו' אבל הבא על אשת איש ואשרה על בעלה וטרד מן העולם והלך לו ר"ש בן יוחאי אומר וכו' ואי זה זה ת"ח הפורש מן התורה והנה דוגא ותחיתופל היו ב ברים שדוד בא על אשת איש גמורה והיה מעוות לא יוכל לתקון ועוד היו מסתלים להפריחו מן התורה שכשהיה עוסק בנגעים ואהלות (כפי' הרב בעל זרע בדרך לכפר על מון בת שבע שכבר ארז"ל שהבא על הערוות נדון בנגעי' ובמסק אהלות לכפר על מיחת אוריה) היו אומרים דוד הבא על א"א מיחסו במה וע"כ אמר יבושו זדים כי שקר עוותוני שהרי בת שבע מנורשת היתה ואמנם אני אשתדל שלא אהיה ת"ח הפורש מן התורה ולכן אני אשיח בפקודיך :

פרק חמישי

עוד נאות יחד כמ"ש חכמי מולונה ובראשם כמהר"ר נחנאל טרלבוט בהקדמת ספר כנף רנים שבגלה כשם שאין הלכה אין הכרעה ושעל כרחין יוחו כל חכמי ישראל בבלוריות שמים וארץ ע"פ ועי"כ נראה שכל עוד שנרא' בברור שחז"ל אמרו דבר אחד מסברתם לבד בלי שום קבלה המולק עליהם אינו פונה אמונתו כלל אך ורק לפי דעתו כאן לריך ליזהר שהגם שאינו פונה אמונתו עם כל זה אם הדבר מוכרח לגמרי ביניהם הוא עוותה בודאי לפי שדעתם רחבה מדעתינו ואמתנו תלמידי תלמידיהם ונתלמוד מקשים מן התנא אל האמורא

אפ' בדברי' שיוכל לומר שאמרם התנא בדעתו ומסברתו ולא יהיה אלא אריסטו שאמרם הרי תלמידיו לא היו חולקים עליו ובכלאים נראה בברור שלא חלקו חכמ המשנה על חכמי המלות ואע"פ שהר"ש חשב שחכמי המשנה חלוקים על זה כבר הוכיח הר"ר ישראל הונא לשונו בכ"מ הל' בלאים והרב בעל ח"ט שאין זהי אמת ע"ש ומ"ש בעירובין שכל שיש בהקפו שלשה טפחים יש בו רוחב טפח לא קן התנא וכמה פעמים מצינו חזו' זו בגמ' ומצינו שאפילו היכא דלייק לא לייק לגמרי וכלאמרינן דבר מועט יש על שבעים אמה ושיריים עיין בעירובין בגמ' ובמפרש' ובענין זה פסוק מלא הוא במלכים עשר באמה משפתו על שפתו עגול סביב וכו' וקו שלשים באמה יסוב אותו סביב אלא שהכתוב עלמו לא קן ובמ"ש בבלוריות שמים וארץ הוא בפירוש במדרש רבה פ' נשא מזרק אחד כסף כנגדו העולי' שעשוי לכדור עכ"ל והוא פשט הירושלמי דגרסינן התם ר' אמר הלבנה בתקופה החחיל גלגל חמה לשקוע ותחלת גלגל הלבנה לעלות אהו בין השמשות עכ"ל ואין לשון עליה ושקיעה שיך אלא בכדור ובזיהר פ' ויקרא אמרו ובספרא דרב הממכא שבא פרים יתיר להא כל יסובא מתגלגלא לעגילא לכדור אילין לתתא ואילין לעילא וכל אינון בריין משנין בתזוייהו בשנוייא לאויר' כפוס כל אחר ואחר וקיימין בקיומייהו כשאר בני נשא ועל דא אית אחר ביסוד כד נהיר לאלין תשיך לאילין ולאלין יממא ולאילין ליליא ואית אחר דכלא יממא ולא אשתכח ביה ליליא בר משעתא חדא ושירא עכ"ל ובס' משל הקדמוני הביא מדרשי' מבוארים מחז"ל במאמר ה' ז"ל א"ר יאחק בר גוריא מקומות נמלא ביסוד וכן הוא בתקום שהחמה זורחה אזי הוי לילה במקום אחר וזהו לפי סבוב השמש ועוד א"ר יאחק אבא מרעין באינון כופרים לבני מדינתא ובאית תמן ויתיבא למיכל כל רמים ליליא ולא אסתיקנא למיכל אפי' פחות דא וכו' ואל יקשה בעיניך מ"ש במס' חגיגה שמן הארץ על הרקיע וממזרח למערב חל שעורא הוי שראה מכאן שלפי רז"ל הארץ אינה באמצע הרקיע שאלו היתה באמצע ממזרח למערב היה כפלים ממה שיש מן הארץ על הרקיע לפי שאין זה כלום והשמש הוא שבאשר ארז"ל ממזרח למערב אינו ר"ל ממזרח הרקיע למערב הרקיע אלא מן הארץ עד הרקיע נגד מזרח ומן הארץ עד הרקיע נגד מערב והראיה הברורה והמכרחת לזה הוא מ"ש במס' חמיל פ"ל עשרה דברי' שאל אלכסנדרוס מוקדון את זקני הגוב א"ל מן השמים לארץ רחוק או ממזרח למערב אמרו לו ממזרח למערב תנא שהרי חמה במזרח הכל מסתכלים בה חמה במערב הכל מסתכלים בה חמה באמצע הרקיע אין הכל מסתכלים בה וח"א זה וזה שוים לאחד וכו' אלא מ"ט חמה באמצע הרקיע אין הכל מסתכלים בה משום דקאי להיא ע"כ והוא פשוט ואמנם לפי שהביאו שם פסוק כרחוק מזרח ממערב אם נפשך לומר שהכתוב הוא כפשוטו ופירושו ממזרח הרקיע עד מערב הרקיע אמור שנגבי הבינוניים לריך חסד גדול מהקב"ה להרחיק מהם פשעיהם אבל לגבי ירא' ה' אין לריך חסד כ"כ גדול להטיב להם שהרי יש להם כמה מעשים טובים וזהו כגבוה שמים על הארץ גבר חסדו על יראיו כרחוק מזרח ממערב הרחיק ממנו את פשעינו וכבר הראה לנו הנסיון בדורות הללו שהאמת הוא שגלגל קבוע ומזל חוזר כדברי רז"ל ומול שלמו בחיב פ"ח הנפ' להביא את הסברני יכול תהא מטמא בשבל כדברי ר' חנינא

ות"ל אם והנה לע כי הכירמי הזה הסכימו חכמי א"ה שלא היה ולא נברא אלא
למשל היה מן המסורים היונים הבודים דברי שקר כילוע ולכן אמרו לי מן
פילוסופי עמנו ר"ז"ל נמסכו אחרי היונים וטעו בזה לפי שכל חכמי הטבע
חפשו ולא מצאוהו אמנם אחרי כמה מאות מהשני' בשנה שעברה אנשי מלך מרכת
בנבחס בים מצאו בריה אחת בים והיו פניה וכל גופה דומה לאדם חוץ מידיה ורגלו
הדבר הזה כל המלחים וכתבו ושלחו אל כל גלילות איברו"פה ספור הדבר הזה
אשר ראו כנהוג בכל שבוע ונתאמתו דברי חז"ל ולמען חבין והשכיל כי כל מה
שאר"ל האמת אתם הבו אזיך ושמע דברי חנן בר"ה מעשה שבאו שנים ואמרו
ראיתיהו שקרית במזרח וערבית במערב אמר ר' יוחנן בן מרי עדי שקר הם
וכשבאו ליבנה קבלן ר"ג ובגמרא חניא א"ל ר"ג לחכמים כך מקובלני מבית אבי
אבא פעמים בא בארוכה פעמים בא בקצרה ופרש"י ראיתיהו שחרית במזרח
הישנה וערבית החדשה ועדי שקר הם לקי"ל כ"ל שני מיכסי סיהרא ובחוספות
כתבו שבירושלמי משמע כ"ל דקאמר ר' שמלאי טעמא דר' יוחנן בן מרי כל
חדש שנראה קודם שש שעות אינו בעין לראות היטן נראה ישן שחרית לא נראה
חדש בין הערבים חדש בין הערבים לא נראה ישן שחרית א"ר חייא בר אבא
וזלמה קבלן ר"ג שכן מסורת הי' מאבותיו פעמים בא בארוכה ופעמים בקצרה
עתידה מי פליג הסירת מאבותיו דר"ג על הא דאמרינן בפ"ק כ"ל שני מכסי
סיהרא למאי נפקא מיניה לאכחוסי ההלי ושמא יש לחלק בשעות יש שעות קטנות
ביום כגון בתקופת טבת יש שעות בינוניות כגון בימי ניסן וחשרי יש גדולות
כגון בתקופת תמוז ואי בקטנות או בבינוניות מיכסי סיהרא לבני א"י חמני סרי
מעתיקא ושית מחלתא מן הגדולות פעמי' מכסי כגון דבא בארוכה פעמים דלא
מכסי כגון דבא בקצרי' עכ"ל ומדבריה' אתה למד שעדות שקבל ר"ג לא היה במולד
חשרי אלא בשאר חדשים שהרי בכל חדש היו יולאים העדים ומקדשים אותו ומה
שגזר ר"ג על ר"י שיבא אצלו ביום"כ שחל להיות בחשבונו היה על עדות ראיתיהו
בזמנו ובלול עמורו לא נראה וכתבתי זה לפי שלפי מה שאכתוב נקמן יותר מרוות
אצלי נומר שנהיה זה בשאר חדשים והר"ז הלוי בספר המאור כתב ז"ל יש מחכמי
המזלות שמוליאים לעז על ר"ג נומר שלא היה יודע בחכמת המזלות כלום לפי
שקבל העדים הללו שאמרו דבר שאינו לפי שאי אפשר לעולם שיראו את הישנה
שחרית במזרח ויהיו רואים את החדשה בו ביום בערב וכו' ויש סומכים לדברי
המשנ' בטעם הארוכה והקצרה והם סומכים בזה על הלמוד ירושלמי אמר ר'
חייא בר אבא מפני מה קבנס ר"ג שמסורת בידו מאבותיו פעמים מהלך בקצר'
ופעמים בארוכה ואני מפני שראיתי בעלי החכמה הזאת מרחיקים הדבר הזה
מהיות הישנה והחדש' בו ביום חזרתי לבקש דרך אחרת בדברי החלמוד שלנו שיהיו
דברי חכמי' קיימים ועכ"כ נראה לי דמתניתין טעמא לחוד וטעמא דר"ג במשנתו
כדאמרינן בעלמא כל מילתא דלא רמיא עליה דאינש לאו אדעתיה וכהאיא דאמרי
ר' נחמן בפרק חזקת הבתים נהי דאכחוסי באכילתא באבהתא מי אחכחוס אף
כאן י"ל כיון שא"ן לו שום עדות תלויה בראיית הישנה אלא בראיית החדשה שאינו
מקדשים אותה ע"פ ראיית העדים הויא לה עדות החדשה מילתא דרמיא עליהו
דבהלי ויהבי בה דעתייהו וסמכי ביה עליהו ועדות הישנה כיון דמילתא דלא

רמי'

רמי' עליהו היא אמרינן כוכיתא בעלמא הוא לחזו ולא מוונו בה עדותם יפה
ואין זו וכו' ובריתא לחניא א"ל ר"ג לחכמים וכו' לאו לפרושה למתניתין איתניא
אלא מילתא באנפי נפשה היא והוא וכו' עכ"ל והרמב"ם בפירושו כתב ז"ל ושמא
תחשוב באמרם ראיתיהו שחרית במזרח וערבית במערב מה שחושבים הטפשים
שהאמינם שני דברים והיה אצל ר"ג אפשר שיראה הירח במזרח הכן
החמה ובו ביום שיראה בעצמו במערב אחר שקיעת החמה זהו מן הנמנע
בחכלית המניעות לא יתחייב בשום פנים ואין מאמין זה אלא עם הארץ טפש
בחכלית הטפשות לא יראנים מן הגלגל אלא כמו שיראנים השור והחמור וכל מה
שנפל בדמיונם מזה הוא אמרם בחלמוד אמר להם ר"ג לחכמים כך מקובלני מבית
אבי אבא פעמים בא בארוכה ופעמים בא בקצרה וענין זה המאמר וכו' ור"ג
לפי שדקדק זה הענין ידע שאפשר שיראה באותה הלילה וקבל דבריהם באמרם
ראיתיהו ערבית במערב ולא השגיח לאמרם שחרית במזרח כי החורה לא העריך
אותנו לשאול העדותות על ראייתו שחרית ולא היתה אמונתו שכזבו אבל האמין
שנראה להם דבר בלמות ירח ולא היה כן מן הנמנע ראייתו בבקרו של אותו
היום ולפעמים יצטייר באויר צורת ירח כמו שאמרנו והם זכרו זה בחלמוד ואמרו
פעם א' נתקשרו שמים בעבים ונראית הלבנה בכ"ז לחדש וכאשר קבל ר"ג עדות'
שנראה ערבית הרח קו חכמים זה הדבר לפי שלא היה בין הראיה ובין הקבון ומן
הראיה לפי חשבונם הגדול והוא הוליע' העקר ואמר פעמים בא בארוכה ופעמי'
בא בקצר' וכן יפרש מי שיבין ויסכיל ויש לו הכרה אמונתיה עכ"ל והרול' לעמוד על
עקרן של דברי' מפני מה הוא נמנע לפי דברי החכמי' הללו שתרת' הלבני' החדש'
בערב והישנה בבקר ועיין ספר יסוד עולם כי שם בתריך המחבר על זה ומה
שיקשה בין להר"ז בין להרמב"ם בין לבעל יסוד עולם הוא שזהו בברור נגד
הירושלמי אבל כיון שחשבו זה לנמנע וראו בגמרתנו לכ"ל שני מיכסי סיהרא
למאי נפקא מיניה לאכחוסי ההלי לא חשו לירושלמי אמנם החכמה האמתית לא
תבא לידי ידיעה חלק מחלק מחכמת רז"ל המקובלת אלא אחר המאות והאלף
מהשנים וכמו שקרה בגלגל קנוע ומזל חוזר שכל חכמי א"ה היו סוברי' להפך
ואח"כ הנסיון הוכיח שהאמת עם רז"ל אירע ג"כ כאן איוסף בר' יוחנן בן מרי
היה סובר כסברת הרמב"ם והר"ז הלוי ובעל יסוד עולם וכל חכמי המזלות
שבזורות שעברו וכמ"ש בירושלמי והוא דבר המוסכם בכל החדשים ולכן
אמרו נמרת נאמי נפקא מיניה לאכחוסי ההלי אבל לפעמים רחוקות אינו נמנע
שלא יהיה כן והוא מה רח אבותיו דר"ג ואתה קורא ספרי זה הבו אזיך ושמע
דברי כאשר נגלו לו המדינות הרחוקות הנקראות בשם אמיריק"ה לפי שבאים
אל מלא אותם היה אמירי"קו ויספול"יו מעיר פיורי"נלה העיל האים הזה
שראה איזה פעמים בשדינות ההם הלבנה החדשה ערבית והישנה שחרית הקולם
ועל פי דברי זה עיינו חכמי החוכנים של צורות הללו בדבר זה ותוכן אחד גדול
שמו ינהם נקרא יי"ולן קיפלי"רו העיל בספריו שבעיר סיבוליא"ה בספרד
ביום י"ג מרל"ו אלף חקכ"ג למנינם והוא הסי"ג למנינו נראית הלבנה ביום
המולד ואורה היה אחד ממאה וחשעה חלקים מרוחב הלבנה ועל זה ועל
כיולא בזה עיינו גדולי חכמי החוכנים והעלו בולאי שאפשר שתראה הישנה

שחרית

שחרית והחלשה ערבית וכן העלו יי"ן קיפלי"רו הנ' לירס"מו ריינו"לו בס' הקרא בלשונם מיטיאורולו"גיא איפיקור"י במאמר המדבר בעליית ושקיעת הכוכבים ואני הצעיר כאשר קראתי הדברים הללו עיינתי בחכמת החכונה ומצאתי ראיתי שזה דבר קשה שיהיה בירושלים אבל אינו נמנע ובפרט בשאר החלשים אף על פי שהרב בעל יסוד עולם ביאר אותה המשנה בחלש תשרי שהרי בכל החלשים היו העדים יוצאים מפני הקרבן וזה מצל הטעמים שכתבו התוכנים הנ' בספריהם ומטעמי' אחרים בנויים על חכמת האילטגיניות אין להעלותם כאן אבל לא סמכתי על דעתי והנה נמצאו בעיר בולוניי"א ב' חכמי א"ה בקיאים בחכמת התכונה ותברו בה ספרים וכתבתי לכל א' מהם שיאמרו לי דעתם בדבר הזה אם בירושלים אפשר שתראה הלבנה היסנה שחרית והחלשה ערבית ושם שני התוכנים האלה הוא הא' פלמי"ניו מיזאו"אקה והשני איבסט"אקיו מאנפי"ריל וכל אחד מהם השיב לי שבודאי אפשר שתראה והתוכן השני עשה פסק ארוך והביא ראיות על זה לו אמרתי על עצמי ברוך פוקח עורים וברוך שבחר בהם ובמשנתם אשרי העם שככה לו אשרי העם שה' אלהיו :

ומעתה ק"ו הדברים ומה אם בדבר שהרמב"ם וכל חכמי התכונה חשבו שהוא נמנע על שהרמב"ם כתב שהאומר כן הוא טפש בחכלית הטפשות ואינו מרגיש מן הגלגל אלא כמו שמרגיש השור והחמור נמצא אחר אלף שנים ועוד שהאמת עם חז"ל מה שראיה לשכלי ושכלך שהוא נמנע לא כ"ש שבודאי טועים אנחנו ומה אם בחכמה למודית ותכונה שכמעט כל דבריהם בנויים על מופתים וראיות כך בפילוסופיאה שאין בה מופתים וראיות לא כ"ש שכבר ידעת שמופתיהם הם בנויים על הקדמות בדויות משכלם ומה אם בדבר שאפשר לבאר דברי רז"ל מסכימים עם התוכנים כך בדבר שא"א לבאר דברי רז"ל שלא יענו לפילוסופיאה ע"כ"ו לכן אין לזוז מקבלתם כלל :

פרק ששי

עוד בזאת מאות יחד שנמצאו דברים בתלמוד ובאגדות שאינם כפשטם והמלעיגים יצעיגו עליהם ועליהם אמר שהע"ה ולהג הרבה יגיעת בשר כמו שפירשו אותו בגמרא והמאמינים אם יהיו פילוסופים יבארו אותם בלא מסכים אל האמת כפי חכמתם ואם מהבקיאים בשתרי התורה יבארום כפי המקובל בין חכמי ישראל או הללו והללו יוצו בקולר שכלם כמו מ"ש רז"ל אחרים אומרים בת היתה לו לאברהם ובכל שמה המלעיג אמר שלריך להוכיח בית משרת בעל הפשט יולה כי נשגב המאמר מלעצחו והבקי בשתרי התורה יאמר כי כונו אחרים לדבר גדול למדו אותנו ר' נחוניא בן הקנה במדרשו יעויינו דברי הרמב"ן בפ' חיי שרה והרמ"ז היה אומר עוד שבת ר"ל מלה כמו אלפים בת יכיל הרמב"ן בפ' חיי שרה וכן אחז"ל שהלבנה קטרגה המכחיש יצעיג על זה הרא"ש פירשו באוכן מסכים לאמת כפי דעתו לפי שראינוהו בפ' פנחס אומר שיש לו סוד והיינו שבורים שהוא סוד לא יאות לכל אים ואיש מבני ישראל כיון שלא רצה לגלותו לריים מה שנאמר ונאמן

ונאמן רוח מכסה דבר אבל מגאנוהו בס' אחד אומר שהסוד הזה הוא מה שכתב האילטגיניים שבהכוכבים הם כנגד זה בכוון ורחוקים ששה מזלות זה מזה הם משפיעים שפע רע וקראו הראב"ע מבט שנאה שלימה והסוד הזה הכמום והלפון הוא דבר שכתבו ר' מעש"ז והוא חלמי בספרו המפורסם וגלוי הוא בין א"ה אפי' לתינוקות המתחילים בחכמת משפטי הכוכבים והראב"ע לא רצה לגלותו ועכ"ז אין להאשים אותו אלא לשבחו כיון שלפי דעתו דבר זה מסכים אל הא מת אלא שאין רוח חכמים נוחה הימנו במה שכתב בדרך נעלם בדברים שאין בהם ממש ומסיים לפעמים ולא אוכל לפרש ומגדיל הדברים אצל הבלתי בקיאים כאלו הם סודות גדולים ומופלאים וכמו שתראה בפירושיו ובקבלת הרעים לומלי ספריו על פסוק כי עתה ופגע יקרה אתה כולם בדברי תהו הבל וריק שמע נא לשונו ופירוש עתה מה שיש בתכונת המערכת העליונה הראשונה ופי' פגע פגיעת אחד מן המערכת בא' מהז' שהוא החלי וחליו לפניו ואחריו ושליטתו וחליו לפניו ואחריו עכ"ל מי הוא השומע דברים אלו שלא יתבונן בהם מאד ומי הוא שלא יחשוב שאין כוח כמוהו ושאין חכם כהראב"ע בכל העולם ואין בדבר זה ממש כי הוא מ"ש חלמי במקום הנ' והוא גלוי לתינוקות והוא שמבטי הכוכבים הם ארבעה הראשון כשרחוקים זה מזה ו' מזלות שהם חלי גלגל המזלות השני כשם רחוקים זה מזה ג' מזלות ויהי' חלי חליו השליטי כשהם רחוקים זה מזה ד' מזלות שהוא שליט כל הגלגל והרביעי כשהם רחוקים שנים מזלות וזהו שליטתו וחליו ושני מבטים הראשונים הם רעים ושנים האחרונים הם טובים וכל זה בין לפניו בין לאחריו כגון אם ככב או מקום א' הוא בתחלת מאזנים וכבר אחר הוא בתחלת סרטן הוא מבט השליטי לפניו ואם בתחלת גדי הוא לאחריו ואיני יודע מה ראה לדבר זה או אם השם כתו כנקבה שכתב באחד מן השבעה לא פירש א' משבעה כוכבי לכת ולא זו בלבד אלא בדברים הפשוטים לתמוקים של בית רבן המתחילים לפחות הפרשה כן עשה כמו שהראה בכמה מקומות ארך מבל נפ' נלבים כחב והנה מלח עבר בחסרון בי"ת להפך פי' עובר בריח הוא הפך עובר בבריח והנה הזמן הוא היקר שבנמלאות ורואיתי אוהביו מכלים זמנם ושכלם להבין דבריו וכאשר הבינום לא עלה בידם כלום ולרבו זה מגונה מאד אפילו אצל אנשי הכת ההיא שהרי הרלב"ג בהקדמת מלחמותיו כתב ז"ל אבל המחברים אשר לא יתנהגו זה המנהג אלא שהם מוסיפים העלם והסתר מלא סדורים בדבריהם או לעומק לשונם עד שישימו הקלים קשים הם מפסידים הכוונ' אשר בעבור' יחבר כל המחבר כי הם לא לי שלא יועילו למעיין אלא שיוסיפו על מבוכתו מבוכ' גדול' מאד אם לא שההי' כוונת המחבר להעלים מהמון המעיינים שלא יבינו דבריו אלא יחידי לחיו' דבריו כשיובנו להמון מזיקי' ואול' לפעמי' יהי' זה לתחבול' מזה המחב' וזה כי בשערו במוס מאמריו או בחולשת' יחקון להסלשונו ע"מ וקי' ולחי' ויחב' להסעוד ענינים יבחלו המעיין בהל' חזק' על שיסור זה ממנו מה שבמאמרים ההם מן המוס או מן החולש' במה שהוטרך עיונו בהבנת הלשונות ההם והענינים עם מה ששם בהם מן ההעלם ומשיכת הלבבו' למה שירלהו מבהילים אותם עכ"ל ובזהר פ' בלק חלת סימנין אינון סימן לעביר' ירקון סימן לשטוח מילין סימן לא ידע כלום שבוקי ולא אכרע לשאר שוטה בכל עבירות כלא אית בי' וכו' ההוא רשע

דנלעם

דבלעם שבוחי משבח גרמי׳ בכלא ועם כל לא נגיבו דלעמא קא נייב ולהבלא
במלוי במלין זעירין הוה עביד רברבין מה לאמר על מיגון דרגין מסאבין הוה
אמר וקשוט אמר אבל ההוא רשע הוה אמר ומשבח גרמי׳ בארם שחים ולהתלק
במלוי לכל מאן דהוה שמע חשיב לאהחלק על כל נביאי עלמא דכתיב נאם שומע
אמרי אל וידע דעת עליון מאן גבר בעלמא דהוה שמע מפומי׳ מלין אילין דלא
חשיב ליה בעלמא נביא׳ מהימנא כב׳ וקשוט הוה והכי הוה עכ״ל וע״ש אלא
שלפעמים נסולוחיו נעלמים דברים קרובים נמיגוה אשר רמזנום למעלה ונסם
אזנך ושמע פקח עיניך וראה מ״ש הר״י אברבנאל בפ׳ וירא וז״ל אבל הראב״ע
והרלב״ג כשהוכרחו לקבל פשוטי התורה ומלא אחל לחלוס טענות הפילוסופים
חשבו להעמיד על זה חזון ונכשלו כשהניחו שהאל יח׳ ידע הפרטים לא נמה שהם
פרטים אבל נמה שהם חלקי כללים והכללים מהלך שהם שלמות קלתם בראתם
מתאחדים כפי הסדר הכולל בו יח׳ ולכן כתב הראב״ע אראה נא ואראה אם עשו
כלם הרעה הזאת כי האמת ידע כל חלק של דרך כל לא על דרך חלק ולפי
שכתבה כלימה פניו לבאר דבריו עשאו סוד ובא רעהו וחקרו הרלב״ג שביאר
לכל אדם בא״ג ממלאמותיו ובפירושו לתורה בזה המקו׳ שמה שידע יח׳ מפעולות
האדם הוא המכוסר להם מהגרמי׳ השמימיים ומהלך שהם דברים מסוגרים
מוגבלים ידעם ואולם מה שהיא אפשרי ובבחירת האדם או מקרי לא החכן בו
הידיעה האלהיה וכו׳ אבל ר׳ חסדאי חשיב עניו דברים נכוחים ובאמר שהעלה
הזה היא כפירה מוחלטת כפי התורה וכו׳ עכ״ל הנך רואה מי טיבם של כוזות
האלים הזה ועיין עוד מ״ש במזמור ע״ג ע״פ ואמרו איכה ידע אל ויש דעה בעליון
הנה אלה רשעים וגו׳ ויחרל לבך ונחזור לכיוונו וכן מ״ש רז״ל על ל׳ דברים
המאורות לוקים המכחיש ולעיג על זה כיון שברור הוא לכל שהלקויות הויים
בשבח הירח והארץ הרב ערמאה יפרשהו בהקדמתו על דרך משל על מאור
השכל הרב בעל יסוד עולם מאמר ג׳ פי״ז יפרשהו על שבוח תוכיחות בדרך מסכי׳
אל האמת ובכוף דבריו כתב ואפשר שיש לה לפון אחר יותר נפלא ויותר אמתי
מזה ואנכי לא ידעתי והשם יח׳ יודע ועל כי לא הייתי כותב זה בספר הזה ולא
מדבר בשמו לולא שראיתי כמה חסרי דעת שהם חכמים בעיניהם הוליאו לעז על
זאת המימרא ואחרוה זולתה שבאו בהלמוד ובמדרשות ויהיו מלעיגים במלאכי
אלהים ע״כ ועל שני מאמרים אלו יקדים הבקי בסתרי התורה מ״ש הרמב״ן בפ׳
בראשית ז״ל ודע והאמן כי ג״ע בארץ וכן עץ החיים ועץ הדעת ומשם יצא
הנהר ויפרד לארבעה ראשים הנראים למו כי פרת בארצנו ובגבולנו ופישון הוא
גילוס מצרים כדברי הראשונים אבל כאשר הם בארץ כן יש בשמים דברים נקראו
כן והם לאלה יסוד וכו׳ כל אלה דברים כפולים הגלוי והחבוס בהם אמת עכ״ל
ויאמר שהשמש והירח כפולים הם עליונים והתחתונים וחז״ל דברו על העליוני׳
ואמרו דבר נפלא יעוינו דברי הר״ם קורדוירו בס׳ פרדס רמוני׳ בשער י״ח ומזה
לא תחמה במ״ש בזוהר פ׳ כי תצא ובהיראה וכו׳ וכל לקח במלות׳ כימי׳ לא עבד
לישראל וכל לקח בחסרונה סי׳ רע ליסמעאלי׳ וכו׳ והאדר ידוע שהלבנה אינה
נוקה לעולם אלא במילואה והוא נמנע לגמרי שהלקה בזמן אחר אלא שעל
העליונה דברו הן אמת שכל עוד שתהיה לקוח בלבנה העליונה לפי דעת הרבה

מהחכמי׳

מהחכמי׳ הלבנה התחתונה אינה משפעת בלמחים ובחיי האדם ובכלל בעולם
השפל כפי הראוי והואיל ואחא ליבן אומר בקיצור מה שבאתי במאמר קטרוג
הלבנה שהבאתי למעלה נרשמים בפרק אלו טריפות ר״ש בן פזי רמי כתיב ויעש
אלהים את שני המאורות הגדולים וכתיב את המאור הקטן אמרה ירח לפני
הקב״ה רבש״ע א״א לשני מלכים להשתמש בכתר אחד אמר לה לכי ומעטי עצמך
אמר׳ לפניו רבש״ע מפני שאמרתי כך דבר הגון אמעט את עצמי א״ל ולמה
ביום ובלילה מאי רבותא ברגא בטיהרא מאי מהניא א״ל לימה בך ישראל ימים
ושנים לדיקי׳ נמי לא סגיא לגא מנו בי׳ לכתיב והיו לאותות ולמועדים ולימים
ושנים א״ל לדיקים יקראו על שמך יעקב הקטן שמ אל הקטן זוד הגטן לא הי׳
מיתבא דעתי אמר הקב״ה הביאו לפני כפרה (כ״ל הביאו עלי כפרה) על
שמעטתי הירח והנה אקדים הקדמה ברורה ומוסכמת בין מפרשי נסתרות החור׳
ופסטיה שכל מה שנתהוה בעולם השפל הוא ענף ממה שנתהוה למעלה שם
שורש הדברי׳ וכמו שאבאר לקמן בפ׳ ט״ו ולכן חרלה בשנה יום דין גמור
הוא חג שהחדש מתכסה בו והלבנה נעלמה ופסח שהוא יום גאולה הוא במלוי
הלבנה ולכן אין כפק שקול׳ מעוט הלבנה העליונה גם הלבנה התחתונה היתה
לעולם במלואה ואמרתי בעליוני׳ ואנאר בברור בהתחתונים דע שאור הלבנה היא
בא מאור השמש ואין לה אור מעצמה וכל עוד שהלבנה כי׳ ממש נגד השמש
מאירים פניה המשפיעי׳ למטה וכל העול׳ בשלמות גדול ולכן אמרו הטבעיים
שהלילות שהלבנה במלואה אינן כ״כ קרוח וכמו כן כל הלילות הם בצלם חב ולכן
אם יקללו הלילות כשהלבנה הולכה ומחרבת אין בעין נרקב כ״כ בהירות
ואמרו בהכמת משפטי הכוכבי׳ שהגולל במלוי הלבנה וכשהולכת ומחרבה הוא
הוא בלם נמזלו וחיי וקורותיו יותר מהגולל כשהי׳ חברה והולכת ואורה מתמעט
וכ״ש כשאין לה אור כלל כי אז רע מזלו אמנם אלו מהלך השמש והירח הי׳ שוה
ואנו בבריאת העולם הושמה הלבנה נגד השמש ובמלואה אין בכוח שכן ההיה
לעולם והלבנה חדשה כל הלילה ולא הראה כלל ביום ושנת החמה והלבנה
היו שוות ואין עוד חדש בעולם כי כל זה לא נהיה אלא לפי שמהלך הלבנה הוא
מהיר בהלוכו יותר מהשמש שבגדול זה נתמעט אורה הן אמת שבגדול זה
שנתמעט היא מושלת ביום לעניין שיולאה על הארץ ביום ולעניין שפעה שמשפעת
בעולם שכך אמרו חכמי משפטי הכוכבים שהשמש ברגע לידת האדם אינן
במקום שיוכל להשפיע חיין אז הירח אם הוא על הארץ ובמקו׳ הגון נכון במקומו
ובשביל זה ג״כ נהנה חדש בלבנה וכיוצא : עוד יצוע שלמו בקרבנותינו נורמים
שהקב״ה ישפיע טובו בעולם למלאות חסרונו כי יכפר עונותינו ועוד כי החטאת
הוא לורון לפיים המקטרג והנה הלבנה העליונה עטרת מלכות שמים היתה
מבקשת להיות גוף מאיר מעצמה מבלתי קבלת אורה מהשמש לא להיות אורה
גדול כשמש שאלו כן לא יהיה הפרש בין היום והלילה אלא להיות אורה כמו שהוא
עתה במלואה ובעליונים להיות פועלת הדין מעצמה מבלתי השתעבדות לשמש
ומגן ה׳ אלהים מלת רחמיו של הקב״ה יכשגזר הקב״ה להורידה מעל פני השמש
העליון תפארת יוצרנו ולמעט אורה גזר שתהיה הלבנה התחתונה מאירה ממהלכ׳
מן השמש ולכן יקרא לה המעוט והן הן דברי המאמר כי בהתחתונים יבבר ירמוז

בעליונים

בעליונים אי"א לשני מלאכים הם שני כחות נברא'ו ומאורות העולם שיתחדשו בכחו אחד הוא אור השמש כי הוא משמש לשמש וירח וזא"ל הקב"ה לכי לוך מלך לכי פירוש לכי במהירות ומעטי את עצמך ולפיים דעתה א"ל ולמשול ביום ולילה כי בשביל זה הי' יוצאת על הארץ ביום מה שלא הי' קודם לכן כי כשהחמה תוקעה אז היתה עולה עוד מ"ל נימנו בך ישראל כי בזה תוקע נבלעת שנת הלבנה משנה החמה עוד אמר לה לדיקים יקרא'ו על שמך כי הם מקטינים עצמם לכבוד המקום כמו שדרשו ע"פ כי אתם המעט אמנם לפי שהעולם כמעוט הלבנה לחסר מאד וכמו שהקדמנו לכן צריך קרבן למלאות פגם הלבנה ואם הפשע תוקע ערב לך אמור כי כל זה ומוח ע"ל משל להורות כי אע"פ שהי' נראה לנו יותר גדול כי ההיי הלבנה לעולם במלואה כי היתה מאירה לעולם עכ"ז לא הי' העולם מסתפק ממנה ביום וכמו שאמרנו למעלה ויבא פי' המאמר כמו שדרשו בכל מכל כל אלא שהוא ע"ל משל ואמנם המעוט הזה לפי שכל מעשה בראשית בקומתן ובלבושן נבראו והמאורות נתנו בתחלת ליל רביעי ומוצ"ל הלבנה היה ביום שני בי"ל שעות וכאשר נתלה הלבנה היתה במילואה ובזמן המולד נתמעט אורה וזהו נ"כ לכי ומעטי עצמך פי' לכי שם מזלות ממלוי ונגוד הלבנה עד המולד שאז היא דבוקה לשמש ובזה המעטי עצמך ודע שהמאור אצלי מיבדי רז"ל שאז היא דבוקה לשמש ובזה המעטי עצמך ודע שהמאור אצלי מיבדי רז"ל הוא מ"ש הרמב"ם שהשמש והירח הם בעלי נפש דעה ו. שכל והוא מה שחקרו הקדמונים שמתים בלתחם ושמים בנוחם עושים בחימה רצון קונם ומה שאמרו ובוקע מליני רקיע ומילא חמה ממקומה הוא ע"ל שאמר הכתוב יפתח ה' לך את אוצרו הטוב את השמים להם מטר ארצך ואומר המולא במספר נצאם לכלם בשם אע"פ שהמטר אינו יורד מן השמים ואומר המולא במספר נצאם לכלם בשם יקרא שהכל הוא כדרך שאמרו דברה תורה כלשון בני אדם: נחזיר לענינו וכן במה שאמרו מנין שהקב"ה מניח תפילין בעל הפשט יבאר אותו כדברי הרשב"א הובאו בעין יעקב אמנם הבקי בדברי החורה יאמר שם בזה דבר גדול רמז אותו שם הרשב"א בתחלת דבריו ישוויתו דברי מערכת האלהות פ"י וכן בכמה מאמרים אחר שנקלר נמיצים המכחים יעשינ הפילוסוף והבקי יסכימו שאינם כפשוטם וכל א' יפרשהו כפי דרכו:

ואל יקשה עלינו מה שכתבתי למעלה שבפרט בדבר הנוגע לדין אין לזות מקבלתם כלל ובפרק הרואה מצינו נעינן אבן שבקש עוג מלך הבשן להשליך על ישראל שמבריחים עליה ואמרו שם עקר טורא בר חלתא פרסי לפי שאמת הוא שעוג לקח אבן גדולה מאד להשליך על ישראל אמנם כשרצו רז"ל לרמוז מ"ש הרשב"א שם הגדילו המנין ולישנא דבריתא הכי דייק דקתני אבן ולא הר ובתלמודא נקט הר וכן פירש מ"ו כמהר"ר יהודה בריאל במ"ש בזבחים כוף כוף מרבעתא דריסיה פרסא ופנגא שכיון שלקח הראש למשל כזה אין ספק שהיתה היה גדולה כל כך שלא היתה יכולה החיצה להכיל אותה והריטב"א הוכיח נפ' הכפינה שגדולה היא ממ"ש הכתוב ארך משל וחוטפות ראש ואל תחמה על הרשב"א שכתב על מאחר דהפילין וכולא שיש בו סוד כנגד ולא פירשו לפי שהטעם הוא שמלבד שלא נהן ליכתב אפילו נכתבו לא יבינהו אלא המעמיק בחוכיות הקבלה שהרי אנו שאלנו מי שלא עיין מעולם בחוכמה ובהתכונ'

איך יבא פלוני בחוכן שביום פלוני ובשעה פלונית היה לו לשמש או לירח ולקיים כך וכך חלקים ממנו והיינו משיבים לו לא יבין דבריו שהרי אינו יודע מהו הגורת המזלות מבלול השמש שנוי המראה ולא ראה שום אחד מספרי החשבורת ולא ידע מהו משולש גלגליו וכ"ש שלא ידע למלות זוויותיו ולמיו ולא ראה ולא שמע מעולם הכלים המלטרכים להסחכלות לוכבים ואיך אדם על רגל אחד נאמר לו הכל בלופן שיבינהו הנה בשמעו שלידע לקות השמש איך לידע לשה הירח רחוק מן הארץ יפגר פיו לבלי חק ויאמר איך יוכל לידע הדברי' הללו וכן הוא בכל שאר החכמות וכ"ש בחכמה הזאת היאך יוכל אדם להבין חיכף ומיד דברים עמוקים כאלה זה א"ל ולא עוד שבאשר ישמע ולא יבין קרוב הדבר לקלן בטיעות וגלאת לתרבות רעה ולכן מוטב לומר לא שמעת ולא חבין ועוד אדבר בזה בפרק כ"ב:

פרק שביעי

אמנם חלוק אתה עם המאמינים בסתרי הכתורה באמרך בפירוש שכל מה שאומרים המקובלים הללו הם דברים קדשי' מקרב בלו לא שמעו' מבותיהם וספר הזוהר לא כתבו רשב"י שלו היה כן לא נעלם מאבותיהם ובגמרא ובספרי הגדות לא נמצאו הדברי' הללו ולכן אין ראוי לכל בעל שכל להאמין בהם ועל המאמין בהם נאמר פתי יאמין לכל דבר וכשנין אתה בסברא זו על איזה חכמים שאמרו ומכללם הרינ"ם בחסו' סי' קי"ז והרש"ל בחסו' סי' ל"ח וכל הראיות שהבי' הרב חייב בהקדמתו לפי' מערכ' האלהות הר' קורקוטירו באור נערב הם בטלות מעקרם לפי שכל ראיותיהם מספר הזוהר שאין דבריו מכריעים כלל וא"ש במדרש שמוצאין ביום הדין לעתיד בארבעה לינה חכמת הקבלה של הללו וכבר פי' הרמב"ם מה הוא מעשה מרכבה ואני אשיב על זה כמה פעמים להיות שאינני מבעלי החכמה הזאת אבל אחותה כאן כדי לידע האמת הן במה שירה השכל הן במה שהסכימו גדולי החכמים שאחה מודה בהם שהם חכמי' גדולי' הן בפשט התורה' הן בפילוסופיאה כגון הרמב"ם במורה ומפרשיו אך בזאת שגם אתה תשמע דברי כדי להבין לא כדי שתחזור וכל עוד שהדעת חוזר' שהאמת אינו אחך אל תבקש לחוק עצמך לקיים סברתך שכבר ידעת מן הפילוסופים שכל מי שיחלוק עם חבריו לדי לו כדי לקיים דבריו שיכריח חבריו לומר לכל שאין הסברא מודה בו ושהוא נגד דעת כל החכמים כדי לקיים הברתו והרמב"ן יסיה לי לפה שכתב בהקדמתו לספר המלחמות ז"ל ואתה המסתכל בספרי אל תאמר בלבבך כי כל תשובותי על הרב ר' זרחיה הלוי כולן בעיני תשובות נלחות ומכריחות אותך להורות בהם על פני עקשותך ותתפאר בהיותך מסכים אתה מהם על לומדיה או תטריח על דעתם להכנס בנקב המחט לתפש מעצלך הכרח ראיותי אין הדבר כן כי יודע כל לומד הלמודים שאין במחלוקת מפרשיו ראיות גמורות ולא בריב קושות חלוטות שאין בחכמה הזאת מופת ברור כגון חשבוני החשבורת ונסיוני התכונה אבל נשים כל מלודינו ויבינו בכל מחלוקת בהרחיק אחת מן הדעות בסברות מכריעות ולחוק עליה השמוטות ונשים יתרון הכשר לבעל דינה מפשט ההלכות והנגן הם גיות עם הבחמת השכל הנכון וזאת

חכליח יכלתנו וכוונת כל חכם וירא אלהים בחכמת הגמרא. ע"ל וכבר ידוע לכל ירא שמים שכל עוד שלמודי הוא נס"ם לפי מ"ש רז"ל הוא בורח אורות עליונים נמעלה ונקראים שמים חדשים לעומת זה ח"ו הלומד לקנטר מוסיף כח ח"ו אל כחות הטומאה וק"ו הוא ממה שאמרה המשנה העושה מלוה אחת קונה לו פרקליט ח' ועל זה פירשהי מאמר קשה זה נכתו כחפוח בעלי היער למה נמשלו יש"ראל להפוח מה חפוח פריו קולס לעליו כך יש"ראל הקדימו נעשה לנשמע ע"כ וק' שהרי כחפוח בעלי היער נאמר על הקב"ה שכן כחוב כן דודי בין הבנים אמנם פירשתי שכבר ידוע שא"א לנמרי להפר נגדולתו של הקב"ה ואין אות בתורה שהוכל להכיל גדולהו כמו שכחוב מי ימלל גבורות ה' ואמנם כל שבחיו שאנו אומרים הוא מלא מעשיו וגדולת חסדיו לטובתנו הי' ממש לערך מה שאנו עושים לעבדהו לדרך משל שאם אנו נהיה גומלי חסדים לאיש הקב"ה יגמול חסד עמנו וכמו שפירשו הקדמוני' ע"פ ה' ליגך על יד ימך ו' עתה אם רוח הקודש המשילו לחפוח שבחסדו עושה עמנו כחפוח הוא מפני שגם אנו עושים עמו כחפוח ולכן שאל למה נמשלו ישראל לחפוח מה הם המלות שאנו עושים שבשביל' אנו נמשלים לחפוח ולעומת זה גם הקב"ה עושה עמנו כחפוח ועל זה פי' שהי' מ"ש על נבות לא ועשה כן לא ממחי לתי שכבר נאמר לובר שקרים לא יכון נגד עיני והרי זה נאמר בדוד לא בהקב"ה אלא שדוד קיים בעלמו והלכ' בדרכיו ולפי שלובר שקרים לא יכון לנגד עיני הקב"ה ע"כ גם לפני דוד לא היה בא ואמנם כמ"ש אשכילה בדרך תמים אמרתי בו לדרך לחות שהאלטגיניי' מסחכלי' בכוכבים לידע מתי ימות האדם כמו שאז"ל על האנשים ששלח פרעה לשהע"ה שפרעה נסתכל שהי' להם למות באותה השנה אבל המסתכל באלטגיניות עובר על פ' תמים תהיה עם ה' אלקיך ודוד הי' מקיים בעצמו שוב יום אחד לפני מיתתך והי' מסתכל ביום מיתו כמש"ל ע"פ הויעמי ה' ק' לי לכך אמר אשכיל' בדרך תמים מתי חבא אלי פי' שהי' מסתכל מתי יבא הקב"ה לאסוף נשמתו אבל זה הי' בדרך תמים ולא באלטגיניות ואמנם ע"פ אתהלך בחם לבבי ראיתי לרל"ק בפי' הפ' ויסב וילך בבית אחד הנה ואחד הנה פי' שאינו מחוור כלל ומה שהביא ראי' מפסוק אתהלך בחם לבבי בקרב ביתי אינו ענין כלל אלא פירושו כמ"ש לעולם יהא אדם ירא שמים בסתר כבגלוי וכ"כ הרב בעל ההגהות בתחלת הס"ע העתיקו מהרמב"ם במורה ואמנם פי' הכתוב הוא ברור לבקיאי' בסתרי התורה ובאתרהו לפנינו בפרק כ"ל ותמלית הדבר שפעולתנו למטה היא עושה מעשה למעלה ולכן קדשי קדשים בלפון הם כסרים שהם לפיום מלת לינו של הקב"ה הרמוזה בלל שמאל היא לל לפון וכן אמרו הרולה להעשיר ילפין ואמנם אלישע היה צריך להשפיע בנשמת חבקוק מכל המלוה העליונו' כדי שלא יבא עוד מכעיס לנוקבא כמו שכתוב אח חובקת בן ולכן ויסס פיו על פיו וכשרצה להשפיע עליו מדרום ולפון העליונים הם גדולתו וגבורתו של הקב"ה הלך בבית לפון ולדרום וזה ויסב וילך בבית א' הנה וא' הנה וכלי שלא נזוז מן הסדר הנאות והנכון ותוכן וכוח זה בשאלת כל דבר ודבר בפני עצמו:

השאלה הראשונה אם חכמת הקבלה ישנה במליאות ראוי לומר אם בחורים לא נמצא אלא פשטה או אם נמצאו בה סודות וסתרים אשר לא נתבארו בה בברור ואומר כי הקל שבאנשים לא יפעל בלי חכלית וכ"ש וק"ו בורא העולם שכל פעולותיו ומלאכיו לא יהיו לחנם ובלי חכלית וכוונה והנה מלאתו ראינו בתורה כמה מלות אשר נעלם טעמם עד שאמרו עליה רז"ל חקה חקקתי גזרה גזרתי אין לך להרהר אחר מצותי ומי יפרש לנו הטעם מדוע כשהסכין מכוסה נבלה ומקור א' הוא התורה טמאתו והתורה טהרתו וי"א יום בין נבלה לנבלה וכמה דברים אחרים אשר לא אספרם להיות שכל התור' מלא' מזה כל כן דעת יאמר שגם זה המקום דברים הללו בלא טעם ובלי סוף כוונה אלא לחנם ואם ארז"ל שאמרתי ונעש' ראוי ראינו לא הי' בלי טעם והרמב"ן כתב בתורה ח"ג פל"א ז"ל אנו חנוסי הדעת הי' האדם אנלם יותר שלם מעושהו כי האדם הוא אשר יאמר ויעשה מה שיבא לחכליח א' וה' לא יעשה כן אבל יצוונו לעשות מה שלא יועילנו עצותו ויזהרנו מעשות את שלא יזיקנו תכלה לו חכלה אבל הענין בהגד זה והכוונה כולה להועילנו כמו שביאר מאמרו לטוב לנו כל הימים לחיותנו כהיום הזה ואמר אשר ישמעון את כל החקים האלה ואמרו רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה כבר ביאר שאפ' החקי' כולם יורו אל א"ה שהם בחכמה ובתבונה ואם יהי' ענין שלא יודע לו סבה ולא יבינ תועלת ולא ידחה נזק לא יאמר בעצמינו או בעושהו שהוא חכם ונבון וגדול המעלה ויפלאו מזה האומו' ע"ל הרי לך בבירור שיש טעם לכל המצות אמנם במה שאמר שאם יהי' ענין לא יודע לו סבה ולא יבינ תועלת ולא ידחה נזק למה יפלאו מזה האומות אין זו קושית שאפ"ר שהאומות בראותם ישראל שקטים על אמתם ואין יינם מחמיץ ואין פשתנם לוקה והכל בשופי הגם שסביבותיהם הכל ביזוק יתמהו ויאמרו רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה כיון שנחכמתם נגלים ממקרי הזמן וכזה כתב הרמב"ן בפ' ואתחנן ז"ל ואומר כי בחקי' ובמשפטי' תועליות גדולות שהם חפלרת לעושיהם מן האל' ואפי' שלאיה' יסבחו אותו בהם ועוד שהם תועלת גדולה שאין כמותה שהשם יה' קרוב להם בכל קראנו אליו וכן העמי' יתבוננו בזה ידעו כי החקי' ונעשי' בחכמה נקרבה אל אלהים ויראו מהם וזהו שאמרו כי מי גוי גדול ועוד שהחקי' והמשפטי' בעצמם הם לציקי' ישרים וטובי' ביסוד העם והמדינות עכ"ל אבל שבמלות נמצא טעם נכון הוא האמת הברור ואפי' עוד לזה מדברי רז"ל הבינ' הרמב"ן בפ' חלק ז"ל וזה הענין שנזר הריב במצות שיש להם טעם מבואר הוא אלא כי בכל אחת טעם ותועלת ותקון לאדם אבל שכרן מאת המלך בהן יתברך וכבר ארז"ל מפני מה לא נתנו טעמי תורה וכו' ודרשו ומלכסה עתיק זה האגלה דברים שכסה עתיק יומין ומאי ניהו טעמי תורה וכבר דרשו בפלה אלומה חקרתי שאלתי ופשפשתי אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני ואל"ר יוסי בר חנינא א"ל הקב"ה למשה לך אני מגלה פרה אלומה אבל לאחרים תקה לכתיב והי' ביום ההוא לא יהי' אור יקרות וקפאון יקפאון כתיב דברים העמוסי' מהם בעה"ו עתידי' להיות לצדיקים לע"ב כהדין סמיא דלא דכתיב והולכתי עורים בדרך לא ידעו וכתיב אלה הדברי' עשתים ולא עשתים שכבר עשתים לר' עקיבא הנה ביארו שאין מניעות טעמי התורה מצוו אלא

עורון בשכלנו ושכבר נחגלה טעם החמורה שבהם לחכמי ישראל וכאלה רבות בדברים ובחורה ובמקרא דברי רבים מודיעי כן והרב הזכיר מהן עכ"ל ועוד לדמות האמת שכל המצות יש להם טעם הוא מ"ש בפ' כל הבשר אמר ר' אשי מנין לבשר בחלב שאסור בתחילה שנאמר לא תאכל כל תועבה כל שתעבתי לך הרי הוא בכל תאכל ע"כ הרי לך שחמור כ"כ פגם החוטא שהחורה בעלמה אסרה לאכול דבר שנעבד בו עבירה ולא מטעם קנס כדאמרי' בעלמא הוא לעבד אסורא קנסוה רבנן ברי' ולא עבד אסורא לא קנסוה רבנן אלא איסור גמור מן החורה וכאן אכתוב מה שכתבתי על אותה סוגיא והוא לפי' רש"י כל שאסרתי לך לתועבה להתרחק ממני הרי הוא בכל תאכל עולמית בכל ענין שהוא בא בין שבא בעבירה בין שלא בא בעבירה כגון ע"י קטן או ע"י עכו"ם מאחר שתעבתי אותו לך אסור ובשר בחלב הרי תיעבתיו לך להתרחק מבשולו שלא לבשלם יחד עכ"ל והחוס' הקשו האיך אמו אוכלי איליס אפי' הרשן עכו"ם מאי שנא מבשר בחלב ותרצו מדאסר רחמנא מעוף וכתוב לגבוה מכלל של הדיוט שרי וא"ת לרש אזן בכור ליתסר אפי' לרמו עכו"ם יש לומר דרחמנא שרינהו לקדשי שהוממו כלבי וכאיל א"כ אינו דבר מחועב עכ"ל והרב אליה מזרחי בפרשת ראה כתב ז"ל וא"ע לומא לן שאם לרש אזן הבכור אפי' עכו"ם מותר שישחט ויאכל על אותו מום הרי רש"י חולק על זה שאמר בין שבא בעבירה בין שלא בא בעבירה כגון ע"י גוי או קטן מאחר שתעבתי לך הוא אסור ומה שתרצו נמי דרחמנא שרינהו לקדשים שהוממו כלבי וכאיל איכא למימר דקרא בפסולי המוקדשי שנפל בהם מום מעצמו קמיירי אבל היכי דהפיל בהם מום לא שבא עכו"ם לא שבא ישראל אסור לאכלן דדבר שתעבתי לך הוא עכ"ל וכמהר"ר גבריאל פונטרימולי ראם ישיבת קהלתי הקשה לי שמשנה שלימה שנינו בפרק ה' דבכורות הלרש אזן בכור לא ישחט עולמית דברי ר' אליעזר וחכ"א כשיולד לו מום אחר ישחט עליו מעשה בזכר של רחלים ושערו מגולגל וראהו קשור אחד אמר ומה טיבו של זה אמרו לו בכור הוא ואינו נשחט אא"כ הי' בו מום נטל פיריום ולרש באזנו ובא מעשה לפני חכמים והתירוהו ואני השבתי לו שכוונת החוס' אינה שא"כ ליתסר בכור שהחיר' המשנ' שאם זו כוונתם אין כאן קושיא כלל שהרי על אותו מעשה שבמשנה כתב רש"י ז"ל שאין לומר שהעכו"ם הזה נתכוון להתירו שהרי אינו יודע שע"י מום שיעשה בו ישחט אא"כ נפל מאליו עכ"ל וכן הטור בסי' שי"ג כתב ואם עכו"ם אן חיוק מטיל בו המום מעצמו אם לא כיון להתירו מותר עכ"ל הא קמן ש מש' לא החיר' אלא כשהעכו"ם אין דעתו להתיר ומעתה מנא תאכל כל תועב' לא קשיא מידי והטעם הוא משום שבשר בחלב הבשול עצמו אסור אפי' נעשה שלא בכוונה כדאמרינן בפ' כל הבשר כזית בשר ש על לרוך יורה של חלב א"ר בשר אסור אבל בבכור נפילת המום אינו הועב' אדרבא החור' החיר' כל עוד שנפל בו מום וא"כ מה לי שהכלב נשכו מה לי שהעכו"ם לרש אזן כל עוד שהעכו"ם לא נתכוון להתירו ואפי' ישראל בכ' אפי' כה"ג מותר לחנן אי' בכור רוקנו בעטו ועשה בו מום הרי זה שוחטין עליו והטעם פרש"י נפי שלהנהו נתכוון אבל האיסור הוא הטלת המום בבכור כדי להתירו ובזה שייך שפיר בא תאכל כל תועב' וכמו שפרש"י בגמ' כל שאסרתי לך לתועב' ולהתרחק ממנו הרי הוא בכל תאכל

עולמית בכל עניני שהוא בא בין בעבירה בין שלא בעבירה כגון ע"י קטן או ע"י נכרי מאחר שתיעבתי לך אסור ולאי הרי תיעבתיו לך להתרחק מבשולו שלא לבשלם יחד עכ"ל וכמו כן בבכור הטלת המום בבכור כדי להתירו דבר שתיעבתי לך הוא ועל כן בכל ענין שהוא בין שבא בעבירה בין שלא בא בעבירה כאותה שסינו מאחר שהתירו הלך ולירם באזני בכורות אחרים ראו שהתירו הלכו וקשרו זנבות בכורות אחרים דבר שתיעבתי לך הוא ואסור אלא ולאי פירוש דברי החוס' הוא לאמרו בפ' פסולי המוקדשין במאי איכון למסריי' בהאי מומא קנסוה רבנן דבהאי מומא לא ליתסרי לי' א"כ לרבנן דפליגי על ר' אליעזר מן החור' המטיל מום בבכור אע"פ שעשה איסור עכ"ז נאכל באותו מום וכ"כ החוס' בפי' בבכורות דף ל"ד ד"ה ומ' קנים ר"א לעולם וכו' ומעת' הקשו למה יהי' מותר מן החור' הרי דבר שתעבתי לך הוא אפי' לרמו עכו"ם כדי להתירו ותירלו דכיון דשרי רחמנ' קדשי' שהוממו אינו דבר מחועב ועל זה הקשה הר"ר אליה מזרחי דמאן לימא לן שהלרש אזן בבכור כדי להתירו יהי' מותר מן החור' הרי רש"י חולק על זה וסובר שאסור מן החורה כמו שפי' בין על ידי עכו"ם בין ע"י קטן וממאי דאמרינן בפ' פסולי המוקדשין דקנסא הוא לא קשיא מידי דהתם לרבנן הוא דאמרי' אבל לר"א דפליג עלייהו וקנים דלא ישחט עולמית אפילו יולד בו מום אחר אסור מן החורה לאכלו באותו מום וכן נראה בדירור מן הסני חירולין הראשונים שהירלו החוס' בפ' פסולי המוקדשין דף ל"ד ע"ב בד"ה וא"ת ולר' אליעזר אלא מפליג וכו' ומעתה כיון דבפ' כל הבשר רב אשי דהוא בתרא כדבי אליעזר ס"ל ואסר כל שתיעבתי לך הכי נקטינן ומה שתירלו החוס' דרחמנא שרינהו לקדשי' שהוממו אינו כלום לפי שלרש"י לא התירה החורה אלא כשנפל בהם מום מעצמו אבל כשהעכו"ם הטיל בהם לדעת להתירו אסור מן החורה ואין לומר שגם החוס' כר"א סבירא להו ומקשים לדברי חכמי' שאם כן לא הי' להם להקשות שהם אלא כך הי' להם לומר לרבנן דאמרי דקנסא הוא ומדאוריתא שרי ליתסר אפילו לרמו עכו"ם והר"ר גבריאל הביב שיפה פירשתי וסברא' לו עוד לומר בהבנת חירוץ החוספות דתירלו משום דרחמנא קדשים שהוממו ולכאורה קשה למה להו ללמד ממקום אחר ונמוד מעניינו משום דרחמנא בכור שנפל בו מום אלא סברא' לו לומר שכוונת החוס' לומר שקדשים שהוממו בין שנפל בהם המום בעצמו בין שנעשה שלא לדעת בין שנעשה לדעת ואפי' על ידי ישראל עצמו נפדין ונאכלין ורמיה לזה מ"ש הכתוב רק בכל אות נפשך תזבח ואכלת בשר דאוקי מנא קרא בפסולי המוקדשין שנפדין ונאכלין דלאיתא בספרי ואמרו יכול יפדו על מום עובר ח"ל רק אות אינא דכשעשה בהם מום לכתחלה אינם נפדין הוה לי' לאשמועינן דבהא יכול אפי' עשה בהם מום לכתחלה ומדהתים שהומי לכל מום קבוע שנפדין בו מכלל דלא שבא מולד מעצמו לא שבא עשאו ישראל לכתחלה ואע"ג דעבד אסורא ולקי נפדה מידי דהוה אמקדים בעל מום למזבח דאע"ג דלקי נפדה ונאכל והכא נמי לא שבא וכיון דנפדין פסיקא דנאכלין דאין פוגין את הקדשים להאכילן לכלבי' והכא לא שייך למקנסיה אפילו מדרבנן כמו בבכור דבשלמא בכור ממון כהן הוא וכיון דעבד אסורא איכא למקנסי' אבל קדשים דממון גבוה הוא לא שייך למקנסיה להקדש

על אסור' לעבד גבר' ואשכחן בי' לכיון דממון גבוה הוא כי היכי דלא פדו לי' בכל כמה דמלו שרו רבנן למזבני' באיטליז והחירו גם כן למכרו בליטר' משא"כ גבי בכור דממון כהן הוא וכזה מחיסבים היטב דברי התוס' לכיון דשרי רחמנא קלשי' שהוממו אפי' בילים לעבד אסורא ואדרבא מלות עשה לפדותם כדפסק הרמב"ם בהלכות אסורי מזבח א"כ איכו חועבה וכזה לא חפול קושיח הר"ר אליה מזרחי אמנם הוא אמר שרש"י איכו מולה בכל זה והטעם משום דאזיל לשיטתי' דר"א דאמר בפירוש לפסוק לא תאכל כל חועבה לאורם אחון הבכור הוא לאתא ולכך קרא דרך קדשיך יפרש אותו דוקא בשפל המום בעלמו אבל כל שאלו בה ילים בין באיסור בין בהיתר אסור לומא דבשר בחלב:

פרק תשיעי

השאלה השיח אם הטעמים הלו הם נשחרים מכל אדם או אם נגלו ליחידי סגולה ואומר כי מן מדרשי רז"ל נראה בברור שנהגלו לאחד מעיר ושנים ממשפחה שהרי אמרו בפרה אדומה לבדה לאחרי' חקה ועוד אמרו המכסה דברי' שכסה עחיק יומין ומאי ניהו רזי חורה ועוד בשכל מולה כן וכמו שכתב ר' ס"ט בפירושו למורה ח"ב פ' ל"א ז"ל ואם יאמר החוריי שיהי' למאוה חכליח אלהי אבל אמתו לא נדע אותו תשובתו בלתו כי אמו נחנם החורה ראוי שנדע מה יועילנו ומה איזיקנו והכונה כולה בחורה להועילנו לעולם שכלו טוב ולחיותנו בזה העולם ואמרו אשר ישמעון את כל החקים האלה ואמרו רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה כבר ביאר שאפילו החקים יורו אל כל איש שהם בחכמה ובחבונה ואם יהי' ענין שלא יודע לו סבה ולא יביא לו חועלת ולא יחבה נזק למה יאמר במאמינו לו בעושהו שהוא חכם גדול ויפלאו מזה כל האומות וזה בלי ספק הוא נגד החוריי המאמין שיש להם חכליח אלהי לא חוסר אמנו חועלתם ואם ישיב החוריי לומר בקיום המלות יבא לנו כל טוב העולם הזה והטוב הנפשי מבלתי שנדע על איזה לא יחחייבות אלו הטובות מהמלות ונדע אמתנו החועלת הבא מהן מבלתי שנדע איך ימשך מן המלות אלא החועליות ע"ל סבה ומכובד התשובה בזה כי לא יקרא שום אדם חכם אם לא בחיבת הדברים כי אם יאמר רופא אחד חקח הם אחד ותחרפא ולא יוכל לדעת בעבור איזה סבה ועל איזה לא פעל איתו הסם לא יקרא אותו האיש חכם אבל כשידע הדברים בנסיון כמו הזקן עכ"ל ואע"פ שיש להשיב על קצת מדבריו אלה המכוון מוכרע הוא ומקרא מלא דבר הכתוב פי לאיך יהנה חכמה ואיך יהי' חכמה מה שלא ידע טעמו ואלו חכמה שאינר הכתוב הוא פשט דיני החורה בלבד הרי כבר אמר ולשונו חדבר משפט והוא משפט דיני החורה והואיל ובא מזמור זה לדיני אכתוב כאן מה שפירשתי בו ואקדים מ"ש בספר הבחיר על כנסת ישראל של מעלה עתיים נפרלה עתיים נבנית ועל זה נקראת שלה פי' שהשי"ן רומזת לשלשה אבות שיונקת ממנה והלל"ת כשהיא לבה מספע ח"ו בעומתיהו והה"א כשהיא ממולאת בשפע מן הוי"ו היא רחמי אפא"ו של הקב"ה וכן חראה ששם הולה שזכה למלכות אותיותיו הם אותיות שם המפורש אלא שה"א אחרונה

נחלקה

נחלקה לשל"ת והי"א מן הטעם שאמור ולכן אין להבדיל הא"ת מן הה"א והן כאות אחת וכן אמת היכוד נקראת כ"ל ולכן אין לפרוד הכ"ף מן הלמ"ד והן כאות אחת עוד הקדמתי שאין לאדם לבור מן הרע ולא לעשות טוב כמו שעושים העובדים מידאה שנזהרים ממשות רע וגם טוב אין עושים אמנם סור מרע ועשיית טוב הם שני דברים נבדלים זה מזה עוד הקדמתי שבקו"ף היא אות המשפיע לא טוים כמ"ש בזוהר פ' פנחס ע"פ גבר חיח קנה וזמין הרבה לחברא לי' להחוא קנה כגונא דלא יחבר רגלי' דק' מקנה וישתאר הכ"ה ופירשו שיגביה למעלה שפע הקדושה היורד למטה להשפיע לחילוים והוא רמוז ברגל הקו"ף וכמו כן ריש פירושו ענו ובזה פירש הרמ"ז וז"ל מאמר הזהר דב ' חקת ז"ל חקת בחורה חק התורה מבעי לי מאי חקת אלא חקת דלאי ואוקימנא חד הוא וכא איחמר אבל ת' הוא ל' ומ' מחבר כחדא ומן בא אחמר ט"ן אמאי אקרא בכי אלא כמה לאחמר ולא חוזו איש אח עמיחו דהשחא היא באנפאה נהירין ומבדא הוגאה לבני נשא לבהר מחיא כחויא ושלי וקטיל ואמר' לא פעלחי אין ועל הכי אקרי כך טו"ן לאחמר מלייהו ח' כלא כחדא לליח מו"ן דל"ח ריי"ב ה"א ריי"ם ולי"ח חד מלה ובאחוון גליפן ח"ח ח"ק ו"ח וכלא חד מלה עכ"ל ואמליח פירושו הוא שחינה חקת רומזת אל חפארת ומלכות מיוחדים יחד ח"ק הפארת ח' מלכות וא"ח כי' לו ליכחוד חקה מאי חקת ואירן אח ו' בחיבה הזאת רומזה לשחי אותיות דל"ח ומו"ן כזה דל ודלח היא כנסת ישראל של מעלה כשהיא דלה כאמור ומו"ן היא קליפת נוגה שעושה הוגאה לאנשים וחהו שאמר אבל ח' היא ל' ול' מחבר כחדא ומו"ן הא אחמר טו"ן אמאי אקרי בכי אלא כמה לאחמר ולא חוזו איש אח עמיחו דהשחא היא באנפאה נהירין ועבדא הוגאה לבני נשא לבהר מחיא כחויא ושלי וקטיל ואמרה לא פעלחי אין ועל הכי אקרי כך טו"ן לאחמר מלייהו (והאריך הרב ז"ל להוכיח שפרה אדומה היא כנגד קליפת נוגה) עוד הוסיף כי ח' ים לגירו ריי"ם ומו"ן אבל רומז הדב' ההו' בעלמו כי ריי"ם בלשון תרגום פ' רושו דל וכשם שאות ה"א כת' ר' חיים בספר הכוונות שלפעמים מלייריים אותו דו ולפעמים רו כך הי"ו ים לגיירו לפעמים ללח נון ולפעמים ריש נון והכל א' והוא מ"ש היו כלא כחדא דל"ת נון ל"ח ריי"ם ה"א ה"א ריש ודל"ח חד מלה עוד אמר שבספר שחבר ר' אליעזר שנקרא אחוון גליפן אמר שזאת בני' ח"ח ופירושו יכול ומלכות מיוחדים כי ח' הוא יכול מלה השמיניח וח' הוא מלכות אם כן ח' ח' וח"ק וח' הוא הכל אחד וזהו שאמרו ובאחוון גליפן ח"ח ח"ק ו"ח וכלה חד מלה ע"כ מהרמ"ז עוד הקדמתי מה שאמרו בהקדמת הזהר ז"ל מכאן מאן דבעי למימר שקרא יטיל יסודא דקשוט בקדמיתא לבחר יוקים לי' שקרא דהא אח שין אח קשוט אתהו אח קשוט לאבהתן דאחיחלו בי' קד אחוון לאתחזיהו על סטרא דיסא אימון ובנין לאסקיימ' נטלי אות ש בגווייהו הוי שקר(נ"א קשר) עכ"ל א"כ מי שרולה שלא יהי' קיום לבטר' דיסא צריך להפריד מהם לוח השי"ן עוד הקדמתי מה שכתוב בזוהר פרשת בראשית דף כ"ה בחר מאה והלחין שנין אהלבש אדם בקנוא ואתחבר באתחתי ואוליד בר וקרא שמי' שת רזא דכופא לאחון ן עב"לגראה מכאן כי אותיו' שי"ן ה"ן הם קדושים מאד וכן גראה גם כן מהקדמת הזוהר דף ד' ע"ב כלל הגולה כי ל' ה' רומז לדבר אחד וכן כ"ל יכן ק"ל כן ש"ם אבל אור מרע העשה

טוב

טוב הם ב' דברי אמ"פ שראוי שיהיו מיוחדי' ועיב תרא' במזמו'ל"ז שעשוי באל"ף בי"ת ולעולו' בין אות לאות יש פסוק אחד בלא אות הפסוק הראשון אל"ף אל תחמד והפ' האלישי ב"ת בטח בה' והחמישי גימ"ל גול על ה' וכן כלם ואלו יצאו מן הכלל אות ל"ת ו"ל הם סמוכי' זה לזה ואין ביניהם פסוק אחר דוס לה' הרף מלף ואחריהם פ"א לפי שהם כאות אחת ואחריו הוי"ו ועוד מעט ואין רשע כ"ף למ"ד הם ג"כ סמוכי' זה לזה מן הטעם האמור ואחריה' פסוק מ' ואחריה' אות מ"ם כי רשעי' יאבדו לזה רשע כי מבורכיו מה' מלעדי גבר סמ"ך ע"ין הם בפסוק אחד בעלמו כור מרע ועשה טוב אמנם להיותם שני דברי' שם אחריהם שני פסוקי' ואח"כ אות פ' כי' אוהב משפט לזיקי' יירשו ארץ פי לדיק יהגה חכמה קו"ף רי"ש הם סמוכים זה לזה קוה אל ה' ראיתי רשע עריץ ואחריהם פסוק אחד ויעבור והנה אינו שי"ן ת"ו בשני חיבות סמוכות זו לזו שמר חם וראה ישר ואמ' הטע' שבא פסוק א' בין אות לאות הטעם הוא לפי שספע חסדו של הקב"ה אינו בא בספע שא"כ לא הי' צריך להזהיר להע"ה כמה פעמי' שלא להתגרות ברשעים ושהלדיק לא יהי' מבקש לחם ואם יפול לא יוטל וא"כ הספע בא מעט מעט ואמנם במזמור זה האומר שסוף הרשעים ליפול אמרתי עוד בו פרע"ת שהנה מלאחי להרמ"ז שכתוב במזמור ה' לא נבה לבי הוא בסי' הל"א כמין שמאל לפי שהגאוה היא עבירי' גדולה מאד הנוהגת כח לת לוג ס וכן גם אני הלמיר כונה ע"ג ענק אמרתי כי שם ההוי"ה העולה כ"ג כבר ידוע מדברי האר"י שהוא שורש הדינים עוד ידוע כי המילוי הוא דין כי כן מלוי בגי' אלהים והנה מלוי ס"ג הוא נ"ז והמזמור הזה הוא בסימן נ"ז :

ועוד אני אומר שראוים אנו כמה וכמה הטריח עצמם חכמי ישראל בעלי הפשט וחכמי א"ה בדברים הטובעי' לאלהות והוליאו משכלם דברים רבים במה שמחיבים לבורא ומה שיכול לעשותו ומה שנמנע הוא לגמרי עד שלא יתואר יכולתו יח' עליו והגדול שבפילוסופים אמר שיותר יתהנה האדם במעט שישיג באלהיות מהרבה שישיג בטבעיות ואיך א"כ אפשר שחכמי ישראל שבאותו הדור לא שאלו ממשה כל הדברי' הללו וכמה דברים אחרים מענין הנשמה והמלאכי' וכיוצא בהם שהי' מודיע' להם לא כפי הדרה האנשי' הרעועי' והמסופקת אלא כפי הקבלה האמיתית ממה שהשיג בעמדו על הר סיני וכן איך הנביאים אשר עמדו בסוד ה' לא ידעו סודות האלהות הרבה יותר ממה שהשיגו הפילוסופים ואיך אפשר שלא למדום ולא הורום לתלמידיהם והרי ישעי' ויחזקאל כתבו מה שראו ועוד אדבר על זה בשאלה הרביעית :

פרק עשירי

השאלה השלישית אם הבחרים והטעמים הללו הם אותם שהזכיר הרמב"ם במורה ח"ג או אם נמצאו טעמים נבחרים יותר ואומר שכל מ"ש הרמב"ם לא קבל כלום מאבותיו ולא מרבותיו אלא הכל הוא ממה שראה' לו מסברתו כלי לתת טעם למה שלא הי' מבין ואלו אדם אחר יתן טעם אחר מתיישב יותר נקבלהו וכמו שכתבנו למעלה בהתחלות הפילוסופים ואומר עוד שבאשר נתבונן בטעמי המלות שכתב הרמב"ם ז"ל נמצאים בלתי מספיקי' ולא

ולא יוכל לעולם לתת טעם לדם נגה דם זיבה הלכות שחיטה והדברי' הפוסלים אותה וכמה דברים אחרים הנלוים לכל וכלי שיתברר ויתבנו הדברים יפה נחקור על קלת מהטעמים הללו כי אם נאמר לחקור על כלם יביאנו הדבר לאריכות גדול לא נצטרך בו ויוליאנו חוץ מהכוונה ונתחיל מטעם הקרבנות שבהם התחיל הרמב"ם באותו החלק בפ' ל"ב וכתב שהטעם הוא לפי שהיו האנשים מורגלים לזבוח לע"ז ולא גזרה חכמתו ותחבולתו המבואר בכל בריאותיו שילמו להניח מיני העבודות ההם כלם ולבטלם כי אז הי' מה שלא יעלה על לב לקבלו כפי טבע האדם שהוא נוטה תמיד למורגל ומפני זה השאיר ה' מיני העבודות ההם והעתיקם מהיותם נבראים ונעניים למיונים שאין אמתות להם לשמו יתברך ולומו נעשות לו ולו לבמות היכל לו והגיע התחבולה בזאת הערמה האלהי שנמתה זכר הע"ז עכ"ל בקצור והקשה עליו הרמ"ן בפרשת ויקרא איך יעשה שלחן ה' מגואל ונתן בלאחו מן התיבה אין בעולם לא כשרי ולא מלרי הקריב קרבן ואמר הכתוב וירח ה' את ריח הניחוח וממנו אמר אם לבו לא אוסיף לקלל והבל הביא גם מבכורות לאנו ולא הי' שמן ע"ז בעולם ובלעם הקריב קרבנות והרי"ש ערמאה הקשה למה לו לשהע"ה להעלות אלף עולות בפעם אחד וליתר המלכים אשר כן עשו לא לו עליהם ולי להם מהאסור מה שהתירה התורה ומה יעשה אל קרבנות האבות והקושיות הללו קראם הרי"ש ערמאה מכות גדולות ונאמנות לא זורו וחובשו קושיות חזקות אשר לא יוכלו להרפא ולעג על שבושי הקרבוני שהשיב בעל הרמב"ם וקורא אותו מטמא הטהרות מפגל הקדשים מגלה מומים מתקן בחעתועים ודברי הבלי וסוף דבריו מי יתן איפה החרם יחרים ולא יטיל מומים בקדשים שאינם ור' שם טוב בפירושו השחלל להלין בעל הרמב"ם בדברים שאין בהם ממש ואמר שאדם ובניו חשבו שה' יעבד באלו הקרבנות ובלעם ושמואל הקריבו קרבנות לפי שהמנהג בימים ההם להקריב קרבנות כדי להתבודל ולהדבק נפשם בה' וסוף דבריו אבל לא בעבור זה דעת הרב הוא לעתי בקרבנות אבל יש לו דעת אחרת יותר מסכים לאמת ממ"ש הרב עכ"ל ועוד אני שואל למה המשכן נעשה באותו האופן ובאותן הכלים מדות גוונים ומאותם הדברים שפי' הכתוב רלוני לומר זהב כסף נחשת תכלת וארגמן וכו' ובקרבנות מדוע הללו נאכלי' לשני ימים והללו ליום א' הללו טעונים מחן ארבע והללו מתנה אחת הללו למעלה והללו למטה ובדבור לבד הללו פגול וחייבים כרת והללו פסול ואין חייבים עליו כרת וכל שאר הדברים והיוקים אנו טעם הקרבנות הוא מ"ש הרמב"ם כל הדברים האלה הם בני טעם ולמה יליום ה' הלא טוב הי' שכל הקרבנות יזרקו למס במקום א' ובמה חטא המחשב לאכול חוץ לזמנו יותר מחוץ למקומו ומבואר הוא שאין בטעם הזה לקרר דעת האנשים כלל אמנם הרב אברבנאל אמר שגם הרמב"ם מודה שיש לקרבנות טעם בעלמם נקרא כוונה ראשונה אבל יש להם עוד כוונה שניה להרחיק מע"ז ושם הרמב"ם הכוונה השניה בלבד לפי שכך מלא בפירוש בדברי רז"ל ובפרש באחרי מות רבה ר' פינחס בשם ר' לוי אומר משל לבן מלך שלבו הי' גם עליו והוא למוד לאכול נבלות וטרפות אמר המלך יאכל על שלחן זה תדיר ומעלתו הוא נזור כך לפי שהיו ישראל להוטים אחר ע"ז והיו מביאים

קרבנותיהם

קרבנותיהם לשעירים באסור ופורענות באה עליהם אמר הקב"ה יהיו מקריבי קרבנותיהם לפני בלהל מועד והם נפרשים מע"ז עכ"ל ואין דבריו אלה נכונים כלל ומדרש רבה אין פירושו כמ"ש אלא דוק והשכח שהמדרש הזה נפ' שחוטי חוץ ובא ליתן טעם למה נאסר בש" חלוה ולמה נאסרו הבמות ונתן הטעם כדי שיתרחקו מע"ז שאלו הי' הקב"ה מחיר להם לאכול בשר חלוה לזבוח בכל מקום שירצו כאשר הי' בראשונה היו מקריבים זבחיהם לע"ז והוא ממש דומה לנמשל שהרי מן הראוי הוא שבן המלך לא יאכל נבלות וטרפות אבל אינו מן הראוי שיאכל על שלחן המלך אבל שגזר שיאכל תדיר על שלחנו כדי שיתרחק מן הנבלות ומן הטרפות שהרי על שלחנו אין לחוש וא"א שיאכל נבלות ואפילו לדבריו הבונה הראשונה אם היא כשו שפירשו הם אינו עולה כלל לדקדוקי הקרבנות ולא עוד אלא שכל אחד נלה אותה מעצמו ולכן לא הזהר מפרשים הללו בספריהם • ואמנם מה שיתמיה ויפלא יותר הוא מ"ש הרמב"ם נפ' מ"ה ז"ל וכאשר היו שוחטים במקום המקודש בבמות רבות בכל יום ומתחכים בו הבשר ושורפים ורוחלים בו הקרב והכרעים אין ספק שאלו היו מניחים אותו על זה הענין הי' ריחו כריח מקומות הבשר מפני זה צוה להקטיר בו קטורת שהי' פעמים בכל יום בבקר ובין הערבים להטיב ריחו וריח בגדי כל העובד בו עכ"ל ותימה גדולה היא איך החזיר העבודה הקדושה יותר מכל הקרבנות ומכל העבודות להעביר הזוהמא ולהסיר ריח רע והנה הקטורת נתקנה בהיכל ולא בעזרה ששם הי' בית המטבחים ואמר הכתוב עליו ישימו קטורה באפך ברך ה' שילו ולא היו מניחים אדם לשות בו לפי שהמקריבו מחעשר והעושה כמתכונתו כיון שערב שמנה מבלתי שישימו על האש ואם לא ערב המנחה אלא שמיהו על האש אינו חייב כרת ובשע' הקטרת היו פורשים מבין האולם ולמזבח ואם חסר אחת מכל שמנה חייב מיתה ולא הי' חייב כרת אם ערוב שמנה לא הי' עושה איזה מעשה למעל' ומה יאמר על קטורת לפני ולפנים אשר נתקנה ביוה"כ ואמר הכתוב בפי' וכסה ענן הקטורת את הכפורת אשר על העדות ולא ימות ואם לא מתן בזה מעל' עשן חייב מיתה ולהיותו עבוד' יוצר חביב' מכל הקרבנות אמר משה לקרח קחו לכם מחתות קרח וכל עדתו וכן אמרו בפי' במל"ר ועל ידה מתו נדב ואביהוא ובו כח גדול לעצור המגפה במ"ש הכתוב והולך מהרה אל העדה וכפר עליהם כי יצא הקצף ואמרו רבותינו שמלאך המות למד דבר זה למרע"ה ופשוט הוא שדעת הרמב"ם לא הי' כדעת אותו המשתבש והמכחיש שאמר שלא היתה קטורת אלא מוגמר כדי לטהר עפוש האויר והבית רמי' מ"ש קטורת ולא הקטורת והכתוב מוה נגד טפשותו נפ' שמיני וישימו עליה קטורת ובפ' קרח עלמה וישימו עליהן קטורת וישימו עליה קטורת ונכסה לא אם במגפה גשמית וטבעית כשיעשה מוגמר יעמוד בין המתים ובין החיים ק"ו במגפה רוחנית הבאה מחמת הענין סוף דבר הפילוסוף ההולך אחר דעתו יאמר אם דעת בן דעת מחקרר לומר שהקטורת היא להעביר הריח רע והלא זהו נגד חורה בכתב וחורה שבע"פ ומזה תקיש אל כל שאר טעמי המצות שכתב הרמב"ם שלא רציתי להעתיקם ואם בורא עולם לא יפעול ולא יצוה בלי תכלית וכוונה כמ"ש הרמב"ם בעצמו לא ידעתי איך מתקרר דעתו בטעמי אלו

ובכוך

ובכוך הוא למי שיש לו מ"ח בקקדי שטעמים אחרים נמצאו שעליהם עה המקו' אותן הענבור' באותו הלופן ובענ מיחה לו כיח לו מלקו' והלנו הם סחרי קיר' וכמה מתקו לחכי דברי הר"י ערמה שכתב בפ' ויקרא על טעמי ה"מב"ם ז"ל וגם כי הוא הוצה שלא הסכים לו כל כפרי הלא"כם לתלות בכה לכל מעשי הקרבנות למו שהוא בין הנסכים ובאיזוב ושתי לפרים ושני החולעת לא במלורע לאחור בשר בחלב ומלהא לא ידע מר מילי אחריני איכא עכ"ל רק אם זאת אודיע בתנה ולכן נזר שלותה התורה שלא לעשות העבודות ההם כדי להפרים אותו מע"ז בטעם האמתי הוא להפך והוא שדברים ההם מיל דיש הטיעלה הרוח יו' בנפש האדם ומטמאין אותו למעלה ולמטה ולכן אסרה אותם התורה ועע"ז הי' עושים אותם בזוקא כדי להביא עליה רוח הטומאה שהרי להטרא דמבאבא הם עובדים וכן בלעם בשביל זה הי' בועל אחונו הן אמת שפעמי' הרב' עושי' ואינם יודעי' מה עושים וכמו שארז"ל על א"ה שבת"ל שמנהג אביהם ביידה' הלא תראה שטומאת עם חמורה מכל הטומאות שמטמא טומאת שבעה ואם נכנס למקדש חייב כרת וייחד לה המקום כפרה בפני עצמו ופ' מלא הוא וכפר על הקודש מטומאו' בני ישראל וכו' ושינו בשנותם שהפר' והשעי' ההוא מכפר על טומאת מקדש וקדשיו וכמו כן מתרא מפורש הוא ושבת וכסיתם את לאחר וכתיב וסי' מחנך קדוש והטעם הוא שבמקום הנמלא בו לוא' נמלאי בו רוחו' רעות וכוחות הטומא' ואמנם לפי שע"ז שבזמנים ההם היתה' זוקא נהניה ובזונות מרוחות אלו לכך עבודה פעור היתה' לפעור לפניו וכתיב ויאכלו זבחי מתים ויבפכו לם נקי לם בניהם ובנותיהם ובפרט אחרי שישראל הבדלו ע"ז בבה"מ ראשון ולאוך הקדושה הוכחש חוץ הקליפה כשם שהי' בלמו של נבוכדנצר וכמו שפירשו בזוהר ע"פ והולאתי את בלעו מפיו וכמו שעשה גחזי שחקק שם על עגלי ירבעם והי' אומר אלהי' אלהיך כל מה שחקן המקום ב"ה בחקון כ"י הפכו אותו לחקון שפתה כי חירם גבירתה כגון לחם המולא וכוס של ברכה לעומת זה בחלוים כתוב העורכים לגד שלחן כנגד לחם המוליא והממלאים למי ממסך כנגד כוס של ברכה וכמו כן שירי הע"ה ככתוב חלוה לילה אקום להודות לך ואומר עורה הנבל וכנור לעומת זה כתוב והי' כנור ונבל והוף וחליל ויין משתיהם והמסכיל יביניו ודמה מילחא למילחא וכזה בארתי מ"ש הכתוב באל ן היתיו מאני להבא לי הגפיקו מן היכלא די ביה אלהא די בירושלם ויתן בהון מלכא ורבנבוהי שנלאי ולחנתי והטעם הוא כי בקדושה נמצאו שתי מדרגות מלך ומשנהו כי גוף ובית חשבין חד לו מאמר מלך באצילות משנהו בבריאה וכמו כן מלכה ומשנה וכבר ידוע כי זה לעומת זה עשה האלהים ולכן גם בחלוים נמצאו ארבע מדרגות האלה וכיוצא למסכילים ולכן אמר הכתוב החת שלש ועזה ארץ והחת ארבע לא תוכל שאת החת עבד כי ימלוך ונבל כי ישבע לחם החת שנואה כי תבעל ושפחה כי תירש גבירתה ובלשון נהכוון בזה כי כל ארבע מדרגות הקליפה הרמוזה במלכא ורבנבוהי שנלאים ולחנתיה ומשנו על ארבע מדרגות הקדושה ושתו בכלי המקדש ועל ענין בלשלר בארתי מ"ש בפ' ב"ג מאי לא כהלין כתב למקרי אמר רב נגי

מיכתב

איכחב להון יתה יתה אלך פיגחמים ושמואל אמר מתחים נקפי אלגרן ור' יוחנן אמר אנים אנס לקח נים רפו רב אסי אמר נמא נמא ק"ל פרסין ע"כ וקשה מאד במאי קא מיפלגי והקדמתי נפ רושו פתי הקדמות הרמשינה לקוחה מס' הפרלה להרמ"ק בשער השמות בענין שם מ"ב הי"ל מבראשית שכאשר האורות חיים בעולם העליון שם אותיות התורה וכמו שא"ז יודע הי' בלעאל לפ"ף אותיות שבהם נברא שמים וארץ רק משתנים מעולם לעולם כן האותיות מתחלפים אל"ב נא"ב השני היא כי אור ישר הוא חסד גמור והוא סדר א"ב ואור חוזר הוא דין גמור והוא סדר הסר"ק וא"ת ב"ש הוא רחמים חליו חסד וחליו דין לכן חלין ישר וחליו הפוך עיין בזוהר פ' בשלח ע"פ ויסע ויבא ר"אמרתי שבברח רב פיא שבשמלח בלשלר גזרה ממל' רחמים הממולעת של הב"ש הרמוזה בא"ת ב"ש להיותה רחמים לישראל ודין ובשלר אמנם לא היתה מעלתו כ"כ גדולה שפעם הברחתו יהי' בעולם האצילות בעלמו אלא ירדה מעולם לעולם ולכן נזר ליו נכתב בפליף אותיות א"ת ב"ש ושמואל פליג עליה בחרתי חלא שהי' בעולם האצילות עצמו ואל התמה שהרי נבוכדנצר היי כחר הקדיפה אמת הוא דיפא דלהבא שנים שפעם התסד גמור הוא מגוד וירד להבריח זרע מחריב ביהו של הקב"ה ושפך דם אלף אלפים מישראל אמנם לפי שחחלת הגזרה נעולם בסופה ושחלת המחשבה הי' סוף המעשה לכן אמת הוא שאותיות הין ביושר אבל אות הראשונה של מנא היתה בחיבה אחת עם אות הראשונה של ופרסין מנא הוא חחנם המחשבה ופרסין היא סוף המעשה פרישת מלכיחך ור' יוחנן סבר כשמואל בחלא ופליג עליה בחלא סבר שאור שפע השמלחו היה בעולם האצילות ולכן לא נחחלפו כשמואל אבל סובר שהי' דין גמור ולכן בא לפף כסלר תסר"ק ורב אסי פליג עם רב בחלא וסבר כוותי' בחלא פל ג עלי' בענין שפע גבר ליו שרב אסי סובר שהי' בעול העליון ולכן לא נחחלפו האותיות וסבר כוותי' שבוא חלין חסד וחליו דין דין לבלשלר וחסד לישראל ולכן בלו חליין ביושר וחליין בהפך אבל יש לך לידע כי עדת החפארת אע"פ שחליו דין וחליו רחמים אע"פ כן רב חסד מצה כלפי חסד ולכן א"ת ב"ש מתחיל בא"ב ומסיי' בחסר"ק וכן אמרו בזוהר בטעם למה פסוק ויה אינו חליו ישר וחליו הפוך אבל כאן נרב אסי אע"פ שגזרת בלשלר היתה בלה ממלה הממוזגת עכ"ז נוטי' כלפי דין שהרי כלפי בלשלר הי' דין גמור שבהרג אבל לגבי ישראל לא הי' חסד גמור שלא נגאלו אלא שרצו קיום הכסוב והכריחי לבבל שם ושאר ולכן לא אמר רב אסי מאן מאן שהי' מתחיל ביושר אלא נמא נמא שמתחיל בהפך הוא דין ואין לומר שרב אסי אינו מסכים לגמרי גם בזה עם רב ושרב אסי סובר שהיין גובר ורב לאמר בא"ת ב"ש התסד גובר לפי שבבר אמר בס' יצירה שנמצאו רל"א שערי פנים ואחור וכאשר הדין גובר היא א"ת ב"ש להפך פי' תא שב וכו' ומאן לימא ן שבשאמר רב יתה יתה וכו' לא החליף האותיות בחלפא ביחא תא שב רג וכו' והנה הרמב"ם כשלא ידע בחרי התורה וקרא ספרי ע"ז הבין בחכמתו הגדולה שאנו הם לעמת אנו אלא שהי' סובר שענדא ע"ז היא העיקר וכלי להסיר אותה מלבנו לזה המקום כל הסבורים ההם וזה לפי שלא קבל כלום ברזי התורה כי אם בסוף ימיו פיגע ואני הלעיר בקבלתי מעט מזער כפי קוצר שבני בסתרי

התורה מרבותי המופלאים בחכמה הביאותי בבאר משרח"ל פרוש שבתא"ל (כמו שהיו ספרי הלאבה) מנהג אבותיהם ביליהם וכמו כן הביאותי מעם מ"ם הכחוב הלעיטני נא מן האדום האדום הזה כי הוא קליפת הגבורה ולעומת זה סימן אמונת ישמעאלים הוא מלגפת לכן מד שאם ל' שאינו מאמונתם ישים מלגפה לבן על ראשו לחו כבר נחנה להמיחו אם לא ימיר דתו כי הוא קליפת החסד אמנם על ענין הע"ז שמעתי פי' יפה משם הר"ר העשיל ע"פ למה יאמרו הגוים איה נא אלהיהם וביארו במ"ש הכחוב לאמור הן ישלח איש את אחיו והלכה מאתו והית' לאיש אחר היסוד אליה עוד וכבר ידוע שחרש שאינו שומע ואינו מדבר קדושיו אינם קדושין ולכן אם ל' גרש אחיו ונשאת לחרש מן התורה מותרת לחזור לבעלה ומעתה א"ה אומרים שא"א עוד להקב"ה לחזור אלו ישראל כיון שישראל מע"ז והרי הם כאשה שנרשה בעלה ונשאת לאחר שאסורה לבעלה הראשון והכחוב אומר גרשתיה ואתן ספר כריתותיה אליה וזהו למה יאמרו הגוים איה נא אלהיהם ואמנם קושיא זו אינה כלום ושתי חשובות בדבר ראשונה שהקב"ה יכול לעשות כל מה שרוצה ואלהינו בשמים כל אשר חפץ עשה ועוד חשובה אחרת לפי שישראל נשאו לחרש שאינו שומע ואינו מדבר שאין קדושין וזהו עליהם כסף וזהב מעשה ידי אדם פה להם ולא ידברו עינים להם ולא יראו אזנים להם ולא ישמעו ואמנם על הפ' הנז' פירש כמהר"ר יהודא בריאל שכחוב אשר שלחתיה ופי' ששבי מיני גטין יש גט א' והוא כריתות א' כשכורת האשה מן בעלה הרי את מגורשת ממני והרי את מותרת לכל אדם והשני הוא ב' כריתות שכורת האשה מן בעלה וכורת אותה ג"כ מכל אדם שאומר לה הרי את מגורשת מפני ואי את מותרת לכל אדם והקב"ה גרש ישראל ממנו אבל לא התיר להם לע"ז א"כ אין כאן כריתות א' אלא ג' כריתות וזהו איזה ספר כריתות אמכם כל' לפיד אבל ואתן ספר כריתותי' אליה ל' רבים:

פרק אחד עשר

אמנם הרמב"ם חכם וחסיד גדול הי' ורבן של בני גולה וכל ישראל חייבים בכבודו ולכן צריך לדעת כל האפשר כדי להגילו מן הקושיות הללו ואומר שהחבר בדברו למלך כוזר הולה בפירוש שבעתי המלים א"ל לידע אותם בשקול הדעת אלא בקבלה מאת האלהי' שכן במאמר ג' סימן ע"ם אמר ז"ל הדברים אשר יאמנו לקבל הרשמי' ההם האלהי' אינם ביכולת אדם ולא יוכלו לשער כמוחם ואיכות' ואם ידעו עצמם לא ידעו ומניה' אך הוויה' וחבור' הזמון להם דרך בזה אל ידיעה שלימה מפורשת תכלית הבאור מאת האלהי' ובמאמר ב' סי"ט כחב על הטומאות כבר אמרתי לך שאין ערך בין שכלנו ובין ענין האלהי ורצוי שלא נטרח לבקש עצות אנה הגדולות והלומה לזה אבל אני אומר אחרי בקשת המחיל' וכו' וכאשר נתן החבר במאמר ב' סי' כ"ו טעם לבנין המשכן דרך כלל ח זם דברין בזה הלשון ואיני גוזר חלילה שהכוונ' מהעבוד' האלה הוא הסדר הזה אבר זכרתיו אבלאמה שהוא יותר נפלא ונעלם ושהיא חורה מאת

האלהים יתי' ומי שקבל' קבול שלם בלי שיחכם בה בשכלו הוא מעול' ממי
שיחכ' בה וחקר אך מי שבא' מן המדרש' העליון' הביא אל המחקר טוב שיוליד
בהם מופלאי חכמה משיב אבם לברוח רעות ונכפהוה מביאות אל מבדון ע"כ
והטעם הזה בעצמו הוא שהביא הרמב"ם לכתוב הטעמי' ההם בכפרו הנ
ביודע הוא שיש טעמי' יותר נאומי' ומתחיים ונסתרי' וזה נראה בדבר ממ"
נכרף הל' מקומות ז"ל דבר ברור וגלוי שהטומאות והטהרות נזירת הכתוב ה
ואין מדברים שבעתו אל אדם מכריעתו והרי הן מכלל החקי' וכך הטבול' מ
הטומאות מכלל החקי' הוא שאין הטומא' טיט לו לומה שחבור במים אל
גו ה הכתוב הוא והדבר חנוי בכוונת הלב ולפיכך אמרו חכמים טבל ולא הוקש
כאלו לא טבל ואמר"כ רמז יש בדבר כשם שהמכוון לבו ליטהר כיון שטבל טהור
וכו' עכ"ל הרי לך בברור שטעמי הרמב"ם אינם אלא מדרך הרמז ואם לא כ
הבר מ"ם במורה בטעם הטומאה עם מ"ש כאן והרב אלשקר בדשיבהיו כי הי
כתב ז"ל בבר כתב רבינו הרב ז"ל והר"ר אברהם בנו ז"ל כי בא שאל הרב ז"ל כ
אין למלות טעמים אחרי מכותי' בעצמ' וגם לא אמר שאותו הוא הטעי' בהכרח
אלא כתב כך על דרך הסבל ובעבים פנים לאור' ואותו הטעם אחד מהם עכ"
ועוד כתב הרמב"ם בס"ד הנכי' מעיל' שכל הקרבנות הם מכלל החקי' ושם בא
שבחקי' אין רשות לאל' להרהר בהם ומל דבריו שם כתב הרב כ"מ דברי רבינו
ודרכיו אמונה ותלוי' הם אלא ואם כן אינו נאין שלא כבר הרמב"ם מדרש
האמונה ח"ו וכבר שבתיו לך זכות המקום ידיעני לכף זכות:

מכל אחר הראיתיך לפנינו חרמה כי לדקי מאל דברי הבוברי' כי הרמב"ם
בוודל שכלו ועלם חכמתו למד כל החכמות א ושיות אפילו אורן הטעו
הנכוות לגמרי מלת לא נה חרם מרע"ה כמ"ש בתנינה קשו קרבי אלהלי נבו
ר"מ לגמר חורה מפומיה דאחר וקירלו הא בגדול הא נקבן אמנם לא נסה
אחריהם ח"ו רק כל דבריו אמונה וכל מ"ש בחבורו האמין ועשה וכתב ספר חורה
וכמה מלות אחרות ממין החכיזות אמנם לפי שלרעת המינות פרחה בלב רבים
מבני עמנו אחר הלכו אחרי אריסטו ון' רש"ל מפרשו ספרו בבריאת העולם
בזיעה ובהשגח' ופקרו לגמרי וחכמי ישראל הבקיאי' בגמ' זוקא לא ידעו
החזירם למוטב כי לא ידעו מהחכמה הזאת (אע"פ שלפי האמת אפי' בם חכמה
לא יכון לה) ע"כ הרמב"ם חבר ספר המורה כפי הבחלות' ולמעם להראות
אפילו לדיר' שעבו שלא כהוגן לנטות מדברי הורה מרע"ה וזה נראה בברור
מדבריו בהקדמת המורה שבתב ז"ל ואין הכוונה במאמר הזה וכו' ולא ללמד מי
שלא יעיין רק בחכמת החורה ר"ל הלמוד' כי ענין המאמר הזה כלו וכל מה שהוא
ממינו הוא חכמת החורה על האמת אבל כוונת המאמר הזה להעיר אים בעל לב
שהור גלה בנפשו ועלתה בהאמנתו אמתת חורתינו והוא שלם בדתו ובמדותיו
ועיין בחכמה הפילוסופיה ויבע עמיה' ומשכו הבכל האנושי להשכיל במשכלו
והליקוהו פעמי החורה ומה שלא סר ביחוו מבין מלעתו או בהיגיהו אולהו מעניני
השמות ההם המשתחפי' או המושאלי' או המכופקי' ונשאר במבוכה ובהלה אם
ימשך אחר שכלו וישלך מה שיבעתהו מהשמות ההם ויחשוב שהוא הסלך פנות
החורה או ישאר עם שהבינו מהם ולא ימשך אחר שכלו אך ישליכהו אחרי גוו
ויעה

ויסה מת לא ויראה עם זה שהוא הביא עליו הפסד וחק ברוחו ויאמר עם
המחשבות ההם הלמיונים והוא מפנים' בפחד וכובד ולא יכול מכאב לב ומבוכה
גדולה וכו' וגזה נקרא זה המאמר מורה הבוכי' ואיני אומר כי המאמר הזה
ל חת כל הספק לאי שיבינהו אבל אומר שהוא לוחה לרוב הספקות גדולות שבהם
עכ"ל ולכן הוכרח להראות להם שגם לו לבב כמוהם ולהחראות להם מאוהבי
החכמה הביא כדי לעמעם הרעה כפי מה שיוכל ולכן אין לחמוה אם בחבורו
כתב באופן אחר ובמורה באופן כי בחבורו דבר עם שלומי אמוני ישראל ובמורה
עם אפיקורסי ישראל לעמן יבורו מרכם הרעה ועשה בהחוא לפרקא לחכילי
לגא רמי חוטא ההכלחא בגלימי' וכדבעא מיני' אביי מ"ע לא רמית חוטי א"ל
לאוילא ביני מ"ה כי הי כי וכו' ואין ספק שבמעשיו ובחכיזות הורה לכל עמ"
בחבורו הוא מה שהאמין בלבו והנסיון הוכיח שהגיל כאב בפשוח פילוסופ
ממנו מני אחת בפרט באמונת הקדמות שבה הפליא עלה הגדול חוסי' בחכמת
הפ לוסופיה ללמוד ולגלות שאפילו לפי אריסטו אין סברת הקדמות מוכרחת
וכמו כן ביאיעת הי"ח ובחירת האדם אבל כל זה לא שוה לו כי נמלאו עכ"ז
בפילוסופי עמנו רבים יוצאים מכלל אמונת מרע"ה וכמו שהראה בהקדמת
הרי' ערמה לעדלה שלו וכמ' חזות קשה ובפ' הרי' אבינגאל אבל מה בכך
הרי הכתוב לוחן הוא בעונו ימוח ואחה אם נפיך הלאה ממונא דבר אחה למל
כמה שנו ביראה פקו פליליה המלמדים ספר המורה ומפרשיו וכמעט הרי הם
בכלל מחטיאי הרבים כי לא חבר הרמב"ם אלא למי שבאה לו מבוכה לפי שלמל
דרכי הפילוסופיה המורילה אם האדם לשאול חחחיח אבל למי שלא למלה מדוע
מורהו דרכי הטעיות הנמורים כדי שילמל חשובותיהם ונפ"ש במה שחבר רבים
ונכבדים שבמה מדברי המורה נטו מדרכי האמונה כמו בענין הנפש בענין
פעלה הנלגלים על נפש האדם הנפוחה בו מאת הבורא יתברך בהכחשת הפרוק
המציל יהי מאורות ברקיע השמים להבדיל בין היום ובין הלילה וכו' ובפרשת
וירא אליו ה' שכתב הרמב"ן שאסור לשמעו אע"פ שמהר"י ערמה למד עליו
זכות ובענין שאות הקדם ובענין השדים וכמוהו רבים עד כי למי שלא נכנה
מדרכי האמונה הפסדו מרובה מאד משכרו ובפרט בענין שכל הפועל בח"ב פ"ל
והרי הוא כמי שבחה בם המות חזק מאד כדי לשחות אחריו שם המרפא אוחו
שאפילו ישאר בחיים הנה הוא יחלה ויחלש מאד ולכן לא נחה דעתי כלל בפילוסוף
לחל לא ידעתו אלהיהו אשר פירש והלעיים כפר בחיות העולם להבדרשי והי'
ראוי לעקור אותן האמונות הנפסחות מן העולם ולא יזכרו ולא יפקדו עוד
בין עם ה' כענין שנאמר והסיריתי שמות הבעלים מפיה ולא יזכרו עוד בשמם
ועוד אדבר בזה ובבר ידוע לכל דורנו חכמת מ"ר כמהר"ר יהודה בריאל ז"ל
כי שמעו הולך בכל המדינות והנה הוא זקן ויושב על כסא ההוראה הי' בעיר
הזאת ולא ראה מעולם מלחמות הי' להרלב"ג אע"פ שלמד כל הפילוסופיה
ויהי היום מלאתי כה' הזה בספרי אים ל' מעמנו ומקחנו ואביאהו לפניו וכסבור
הייתי שיטבה לו לראות ספר שלא ראהו מעולם ומעיד אני עלי בורא שמים וארץ
שכה היו דבריו אגני רולה לקרותו שבבר ידעתי מ"ש עליו הרב בעל העקידה ולא
רלה לראותו ולא לקרות בו בלל הרי שבמקום בזולתו שב לא זה מולא חסידותו
ובנחמתו

ומנוחתו ואלו הלמיד אחד יקרא בספר בחיות עולם הנלפס מחדש הנ"ל המלוה
הלנו זה לקוח מספר מלחמות ה' לרלב"ג ויבקש לאמו ויעיין בו ויפסיד לעותיו
ולמונחו הלא מלפיכו עחיד ליתן את הדין ובזה ביארתי פסוק כי יפתח איש בור
או כי יכרה איש בור ולא יכסנו ונפל שמה שור או חמור בעל הבור ישלם כסף
ישיב לבעליו והמת יהיה לו לפעמים בזרות שלפניו נמלאח עבירה אחת שהיתה
נהוגה בין ההמון ועכשיו אבד המנהג הרע ההוא כמו שהם ספרי הפילוסופיא
שהיו למכשול עון בגלוות פרו"פלה ובספרד כידוע ועכשיו בא אחד ועשאם
בפרהסיא לו הנהינם בעולם על כי פתח החקלה ההיא שהיתה מכוסה זהו כי
יפתח איש בור או כאשר יעשה איש עבירה מחדש לו יורה לאמונם ובברא בלתי
נכונה מחדש ואחרים ילכו אחריו ויעפי מקלקלתא והיינו כאותה שסיימו במס'
חלה אף הוא קלקל לעצמו וחיקן לאחרים והיה לו לחזור ממעשיו כדי שלא ילמדו
ממנו אחרי' ולא רצה לחזור וזהו או כי יכרה איש בור ולא יכסנו והנ' האיש המשכיל
לו היודע לא יחטא אבל הבלתי משכילים יפנו בחטא ההוא לו בטעותם הכם
וזהו ונפל שמה שור או חמור בעל המקלה ישלם ושיב להקב"ה הדברים היותר
נכבדים והטובים שיש לו ועם כל זה העון יעמד לו כי ישארו אותו המנהגים
והאמונות בעולם כמו שסיימו בספרי והי' בך חטא מכל מקום אמנם על זה
מאריך בפרק כ"ב ואמנם הוא"ל ובא לידינו ענין חוטא ומחטיא אבאר חוכפתא
דטוטה פ"ב ז"ל חנוק העולי לחדשיו הרי זה מבלה עולם על כל דיאה ודיאה
שבאנה בא עליה עכ"ל ובארתי בה שהבא על א"א והוליד ממזר וגולד בחדש
שאפשר שיהי' בן הבעל הרי זה מבלה עולם ואין לו תקנה בתשובה כל עוד
שהבעל קיים לפי שכ"ן שאי אפשר לו לבעל להרגיש בדבר כיון שעלה לחדשיו
הרי כל דיאות הבעל הם נגד מה שאמרה החורה אחרי אשר הוטמאה לרגות
כוטה שנשחרה וכל אחן הטבירות הן לחיוב הבועל וא"ב חיוק זה מעכב
החשובה נגועל ומה שלא הוסיף עוד שממזר זה יוליד ממזרים אחרים וכל
דיאה הם בלתי הוא לפי שאמרו רז"ל ממזר לא חיי וכמו כן פירשתי מ"ש המלעיג
על דברי חכמים נגון בלוחה רוחחת והטעם הוא לפי שהוא מחטיא גם אחרי
מיחתו ולעשו אין קץ שאפשר שילכו ויחרבו מאד אותן האנשים שיחטאו בשבילו
ובמקום שבוטשי הנהינם נקראו אם לפי שהם כמו אם המלעיר מאד לבל מנקם
מכל סיג וחלאה כן הנהינם מלעיר מאד החוטא לבל מנקה אותו כיון שאחרי
מיחתו אינו חוטא עוד וכל עת וכל שעה חלאה טומאה עוותיו מחמעטת מחמת
יסורי הנהינם המחטיא את הרבים נקרא לוחה רוחחת שהיא מלעיר ומיסרת
לבל לא מנקיא ואפשר שיחטיא יותר אחרי מותו ממה שעשה בחייו ועל זה ביאר
כמהר"ר משה זכות מ"ש הכחוב גדול העלה ורב העליליה אשר עיניך פקוחות על
כל דרכי בני אדם לתת לאיש כדרכיו וכפרי מעלליו פירוש שכאשר הקב"ה משכיר
ומעניש איש אחד עינו פקוחות על כל דרכי בני אדם לראות אם מעשיו עשו
פירות וזהו לתת לאיש כדרכיו וכפרי מעלליו ואמנם בפירוש דרכיו ז"ל הלעיר
לבארו במ"ש הכחוב בירה וישובו איש מדרכו הרעה ומן החמס אשר בכפיהם
ואחר זה כחיב וירא אלהים את מעשיהם כי שבו מדרכם הרעה ולא אמר ומן
החמס אשר בכפיהם ואמרתי כי הרשעים יש להם דרך רעה ליטול מה שאינו

שלהם בלופן שלא יהיה גזל כמבין מ"ש בגמ' אלו' חבין וביאה זמיני וכמו כן כמה
מעניים אחרים שהבאתי שמפני הקנאת העולם ומפני חאת הסבים מה שעשה
עשוו ויעלם מה שהזיק וכגון אם אנשים אחד ובנה בחוזק על בית חבירו שלא
ואמרו לו שיהרוס ויסתור כל הבתים שבנה אלא דרך פשרה יחקנו שיפרע ויתן
שוי הזיקו אל מי שהזיק ובנה על ביתו וכיולא בזה וזו היא דרכו הרעה אע"פ
שלקוח אינו חמס ומלך בנוה גזר שקחים כל דבר מי שעשה כזה ישובו אינם
מדרכו מאם דרך רעה ויסתור הכל לו ישיב מה שקנה באונס כדי שלא יהיה חוטא
נסכר ועוד מי שגזל ואמנם ישיבהו ואמנם תשובה גדולה כי' ואת לשוב מדרכו
הרעה והוא ממש מ"ש בגמ' גזל מ"ש ובאלו בבירה מקבקת כל הבירה ומחזיר
מרים בגבעונו אע"פ שלא הוציאוהו מדרכם הרעה ולכן אמר הכתוב וירא אלהים
את מעשיהם כי שבו מדרכם הרעה ויחס וגו' :

פרה שנים עשר

השאלה הרבעית אם אחרי התורה היו נגלים בימי חכמי התלמוד או
אם כבר נסתכו מחמת חוקף הגלות ואומר שכאשר נתבונן בדברי רז"ל נראה
שבודאי היו הדברים ולאים לכם שהרי מצינו במדרש משני בשעה שנקשו למות
אמה עמדה שכינה לפני הקב"ה וכו' ובמדרש ילקוט על ים של שמה ז"ל
עשר אמות משפחו אלו עשר הפירות בעיה שהעולם עובד עליהם וכו' וקו
אלשים בעיה הרי אלשים עומד בזכות עשרת הדברות ועשרה מאמרות ועשר
הפירות בעיה הרי אלשים עכ"ל ובסי' ק"ו מה לנו חלק בדוד זו מלכות שמים
ולא נתנה בכן יהי זו מלכות בית דוד ובמל"ר בפ' נח בין אלהים זו מל"ל
של מעלה ובין כל נפש חיה זו מה"ל של מטה מה"ל של מעלה קשה ומה"ל
של מטה רפה ועיין יפה תואר שם והמאמר הזה ביאר הרמב"ן בפ' נח וכמו כן
ביאר בסוף פרשת בראשית משל הסרסור ואדריכל והוא מ"ש הרמב"ן בעלמו
בפירוש סכוח והנני משחיתם את הארץ ומדרשו של ר' נחוניה הקנה הנקרא
ספר הבהיר הביאו כמה פעמים הרמב"ן בפירושיו וכ' ילירה ופרק ה כלות
יורו זה בהחלט וכן מה שנכתב בגמרא בבלית וירושלמית בפרק אין דורשין וכמו
כן שם מ"ב ושם כ"ב שהזכירו בגמרא ובפסחים רבא בבר למדרשיה בפרקא ל"ל
ההוא הבא לעלם כתיב ומזה חבין כמה טעה הרב בעל חלוקי אגדות באמרו
שלא נמלאח חכמת הקבלה בדברי רז"ל אדרבא כלם מלאים מזה אלא שדברו
ברמז ואביא לך עוד מאמר אחד אשר יורוך האמת והוא מה שאמרו בגמרא
אין דורשין בשלמא מה למטה מה לעליה לחיי אלא מה לפניים מה
להוה הוה משל למלך שאמר לעבדיו בנו לי פלטין במקום אספה אין רצונו
שיזכר לו שם אספה ובב"ר ביאר את הדבר הזה ביותר אמרו שם בנוהג שבעולם
מלך בשר ודם בונה פלטין במקום הבתים ובמקום האספה ובמקום הכריות
כל מי שהוא בא לומר פלטין זו בנויה במקום הבתים ובמקום האספה ובמקום
הכריות אינו פוגם כך כל מי שהוא בא לומר העולם הזה נברא מחוך חהו ובהו
אינו פוגם ובעל יפה מואר פירש המאמר הזה על החמר ה' אלהן שאמר אריסטו
וחיי ראשי הן דברים שאין הלעת סובלתן ומה איכפת לו לקב"ה ומה פגם הוא

זה שמדבר בחצי ראשון הנדוי עד שיאמר עליו ראוי לו שלא בא לעולם והנה
בין חכמי ישראל ההולכים אחרי מריבכם בין מ"ה חברו בי ספרים על אין כן ואין
כלום ישא רוח כי כבר הסכימו שאין חומר ראשון במציאות ולא היה ולא נברא
אבל המאמר הזה איש להלמו אלא מי שלמד אחרי התורה ואמרו לך כאן
פירושו כי מ"ש מה למעלה ומה לחוצה הוא מה שאמרו הוא מקומו של עולם
אור מ"ב ב"ה המקיף העולמות מה לאחור הוא מ"ש הכתוב בשבת היובב הוא
חשובו אים לאחוריו והוא חורת הגמלאים אל ברשם הראשון ומה נפנים הם
המלכים שמלכו בארץ אדום שמתו בכתוב בפרשת וישלח ועיין באדרת דנשא
ואמר לי כמהר"ר משה זכות שעל זה תרגם יונתן בן עזיאל ואלין מלכיא דמלכו
החמה ממלת מלאך כי כן אמרו במדרש מלאך אחד יש ושמו מי ועיין ברמב"ן
על פסוק ויכבו מלאך האלהים ועל פסוק המלאך הגואל אותי מכל רע וכבר
ידעת כי מיחת המלכים הללו היה ממש בסביבת חיות הקדש ועוד יבאר לדברת
גבורת ור' מנינא ור' הושעיה דהוו יהבי ומיבדי להו טגנת תגמת מסוס דעבדקי
בספר יצירה ומלכו ליה יורו זה בלי פקפוק ולולו הייתי יודע בהלשונות הדברים
שבעל' הספר ממקור' הפליון בתופן שפעולות הלשם מעורב שרשם
נמעלה היית מבין כי פעולות הנעשות בכח השמות הן שמות הקדש הן שמות
הטומאה כמו מטה הקדושה' שהעילם החורה יהיו להיני' ובכח מכות
הראשונות שאמר הכתוב ויעשו כן החרטומים' בלטיה' הוא דבר נאות לבכח כמו
בנטיעת הזרע מוליד האילן והעלין והפרי לפי שהסיבה לעולם הוליד המסובב
וזה הי' מפרש מ"ו כמהר"ר יהודא בריאל מ"ש הכתוב בבלע' ואשר הלוי יולד
ועוד כתוב ואשר סבר עליך בלעם בן בעור מלרם נהרי' נקלקל ולא אבה ה'
הנהיך לשמוע את בלעם ועוד כתיב עמי זכר נא מה יעץ בלק מלך מואב ומה ענה
אותו בן בעור למען דעת לצקות ה' וקשה ומה איכפת לו להקב"ה שאותו רשע
יקלל את ישראל וכי מה כח יש בקללת הרשע וכי ראוי הוא שהקב"ה ישמע
הפלתו ויעשה קללתו אלרבנה הי' נרא' לי שלהראות שאין בדבריו ממש יניחהו
לקלל וכמנין שאמר דוד יקללו המה ואתה תברך ונשאל להרשעים אם קללת
מנך ישמעאל בענין אותו הרופא מעמנו אשר פטרו מכל מס אם יש בה מזש
והשיב שאין בה ממש כמו שהראתה בתשובותיו סי' ס"ל מחלק ח"מ והי' אומר
מ"ו ז"ל שדרך הקב"ה בשאין ישראל זוכים לקרב הדבר אל הטבע כל מה
בשאפשר כיון שאינו ראוים לעשות לו נס נגלה ועוד שלשטן מקטרג בשעת
הבכה ומעתה אלו יבאו אויבינו להלית אש ולשרוף בתיו עלינו ח"ו
ויחפיץ המקום בחכמתו למנוע הדבר ההיא בלחל משני פנים או נגזרת לאש
שלא ישרף כמו שעשה לחנניה מישאל ועזריה או להצילנו בתופן טבעי ושיהי' נס
נסתר כמו שעשה לר' אלעזר בן פרטא כשנתפס למינות בע"ז פרק א' ובכמה
מכמ' אחרי' וכמו שעשה לדוד כשהי' נתפז ללכת מפני שאול אין ספק שהקב"ה
הי' מלילנו בנס נסתר ולקרב הדבר אל הטבע ומעתה אלו הי' מניח לבלעם
לקלל ישראל יש נטבע אותם שמות הטומאה' להרוג ולהזיק והי' ממש כאלו
הי' מניח שיאתו אויבינו אש בבתינו שמטבע האש לשרוף ולכן בחר בתופן השני
למטע בלעם מלקלל אמר' הרמ"ז הי' עוד למה לא אמר הכתו' על אשר לא

קדמו

מו אחר' בלחם ומים ואמר על אשר לא קדמו אחר' ובילא שמעם שלום
מקו' שלא יבא עמוני ומואבי בקהל ה' לא הי' על אשר לא קדמו אחר' בלחם
מי' אלא על אות' ובשביל לא קדמו אחר' וזהו על דבר אשר לא קדמו אחר'
מנם הסבה הזאת היא שמואב לא רצו להקדים ישראל בלחם ומים כדי
שראל יבאו אלם והיה זקנה מבחוץ וילה בפנים כדי להכשילם בזנות ובשביל
נפלו מישראל כ"ד אלף ואגב גרירא אכרוב כאן מה שבאתרחי במ"ש רבותינו
ל"ר פרשת בלק ז"ל דבר אחר ויגר לשון ירא שהיו מתירא' שרשו כל האומו'
ישראל שבא סיחון ונטל ארץ מואב והוא נלחם במלך מואב הראשון ועוג נטל
ארץ בני עמון שי' כי רק עוג מלך הבשן וכי' בא ישראל ונטלוה משניה'
ין בו עולה והיו אלו רואים את ארצם ביד ישראל והיו אומרים לא אמר להם
קב"ה כי לא אתן לך מארצו ירושה הרי ארצנו לפניהם לכך היו מתירא' עכ"ל
מרתי שבעם עמון ומואב נגד ישראל הוא מכח מה שסינו בכתובות פ"י מי
יה נשוי שתי נשים ומכר את שדהו וכתבה ראשונה לנוקח דין ודברים אין לי
אך השניה מוליאה מהנוקח וראשונה מן השניה והנוקח מן הראשונה ע"כ הרי
ין הראשונה יכולה לומר לנוקח אני מן השניה טרפתי ולא ממך שכבר
בה לת"ך כשטרפה השניה אף כאן הקב"ה אמר דין ודברים אין לישראל עם
מון ומואב וסיחון טרף ממואב וישראל טרפו מסיחון כשם שראשונה לריכה
חזיר השדה לנוקח כך היו אומרים מואב שכפי דיני התורה ישראל היו מחוייבי
חזיר למואב את ארצם וכן בתרחי מה שכתוב הכתוב ללא אורך בפ' חיי שרה
וק ויקם שדה עפרון אשר במכפלה וגו' לאברה' למקנ' וחזר ואמר ויקם השד'
מער' אשר בו לאברה' לאחוז' קבר ופירשתי במ"ש בגמ' פ' חזקת אער שמואל
מי עכו"ם הרי הן כמדבר וכל המחזיק בהן קנה מ"ט עכו"ם מכי מטו
ילדיה מסחליק ליה ישראל לא קני על דמטי שטרא ליה ולכן כאשר נתן
ברה' הכסף לעפרון נסחלק עפרון ממנו אבל לא קנהו אברהם אלא השד' הי'
לכן להיות נקנה מן אברהם בחזקה וזהו ממש מ"ש הכתוב וישמע אברהם אל
פרון וישקול אברה' לעפרון את הכסף אשר דבר וגו' ויקם שדה עפרון וגו'
אברה' למקנה אבל כאשר החזיק בשדה בקבורת אשתו אז קנה אותו וכן כתוב
אחרי כן קבר אבריה' את שרה אשתו וגו' ויקם השדה והמערה אשר בו לאברה'
לאחוזת קבר ואל יקשו עליך דברי הרמב"ם בח"א פ' ס"ב שכתב שאין כח בשמו
לפעול ושבל המאמין בהם אמר פחי יאמין לכל דבר שהרי לא כתב הרמב"ם
לה מלא שום קבלה שהיתה בידו מאבותיו או מרבותיו אלא מפני שלא הי' מבין
שבעם ולא ידע איך בפעולת הענפים יתפעלו ויפעלו הדברים למעלה והוא יסוד
לל מלות ההור' בתערוכת לחתא איתבביל אתערוכתא לעילא ואתגזל לך משל
מעשה שאירע לי עם אחד מעירנו זאת והוא היה זקן ויושב בישיבה מכם
לול מאד בחכמת התורה ובחכמת הפילוסופיא ובחכמת הרפואה והוא היה
מנהיגי קהלנו ומגודל חכמתו היה מחזיק לגמנע מה שלפי שכלו היה נר' לו בלתי
פשר להיות לפי שלא ידע סבתו ויהי היום היה יושב ומלמד אל משכילי עמנו
היו לו בחי עינים בחוטמו למשפט הזקני' ואומר לו אזני בחי עינים אשר
מחוטמך הם מראי' לעיני בני אדם האנשי' ראשם למטה ורגלים למעלה המגלי'

ראשם

רמ"ם כלפי הארץ וכופס כלפי השמי' ואם הולך האדם לאורך ירח' לו שהולך
למערב וכן כל הדברי' בהפך ובדורור ושחקו כל המכילי' העומדי' שם ויסכימו
כלם שדבר זה בודאי אינו ומי שיאמין כך מן הפחתי' הוא נחשב והחכ' הרופא
הזקן אמר אתם מלעגניני' אינכם אומרי' אלא דברי שטות כי דבר זה אי אפשר
והי' רוצ' להכריח דברו זה בטענות ברורו' לקוחו' מן הפילוסופיא' ונאותות
לשכל שאינו מאריך להביא' כאן אז אמרתי שיחן לי בחי עיני' שלו ואשים אותם
רחוק מעיניו מנקוד' הערבוב והלאה וירא' בעיניו הוא וכל העומדי' שם מה
שלא הי' אפשר להם להאמין וכל זה לפי שאע"פי שחכ' גדול הי' לא למד חכמת
הראי' ולא ידע איך הזכוכית פועלת ואיך נלוקי העינים או נלוקי הדברים
מתעקמים ולא שמע מעולם הדבר הזה אדרבא היה רואה הפך זה בכל עת
ובכל שעה ובכל רגע כי בהיות בחי העינים בחוטמו היה קורא בס' ורוא' כל
הדברי' כהלכתם וכמו כן הרמב"ם שלא למד כי אם חכמת אריסטו בדברים
הללו ולא ידע איך דנורמו למטה פועל למעל' כחם פעול' השמי' והייתי שואל
לו איך היה מבאר דבר החרטומי' ואיך היה מפרש פסוק מלא אשר לא ישמע
לקול מלחשים חובר חברים מחכם ועוד כתוב אם ישוך הנחש בלא לחש האם
נכחים דברי חורטמו כדי ללכת אחרי הפילוסופיא או כדי שלא להודו' שנמצאו
דברי' שנעלמו מעיני הפילוסופי' אמנם כיון שבא לידינו דבר החרטומי' וחזק
לב פרעה שכ"כ נתקשו בו המפרשי' והרמב"ם כתב בו מה שתרא' בחבורו בהל'
תשובה פ"ו אומר כאן מה שתרא' לי בו והוא כי לא הכריחו הי"ח בבחירתו אלא
הניחו בבחירתו המוחלטת ונמשיל משל אלו הי' לפני שופטי א"ה אדם אשר
עבר עבירה שיש עליה מיתה בנמוסיהם ויסרו אותו ביסורים גדולים כגהות
אלא כדי שיודה חטאותיו למען יוכלו לחלותו על עון ואע"פ שיודע הוא בדבר
שאם יודה אתה דתו להמית עם כל זה גמר בדעתו להודות פשעיו לפי שלא
יכול לסבול עוד היסורין ההם וכשידעו אותביו בבחירתו ואת השחלו שישימו
עליו קמיע שבשבילו יוכל לסבול יסורים הקשים ההם ואז ישתוק ולא יודה האם
נאמר שהוכרח מכח הקמיע לשתוק ושלא להודות כיון שגמר בדעתו להודות ולא
הודה עוד אין זה אמת אלא הקמיע הסיר ממנו אונס והכרח היסורין והניחו
בבחירתו ובבחירתו שתק ולא הודה לבדי ימיתוהו בתרפה גדולה כך הוא הדבר
הזה כי פרעה רצונו הגמור והמוחלט היה שלא לשלוח את ישראל וסבל על זה
חמת מכות הראשונות וכאשר לא יכול עוד לסבול הי' רוצה לשלוח מלא ההכרח
הגמור והקב"ה נתן בו כח לסבול ירא' המכות העתידות לבא עליו ונשאר
בבחירתו כבראשונה וזהו פי' ויחזק ה' את לב פרעה ולא שלח את בני ישראל
מארצו פי' כי הירא' יש לו מורך לבב ובשביל כך ירא' אמנם הקב"ה חזק לבו
לבלתי פנות ולבלתי יתפעל מן הירא' ובשביל כך הוא בעצמו לא שלח את ישראל
מארצו אמנע דע כי אחר המכות שבאו עליו אחרי חזק ה' את לבו לא היו
לעונש מה שלא רצה עתה לשלוח אלא לע כם העבירות שכבר עשה עמה כאשר
השליכם ניאור שקעם בבנין ושחטם והכביד העבודה עליהם וא"ת אם כן איך
אפשר שבמכת השחין שהיא פחותה הרבה מאד ממכת הברד נאמר בה ויחזק
ה' את לב פרעה ובמכת הברד הגילה והחמורה נאמר ויחזק לב פרעה לבד ז

כבד נאמרו כמהר"ר מהרא"ז והוא שבמליים לא ירד מטר לעולם כידוע
וכאשר ראה פרעה מכת הברד ובו מטר אמר אל מר"עה העתירו אל ה' ורב
מהיות קולות אלהים וברד אבל לא אמר שיאמנו המטר מלירד והוא לא כן עשה
אלא ויחלדי הקולות והברד ומטר לא נחך אראה וברואות פרעה כי חלל המטר
והברד והקונות גמר בדעתו כי אין בכח הי"ת לשנות את ישראל ושאינו בלתי
בעל שכלית בכחו כי לא יכול לעשות מה שאמר ממנו ולכן מעצמו הכביד לבו
הוא ועבדיו:

עוד אכתוב כאן הטעם שראה לי מלוע לא נוה הקב"ה לישראל שילאו
ממצרים בעל כרחו של פרעה כמו שעשה לנח כשנכנס לתיבה שכתוב
ויסגור ה' בעדו ונא' ראה שילאו ממצרים עד שנתן להם פרעה רשות ולאת וכמו
כן אגב זה אבאר מפני מה הכריח יוסף למצריים שימולו כמו שכתבו רבותינו ז"ל
(ומצאתו גם כן לאחד מגדולי היהודים שמו אפיון המדקדק שכתב שבימי' הקדמו כים
היו המצריים נמולים) והוא להכניע כח הטומאה כי גם אתה זה לעומת זה עשה
האלהים וכשם שאם ח"ו בני ישראל יחטאו יפגמו במקום עליון שכן כתוב
ובפשעכ' שולחה אמכם והקדוש' בעינ ת מו נכנעת כך כאשר עש"ז היודעים
בטיב ע"ז כמו שהי' פרעה רב על כל חרטומי עושה דבר ממש נגד נמוסי הקליפ'
השולטת עליו הנה הוא מכניע כח הטומאה והנה יודע כי מצרים נקראת ערות
הארץ ולהוטים מאד אחר הזנות כמו שכתוב וזרמת סוסים זרמתם והוא ממש
נגדיו לקדושת המילה וקדושת ישראל כי אלהיהם של אלו שונא זמה ועוד כבר
ידוע כי גבר מאד כח אלים על העבדים בכח כשופיה' עד שאין שום עבד יכול
לצאת ממצרים ולכן כדי להכניע כח הטומאה רצה יוסף שהם בעצמם ימולו ורצה
הקב"ה שפרעה בעצמו ישלח את ישראל וא"ת אלו המצרי' מלו מרצונו' ואלו
פרעה שלחם מחפצו הטוב היה כן אבל כיון שהיה באונס אין כאן פגם באמונת'
תשובתך הרי אמרו במסכת ע"ז ופסקו מהר"י קארו"ו בס"ע י"ד סי' קמ"ו עכו"ם
שבטל ע"ז באונס הרי זו מבוטלת אבל אם הקב"ה יסבר בכחו לאמי ע"ז כמו
שעשה במצרי' כדכתב ב ובכל אלהי מצרים אעשה שפטי' של עץ נרקבת וכו' אינה
בטילה ולמען חבין ט ים זה דע כי רצון האדם מתחלק לשני מינים הראשון נקרא
רצון מוחלט והשני רצון מיוחד דרך משל אם יהיה אדם בספינה ויעמוד עליו
נחשול לטבעו ויצליח כל אשר לו אל הים להקל מעליו עד שיאבד בערוס ובחוסר
כל אלו לא יוכלה לעשות הדבר הזה ושלא לאבד ממונו מדעת אין מי שיכריחהו
כי הרשות נתונה בידו לעשות כל מה שירצה אלא שבחר לאבד ממונו כדי להציל
נפשו וזהו רצון מוחלט וכן אלו הכה את העכוים כדי שיבטל ע"ז שלו כמו אותו
המעשה שבגמ' ע"ז והעכו"ם כדי ליגלל מן היסורי' ההם בחר לבטלה הרי זה
רצון מוחלט אבל לגזול נקרא ברצון שאלו היה רוצה יהרג ואל יעבור על דתו וכן
הוא מצד שבחרו המצריים לכרות ע"לחם נגד אמונת' ממש כדי שלא למות
ברעב וכן פרעה בחר לשלח ישראל לבלתי עבוד עוד אליו כדי שלא למות במלחת
בכורות ואמנם הטעם שהקפיד מאד יוסף להכניע כח הטומאה הוא דבר נחמד
לבקיאי' בחזי החורה לוקח לא זולת שהרי במדת יסוד נמצאו שני סבילי' אחד
משפיע אל עולמות הקדושה ואחד מאזיל הפסולת אל מזון הטומאה והכנעת

הקליפות שלא כשהקדושה גוברת ומשפלת הטומאה ואין מקום לה רק כלי מזונה
בלמלוס וידענו כי יוסף הוא ביסוד ולכן גבר כחו מאד להכניע הטומאה ולעומת
שאמרו הסליכוהו בבור שמים אין בו מבל נחשי ועקרבי יש בו כלי להשפילו אל
עומק הטומאה וכמו כן לילית הרשעה נחלשה בשעת פוטיפר כלי להחטיאו הוא
הליל ממני נאון הקדוש שסי' בתוב' היא אסנת וקול זה נסתרים פוטיפר שהי' ביסוד
הטומאה כידוע שקנה אותו למשכב זכור וכמה שכחבתי למעלה כי כל טינו של
יוסף להכניע הקליפה ביארתי הכתוב ולאביו שלח כזאת עשרה חמורים נושאים
מטוב מצרי' ועשר אתונות נושאות בר ולחם ומזון לאביו בדרך וקשה מהו כזאת
ורש"י כתב כחשבון הזה אבל הקדמתי שכאשר ברא המקום הקליפה היה כלי
לשמש את האדם דוקא אמנם אלה"ר בחטאו הגבירה עליו אבל הלליקי' ממחקי'
הרע ולכן מלינו בגמרא כמה שלים שהיו משמשי' לחכמי הגמ' והנה יוסף רצה
לשלוח לאביו שלא יירא מרדת מצרים לפי שבחסילוהו ובחוקף לקחו הכניע כל
כחות הטומאה והם משמשי' לו לכל צרכיו וכבר ידוע שעשר הם מדות הטומאה
זכרים ועשר נקבות פירוש עשר לשמאל ועשר לילית ולכן כששלח יוסף עשר
חמורי' ועשר אתונות לא היה בדעתו לשלוח אותם החמורי' והאתונות אלא לרמוז
לאותם הדברי' שהחמורי' והאתונות רומזי' להם וזהו בכוון ולאביו שלח כזאת
ואמנם לפי שארז"ל והביאו רש"י ששלח לו יין שישן זקנים נוח' הימנו ושלח לו
גריסין של פול והוא דבר זר ביארתי הדבר ואמרתי שנמצא למעלה יין המשכר
והוא זוהמת הדין יין מצא שמרי שממנו נזונים החלוני' ואמנם נמצא יין
המשמח והוא סרח מצח הדין הקדוש שאין בו שמרי חמר טב ליחיד מנ"ל ורלייב
ואז יש הכרעה גמורה בין המשל והדין והחסד גובר כי נתיחד הכל ונעשה ימי
והנה היחוד והמכריע הראשון הוא הדעת המכריע בין חכמה ובינה ובכן ידע
פירושו יחוד כמ"ש והאדם ידע את חוה אשתו וחכמה ובינה נקרא זקנים כי לכן
הכתר נקרא עתיקא דעתיקין ויוסף שלח אל אביו שלא יירא מרדת מצרים כל
דייחודיו ולקחו כבר אין כאן עוד שמרים אלא שורש מצח הדין הקדוש מצא
והחפצ' בייחוד הנק' יי"ן לפי שאין בו שמרים שדע"ת זקנ"ים נוחה הימנו
אמנם אמרו ג"כ ששלח לו גריסין של פול וביארתי הדבר במאי דאמרי בזוהר פ'
משפטי' ואם לבנו יעדנו אמר הוא סבא חברי' כל תהכון לגבי ההיא טינרא
דעלמא סמיך עלי' אמרו ליה דיכבר יומא דתלג' דאזדרעו פולין לחמשין וחרי
גוני' והדר אקרינן האי קרא והוא יומ' לכון ובאיר בו כמה"ר משה זכות זל"ש
בהקדמות הא"ר זלה"ם שרשב"י וההוא סבא היו עוסקי' יום אחד בם ד הליני
קשים מאד בנקראי' מוחים דקטנות והם רמוזי' במלת ב"ן שהוא אלהים פשוט
ומלא ומלא למלא בין הכל כ"ב אותיות ולהיות ג' מוחים אמר פולים שהוא בגימ'
ג' פעמים ב"ן קנ"ו והעשר היתרים הם עשר ספירות דקטנות הכלולי' בתלת
עיין בספרי האר"י זל"ל ומכאן למלחי שחיבת פול רומז הדין הקשה וכן שמ
אותיות הראשוני' בגימ' אלהים ואמנם יוסף שלח לאביו שבכוונות ו ומעשיו שבר
וגרם כח הדין הקשה וזהו גריסין של פ ל ובמה שכתבתי לעיל שהקליפ' נברא
לחשמיש הקדוש' ביארתי מ"ש בפ' אחרא מ תוח חבל על שמש גדול שאבל מקהעול
שלמלא לא נחקלל נחש כל א' ול' מישראל מזמני' לו שב נחשים טובים ג' מגדו

לנפון ול' מגדרו לדרום להביא לו סנלפי' טובים ומרגליות טובות ולא עוד אלא
שמפשילין לו רלועה מתחת זנבו ומליא בו עפר לגנתו ולחרבתו ואמרתי
שכשהקליפה ממוחקת ונכנעת אל הקדוש' היא נקרא נחש טוב ולעומת שנמצאו
שני מלאכי' השומרי' לאדם א' מצד החסד וא' מצד הדין כמ"ש בגמ' ולכן תקנו
לו' קול שיכנס לביח הכסא התכבדו מכובדי' כך הי' לו לכל א' מישראל ב' נחשי'
טובי' ואמנ' זה שמצד הדין משגרו לנפון והוא כמו אל יחודים מצד הדין וזה שמצד
החסד משגרו לדרום והיו מסייעי' אותן לקיום המצות שבהם האדם קונה ובורא
אורות עליוני' מאד כידוע והוא הנקרא מרגליות טובות ולא עוד אלא שמהנחש
עצמו ומן הצד הגרוע שבו המכ"ל בשם זנב היה משתמש ומכחייב לבנין מלכות
הקדוש' הצריכ' תקון כמ"ש הכתוב עת לעשות לה' וכ' בזוהר שריכ' עשי' גם
לבנין אותן העולמות הקדמונים שנחרבו כמ"ש רז"ל הי' בונה עולמות ואחרינן
והן מלכין הקדמאין דמיהו שמהם יניקת החלונים והו' מ"ש עפר לנ נהו ולחרבהו
פי' הי' משתמש ממנו לתקון מלכות הקדוש' הנק' גינה כידוע וזהו עפר
לגינתו ולתקון החרב' ולחרבתו וכבר ידוע שאות' המלכין קדמאין היו כלם בחינת
המלכות וכמו כן ידוע שמים אש רוח עפר הם כנגד גדולה גבור' תפארת ומלכו'
ולכן אמר עפר עוד ביארתי מ"ש שם אלה"ר מ"ש בג"ע הי' והיו מלאכי השרת
לוקין לו בשר ומלנני' לו יין ואמרתי שמבחבי כמהור"ר משה זכ ת למלחי פירוש לוקין
לו בשר שהרב זל"ל בענין לליית הפסח כתב שהטעם הוא לפי שהדם רומז לדינים
קשים והוא משלשה מינים דם הנפש שיש בו כרת דם התמצית שיש בו מלקות דם
האברי' שלא פירש שהוא מיתר אמנם בקרבן פסח להכנעת כל כחות הדין אפי'
דם האברי' שלא פי' אסור בהקדמ' זו פירשתי נוקין לו בשר שהבשר הוא מצד
הדין כמ"ש הכתוב בערב תאכלו בשר ואמנם מלאכי השרת היו מסירים כל כחות
הדין הקשה והחילוני' בכח השכיל' הנקרא אש אוכלה עד שנשאר בשר גרילא פי'
מצח הדין הקדוש' בלי שום חערוב אפי' הקל נקרא דם האברי' שלא פירש ואמנ'
מ"ש ומלנני' לו יין פירשתי שר"ל ממתקים לו שורש הדין ובמה שכתבתי לעיל
בענין אשת פוטיפר ראיתי לכתוב כאן מה שפירשתי באותם הפסוקי' שפעם א'
אמר וינס החוצ' ופעם אחרת וינס וילא החוצה ואמרתי שפי' וינס רחוקה הוא
שנס' במרוצ' עד שילא לח ן ופי' וינס וילא החוצה הוא שנס במרוצה מחלר
אשה פוטיפר אבל ילא בנחש לחוץ כלי שלא ירגישו אנשי רשות הרבים בדבר והנה
יוסף לפי האמת כן עשה וילא לחוץ לר"ה בנחש וזהו ויעזב בגדו בידה וינס וילא
החוצה אבל אשת פוטיפר מששה וסברה שיכשף גם החוצ' בלי בגדו לגמרי ושנתפרס'
הדבר ולכן התחילה היא לקרות לאנשי ביתה ולהלשין את יוסף וזהו ויהי כראות'
כי עזב בגדו ביד' וינס החוצה והקרא לאנשי ביתה ואמר' להם בא אלי יוסף
לשכב עמי וכשקראתי בקול גדול יוסף כלי שלא יתפרסם הדבר ברח ממני אבל
אח"כ ילא בנחש כלי שלא ירגישו בחטאו וזהו ויהי כשמעו כי הרימותי קולי ואקרא
ויעזוב בגדו אצלי וינס וילא החוצה כי מסתמא כובדת אני שכן עשה אבל כלי
שיחר' אף פוטיפר ויהרוג את יוסף אמרה לו כי כבר קלונו גלוי לכל שהרי יוסף
ברח לחוץ לגמרי וזהו שאמרה לפוטיפר וינס החוצ' ואמר' כבר ידוע שבאותו
מעשה ילאו ממנו עשר טפות קרי ואע"פ שאנוס הי' עכשו הקב"ה לשבת עשר

שנים בבית הסהר כי הקב"ה מדקדק עם חסידיו בפרט שלא הי' ליוסף לבא
הביתה לעשות מלאכתו באותו היום שלא הי' שום מ' בבית ומזה תבין שהקב"ה
נפעמי' אינו מביט אנא על כמות העבירות פי' אל מניעים ולפעמים מביט אל
איכותם כמו בענין זכריה שלא הי' שם שפיכות דמים בלבד אלא בבית ה' בשביל
שה' מוכיחם בשבת ויום"כ וגא זכר יואש החסד שעשה עמו יהוידע ונזה אמר לי
כמהור"ר שמואל מבוהב שהחסיד הגדול והרב המופלא כמהור"ר שמואל מבוהב
אבינו הי' מפרש פלא ומאזני משפט לה' והוא כי פלא הוא אותו הכלי שסוקלי'
בו נקר' בלשונם סטאטי"רה ומאזנים הם הילוני' בגמ' והפרש שביניה' הוא
שבפלא המשקל שסוקלי' בו אינו משתנה בכמותו כי לעולם הוא בעצמו אבל משתנ'
באיכותו שכפי מה שמתרחק ממקום שחלוי בו אותו הכלי והוא מרכז הכובד ונקרא
בלשון זן איפומוזל"ין כך גדול כבדו ושוקלי' דברי' כבדי' יותר וכידוע אמנם
המאזנים צריך להוסיף בכמות המשקל שבקערה אחת משימי' הדברי' שצריך
לשקול אותם ובקערה אחרת המשקלות כך הקב"ה לפעמי' שוקל הזכיות והעונות
כפי איכות' ולפעמי' כפי כמות' ואמנם במה שכתבתי למעל' שהשבטי' כשהשליכו
יוסף בבור השפילו יסוד העליון שישפיע בחלוני' ח"ו אם לא שהחזק יוסף עם
הקב"ה בישראל מ"ש יוסף לאחיו מרגלי' אתם לראות את ערות הארץ באתם
שנראה שקר אמנם הקדמתי שחלקים האחרונים מהקלוסה הדביקים נטומאה
נקראי' רגל וכמ"ש הכחוב רגליה יורדות מות והנה השבטי' נעונים הורידו
כח הקדוש' אל חלוניות הדין המשפיע בחלוני' הנקרא רגל וזהו מרגלים אתם פי'
אתם מוריד ם השפע אל הרגלי' ומה שאמר לראות ערות הארץ באתם הוא
פשוט שמלים היא כנגד יסוד דנוקבא דקליפה ולכן נקראת ערות הארץ ואנב
ם תבחי למעלה שלילת נתלבשה בחשת פוטיפר כדי לפתות את יוסף אכחוב כאן
פי' ששמעתי מן המשכיל כמהור"ר ישראל חי זורלי בפסוק לקרוא לעובדי דרך
המיסרים אורחותם ופי' בו כי הזוג העליון באמצעו הזוג החתחון' אשת כסילו'
הומיה אינה טורחת לפתות הרשעי' שהרי כבר הם רלים אחריה מרצונם וכמו
כן אינה טורחת לפתו' לציקי' גמורי' כי רגלי חסידיו שמור אמר אם נמצאו עוברי
עבירה וכבר הטומא' דבק' בם והם רוצי' לשוב בתשובה אז היא משתדלת מאד
שלא ישובו וזהו נקרא לעוברי דרך המיסרים אורחותם ובענין יוסף ביארתי
מאמר אחד זה נסתו אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו זה יוסף ולא פנה אל רהבי'
ע"י שאמר לי אם זכרתני והזכרתני נחוספו לו שתי שנים ע"כ ופירשתי אותו
במה שפירשו בשם אביו של הרלב"ג ואני המתקתי אותו ואמרתי שיוסף לא הי'
יודע אם הקב"ה שלח שר המשקים בבית אסורים כדי שעל ידו יצא יוסף או לא
שלחו על כך ואם שלחו אם לא הי' עושה יוסף כל השתדלותו לא יפה עשה
כמו שאמרו יכול אפילו יושב ובטל ח"ל בכל משלח ידיך אשר תעש' ואם לא שלחו
הי' שם מבטחו בגוי טמא וכשראה שחלם חלום מלא הקדוש' כמו שפירשו אותו
במד' והראהו מפורש יותר בתרגו' יונתן בן עוזיאל עלה בדעתו שעל אמנת כן שלחו
הקב"ה ועכ"ז לא רצה לבקש ממנו שיוציאהו מן בית האסורים אלא אמר שיעלה
שר המשקים וגדולה כ"כ עד שאם ירצה לזכור אותו ולהזכירו אל פרעה יוציאהו
שהרי לא חטא בשום דבר ואינו עבד כי נגנב מארץ העברים הנך רואה שסם

יוסף

יוסף בה' מבטחו ולא פנה אל רהבים אלו מלכים ואמנם לפי שאם הי' יוצא
מיד היו הכל אומרים שמשר המשקי' היתה יציאתו לפיכך הקב"ה הוסיף לו שתי
שנים על שחלם פרעה ואז ראו הכל שמלך הקב"ה בא ויציאתו שהחלי' את פרעה
ופירש בו הרמ"ז שחלם דברים הקב"ה מכריח עליכם בעצמו רעב שבע ופרש"
ויוסף אמר על השבע והרעב את אשר האלהים עושה הראה לפרעה ופרעה
אמר שכוונת הקב"ה הי' גם כן להראות הפרנסה וזה אחרי הודיע אלהי' וגו'
כול אמר שאל מי פרעה היו פותרים אותם החלומות לשני דברי' שבע בנות אתה
מוליד שבע מלכות אתה כובש ופרעה הי' ס בר שחלוס אחד הוא וזה אמר
ויספר פרעה להם את חלומו לשון יחיד ואין פותר אותם לשון רבים לפרעה פי'
פותרים היו אבל לא לפרעה כמו שפרש"י וכן אמר חלים חלמתי ופותר אין
אותו לשון יחיד ואני שמעתי וגו' מיד אמר יוסף חלום פרעה אחד הוא ע"כ
מהר"ז וא"ת יחלים הקב"ה פרעה היכף ומיד חשובחך רלה הקב"ה שפתרון החלו'
יבא מיד כדי שיכירו חכמת יוסף :

ונחזור לענינינו הנה מדברי הרמב"ם הוכחנו שיין להמוה אם כחם פעולת
השמות ומפרש דבריו ר' שם טוב כתב גם הוא הדבר בעב ר זה
וכתב ז"ל ואמנם שהאותיות על לד הגולה יפעלו בדברים זה מכח הנמנע ועליהם
אמר הוף דבר פתי יאמין לכל דבר כי אם הי' הדבר כן היו הנמלאות נמשכות
נמאמר אומר וזה שקר וכתב עכ"ל אמנם הראי' הברור' לאמתת פעולת השמות
הוא הולאת בעל דין הוא הנרבוני שכתב ז"ל ואמתו ראינו אים מקבוסי השכל הי'
מזכיר שם ונוצן מרצע בירכו ולא הי' מזיקו כלל ולא הי' שם יולא ממנו ומיד
שהייתי מנסה להניחו אלי לא הי' בי כח והייתי מרגיש בפרוק חבור והשם ההוא
שמעמוהו יחד מאת הנערות עכ"ל הן אמת כי להיותו מין נמור הי' גם כן טפש
בחכלית הטפשות והוסיף ואמר ז"ל וזה לא זה למיונו וחולשת שכלו עכ"ל אבל
אין לחוש לזה שהרי אפי' ר' ס"ט כתב שלשת הנרבוני הוא דעת נפסל ולמיון
בטל כי הלמיון לא יבטל ההרגש ואם הי' זה הדבר הרבה אנשים לא היו נשרפים
בעת השליכם לאש על יקוד ל' בעבור חוזק למיונם של' ילים עכ"ל ור'
ס"ט נתן טעם אחר ואמר שהאיש ההוא שם רטיה על בשרו קושם לו משח
איזה משיחות ובכח הרטי' ההוא לא הי' המרצע עובר בירכו וחיי ראשי
לא ראיתי שוטים ופתאים מאמינים לכל דבר כאלו ומי יתן לנו מן הרטי' ההיא
והייתי מוכר אותה אל מלכי א"ה והייתי אוסף הון רב כדי שילכו נגד החרבות
והרמחים ועוד יאמר נא לנו באיזה מחבר ובאיזה ספר קרא מימיו ואנה שלא
שנמלאת רטי' זו המגיל על הבשר שלא יזיק' המרצע ועוד הנרבוני כתב
שהי' נוצן מרצע בירכו אלא שלא הי' מזיקו ור' ס"ט כדי שלא להודות על האמת
רלה להבין שלא הי' נוצן המרצע ולא הי' עובר אבל לפי האמת כל זה הוא הכלות
ונעפשות גמור שאין להכחיש החוש מן הטעם שלא ילעו הפילוסופים הטעם וזה כי
סכלותם לא יבטל מה שהוא וכן לא יבושלו לדברי הגמר' הנאמר' המעיל' על כמה
מעשים שנעשו בכח השמות הן שמות הקדוש' הן שמות הטומא' מחמת שלא ילעו
הפילוסופים ההולכים אחרי עצבות אריסטו איך השמות פועלים ועל זה תראה
הרשב"א בתשובותיו סי' ר"כ שכתב בזה הלשון ממה שנתבאר בגמ' ולמי כי יש

כחות

כחות מופלאות לקריאות הטבות בלבד ובלבד בשמות נרדם ולא עוד אפילו בכתיבתם וכמו שמבר בכמב מקום ת בגמר' ובמדרשות באמרם הזכיר עליו את הסם והרגו וביבמות אמר סם ומבלע בארגא ובסנהדרין כמה בגמ' ובירושלמי פ' הנסרפין וכן רבים אין להם מספר ובכתיב' הרי אמרו בשבת יוצאים בקמיעים המומחים ובניטין שושילתא דכתב עלי' סם ואמרי שמא דמרך עלך ואמרו כחש שם מחכפא וזרקו לתהום ונח גבי שת ן שכר' דוד עכ"ל ואין לומר שכל מה שהשכל האמוסי לא יספוס עליו הוא בטל שהרי כמה מבנים ועשבים יש להם סגולה לרפואת איזה חליים הוא בהם הרופאים על כרחם לפי שכך הורה להם הנסיון וכמ"ש הרשב"א בסי' קס"ז ומזר והאדי' בראיות ברורות הי' חייב והחבר במאמר ד' סי' כ"ה הולה בזה ונתן טעם לדבריו והרב מוסקאטו בפירושו שם האריך להוכיח שזה אמת וכתב שכ"כ הר"ר חבלאי בס' אור ד' הרשב"א הרמב"ן ר' סעדי' וה"ר שבתי בפי' ס' יציר' ע"ש וייטב לבך אלא שבושני להביא ראיות מסברות המתברים על מה שהנסיון מוכיח אבל האנשים הללו הם מאותם שאלמלא לא ראו לא האמינו וכמו שכתבתי בהקדמה' וא"א שכל הפילוסופים יראו כל הנסיונות ולכן האריכתי עד כאן :

פרק שלשה עשר

ומה שמחמי' הוא מה שכתב הרמב"ם בפתיחתו למור' וזכרתי בהם שמעש' בראשית הוא חכמת הטבע ומעש' מרכב' הוא חכמת האלהיה וביאורם אמרו ולא במרכב' ביחיד וכו' א"כ לא חבקש ממני הנה זולת ראשי פרקים ואפילו הראשים ההם אינם במאמר הזה וכו' ודע כי הענינים המבעיים ג"כ אין ראוי לגלותם בלמוד קלת ההתלוותיהם כפי מה שהם עליו בביאור וכבר ידעת אמרם ז"ל ולא במעש' בראשית בשנים ואחר זה כתב הלא חרא' כי הסי"ח בשרל להשלימנו ולחקן עניני המונו בהורותיו המעשיות אשר לא יתכן זה אלא אחר דעות השכליות מחלת' הסנחו יח' כפי יכלהנו אשר לא יתכן זה אלא בחכמת הלהיה ולא חגיע ההכמ' האלהות ההיא אלא אחר חכמת הטבע מלריה לחכמת האלהות וקודמת לה בזמן הלמוד כמו שהתבאר למי שמעיין בזה ולזה שם פתיחות ספרו יח' במעש' בראשית אשר הוא חכמת הטבע כמו שביארנו ולעולם הענין ויקרתו והיות יכלהנו קלר' מהשיג עולם הענינים כפי מה שהם הגיל לא הענינים הנמוקים הם אשר הנה הכרח החכמ' האלהיה להגילם בשלים וחילות ובדברי' בחומים מאד כמשרז"ל להגיל כח מעש' בראשית לבי"ן א"א לפיכך הם לנו הכתוב בראשית ברא אלהי' וכבר העירוך על היות אלו הענינים הנזכרים כולות בחומי' וכו' עכ"ל נראה נכלן בפי' שמה שהזכיר הרמב"ם בדור' הי' מעשה בראשי' ומעש' מרכב' שהזכירו רז"ל ואם כן חכמת הטבע לאריסטו היא מעש' בראשית וכ"כ בפי' בתורה בהלכות יסודי תורה שכתב בהוף פרק ב' ביאור כל העקרי' שבשני פרקים אלו הוא הנקרא מעש' מרכב' ובסוף פ"ל כתב ביאור כל אלו הדברי' שבפ"נ ופ"ל הוא הנקרא מעשה בראשית עכ"ל ומה שזכר בשיש' הם ז כעשו הכל הוא מחכמת אריסטו ותלמידיו וכל זה הוא

דבר

דבר מחמיה שהרי ר' אלעזר בן ערך כשפתח במעשה מרכב' בא מלאכי הסר' לשמעו כמוזכר פ' אין דורשין וא"כ יפה הקשה הר"ר מאיר גבאי בעבור' הקדש חיל פ"א היתפארו אנשי שקול הדעת הבוזים אלבם כי בעסק החכמו' ההם נמשך להם כל הכבוד הזה ויוצא כי אין בזה שאחר דבר יוצג ב' מזה וזה שכבר הולו הם בעצמם שהמוסג מהלבריה ההם הוא בתכלית החולשה כי כל מה שאמרו בהם הכל דרך אומנות והשערות כעורים מגששים קיר בחשכה יתהלכו כי השכל האמוסי זה דרכו קצור קצר' יצו מהשיג האמת עכ"ל ואל תחשוב שנעלם מאני מה שקלקלו הם וכיוצא בהם בביאור אם מן השמים ומלאכי הסרת אבל כל מה שפקרו המינים חשובתן בלבן כי דברי רז"ל ברור מלבו באותו הפרק ונכרים לבני אמת כי כל פירושם הבל וריק וכמו כן הר טב"א ז"ל נחרעם מאד על זה הובא בעין יעקב בסוכה פ"ב שכתב דבר גדול מעשה מרכבה פי' מרכבה עליונה הקדוש' שלא נסתכלו בה נביאים מעולם וסולה יצוע לבעלי האמת וסוף דבריו כתב וזה הפירוש אמת הוא לכל המאמין ולא כמו שפירשו האלהים יכפר בעדם ע"כ והרשב"א הובא שם כתב ז"ל תועי רוח חשבו כי עשיה המל ת שאבי ורבא נוסאין ונותנים הוא דבר קטן שלא עלה ביל המתעסק בהם אלא שקיים בעשייתן מלות בורא יתברך שהנו ליעת ולרף לעת ישראל אם יעשו כמלותו אם לאו וכמלך שרולה לנסות את העם אם ישלימו רצונו בין שם באותה לוואה חועלת בין אין בעשיית' חועלת ואנחי ההודא' שמוד' שעוש' רצון מלוכו כאש' ליהו וכו' ועל זה קראו הקדוחי אבי ורבא נגנולת המלות דבר קטן ומזה יצא להם באמת בטול העשיי' בכל המלות כחפצי' וחפילין ובהיתר ואיסור ואינן נותנים לעהם רק ללמוד ספרי חכמי האומות פילוסופיא' וטבעי הכוכבים וזהו מעשה מרכב' שלא הניח ריב"ז וזה באמת אבדון ומות וכל האומר כן בבלל מקבל הגול' ואין לו עסק במלות והפך אמר הכתוב וכו' ומי שחנגו ה' יח' מהם יתבונן במוסכלות שכללו במלות ועל זה התפלל דוד כאמרו גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך וכמו שפי' ז"ל ויהי שירו חמשה ואלף שהי' אומר על כל מקרא ומקרא אלף וחמשה טעמים ולא נעלמ' מאנו אלא פרה אדומ' והוא שאמר יחדרך ליהושע לא ימיש ספר התור' הזה מפיך והגית בו יומם ולילי' למען תשמור לעשות ככל הכתוב בו כי אז תצליח את דרכיך ואז תשכיל ר"ל תצליח במעש' וממנו תשכיל המוסכלות הרמוזות בהם וזה ענין ריב"ז שהסתכל בטעמים וזכה להתבונן בהם וזהו ענין המרכב' שהלבריה הרמוזים במלות התור' הם הם מעש' המרכב' ואבי ורבא ושאר חכמי ישראל שהתעסקו בפירוש המלו' כחכמי המקו' והאמוראים הבאים אחריהם השתלו לבאר הדרי ענין ועשייתן כילד וקרה לקהל ישראל עם הפ"י ומפרשי המלות בזה כמו שקר' לחיל' עם הרופא האומן והרוקח הרופא האומן יודע ומכיר בחולי החול' שאינו יכול להיות בריא אלא במרקחת פלוני המורכב משמנים רבי יהועי' ומשקל יהוע ויאכל ממנו בזמני' יהועים והחולה אוכל ואינו יודע ואינו מרגיש בתערובת הסמים אלא בטעם אכילתו לבד והמרקחת פועלת בכח הסמנים האורכבים בו והחולה אע"פ שאינו מרגיש משג בהתפעלו' בלא מדע והרופא האומן הוא הפי"ח שיודע ומכיר בחליי הנפשות ובחמלתו נעש' רופא לו ויודע בדקת המרקחת האסירה מחלה מקרבנו חליי הגוף וחליי הנפשות ובעשותיו המרקחת ההיא היא עשית המלות נחמנה על הבריאות והוא שהכתוב אומר

אומר אם שמוע תשמע לקול ה׳ ואמרו אני ד׳ רופאך לא על דרך הגמול
לבד כאמרו ונתתי מטר ארצכם בעתו וכו׳ בקרב ולאכך ירבין וכו׳ כי אם
מלורף לזה ההולע׳ כי בקיום המלות ועשייתו נשיג החועלת מלל הטוב שבהם
ומי שתקנו הש״י יתבונן וירגיש אף בנתינת ההרכבה וכל חכם לפי כחו ומחילה
לעלמו משה מחילה לעלמו ולהרן מחילה לעלמו והוויות לתבי ורבא באו להורו
כילל יעשת המרקחת שלא יוסיף ולא יגרע ובאיזה שעור ושאם ישנה פעולתם אם
זמן עשייתם יפסיל תכונ׳ המרקח׳ וכן במלו׳ התור׳ לוה יתברך לא תוסיף ולא
תגרע וכן בלתי עתים מזומני׳ ישמר פן יוסיף זמן או יגרע ובהוויו׳ לתבי ורבא
לא בא רק ביאור תקוני הפעול׳ כתקון פעולת רוקח המרקח ולא לבאר טעמי
המלית הרמוזות ומורכבות בתוכן וריב״ז עשה המלות באמת ונתן דעתו להתבונן
אף במורכב וזכה והשיג ודע אתה המעיין כי לא תשלם העבוד׳ בלתי העשיי׳
כי כן חייבה תכמתו יתברך והוא שאמרו רז״ל אמרו מלאכי השרת לפני הקב״ה
מה אמוש כי תזכרנו לתת להם את התור׳ תנה למו וכו׳ ובאמת לא ללמוד הלכו׳
שתיטה וטרפו׳ ואכילת המל׳ ומניעת אכילת הלבדי׳ אשר תעב ד׳ רק לדברי׳
המופלגי׳ הרמוזי׳ והנרכבי׳ בהם שאף מלאכי השרת לא ישיגו בהם והוא שכתוב
וכו׳ עכ״ל והארכתי להביאו לפי שכולו נאות לענינינו ויותר מתמיה מה שפירש
הרמב״ם על חכמת הטבע מאמר רז״ל לגלות מעשה בראשית לב״ן א״א והרי
אריסטו ומפרשיו ביארו לפי דבריה׳ כמה וכמה מהדברי׳ הללו אבל המאמר
הזה יורה בפי׳ שמעש׳ בראשי׳ אינו מה שפי׳ הרמב״ם אלא מ״ש הרמב״
בפירוש התורה ז״ל כתב מעשה בראשית סוד עמוק אינו מובן מן המקראות ולא
יודע על בוריו אלא מפי הקבל׳ עד מרע״ה מפי הגבור׳ ויודעיו חייבי׳ להסתיר
אותו עכ״ל וכתב עוד וכבר בא להם במקום אחר עוד הענין שזכרתי בתעלומו
מעשה בראשית וז״ל כתב מעשיו הגיד לעמו להגיד כתב מעשה בראשית לב״
א״א לפיכך סתם לך הכתוב בראשי׳ ברא אלהים אם כן נתבאר מה שאמרנו
בזה עכ״ל וכן מ״ש הרמב״ם בח״ג בפירוש מרכבת יחזקאל שהאופנים הם היסודו
וכיולא בזה הוא מתמיה איך פה קדוש יאמר הלבדי׳ הללו על שהרב נבאר
בספרו עבודת הקודש כתב בח״ג פט״ו בשם חכם אחד שלעשת הרמב״ם
מרכבת יחזקאל וישעי׳ אשר חויינו עליה ההכתר איננה דבר זולת חלק קטן
מחכמת אריסטו וזה גלוי למי שהפליג העיון בספר המורה בכל פרקיו ומאמרי
מלה במלה והשתדל לדעת חכמת אלה האנשי׳ על שהוא מבורר כי כל מה שהשיג
יחזקאל יודע לרוב חכמי הפרסיים והישמעאלים והיווני׳ ידיעה יותר חשוב׳ ונקי׳
מהטעות לפי דעתו מידיעת יחזקאל ע״ה וזה מבואר למי שהבין הנרלה אלל
הר״ם ז״ל אומרו ואשמע אח קול כנפיהם כי בעבור כבודו אמרתי לא אזכרהו
עכ״ל ומזה נהיה שהבדרש״ פקר בפרהסיא באגרתו להרשב״א וכתב שחכמי
ה״ם יודעים מעשה מרכבה א״כ לחנם השביע הקב״ה את ישראל שלא יגלו
את הסוד לא״ה וכן רל״ק חבר פי׳ המרכב׳ הזאת הקדוש׳ וקראו מגלת סתרי׳
לפי שלא רלה לגלות׳ והוא נלפס בסוף ספר יחזקאל ופירש׳ ע״ל כחות האל׳ הזן
המרגים והמלמ׳ והמעורר ועוד מיסך בחזיק מעכל ולוחה וכיולא בסבלים הללו
כי לא רלה יחזקאל ללמדינו לא חכמת הרפוא׳ ולא חכמת הפילוסופיא׳ אמנ׳ לבד
אחד נמלא בפירוש הזה שראוי לגניזה הוא מה שפירש רוכב על המרכבה

הזן שכל הפועל אלא שדבר על העולם השפל וכן מה שכתב שנבואת שאר הנביאים
זולת מרע״ה בא משכל הפועל והוא מלאך בדוי מלעתם שמו אותו תחת גלגל
הירח ושעליו אמר הכתוב כה אמר ד׳ היתה עלי יד ד׳ וכיולא אסור אפילו
לשומעו סוף דבר הם כלם פירושים מזייפים ולקוחים מן השקרים אשר בלה
אריסטו והנמשכים אחריו שומר נפשו ירחק מהם :

פרק ארבעה עשר

אמנם כאשר נעיין בחבור הגדול להרמב״ם אשר בו הראה חכמתו הגדולה
והנפלא׳ בתלמוד בבלי וירושלמי ספרא ספרי והוספתא וכל דברי הגאונים
וכמה יגיעות יגע וכמה טרחות טרח לברר חורת מרע״ה ולא נעשה חבור
יפה כמיהו בכל חפלות ישראל ובו נראה כמה דקדק במלות על שלא הניח לקיים
אפילו אותם המלות שרוב בני אדם מתרגלים בהם בכחינת ס״ת שבזמן הזה
לא ראיתי שום אחד מהחכמים ואפילו מהחכמים איקיים אותה והוא קיימה
כנראה בהלכות ס״ת פיט ואפילו הדברים שאינן מלל החיוב לא נחרשל מהם
כמו שכתב בהל׳ העמית פ״ה מימינו לא אכלנו ערב ט׳ באב תבשיל אפילו של
עדשים אא״כ הי׳ בשבת וכמו כן כאשר נעיין מ״ש בסוף כל אחד ואחד
מספריו וראינו גודל חבילותו ופה מפיק מרגליות וכאשר קרינו בספר מגיד
מישרים מה שהגיד אל הרב קאתרו מגדולה הרמב״ם בג״ע ידענו בבירור שאינו
מאותם שהזכיר הרשב״א חלילה וחס שאם כן איך היה מלקלק ומזהיר כל כך
בעשיית המלות נאה ורם ונאה מקיים ואיך הי׳ טורח כל כך בספר מנין המלות
מלבד חבורו הגדול ובפרט להיותו טרוד מאד בחכמות אחרות שירל על עמקן
כמו חכמת החכוני׳ והחשבורת והפילוס ופיא׳ וקרא כל ספרי הלאב״ה וכמה
ספרים אחרים כמו שנראה מספר המורה ומאגרותיו הנה זה מורה באלבע
עלן גודל חכמתו וחסידותו והראי׳ הברור׳ על זה מ״ש בהל׳ ע״ז פ״ב ז״ל ולא
ע״ל בלבד הוא שאסור להפנות אחריה אלא כל מחשבה שיש נורמה לו לאדם
לעקור עיקר מעקרי התורה מוזהרים אנו שלא להעלותה על לבנו ולא נסיח
דעתנו לכך ונחשוב ונמשך אחר הרהור הלב מפני שדעתו של אדם קצרה ולא
כל הדעות יכולים להשיג האמת על בוריו ואם ימשך כל אדם אחר מחשבות לבו
נמ לא מחריב את העולם לפי קוצר דעתו כילל פעמים יחור אחר ע״ז ופעמים
יתשוב ביחוד הבורא שמא הוה שמא אינו מה לעמל׳ מה לעמל׳ מה לפנים ומה
לאחור ופעמים בנבוא׳ שמא הי׳ שמא אינה ופעמים בחור׳ שמא היא מן השמי׳
שמא אינ׳ ואינו יודע המלות שילין בהם על שידע האמת על בוריו ונמלא יולא
לידי מינות ועל ענין זה הזהיר׳ התור׳ ונאמר בה ולא תחורו אחרי לבבכם ואחרי
עיניכם אשר אתם זונים אחריהם כלומר לא ימשך אחד מכם אחר דעתו הקלרה
וידע שמחשבתו משגת האמת כך אמרו חכמים אחרי לבבכם זו מינות עכ״ל יש
לך חיך מחוק מזה ומעתה׳ על אים כזה חובה עלינו לעשות כל עלקי סברותיו
מן הקושיות העלומות האלה ומלוה ועושה אני מפי הרמב״ם בעלמו שכתב
בפה״ח והשביע ז״ל ואם ירא׳ לו בו שום הפסד כפי מחשבתו יפרשהו ויזון
לכף זכות ואפי׳ בפירוש רחוק כמו שחייב עלינו בחק המונגו כ״ם בחק יהושע

וחכמי הורתנו המשתלמי׳ להושיענו בלמוד כפי הבנתם עכ״ל ואתה הקורא אל
תתעוד שאינו מרגיש הדוחק והקושיא הנמצא בתשובתו זאת אלא ידעתי והכרתי
ועכ״ז לא נמנעתי לדונו לכף זכות כמו שהשביע הוא בעצמו לכל מעיין בספריו
וכמה מתקו דברי הרמב״ן בהקדמתו לספר המלחמות ז״ל ויש אשר אמרתו מלמדי
זכות על דברי רבינו עם היות׳ עליין רחוקים משפטי הסוגיא או הסוגיות אבל
כוונתנו בזה לגלות אזן החלמידים במה שיש בהן מן הזכות ואין אנו מעלימים
מהגיד לכל מתחכל בספרנו מה שנשאר עליהם מן הספק וזה מותר לנו אחרתו
מפני שאנו באים ללמד זכות על הרב הגדול ודברי רמשונים עכ״ל וכ״ש שאינו
אני לותק פשטי הסוגיות כדי להעמיד דברי הרמב״ם אלא לותק דברי
הרמב״ם כדי להעמ׳ ל׳ מסכימי׳ אל האמת:

פרק המשה עשר

ואומר שאפשר לומר לפי דעת הרמב״ם שכל הנמלאים מהחלקים לשני
חלקים עליונים ותחתוני׳ העליונים הם השם יתברך והמלאכים
וההתחתוני׳ הם הגלגלים הבעלי חיים בלמתי׳ והיסודות וכולא בזה יבכל אחד
מהדברי׳ הללו העיון יתחלק לשני חלקים הראשון הוא במה שהתקיר׳ האנושים
חשפוט עליו והשני במה שלא ידע אלא מלד קבלת הנביאים על דרך משל
כשנתחבל ביסודות ובדומם נתבונן בעיון הראשון ובאיכות׳ וכמו כן באותם
הדוממי׳ הנולדי׳ בארץ כגון המרכות ואנטימוניו ונעיין במלאכת הספרגירי״קה
באיכותם ובגולתם וכשנתחבל בלמתים נתבונן ונאמר שיש להם כח הזן וממנו
המושך המחזיק והמעכל והזוח׳ למוהרות והמגדל והמוליד בדומה והמבדיל
בליחות ואמנם שהלמתי׳ הם ניזונים מן הארץ ומן המים הוא מבואר לעין כל
ומבואר גם כן שהלמתי׳ זוחים למוהרות מה שאינו ראוי למזונם כמו שעושים
הבעלי חיים והמותר הזה הוא הסרף הילא מסלבלמז גומ״ה ואחר זה יתחבל
בעצב פלוני ופלוני בפעולתו היולאת וראיתי ממנו ומהן יתחדל לדעת איכותם
וסבת הפעולה ההיא ולפעמי׳ יפול מחלוקת בין החכמי׳ בתכונתו ואיכותו כמו
דרך משל בפלפו״רו שהוא מביא שיבה עמוק׳ וקלה מהחכמים אמרו שהוא קל
מאד ואחרים אמרו שהוא חם מאד ואחרים אמרו שזה שמביא שיבה אינו מלא
חמימותו או קרירותו אלא מלד הכונה פרטית שיש לו שהוא ראיתי לעין שנבדלה
ממנו במלאכת הספארגי״ריקה וכל זה הוא מעיון ראשון ובעיון השני יתבונן
ביסודות למה האש גדול כחו מאד ופועל בחוזק ואיכף ועכ״ז המים מכבים אותו
לפי שכך גזרה חכמתו יתברך שהרחמי׳ יכבשו את הדין ויתבונן עוד כי האש הו׳
רומז למדת הדין שממנו המקטרג והנה יצוע שהמקטרג הנברא בעון האדם
מייסר וממית את האדם אמנם כשכלתה טומאת העון גם המקטרג סף חס
כי אין מזונו ומליאותו כי אם בסבת זוהמת העבירי׳ והוא מ״ש הכתוב להשביע
אויב ומתנקם שהי׳ לו לומר ונוקם כי מתנקם פירוש עושה נקמה בעצמו והוא
פשוט כי הוא מתנקם בעצמו וכונתו זה ממש הוא האש כי הוא מכלה הכל
וכשתם לכלות גם הוא כלה מן העולם ובלמתים ועשבים יעיין במלאך הממונ׳
עליה וכמו שארז״ל אין לך כל עשב ועשב למטה שאין לו מלאך מלמעלה מכה
ואומר

ואומר לו גדל ואחר זה יתבונן בכח של מעלה שכנגדו נברא הלמת ההוא בארץ
והוא שפלמטון קרא״הו מיזיק״ה (אשר נמ׳ מפי ירמיהו במל״ריב) פירושו לורה
ויבין בזה סבת מיזה פעולות אשר לא נודעה לחכמי הטבע ובכן קראו אותם
בגולה בעלמת ויבין עוד כתרים נעלמים ומכוסים ועניינים אלהיים לקיים
מאד והם הם סתרי הורה ויודע טעם מה שכתבתי בהקדמ׳ בענין עשב
אוריגנו כי לא לתכס נותה התורה ליקח אותו כדי לטהר האדם מן הטומא׳
החמור׳ כמו שנוה בפסח מצרים בטומאת מת ובמצורע וכדי לגרש מעליו
הרוחות רעות ולא יפלא כשיקרא מעשה המופלא שהובא בזוהר פ׳ יתרו באותו
הענין שהרג רוח אחד מזיק בכח עשב אחד כיון שידע סבת הפעול׳ ההיא וכבר
ידעת מה שכתב הרופא הגדול גאליני״ו בספר הסשי לרפואות העשבים שראה
בעיניו אנשים נכפה שהיו משתמשים עליו עשב הפיאוניי״אה ונתרפא והסירו׳ מעליו
וחזר לחליו ונסו את הדבר הזה פעמים רבות וכן ידע בדיוק אמתת מ״ש בזוהר
פ׳ יתרו אלו ידעין בני נשא כל מה דנטע קב״ה בארעא וכל מה דישתכח
בארעא ישתמודעון חילא דמריהון בחכמתי׳ בגיא׳ אבל לא עמיר קב״ה
חכמתא לא מבני נשא אלא בגן עדן ולא יכשון מאריהון ולא יתרחילו בהאי חכמתא
ונשון לי׳ כל אתינא ואמינא מילי קמי דר״ש אמר ולאי חכמתא היא ואת חזי
ליה עיסבא ומישבא לאתיליד בארעא דלא הוה ביה חכמתא בגיא׳ וחילי׳
בשמיא בגיא אם חזי מן איזובא דבכל אתר דבעי קב״ה לכסא׳ לבר נש באיזובא
מתכלי מאי טעמא משום לאתער חילי׳ דעילא לאתפקדא עלי׳ להא ההוא
חיגא דאתפקדא עלי׳ כל אתערא מבארעא רוחא מסאבא ואלא בר נש עכ״ל
וכמו כן יבין הטעם למה לותה הזור׳ ל׳ מינים שבולב והעיון הזה בעצמו
יעשה בבעלי חיים וזה כי בעיון הראשון יבין טבעם והגילתם אשר דברו
בהם הטבעיים והרופאים ובעיון השני יעיין בדרשם אשר בשמ״ם ולמה זו
טמא׳ וזו טהור׳ ולמה התרנגול ובפרט השחור מבחין רגע חנות הלילה כמו
שכתבו ג״כ הטבעיים וכן כתב המאמ״ר״לי בפירושו לליאוסקורי״די ולמה בגמרת
ברכות אמרו שבו גרא׳ רגע כעסו של הקב״ה ולמה הנחשים והחולעים אין
להם רגלים שחסר׳ מהם נחיתת שאבי קטנו כמ״ש בזוהר פ׳ בראשית ומצוע
ברי׳ שאין לה עצם אינה חיה י״ב חודש ואלו אנשי מה שפי׳ מ״ו כמהרר״ר
בריאל על מה שאמרו בפ׳ חלק למשפחותיהם ילאו מן התיבה א״ר יוחנן
למשפחותיה׳ ולא הם ונלחק מאד רש״י בפירושו ומ״ז ז״ל הי׳ מפרשו במה שאמרו
שכל ברי׳ שאין לה עצם אינה חיה י״ב חדש ומשפט דור המבול י״ב חדש א״כ
בהכרח שמשו בחיב׳ וילאו משפחותיהם ולא הם וזהו פי׳ הכתוב כל רומש על
הארץ למשפחותיהם ילאו מן התיב׳ ואנב גרא׳ אכתוב מה שפירש גם כן
בפסוק וירא חס אבי כנען את ערות אביו ואמרו רז״ל שרבעו (פי׳ פגם
בדרש נשמתו למעלה) והי׳ אותר מ״ו גר״ו שמאינו שראיי׳ ערות פירושה שכיבה
ממש ותשמיש המטה והוא בפ׳ קדושים ואיש אשר יקח את אחותו בת אביו
או בת אמו וראה את ערות׳ והיא תראה את ערותו וידע ג״כ הטעם למה
חטאות הלבור הם שעירים והנם מכפרים על טומאת מקדש וקדשיו כמו שנינו
בשבועות וחטאת יחיד בע״ז שעירה לוקא ולמה פרה ולמה אדומה ולמה הכלב
נוכח כשטומע או כשראה שום א׳ שרולה ליכנס בביתו והוא מ״ש הכתב ב הליל׳

מקרב

מחרב נפשי מ"ל כלב יחידתי ולמה שמו כלב בגימ' ב"ן ובזה פירש הרמ"ן ז
מפני מה אמרו בגמרא ברכות חמור נושא כלים יחיד כלבים לוקים בלשון רבי
ופירשו על מה שפירש האר"י זלה"ה הראם נמקומו על ילחק שעולה בגי' ארבע
פעמים ב"ן והם ארבעה בנים שדברה בהם תורה אמנם לעשו לא נתנו אלא ש
מן הבנים הללו כמו שכתוב ואוהב ילחק את עשו כי ציד בפיו ציד בגי' ב
פעמים ב"ן ולא באתי לבאר הדרוש הזה אלא לרמוז אותו למי שכבר למד אות
במקומו ומעתה במשמרה שניי מהעורר הטומאה הזאת אשר כתה אות
הלי"ל האמור ולכן כלבים בל' רבים כי הם שני ב"ן וכל"ב בגי' ב"ן וידע בדברו
למה אמרו בב"ר שחכמת אלהי"ר גדולה מחכמת מלאכי השרת כאשר קרא ש
לכל הבהמות והחיות כי שמם מורה שרשם בשמי' וכמו כן למה אמר הכתו
ושחט אותו על ירך המזבח לפיו' ושנינו בזבחים קדשי קדשים ששחטם בצפו
פסולים כי לפון הוא מלה ל מו של הקב"ה וקדשי קדשים הם כולם לפיום מלה
כי הע לה מכפרת על הרהור הלב ועל לאו הנתק לעשה סיף דבר יבין טבע
הדברים בשרשם מלד הקבלה לא מלד החקירה המסופקת ועל הרוב משובשת
וכל שני הענינים האלה בין מה שנודע מלד החקירה האנושית ובין מה שנודע מלד
קבלת אבותינו נקרא מעשה בראשית הכולל כפי פשוטה לבדי עולם השפל ואינו
מדברת במלאכי' כלל הגם שכפי הנסתר מדברת בעליוני' ותחומים ותחומי
הדברים:

ומעשה מרכבה הוא הדבור וההסתכלות בדורא יחבדרא ובמלאכיו ואמ
מלד הענין הראשון הבא מלד החקירה נלע כל מה שמזה כ
הרמב"ם במורה' ובפירש שהבורא ית' ויתי אינו גוף ולא כח בגוף ושכל התאר
ילקנו עליו דרך שלילה בלבד ואינו יודע ביציע שהיא חוץ ממנו ואמר הפי וט
בעריך אליו קדושתו ירלה שהקדוש איזה חוץ ממנו באופן שהיה דבר שנע
אליו אלא קדושתו היא עצמותו וכן במלאכי' מלד הענין הראשון יתבונן ש
אורה בלי גולם וכפי סברת הרמב"ם הם ובדלי' זה מזה ודרך עלה ועלול נל
ודברי' אחרי' כיוצא באלו אמנם מלד הענין השני יעלה אל מרום החכמה הנש
והנגשבה להסתכל במילותיו של הקב"ה וידע דברים עמוקים לא ידעם אריס
ולא שופט' עין חלמידיו אדרבא ירלה כמה רחקו מדרך האמת הם
ההולכי' אחריה' לא כאלה חלק יעקב ואין מקום כלל לשאלת הרמב"ם במו
ח"א פ' נ"ט ז"ל בקיצור יש לשואל שיאמר אחר שאין תחבולה בהשגת אמ
עצמותהמופת מכריח שהבב' המושג הוא אשר נמל' לבד ותאדרי החיוב כבר נמ
באיזה דבר יפול היתרון בין המשיגים אם כן אשר השיגו משה ושלמה הוא מ
ישיג האיש האחר מקצת אורשי החכמה וזה אי אפשר בו חוכפח וכו' ואח
היתרון בזה הרבה כל מה שחוסיף בשלילה ממנו חקרב אל ההשגה ט"כ"ל והאמ
להביא משלים ובאורים על זה תראנו משם ובין הנודע בזה מלד הענין האנושי
מה שנודע מלד קבלת אבותינו נקרא מעשה מרכבה לפי שמדבר במה שנחב
ביחזקאל המדבר במלאכי' וחיות והקב"ה היושב עליהם:

פרק ששה עשר

ומעתה כשבא הרמב"ם לבאר מהו מעשה בראשית ומעש' מרכב' בי
נושאם והדברי' שיעיינו בהם במעשה בראשית ובמעשה מרכ
ובאר

ובאר שהדברים שבעולם השפל אשר זכרנו למעלה פה נושא מעשה בראשית
והי"ח ומלאכיו הם נושא מעשה מרכבה ובין בדברי' השפלי' ובין בדברי' עליוני'
באר הרמב"ם איזה דברי' הנודעי' מלד הענין הראשון ומלד החקיר' כדי שנבין
מהו מעשי' בראשי' ומה הוא מעש' מרכב' אבל לא כתב שנמלאו בהם דברי' יותר
נעלמי' ועמוקי' אשר נגלו לנביאי' ועליה' אמרו בבהוכות פ' י"ג שם שבועות הללו
חלתא הא דאמרן אינך שלא יגלו הקץ ושלא ילחקו את הקץ ושלא יגלו הסוד לא"ה
ופירש"י אמרי לה סוד העבו' ואמרי לה סוד טעמי תור' ומבואר הוא שסודות
התורה שהזכיר הרמב"ם הם דברי' לקוחי' מפילוסופי א"ם וא"כ נודעי' להם וכן
רחוק הוא שיפרש הרמב"ם את הסוד הזה על סוד העבור שהרי בהלכות קדוש
החלש פ' י"א אחרי שכתב שרצונו לבאר דרך החשבון המלטרך לראיית הלבנה
כתב ואל יהיו דרכיה אלו קלי' בעיניך מפני שאין אנו לריכי' להם בזה שאלו
הדרכי' רחוקי' ועמוקי' הם וזהו סוד העבור שהיו החכמי' הגדולים יודעי' אותו
ואין מוסרי' אותו לכל אדם אלא לחסידי' נבונים ע"ל ואחר זה כתב, שמא
יתבונן חכם מחכמי אומות' או מחכמי ישראל שלמדו חכמת יון בדרכי' אלו שאני
מחשב וכו' ע"ל הרי לך שכפי דעת הרמב"ם סוד העבור הם דרכי האילטרוניי'
שלמד הרמב"ם מחכמי יון ואם כן היו נודעים להם ומה היא השבוע' הזאת מעתה
אלא ברור הוא שדברי' אחרי' ועמוקים נמלאו במעשה בראשית ובמעשה מרכב'
ואינו נמנע לגמרי שעל זה כתב הרמב"ם בפתיחת המורה ולא התחיל שהסודות
העלומי' ההם יודעים על תכליתם ואחרית' לאחד ממנו לא כן אבל פעם וכו'
יע"ש והו' מה שכר' לי לומר לזכות הרמב"ם בזה וגם הרב בתשובה תקס גדול
הי' ולא נטה אחרי טעיות וסבוסי הפילוסופיא ועכ"ז לא נחלק על הרמב"ם
בפירוש מעשה בראשית ומעשה מרכבה אלא לפי שתכמת המרכבה הוא ליה
למתני שכ"כ בפ"ב דחגיגה ז"ל והרמב"ם כתב מעשה בראשית החכמה הטבעית
ומעשה מרכבה מציאות האל ותאריו ומלאכי' והנפש ומה שיהי' אחר המות ואין
נר' לי שיקרא כל זה מעשה מרכבה לאם כן תכמת המרכבה הוא ליה למתני
ע"ל הא קמן שחכמת המרכבה נקרא יציעת מציאות ה' והוראיו אלא ע"כ לריך
לו' שהיציעה הזאת היא משני פנים וכמו שכתבתי למעלה:

ומד שכתב הרמב"ם בפירוש מרכבת יחזקאל לא הי' לשלול ממנה פירושים
יותר עמוקים שהרי גלוי הוא לכל מעיין בפירושו כמה הו' רחוק ולא עוד
אלא שהוא בעצמו נסתפק אם פירושו אמתי אם לאו שכן כתב בהקדמתו לחלק
השלישי ז"ל מחובר אל היותו ג"כ בעל סברא במה שנודע לי ממנו ולא באתי
בו נבואה אלהית להודיעני שכן נתכוין בענין ולא קבלתי מה שאמרתיהו בו ממלאך
אבל הורני הכתוב בספרי הנבוא' ודברי חכמו' עם מה שאלני מן ההקדמות
העיוניות שהענין גם כן בלי ספק ואפשר שיהיה הענין חלופו ותהי' הכוונה דבר
אחר ע"ל אלא הגם שכוונת יחזקאל היתה אל דבר יותר נפלא ביאר
הרמב"ם איזה דבר המחיסב אל הדעת ומסכים עם האמת בעצמו ואולי עשה כן
מן הטעם שכתב ריב"ש בתשובותיו סי' מ"ה שהרמב"ם נתכוון לישב דעת הרבה
מישראל נבונים בעקרי התורה מפני מה שלמדו מן החכמה הפילוסופים וכמו
שכתבתי בתרוכה בפ' י"א וכבר ראיתי למפרשים שהשאלו בפרט בפ' בראשית
לבאר

לבאר הכל לדרך רמז וחידה אמנם לא הכחישו בזה פסוקי הכתובים ולא פירושי
אחרי' הלא תראה מהר"י ערמאה בעקדה שלו בשער ז' אחר שהקדים מלק
העולם המתחיל אמר ר"ש ווי לההוא בר נש דאמר דהא אוריתא אתי לאתזא
ספורים דעלמא וכו' כתב ז"ל לכן אנשי לבב עם תיר"ה' בלבם בראיתי
בשמעם פ רוש אין פסוק או פרשה על דרך חקוי ולורה בו יוצא הנפרש ממ
הועלת מושכל מאיזה עיון שהי' בה נסתר ונעלם ישמרו להם פן יעלה על לב
דבר בלתי לשון שום ספק בשום דבר מאה שיעידו עניו פסוקי הכתובי' תלולי
וכו' ומהראוי הי' שלא יסופר ולא יזכר באלו הענינים רק מה שמצא מקום
בלומ ה מפי ספרים או מה שיקבל אדם מרבו פה אל פה כמו שהי' מנהג החכמי
הראשוני' שלא היו מזקקים לומר דבר שלא שמעו מפי רבם אבל בעונות ועונו
אבותינו אנחנו בעומק גלותנו חשכו עינינו אבלה חכמתנו וזה כמה נסרמו מעיי
קבלתנו יאם האדם לא ידבר ולא יחבר רק מה ששמע מפי רבו בכמו אלו הענינ
כמעט שכנה דומה נפשו ולא ישאר רק מה שנכתב מפסוקי התורה והכתובי
וגלמי המאמרים ולזה משים עת לעשות לה' ראו כל החכמי' מהמחברי
והמפרשים האחרונים אשר הגיעונו דבריהם שכלם השתלו בפרישות כפי מ
שעלה ברעיוניהם ועשו ספרי' הרבה מפרי עיוניהם עכ"ל וכן תמצא שהרשב"
ז"ל בהגדת הלויתן שבפ' הספינה פירש לויתן מלשון לויתן חן ואמר שזכר לוית
הוא השכל והנקבה היא הנפש ובזמות בהדדי אלף פירש שהזכר היא הלוש
והנקבי' היא החמר ומה שכתוב שם בענין הירקן פירש בו הרשב"א ז"ל והעל
כאלו תאמר בדרך משל שאלילות הנפש מן השכל הראשון והוא ומימיו משתלשלו
משכל לשכל עד שכל הפועל לדרך משל ושהשכל הפועל יקרא ים הגדול לפי שהי
הגדול כל הנהרות נמשכים אליו כיונה לשכל הפועל בדרך משל ים השכל שכ
נהרי השכל נמשכים אליו ומקום מעמד הנפשות יקרא ים הגדול שהוא ים החכמה
ומשם הוויה לנפש והוא מה שאמרו יולא מן המערה ומתגלגל לימה של טבריה
ומשם לפיו של לויתן ירלה כי הווה באדם לנפש חיה שהוא מתהוה לגוף ושכל עכ"
ומבואר הוא כמה פירושים הללו לחוקים ואם חכמת הפילוסופיא' הסת
לב הרשב"א ז"ל ובודאי לא נעלם ממנו שהמאמרי' הללו רומזים לענינו
רוחניים ועליונים אין להם ערך עם שכל הפועל המזוייף מן השל וחבריו וע
חומר ולור' שבל אר שטו יעוויין מערכת האלהות פ"ל ה' וח' וקרוב הוא שמ
שכתב הרשב"א שאלילות הנפש משכל לשכל עד שכל הפועל וקרא לשכל הפוע
ים הגדול שכל נהרי השכל נמשכים אליו רמז אל דבר נעלם והוא הים הגדל
בפסוק אזלו מים מני ים ונהר יחרב ויבש שכן לרבים של חכמי הנסתרות והנעלמו
שנתורה לדבר וכמו שתראה בפירוש ספר יצירה להרשב"ל שהזכיר כמה פעמי
חמר ולורה ופירושו מ"ש הכתוב ושחכמה מאין תמצא ואיזה מקום בינה אבל נ
הוא ג"כ לומר שלפי שהענינים הרמוזי' בהגדות הללו לא נגלו לכל רלה לבא
ההגדות בלוחו הא פן כדי שיהיו דברי חכמים קיימים אצל השכל וכמו שנעשה ב
יסוד עולם במאמר לחוה המלורות שהבאתי לשונו למעלה עשה כן הרמב"

בפי' המרכבה ובזה יש טעם מספיק להלאם פירושו :

אמנם עוד בדור הזה האנשי' מעמנו ההולכים אחר הפילוסופיא' המלמד
לתלמידיה' דברי המר' ומפרשיו ופירוש הרשב"ל החולק מלעמת
על

על דברי רז"ל בלי שום ראיה רק שכך נר' לשכלו עדיין החזיקו בפירושם המעש
בדרשות ומעשה מרכבה הם רמומות אריכטו הלא הרא' דפילוסוף בהעל ם
נמו מפרש כ' נחיונה עוכר בהזכרתי למעלה בהקדמתו כה דבר ואחריו ראש
בפילוסופי' וראש המאמינים ז"ל אבר חנן כנגד חלמו להוליא קוצר דברי אמת
דבר קטון זה מעשה בראשית ודבר גדול זה מעשה מרכב' עכ"ל וכמו כן אחל
מעמנו מגדולי הפילוסופים שבזמן הקדום נמו לא עברו שנים רבות הי' מכחש
נמרי מליאות הדלים והרלו נו בעיר ווינליאה בית לחם שהי' נשמע בו בלילה
רוחות שהיו מבמיעים קול ונפרש ברמון אחד פרוח נאויר בל מבוא לר כמהיב
בעיר ההיא והי' הכל מקים מיני בלילה וכשהוהים אותו לא נמלא שום אדם
ועוד הי' בלי אבסר לבמלא שם אדם כי חנון עליה הי' ופרוח לאויר וכה היו
דברים אני רואה אותו ובכ"ז אינני מאמין ומזה נהיה שהיעוקות שב בית רבן אשר
הי' נשם ללמוד אמונה ראויה שנע"פ וקבלת רבותיהם נשמעם כי הראב"ע והבריו
מנוים דבריהם ומכחישי' אותם ברבינו בנפשם להיות מגעיבים במלאכי אלהים
ואין הרופא למכחה כמו שמשמנו בחזונו ועל זה ולפי ראוי לקרוא כי מימי
יצירם הקטו מלמדיה בלבם להיות מקטני אמנה וכבר הוצרכתי להחזיק עמדם
בדברים להראות להם שהם אמת ודבריכם אמת ועל דבר עקדה יצחק לבינו אשר
קבלנו מרבותינו שבי' נדול ומומד על דעתו כמו שהראה בגמרא ובמדרשים ואין
להמיה אם הנסיון דוקא לאברהם אע"פ שמלה לא מרב' נם יצחק לפי בחמה
פלפי' ורבבות נפלאו בינינו שנהרגו על קדושת השם ומברו עלמם מרלונם הטוב
מהרינה אבל שאב אחל אבר נחנן לבן יחיל בן מאה שנה ישחוט אח בנו לקיום מצות
בוראו זה נסיון גדול ובכ"ז הראב"ע בפירושו בחב ז"ל והקריב אל הלטה שהי'
קרוב לי"ג שנים והבחירו אבינו ועקדו אנא בראנו ע"כ וכן כתב מ"ש רז"ל לבן
נתם לעקור אח הכל שב' אדמי אובד אבי וכינים הינה לדמי עד יחיד לבינו
ע"ש והולרכתי לדרוכת עכ הבלתי מאמינים אמו על קיום דברי רז"ל וכמו כן על
מה שאמרו דבותינו ויבכב אוהה בלוהה ויעבה אלא בדרך' פקרו לגמרי ונחשו על
שהולרכתי נם נזה להלוק שמהם בדברים כי בדברים הלבינו על דברי רז"ל סוף
דבר מלמד הבדרים הללה להיעוהה כוח בכלל מהמיאי הרבים ועל טוב יזכר
בג"ע שמו של בחביב המופלא מ"ו כמב"רי בריאל בכלסר למל אנו בבית מדרשו
פירוש הרבב"ם של מיוב לבגבל מה שפי' בתחבר ס' מיוב וכאשר רגיע לדברי
מגיהו לא הלה עוד לבמאנו אותו הפירוש ואני לא הייתי בבן חמש עשרה שנה
ולא הבינותי הטעם אמנם כאשר גדלתי בשנים הלאיתי כי הרלב"ם מכחש מ"ש
הכתוב ופירש הטתן על כמו הדמיון בבאדם יכן על דברי אליהו מפרש על דרכו
במלהמותיו עבה' ותיי הלאשי לא טרחתי כ"כ במרלקותי עם חכמי א"ה על אמונתנו
כמו בטרחתי עם הלבשיב הלנו סוף דבר לפיקורות ישראל כל בכן דפקר ורלותי
להבית כאן מה שאמרתי בזכיח הוא והוא שבדינה אמר הכתוב ויבכב אותה
ויענה ונתמר אמר הכתוב ולהבן ויעב' ויבכב אותה ופירשתי בטבס כי דינה
מירלתה בבית נשיא הארץ לא עמדה עד ופבה ולא עלתה כמו להגין על עלמ'
לבלתי הטמא אלא היתה כאנן מוחתה לפני שכם ולבן עבה בה ככל רלונו ואחרי
שנלא אחות ופבו בבית אביה כתרנה עוד החעלל בה שלא כתרנה כי נהר ליהות
בה בכל דרכי הזנות בדרך הערלים לאנים אמר עמדה על נפבה והתהלה
שלא

שלא יוכל אמון לשכב עמה ולחמה נגדו ולכן אמר הכתוב ויחזק ממנה ויענ
ושכב אותה' לפי שהפכה עלמה ורחמה למטה בכל כחה כדי שלא יוכל לישכ
עמה ואז ויענה שלא כדרכה ואחרי כן וישכב אותה •

והואיל ואתה ליתן דבר הסדין ודבר העקדה ראיתי להזכיר כאן ש
פירושים שלמדתי מהרמ"ז זצ"ל הראשון על מסר"ל יברכך ה' בממ
לריך שלא ימנהו ולא ימדדהו ולא יבקלהו אבל כשיעשה כך הרי הסל בולט
ולכן יברכך ה' בממון ושמרך מן המזיקין טוב פי' במ"ש רז"ל בברא
רבה פ' נ"ו בא לו (סמאל) אצל יצחק אמר לו ברא דעלובתא הוך הוא לשחט
אמר לו על מנת כן אמר א"כ כל אותם הפרגיות שעשה אמך נישמעאל שנא
לביתא ירותא ואתה אינך מכניס בלבך כל גא חיטול פגא הלא הוא לכ
ויאמר יצחק אל אברהם אביו ויאמר אבי למה אבי שני פעמים כדי בחמ
עליו רחמים עכ"ל ופירש הרמ"ז זצ"ל כי מ"ש העדרים ברא דעלובתא הוא ל
שהיו אומרים מאבימלך נחעברה שרה ואמר לו השטן שיכל יאמרו שהכי
ל אברהם שיצחק אינו בני ולכן כדי להניח כל ממונו לישמעאל בנו ושלא יירש ממנ
כל נכסיו אמר שהקב"ה לוה שישחטהו ומי יאמר שכן הוא האמת א
אם אי אתה חושש לחייך למה לא תחוש לכבוד אמך העלובה כי יאמרו ה
כי זונה היא אז נכנס הדבר בלבו וזהו שאמר המאמר שנאיה דביתי ירותא וע
זהו אבי שני פעמים כדי שיחמלא עליו רחמים פירוש הדבר לריך אתה להול
לכל שאתה אבי וישמעאל אינו הורש אמתי עוד אכתוב מה שפירשתי במאמ
זה זה לשונו בב"ר פ' וירא כשאמרתי לך קח נא את בנך נא אמרתי בחטו
אלא והעלהו לשם חנה אמרתי לך אסיקהיה וקיימה דברי ועבה אחמיני ע
ומיחזי כי חוכא ואטלולא אמנם כפי הקלטות שלמדתי מכפר כמהר"ר מנח
עזרי' מפאנו וכמה"רר משה זכו' אמרתי שלו הי' כנגד הפארת והוא כלול מחס
ודין כי כן ראובנהוא כנגד מדת החסד שמעון גבורה גוי תפארת יהודה מלכ
עיין בזוהר פ' משפטים ופ' ויחי ולכן לוי נתקלס בלידתו כמו שכתוב ויקרא ש
גוי עיין ברש"י אבל להיותו כלול ממדת הדין הקשה לכן נמעבה שכם פעל ל
שורש הדין ונמעט' יוסף ויאמרו אים אל אחיו הוא שמעון אל לוי וכאשר הקב
בירר אהרון הוא חלק בחסד לכהונה נשאר לוי דין קשה מאד ולכן לוחה החוב
למהקו ומלבד גלות כל שערו הולרך אהרן להעלות נדמתם למעלה ממקור נשמ
שהוא במדת הגבורה ומחק' במד' החסד ולפי שבפועל תחתון נעש' פועל למעל
לכן לוה הכתוב שאהרן יגביה כל לוי ולוי ואח"כ יורילנו כדי להעלותו למל
החסד ומחק אינו ויורילנו כדי להורילו ממוחק בעה"ז וזהו הנופה הלוי
והנה יצחק הוא מדת הדין הקשה שממנו מולד עשיו ואברהם הוא מדת חסד
הקב"ה כמ"ש רבי אברה' והי' כבוד אברהם שלמתק יצחק הי' לריך נשמ
ולהוליד דמו ממנם אמר לו הקב"ה שלו הנופה כמו הלוים לך לביתו דין קש
נמהקו הי' לריך להעלותו להר המוריה מקום בה"מ והוא המזבח שבנה אלה
ונתן עיין בהרמנ"ם ונם העלהו למהקו לחר כך הי' לריך להורילו כמל
בהנופה כדי שלהיותו מפותק יהכנס ויכנסול בעה"ז והוא ממש מ"ש המאמ
גא אמרתי שחטהו אלא העלהו לכון חנה אמרתי לך אסיקהיה והימת דבל
עבה לתחינה וכמהר"ר משה זכות ביאר על שורש יוסף ואברהב יצחק ויעקב

דבר

ע"ר נפלא בפי' מ"ש בזוהר פי' לך לך מה חמא אברהם לנקא עמיה לוט בגין
לנפה ברוח הקודש דעתיד למפק עמיה דוד ואמר שיסף הוא ביסוד יעקב
בדעת יצחק בגינה אברהם בחכמה ואעפ"י שהמורגל בפי' החכמים אברהם
בחסד יצחק בגבורה יעקב בתפארת אלו ואלו ל' אלהי' חיים עיין בספרי הא"י
והנה יסוד הוא כולל שם קטנות ולכן נקרא כל ויעקב בשביעים ויצחק בשמונים
ואברהם בתשעים וכבר ידעת שהגל ון כולל כל התחתון ולכן יוסף מכ ן שמו
בני' כמנין שם היות קי"ו ויעקב בנ' שב ב היות קפ"ב ויצחק בנ' שמנה היות
ר"ח ואברהם שי' מן הראוי שיהי' מנין שמו תשע היות רל"ל אבל לפי שבשרש
נשמתו שי' לתקן נשמה לוד לכן שמו בני' תשע היות ולוד בין הכל רמ"ז •

פרה שבעה עשר

השאלה התעוררת אם שתרי החורה אשר היו גלוים לחכמי התלמוד
הם לאדום לגאונים הן בכתב הן בע"פ כשם שלאדום פשטי הליכי'
והגאונים לבאים אחריהם אם נעלמו אח"כ מחמת טרדות הגלות מלינו חכמים
שמדברי' בשתרי החורה ושמעתם אומרים שהשתרים הללו מקובלי' בידם
מרבותיהם ומכללם כמהור"ר מנחם עזרי' פלמו נפטר במטוב' שנת ש"ל וקודם
לו כמהור"ר משה קורדובאירו בעל הפרדס נפטר בלפת שנת ש"ל וכמו שכתב בס"
סדר עבודת יום"כ בנו הר"ר גדליה וקודם להם בשנת רנ"ג במטובה כמהור"ר
יהודה חייט שתבר פי' מערכת האלהות וקודם להם בשנת ר"ז (לפי בעל שלשלת
הקבלה דף ס"ג ע"ב) כמהור"ר יוסף גיקאטיליאה בעל שערי אורה וקודם לו
ר' יוסף ז' שוטן שהוא ר' ריב"ש בתשובותיו סי' תכ"ז וריב"ש הי' בשנת קל"ל
שכן נראה בתשו' שפ"ב וכל אלה חברו ספרים גדולים בשתרי החורה ועתה
שואלים אנו אם חכמת האמתים הללו היא מקובלת הן מפי סופרים או לפחות מפי
ספרים אים מפי אים על אורות הגאונים אשר ישבו על כסא רב אשי כמו שנהי'
בחכמת פשטי החורה בתלמ"ד והחכמים מסרוה לתלמידיהם הנבחרים בכל דור
ודור עד שהאחרוני' דברו בה בברור בספריהם כיון שהראשונים דברו בה בקצור
לבד אם חכמת הרמ"ע והרמ"ק והר"י וקטיליאה היא בדויה מלבם ולא נמצא
לה שרש בדורות הראשונים ואם הר"ר שלמה לוריא בתשובותיו סי' י"ח כתב
דהקבלה הזאת היא קדשה וז"ל המקדקדי' בקדקודי עניות הם חדשים מקרוב
באו ורוצים ליהות מכת המקובלי' ושמדרשי הגעלמים ומחלוקי הראות וסוף
דבריו אל תלך בדרך אתם ואין לך עסק בנסתרות המתיהרים בחדושים כאלו
הם יודעים ומבינים רזי החורה ופסוקיה והלואי שידעו הגאונים מה יפה כח של ר'
שמעון מקימון אחר שלמד סתרי הקבלה אמר שהוא מזעזע כתנוק בן יומו ומי
למבין על כן נהוג כדרכיך ויזי' לחם מה שלחם אבל דע שכל המשכה ילו על
התחתון' וילינו על העליון' עכ"ל ועל כן נשים כל יכלתנו לדאות אם אמת עם
ס"ל ובפרט שמלאנו להרמ"ע פלאו בתשו' סי' ק"ח שכתב ז"ל גם הרא"ש לי
ליה עשיר בדעת הי' שכן יאולו מעיונותיו אבל בתשו' סי' ל"ח שפתותיו לובבות
עתק בדרושים הללו בגלוה ובוז ולא עני הי' בלותה שנה וכל דבריו שם
שמה מהבל יחל כי עברו חו ת הגיון הפיו מן המוסר לא יפת לתכס ומשכיל
להשיב עליהם אז לשית אליהם לב ע"ל •

ואומר כי מלאתו למעלה בשנת קל"ד לאלף הזה היו שרי התורה ביל לון
יוסף ן' שושן וקדש לו ה' בגל מגדל עוז תמיד הרשב"ן וכמו
שכר' בהל' תפילין וגם הוא כתב שמקובלים בידינו קלת מפרי התורה וכו' בשל
חסו' פ"ח ובכתה מקומות אחרים ובפרט בפ"ח מהל' תשוב' כתב זה לשונו ואני
אומר כי הרמב"ם ז"ל שחוסר ר"ם ז"ל במגלה בפשט כל לבו ולא נו יחלש יותר
בנסתרות ואינו רוא' בדברי אבל אם לא גילה כל ימיו אנא מ"ש פ"ב ליסודי
התורה בשתי מלות כי בידיעת עלמו ידע הכל לא חסר כל ותשוב' גאורה וכוכה
ומכה יפה בירר לכל מקובל על אין סוף פרטים וכללות מחוף הגבן אדר על
המקלות אלא שלריך הקדמות בעשר קדושה תראמות בחכמת ימיות וכו' עכ"ל
וקולם לזה הי' הרשב"ן שהחרים על הפילוסופיה בשנת ה' אלפים כ"ה גם הוא
בידו נמלאו מקובלים מ"רבותיו הסתרים הללו כמו שמרא' מעה שכתבנו בעלה
בשמו ומעה שכתב בתשו' סי' ט' על מאמר שיחא אופי שכן הוי עלמא ז"ל ודע
כי יש עוד בזה סיל עניו מקובל ביל קלת מחכמי תורתינו ויש להם רמז בעניני
התור' ואעיר עליהם וכו' ובמלות' שזה קבלה ביל מקלת חכמי ישראל כמעי
הגביאים ויש להם בזה בוד עמוק מאד והאלהים ירחמו נפלאות מחורתו עכ"ל
ובכו' ל"ל כל התשו' מורה הדבר הזה ובפרט כתב שם ז"ל ועל ענין הפרטי שבא
בכתב ך הרמז על שלוח הקן ורמוז אחה עליו שבעים פנים ואמנם דע כי אי
לפשר לגלות טעמה שיש בה לבעלי הקבל' כי אם ליחיד שבדור לשתי סבות
לחת מלא המוסר והשגיח מלא המקבל כי היודעים חק ערך המלות מעטים וה זה
אני אם יש בדור מי שראוי לדבר ליקר תפארת העניינים ולמעוט הידיע' בהם גם
המבינים כי יאמרו אליהם מועטים מן המיעטים לעומק העניינים ולקוחם אך
ערך כלל אני אומר מדעתי שהמלו' ההיא רומזת באמיתות בידיעת החכמ'
והאמונ' מה אשר לא יצא ולא יספר ונשאל מלת יתברך לגלות עיניו לראות
בנפלאות מחורתו כלכתיב גל עיני ואביט' נפלאות מתורתך עכ"ל ובסי' תכ"ג
בענין פי' הפסוק כי ששה ימים עשה ה' וכו' ז"ל לפי מה שלקח' אזני רשיע' לקח
מבינלי החכמ' כי יש באמת בזה סוד עמוק מאד אין לו ערך ולא דמיון לזה
בעל' בעתה והימים האלה מזכרים בקלת מקומות בתור' ובפלו' ויוסף שביעי
כאחד מהם ונרמז בזכור את יום השבת לקדשו ודברי תורה כפנים יפולן
כלע ותתחלקים לכמ' עניינים גדלה ונסתר אומרים ורומזים אשרי מי שזכה
ל' ית' לעמוד בסודן המקודש שהן כוללים ההראל והמקדש וכו' ואשר אמרתי
דמה שקבנו בחפל' לומר אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב ולא תקנו לומר
אלהי השמים ואלהי הארץ ונתעוררת מן הגרא' בדעתך בענין וכן דמה שסמכו
לזה הגדול הגבו' והגורא באמת יש לזה עיק' גדול בענין התפל' וכוונת' לאי שתקנו
ל' יתברך לעמוד על עיק' הכוונה האמתית והוא אמר' ז"ל דלבות הן הן המרכב'
והכוד בגדול גבור וגורא מאד מי יעלנו כ"ם שיעלה אותו האיש על לשונו
וכ"ש שיכתוב בספר ענינו עכ"ל ובימיו הי' הריטב"א שהבאתו לשונו למעל' ובול
כתב בפרק הספינ' הובא בענין יעקב ז"ל ענין עשר חופות שעשה הקב"ה לאדה"ר
בגן עדן היא בגגל' ורומז נסתר לענין עמוק והעמיק יותר מ שאמר שהו
ז"ל ופירשתי בתחלת ספר יציר' עכ"ל ובסוף מגלה כתב וסוד הסבוב' שהוא
לעצמים נקראת כלה ונפעמים כנסת ישראל ומלכה ושמות אחרים יהוא לבעלי

מת וקדש להרשב"א והריטב"א הי' הרמב"ן שהתחיל לחבר ספריו בשנת ל'
פיס תתק"ע וזה' רבו של הרשב"א והי' בקי בכל חלות התור' כנרא' בספריו
אפורסמי' והציל על עלמו שקיבל מ"רבותיו שהרי כתב בהקדמת פירושו לתורה
ה לשון ואני הנמ' מבינ' בדברי' לאנ' והיא המחב' עלה הונג' לכל מסתכל בספר
ה נבל יסבו' סבר' ואל יתשוב מתשובת בלב' מכל הרמזי' אשר אמי כותב בסתרי
תורה כי אני מודיעו נאמנ' שלא יוסנו לבריו ולא יוודעו כלל בשו' שכל ובינה זולתי
פי מקובל חכם לאון שקבל מבין והשכר' בין אולת רבת המקי' מוכנת התועלת
ו' וקולם לזה הי' הרמב"ן שכתב' שכת תתקנ"ט וסי' בקי גם הוא בסתרי
תור' שכתב בהסגתו לפי"ל מהלכות יסודי תורה ז"ל ופנים ואת ר הוא גדול הוא
לי זה המחבר לא ידעתו עכ"ל וכן כתב בפירוש המגדל עוז בהרבה מקומות
בורר יותר אמה שכתב בענין יעקב בתעניות פ"ק על מ"ש מ"ר יוחנן ג' מפתחות
ל הקב"ה שלא נמסרו ביל שליח שליח הוא ז"ל מלאתי כתוב בשם הרמב"ן ז"ל בפי' לא
נמסרו ביל שליח שליח הוא ז"ר הגולה הגדלה לבבלים מוסל בתרבה נאלל
ן הסיבה הראשונה וכח העליון בו והוא אעים נעשה אדם בלאתו
הוא ליש ליה ג' מפתחות וכו' עכ"ל וביולא בזה כתוב במערכת אלהות
רק עשרי ע"ם וקולם לזה היה ר"ת שנפטר שנת תתק"ל
ם בידו נמלאו סתרי תורה מרמ' פרק לין תורשין בתוספות זה לשונם במעשה
ראשית פי' ר"ת הוא"שם מ"ב אותיות היולא מבראשית ומפסוק של אחריו עכ"ל
ברור הוא שלא נמלא כי אם בסתרי התור' ובידי הבקיאים בהם איך שם זה
לא מבראשית שקבלוהו מן הגאונים והצחיק לשונם הרמ"ן בס' פרלם רמונים
ע"ם ולין לומר שבעת ר"ת הוא שלין תורשין לשני אנשים איך שם זה יולא
בראשית כי מעני מה לא נוכל לדרוש להם דבר זה ואם תיכפת לנו ולאיזה דבר
ם לחוש אלא בודאי פירוש הדבר הוא אם שכתב הרשב"א על שם זה בתשו' סי'
יב ז"ל אבל מ"ש בידועו שהוא אהוב למעל' ונחמד למעה בבורר כך נרא' שלא
אמרו דברים הללו אלא בני שודע שודע ולא ידע לכוין אל הקודש פנימה שהוא
ומו אליו עכ"ל וכן כתב הרב בעל תוספות יום טוב בפרק ג' דחגיגה ז"ל ואין
ספק שהאמנין מה שאמרו לעמדו הוא על כח פעולתו ומעמ' שעל ידו נעשה
אלו ידיעת אותיותיו ומלותיו בלבד הרי נודע ואחיל' למחברים הקדושים שהיו
ותבים אותו ומפרשים אותו עכ"ל וקולם לזה כשם שהגיעו לידינו מעט מן
ספרים הקדמונים ר"ם ור"ת אפילו בדיני הגמ' כ"ם וקו' שהגיעו לידינו מעט
מעיר בסתרי התור' ואין זה מן הראוי' כי בימים קדמונים היו מוסרים אותה
חכמ' פה אל פה אל הקדוש' וקדושת' ומה שהיו כותבים הי' בלשון נעלם ונרא'
ברור מלשון הרמב"ם והרשב"א שהבאתי לעיל ועוד ידוע כמה וכמה ספרים
אבדו מעתה הגם שהיו נגלים לקדמונים כמו פירוש ר"ת על התלמוד ופי'
הרמב"ם על התלמוד שהזכיר בהקדמתו לפירוש המשנ' וכו' כמה מספרי הקדוש
שכתבו הקדמונים אבל עכ"ז מלאתי שרבינו שריר' גאון וכמו רבינו האי גאון
שכתב לגאונות בשנת ל' אלפים תשכ"ח היו בקיאים בסתרי התו' ומקובלים
היו בידם מאבותיהם ומרביותיהם ומהחכמים שקדמום והם הם שלמדו רבותיהם
להרמב"ן והרשב"א שהרי כתב הרשב"א בתשוב' כו' ריב על שם מ"ב וז"ל ויש
שקורים אותו בשבע תיבות שם ושם אותיות ותכנו מרלנו ורבנים כן דעתם
לקרותם

לקיומם בסבת חיבת לפי מה שאמרנו וכן הקבלה אין הגאון רבינו האי עכ"
והרמב"ן כתב בפרש"ת בראשית על פסוק זה ספר תולדות אדם ז"ל וכתב רבינו
שרירת גאון שמסרו חכמים אחד לחבירו הכרת פנים ושדרי שרטוטין מ"ז
מאורים בסדר פסוק זה ספר תולדות אדם ומקלחם בסדר פסוק אלה תולדות זה
ונקבה נראים ואין מוסרים אחרי תורה ורזים אלא למי שרואין בו סימנים שר"
לכך אלו דברי הגאון ולא זכינו בהם עכ"ל והרמזים אלו כתובים בזוהר בתורת
פרשת יתרו יע"ש אבל אין דבריו מובנים ועוד הביא הרא"ש בספר פרדס דרוש
שער ג' פ"ז תשובת ר' חננאל גאון מספר הציון ותשובת רב האי שכתב לר
פלטוי בסתרי התורה והעתיק בה וכמו כן הביאו הרמב"ע והרמב"ן תשובי רב הא
על סוד אורים ותומים וז"ל הרמב"ן בפרשת אחרי מות ומ"ש (ר' אברהם) שאלו ר
(רש"י) תשובת רבינו האי לא אבר כבה כבר ראיתי ותשובת ויעמו כי ד
ר"ל לא נתכוון אליה עכ"ל ועוד כתב הרמב"ע בהקדמתו לפי' התורה שרבי
שעליה פירש בפסוק יהי אור כפי דעת המעות המזרחות נפי חכמי הספרד
ורבינו שעדי' הי' בזמן אלף רל"ט לשטרות ולז נסתר והוא שנת ל' אלפ
תרפ"ז הרי הוכחנו שמזמן ל' אלפים תרפ"ז עד השנה הזאת נמצאו חמיש אל
חכמים הבקיאים בסתרי התורה והם הנינו שקבלום מאבותיהם ובפרש
שעדי' רב האי רב חנאל גאונים הן בכתב בתשובותיה המזרחות הן בעל פ' ה
לתלמידיהם סתרי התורה והן הן שקבלו הרמב"ן והרשב"ם ואח"כ החכמ' הנ
אחריהם ובפרש הר"ר משה די ליאון והר"ר מנחם מריקאנטי שהיו בזמ
הרשב"ם רבו בהם בדורות בספריהם ואם אינם יודעים לי החכמי' והגאונ
הקדמי' לרבינו שרירא ורבינו האי הבקיאי' בסתרי התורה אין לתמוה
כי אפילו בדברי אתלמיד לא נמצאו בידינו היום ספרים הקדמי' להם כי אם
שאלות רב אחא משבחא •

פרק תשעה עשר

ועתה בדברי החלמוד מלינו שדברי הגאונים הם קבלה וכן כתב הרמב"
בס' המלחמות בכמה מקומות ובפרש ברכות פ"ז על דף ל"ד ע"
קטן המוטל בעריסה עושים אותו סניף לעשרה כתב ז"ל וקבלת רבותינו הגאונ
מכריע והם הסכימו שאין הלכי ככל הני שיש שמעתתא וכן כתב ר"ת בשם רבינ
הגאון הוא רב האי ובשבת פ' כל הכלים על הא דתנן כל כסויי הכלים שיש לה
בית אחיזה נטלים בשבת כתב ז"ל לית הלכתא כר' יוסי דמתניתין וכן פסקו ר
שמעון בעל ההלכות ור"ח ז"ל ואע"פ שרש"י כתב עליה ופלוגתא היא במתניתי
דאיכ' למאן דאמ' בשינן בית אחיזה וקבלת הגאוני' מכריע שאפילו רש"י ז"ל הע
על רבותיו שאפשרים כן כפי קבלת הראשונים עכ"ל ובפרק כל הנשבעים כתב
הר"ן ז"ל אבל הר"ר אפרים כתב לכל מי שעונין על האשכון מוטל בשבועת היסת
בלבד ובודאי שכך נראים הדברי' אלא שאין לחלוק על הראשוני' מפני שדבריהם
דברי הקבלה עכ"ל וכן כתב בקיצוש בפי' יע"ל קנ"ם ובחולין פ"ג על בוצל
בשפולי כתב מ"מ טוב ליזהר לפי שכל דבריהם דברי קבלה עכ"ל ואם כן הוא בלשון
הפשט כל שם בענינים אלהיים שדברי רבינו שרירא ורבינו האי ורב חנאי ס

דברי

דברי קבלה ואל יעלה לעולם על הדעת שהעמודים אשר בית ישראל נכון עליהם
הם הגאונים ר"ח ורא"ש והרמב"ן והרשב"ם והריטב"א יבאו מלבב בעניני
אלהות דברים בהקיר' האמונים לא תסיפו עליה ושיעיו שהדברים
הללו קבלה הן בידם שהרי אפרי אפרו רשע בישראל לא יזיל לעשות דבר זה
ומעתה כיון שר' משה די ליאון הי' בדור הרשב"א כמוזכר בספר יוחסין והר"ר
מנחם מרקאנטי הי' בקירוב באותו זמן כמוזכר בשלשלת הקבלה והרב ר'
טולדות נעל מערכת האלהות הי' גם כן באותו זמן והם דברו בפי' ובדרור על
חכמת סתרי התורה הרב' יוחר ממה שעשו הראשוני' אין עוד לפקפק על דברי
ועקריה ולא עוד אלא שראי' גדולה יש עוד על זה והיא שכשנלמד מפי סופרים
ומפי ספרים עקרי חכמת הקבלה שבידינו ואחר כך נקרא בספרי הקדמונים
אשר לא דברו בה כל כך בדרור ונפרט ונקרא בספר הרוקח וספרי הרמב"ן
והשובת הגאונים נבין אותם וכמו כן נבין הרבה דברים מספר יצירה ומספר
הבהיר וכמו שנקשטי ההלמוד אחר שנאמרו עיקר התורה שנעל פה מרבותינו
אנו מבינים מעלמנו דברי התלמוד ומפרשיו ועוד מאין לנו לחוש לדברי האומרי'
שנשתנתה החכמה אנו היו סתרי התורה מקובנים בידם באופן אחר אפשר להם
שיאמרו זה אבל מאין להם להטיל מום בקדמים כיון שאינם יודעים ממנה כלום
וכי מה שאינו נראה לעיני הפילוסופים הוא מזוי ף אהמהה אע"פ שנמצא בינים
מי שהעיז בינו כל כך עד שאמר שא"ה הפילוסופים הבינו ולכו במרכב העניוכ'
ואעתיק לבונו לבינו ועוד כיון אורם החכמי' שזכרנו למעלה לא עברו על כך
שיש שהוכל לחוש שנשתנתה החכמה ולא מיבפיא בין אותם שקדמו אל הר"ר
משה די ליאון והר"ר מנחם ריקנו וחבריו שהתנו ממנה בדרור אלא אפי' בין
החכמים אשר היו אחריהם אין לחוש גזה חלש שהרי ר"ח ורא"ש היו בדור א'
ובין פטירת הראש"ל לזמן שהתחיל הרמב"ן לכתוב כבריו עברו י"א שנים לבד
וקודם הרמב"ן הי' ר' עזרא רבו בקבל שהזכי' כ' יוחס ן והרמב"ן למד פה אל
פה אל הרשב"ם והרשב"ם אל בעל מגדל עוז ובין פטירת הרשב"ם לזמן ר' יוסף
ן' שושן שהזכיר לינ"ם עברו כ"ל שנים ובזמן הזה חוברו ספר מערכת האלהות
ופירוש ר' מנחם דיקנטי וכמה חבורים אחרים ואי אפשר נומר שמזייפים הם
שהרי נתפרסמו בחיי תלמידי הרשב"ם אשר קבלו ממנו הקבלה האמיתית ובין
ר' יוסף בן שושן שהזכיר ריב"ש נר' יוסף ן' גיקלטיליאה המפורסם בעל שערי
אורה עברו ע"ב שנים וגם בני פריו מחברמה הקבמה ובין בעל הלו' נהר"ר
יהודה חייט בחבר פירוש למערכת האלהות עברו מ"ו שנה ובין ר' יהודה חייט
לפטירת הרמ"ק עברו ע"ז שנים ובינינם הי' ר' שנמה הנוי אלקבץ רבו של
הרמ"ק וחבר גדול הי' בדורא' מספריו והרמ"ע הי' בימיו של הרמ"ק כמו שכתב
הוא בעלמו בהקדמה פנח הרמון ונתבטלו מ"כ דברי מהרש"ל מעקרם ולא
הטלל למה הלחרונים דברו בה בבאור והראשונים לא עשו כן השובתן בימים
ההם רבו בעמנו קטני אמנה ההולכים אחרי הפילוסופיא' וחשבו להלמידים
שאינם בגוב ס ונמצא שם בנים מהחגל והנה נמצא בדבי פירוש הנרבוני על לפר
אחד מרבי נקרא מי בן יקבן חברו אבי בכר בן טפיל ונו הרא' נפי' שאינו מאמין
של' יח' בר' הטונה הנא הרי הוא קדמון וכמו כן כמה דברים אחרי העוקרי
לגמרי תורת מרא"ה ושם הביא העבר בפירות ופירשם בדברי פילוסופיא' ומה
שמחמיה

שמחמים הוא כי הר"ר יהודה לוי בטל כ' בכוזר כי ירא שמים מלא מ"ד וכ
דבריו הם יקריב מקניניים ונילר ספר יצירה נדברי קיומו וכיא' ולך עב פי כ
נטה מדרכי האמונ' עם כל זה דבריו בכ הבל הבלי' מלגג מפרק לפרק ומעני
לענין ונאחלע הענין אינו יודע לסיימו נגי בלין פירוהו נ"נה בגנ ומיכר נ
שמעולם לא עלה על דעת מחברו הדברים ההם ואם ההגה אין לא זכרהי כמ
חכמים אחרים שהי' בחכמה וזאתה נפי בחמה וכמה היו מהמהבקיים בחכמ
הזאת וכוונתי היתה לה כ"ח הרמב' הקבל' הן נעל כה הן בכה' אחרי מהרכמ
מעשה שנאמר עת לעשות לה' והלכתי בזה אחר עקבות הרמב"ם והרא"ש בספ
הקבל' וז"ל שם ואלו דברני אתה מולא שבל' הקדוש' בהזכרתי נהול' לה טפי מ
חכמים קדושים כי לא הזכרנו אלא ראשי יסודות ע"ל והקש' לי תכס מ
מבעלי הפשט ההנגדות בין הרר"י אלה"ה ובין הר"ם קורקוטירו ז"ל בדרושיב
יזכיהו השבוש והסיבוחי לו מי אמר לך שדברי האי"י מנגדים לדברי הרמ"ק כי
בלא למדת לא זה ולא זה הט מזנך ושמע דברי הרמ"ע בלמו הלמיד שמיב
בהקדמת פלח הרמון והוא קלור הפרדס בחבר הרמ"ק ז"ל ומעיד אני עלי ב
ואדע כי גם אחרי שזכיתי לטעום מעט מזער בקלה המטה שירי שירים מרגיל
בדבק מפיהם ומפי נהבם של גורי האר"י ז"ל מקו טרכים רבים ונכבדים בשנ
לי מגדוניהם וחשוביהם אשר בארץ הקדושה מהרה הרוחב על נבה נני ולא רא
עיני להרהר על החכם (הרמ"ק) ועל דבריו וכו' כי מבה לאת והורו לא
נפי פשוטן של דברי הזהר והגאונים ע"ה לא היתה קריאה נכבריהם אשר שנב
ממנו ומי המומחה בדברי הקמחי לפי פשוטן של נקראה נתיל ליהן לה הב
כי הוא פתח שערי הבינה אל הפשט אשר לא ינוד מע"פ שיש בהן נסתר
הדבר הזה כי נתתי לנו החכם ע"ה שערים מלוינים בחכמה כלאת ומרוכב יו
כל ירא ה' וחרד אל דברו ליכנס נטרלין בנמוס חכמים לבמוע בנמודים ב
לל פה לא זולה דבנליר מהכי ולאי לא בני וכו' ואמנם כי נגבהו דרכי הפר
מן הקמחי בן נגבהו דיכי האר"י מדרכי הבבר הזה ואם ההמהו כי גם נכ
אלימה לחכם ע"ה גם נלימודי האר"י יש לכל אחד בבוה עמוקות זו מ
עד אלפלוא וכל טרבך יהיה בשקל הקודש מעין האמור בטכבה הבינה נפרקי
בל חיות הקודש אשר נטרבבה שכל יבנוה מהבינו הוא בנגד כל מה שהרה
וכבש שהוא אחור ונמנע ולרף ולעדב פנבי הרמחי עם הפרדס לא כוב מ
נאחו זה וגם מזה אל הנה יעיך האי כי אחריה והאי כי אחרי נך לבור ונמ
לרף ולעדבד חכמת האר"י לא מנה אולא מקלהה עם הבפר הזה ובל דבוה
עכ"ל והאריך אח"כ הרמ"ע לבאר בלאיה עולם היה זורם הרמ"קובלאיה עו
היה זורם האר"י ודברינו הם מדברי ההורה אי אבבד להבינם אנא נה אל
ולכן לא העתקתיו :

ובדי בלא להניח מקום לטעות בדברי במה בבהבחי למעלה בבבר נהפרס
החכמה בחבורי האחרונים שהזכרתי כאן בטל הערבה הלהוה הר
פנרס ריקנטי וחכמים ומפרשים אחרים לא היה בדבר אי לומר שיוכל כל רלמ
ללמוד אחרי הזורה מפי ספרים לבד מבלי שום מלמד כי הבינה זה הרוב נב
בטיעות וכמו שהנסיון הוכיח בעוונותינו שרבו ועל כן נקראת קבלה לפי שבר
הקבלה צריך לנמו' אותו' פה אל פה לא זולת אלא דעתי היא לומר שכיון בהפרס

לא אפשר להיות עוד הסנוס בעקריה :

פרק עשרים

אמת הוא שנתמעטו אלבנות ונפלה מחלוקת בפירוש לשונות הראשונים
וחשובות הגאונים כמו שנתהוה ג"כ בדיני התלמוד ועל כן כתב בעל
האפוד בהקדמתו ז"ל והכת השניית כת בעלי חכמת הקבלה ואלה יאמינו כי
חכמת התורה היא חכמה מקובלת מהאבות ומאמה וכל הנביאים וכל חכמי ישראל
אחריהם זה אחר זה והיא חכמה כוללת סודות האלהים והמלאכים ועניינים
נפלאים באלהיות וטבעיות ממה שהסנתו נמנעת בדרך החקירה אבל הוא חכמה
ידועה בקבלה ג"ה ה' סודו בה אל עבדיו הנביאים ויחד בסס בני ישראל וקראם
עמו וסגולתו והבנתה היא התכלית האחרון והגלגלה האחרונה לאדם ובה ידבק
בסס יתברך והמלאכים ויהיו לו מהלכים בין העומדים ההם ובה נבדלו ישראל
בהבדל מיוחד מגויי הארצות ולא יכלו הפילוסופי' עם רוב חקירתם להשגתה כי
אין חלק לאריסטו וסיעתו באלהי ישראל והתורה כלה וספרי הנבואה מלאים
בדרמזים ונעלמים באלה הסודות וחבור התלמוד במקומות רבים והמדרשים ג"כ
ויאמרו כי השלמים בחכמה הזאת ידעו לשנות טבעי הנמלאות ולתקם אותות
ומופתים בשמיה הבורא והמלאכים הקדושים אשר התורה מלאה מהם בדרמז
ודעתם כי המעשים התוריי' הם לתכלית המשכת השפע מהשי"ת ומהנמלאות ההן
הקדושות והמלאכים הטהורים וכי כוונת המעשים התוריים וקיום המצות דאוי
ומחוייב שתחיישר אליהם אם יבקש מהם השגת התכלית ובזולת זה תקרא מצות
אנשים מלומדה וידעו שהעבודה השלימה בקיום המצות דאויה שתהיה בא"י כי
המצות משפע אלהי הארץ אמנם החיוב עליהם בכל מקום מפני קובת הגוף וכמו
שכתב הרמב"ן ז"ל ובעלי הכת הזאת לא יאמינו במופ' ודאי כי החכמה הזאת
גדולה משתובג במחקר האדם אבל היא ידועה להם בקבלה בלבד כאמור והאמת
כי התורה וספרי הנבואה ומאמרי החכמים ז"ל מסכימים מאד עם דעת בעלי
הכת הזאת יותר מהסכמה עם דעת חכמי המחקר כי נבהה דרכה מדרכיה' וכ"ש
אם יהיה מה שיאמרו משנותם טבעי הנמלאות בחקום אותות אמת אבל מה נעשה
וכבר נשתבשו ג"כ בחכמ' הזא' ונפל המחלוק' והבלבול בין יודעי ונעדר' ההסכמ'
בהם בהרבה מדרושיה היותר גדולים וכמו שנפל במשפטי המעשה והקבלה עליו
והסכנה יותר גדולה בחכמה זו מו אם יאמין בה חלוף האמת מאשר היה במעשה
אם יפול בו השגיאה בנטות אחר דעת אחת שלא כמשפט ונם כי בחלק זה
נתנו כללים בתלמוד יודעו מהם הדעת הנכון מהבלתי נכון מכ"ל :

אמנם המחלוקת אשר נתהוו בין החכמים לא יזיק לחכמה כלה באופן
שנסתפק אם מקובלת היא אם לאו שהרי חכמת התור' בפשט דיני'
המפורשים בתלמוד נפלו בה מחלוקות גדולות משרבו תלמידי שמאי והלל שלא
שמשו כל צרכם ועד"ז לא נסתפק באמתת תורתנו באופן שנאמר שהתלמוד הוא
בדוי ושראוי לעזוב אותו חלילה וחס כי האומר כן נבדל הוא מכלל ישראל ואין
אנו שכלים כל כך בחכמת התורה עד שלא נדע שום דבר ממנה אדרבא עיקר
התורה שבע"פ אין בה מחלוקת אבל המחלוקת היא בעניני דרך משל הכל אולי'

שמה שכתבה התו' וקשרתם לאות ע"י היא מלין תפילין אבל נחלקו בסדר כתיבתן
וכן יודעים ומסכימים הכל הן מלד הקבלה הן מלד ספר ילדה וספר הבהיר
ומדרש ילקוט שבאלו הספירו' והצולמות ושהן כלי אומנתו של הקב"ה ושהספירו'
הם עשר והצולמות ארבעה אבל נחלקו באיזה פרטים בפירוש לשומות רבותינו
ולשומות הקולמים ומה שכתב בעל אלפסוד כי בחלק ז' נתנו כללים בחלמוד ידענו
מהם הדעת הנכון מהבלתי נכון אין זה כלום לפי שהכללים שנתנו בהתמוד היו
אחר ההסכמה בין החכמים אחר המחלוקת ועל כן אמרו הלכה כבית שמאי וכל
היכי דשקיל ועבדי תלמודא אליבא דחד הלכתא פוחתים והלכתא כבתרא מיבא
ואילך וכן כל כללי הלכה במחלוקת החנאים כמו הלכה כר' יוסי שמיקו שמו
הלכה כר' עקיבא מחבירו וכר' מחבירו ור"מ ור"י הלכה כר"י וכיולא בהלו
ועוד כמה וכמה מחלוקת היו אחרי חתימת התלמוד בענין מעשה ואין אנו יודעי'
הלכה כמי וכמה קושיות הקשו בחוספות והניחום בפ"ע וכי מפני שאין אנו יודעי'
כל הדברי' על בוריין לא נדע ולא נבין בהם כלל אמת הם ואמר למו הפילוסוף אם
ן' רשד ון' סינה בפ"ה והרמב"ם ומרלב"ג ומפרשיהם והר"י עראמה והר"י
אברבנאל בישראל ידעו איזה דבר בחכמ' הפילוסופיא של אריסטו כיון שהתחלוק'
בין מפרשי ספריו עלמו מספר וכי מפני כך עזבו הלנים הללו את דבריו
וסברותיו שעזוב אנחנו אחרי התורה לפי שנתהוו בה מחלוקת בין החכמי' ולפי
לדבריה' אי לנו שנלא מבתרי התור' כמו שיודעים חכמי ל"ה בחכמ' הפילוסופי'
של אריסטו או חכמי ישראל בחכמת התלמוד ואי תלמי בס' האלמגי"ס שיו
שלו בשער ט' פ"ב כשבא לחקור על תעשה כוכבי לכת החצונים ס"ה שבתי לכת
מלים נוגה כוכב אחד שהן אמת שאי אפשר לו לדעת אמתת ההלכה מחמת
טעמים רבים שהביא ועכ"ז לא סר מחקור עליהם ישן כי מוטב לדעת איזה
דבר מזהיה סבלים לגמרי וכן הפילטגיים הבאים אחריו כתבו בזה ומה שכתב
כי הסכנה יותר גדולה בחכמה זו אם יאמן בה אמת טעה בזה כי כבר
ידעתם מה שכתב הרמב"ן ז"ל כי אם הניף הכנים בוריהיו לא יולא באמת והולא
כלם הכנים בכלי ואחוקל בזיה ממנו ענוש כרת וכן מ"ה הרמב"ם ז"ל כי כל בחר
אחר מליחה לדרך לחלוט אותו ברוחה ן ואם לא פורש ממנו לא הבדרים ואסור
מן התורה ומ"כ אם אטעה במעשה הסכנה יותר גדולה כי הענוש יותר חמור
ואפילו אם אראה להחמיר ככ"ע לא יעלה ביד כתפילין ד"ש ור"ת דבית חילון
שאינו רואה האויר פסול וכן בכמה דברים אחרים אבל בנסתרי התורה אין
סכנה כאלו וכדי שתבין נביא קלת מהמחלוקת הללו כל המפרשים הסכימו שטעה
הר"ר יהודה חייט בסכנת דברי הרמב"ן בפירושו לתורה בפ' אמור שכתב כי גם
הוא אלילות הראשונים ואינו באמתות שלהם וכן בא לחניא בספר הבהיר מה
עשה נטע אחרוג ביניהם והוא מאותם התשעה שעלה בלבו להיות זכרים ובא
לחניא החם משל למה הדבר דומה למלך שהיה לו גן נאה וחזק לגן קרוב ממנו
חתיכת שדה נאה ואם תשקה הגן בתחלת שקיותיו ילכו להם המים על כל הגן
אך אותה חתיכה שבה לא נשקתה שהרי כבר אינה דבוקה עמו אע"פ שהכל
אחד עכ"ל שהר"ר יהודה חפש הדברים כפשוטן ומשמען ואין כך פירושם אם כן
בודאי גלך אחריהם ונעזוב סברת הר"ר יהודה וכמו כן נחלקו ביניהם אם
אותה מדה הנקראת רגשית היא חסד או דין לפי שנמצאו בדברי הגאונים שהיא

דין והוא נגד המקובל בין החכמי' הן מה שהעלו אח"כ ברמיות ברורות שאין
לספק עוד אחריהם שהגאונים ז"ל דבר בחעלומות חכמה הנסתרה ונעלם
עניון יותר ואין כאן מחלוקת אבל הודם שנתברר הדבר היה הדבר מכופף אלינו
ולא היה שום סכנה בזה כי לא נהתלף במעשה הן אמת בכל ירא שמים יתחלל
בחכמת התורה בין בפשט בין בהעלומות לבחור במחלוקת הדעת היותר
מוכרחת כי כן בהיד אחרי רבים להטות ולא יירא מהסכנה כי כל מחלוקת
שהיא לש"ם כופה להחקיים וכיון שדעת כל החכמי' היא להסכים אל האמת
המקום יסכים על ידם ובפי' אמרו במדרשו של ר' נחוניא בן הקנה מלמד שכל
הרגיל במעשה מרכבה ומעשה בראשית אי אפשר שלא יכשל שנאמר והמכשלה
הזאת תחת ידך דברים שאין אדם יכול לעמוד בהן אח"כ יכשל בהם אבל באמ'
זוכה לדרך חיים עכ"ל וברור הוא כי אם אקיים מלות בורא' יתי' ויתי' העתיד
לשאול לי ביום הדין לפיה במרכבה כמו שהעידו הז"ל במדרש משלי אי
אפשר שיקראני עון אשר הטא כי כוונתי נשמים :

פרק עשרים ואחד

אמנם אם יש לנו לעזוב איזו חכמה בשביל המחלוקת שנתהוו בהם ובשביל
הסכנה לעוסקים בה כמו שאמר בעל אלפסוד בולאי הגמור נעזוב
הפילוסופיאה ונתחיל מן המחלוקות הרי הפילוסופים אשר לפנינו חברו כמה
ספרים הן בלשון הקדש הן בלשון ערב על אוהו מגלף שנבו מלבב וקראוהו שכל
הפועל וכמו שקראה נפרט בספר מלחמות ה' וכש' המורה וכש' הי בן יקטן
המזכר ומו בעיניהם שהם גו הלמה על בוריו ובמיזוגם הכוזב ומו בטלמס
שבמטע נלבב שכנס בשכל הפועל ומי שיגיע למדרגה זו אמרו כי אי אפשר
שיטעה עוד בשום דבר מבדודיו ונהלקו אם לאפשר לו אם בעה"ז לדבק בו
לגמרי ויש מי שכתב שמרגיש בעצמו שקרוב הוא למדה זו אבל עדיין לא הגיע
לשלמותה וכמו שמכל זה כתב בתורת הרבוני בפירושו לחבור חי בן יקטן המזכר
וכן עשו נחומר ולורה שכנ כפריהם מלים מזה ולא עוד אלא שפירשו כמה
כם יקים וכמה מאמרי ר"ל עד זה ונפרש רלב"ג פי' כ' מבלי עפ"י הקדמותיו
ובהו בדמים פיהם לומר שממנו פי' מן שכל הפועל נבואת הנביאים וכמה דברים
באנו ואמנם הבכימו עהה הכיל כופים שאין עוד שכל הפועל וכפי רוב חכמי'
אין הומר ולורה ולכן כל הפילוסופים המזכרים נריק יגעו להוהו והבל כרם כלו
והנה הנה כבלים גמורים שלא ידעו כלום בעבעי הדברים וכל דבריהם תהו
ובהו והושך וכל הסומע יגעג על ר' שם טוב מפרש המורה שהחזיק עלמו לחכם
גדול בבארו פ' בראשית על דרך אריסטו ובה"ב כ"ל כחב הדברי' הנלו ראיתי
לקבץ כוזוה נחי' בזה הס' בפשט בראשי' על לד ההערה מבלהי שאגל' אשר
אין ראוי לגלותו וכוף דבריו הלל יכפר בעבור מה שכתבנו כי ההכרח יביאנו
ההגלו' אל המסכילי' קלת הגלו' ואם ההעלמ' ראויה כדי שלא יקרב אליו זר עכ"ל
ובח"ל פ' ע"ב כתב זה הפרק יקר ונכבד מאד ונקרא שיעור קומה וכבר אחז"ל
אמר ר' ישמעאל היודע ביעורו של הקב"ה מובטח לו שהוא בעה"ב ואני ועקיבא
ערבים בדבר ולכן אתריך בזה הפ' קלת עכ"ל וקרה להם כאים אשר יצא

מלעטן והוא לא הלך ומה בעיניו להיות מלך גדול מושל על מליון רבוא ונהאמן
על הפילוסופים הללו מה שכתב הרשב"ם ז"ל בתשובותיו כי ט' ז"ל ולמה נכמוך
על חקירת חכם ההוא ואולי חקירתו כוחבת מלא מיעוט ידיעתו בענין ההוא
ואולי אם יעמוד חכם ממנו ויגלה כתירת דבריו וקיום מה שכתב וכו' עכ"
ולמען הבין והבכיל הנא הראה שכו מה שהקשו המפרשים נגד הרמב"ם והעל
לגמרי שאינם אמת ושהם נגד התורה נפש הכלהי יפה הלכלה הוא הבדרש
בנחינת עולם שלו כגון מה שכתב הרמב"ם פשט הפסוק שאמר יהי מאורות
ברקיע השמי' להאיר על הארץ וכתיב ויתן אותם אלהי' ברקיע השמי' להאיר
על הארץ ואמר שר"ל גם להאיר על הארץ ראוי לומר שבראם לשבה אחרת ואגב
גרגא הם מאירים על הארץ וכמו שכתב במורה ח"ב פי"ג וכבר כתב דברי
הר"י ערוגמה בשער החמישי בראיות גמורות הבדרשי קבלו וכך כתב נא שנכנ
מולרו לעבוד ילרים אובדים שהמה נכנלים מהם ונבובים עליהם הנינ' ליולרם
להכניע היקר לזולל והעומד לאובד ולא יחשב פועל חכם שיכין כלים מבקלים
טשרת אלפים ככר כסף לעשות מחט ברזל אחד אבל בראם בחבונה בחכוני לא
ידעה בלתו אשר ברך שבונם ולכתם לעשות מלאכתה הותן להם מן הטוב שיעו
רחב ידים כיל אלהיהם הטובה אשר כן יכל ושבעו ויותירו כדבר ל' יוקח להם
מיטב השפע ראשונה להתם ליושבים ראשונה במלכות וכל המלאך' נמנ' ונמ
השליחו מרלה וחבל ובניה החיה בנוחר עניל ובענין מעשה בראשית ומעשה
מרכב' שכתבנו למעלה קבל עליו מה'שכל חכמי ישראל מלא והו ואמרו שהאומרו
לריך כפרה ואמר שא"ה בקיאים במעשה מרכבה ובענין הרבעה שנכנסו לפרדס
פירש שעיינו בפילוסופיה אלהית של אריסטו המפורשת במורה שכן כתב
להרשב"ם על שהחרים היא וכל בית דינו על הפילוסופיה הדברים הללו ממש
ומחוצלותיה (של הפילוסופיה' של אריסטו) עוד היותר מבוארים וגלוים הם
הנתת נקבי משכיות רנים בספרי הנבואה הם הנקראים בחרי הורה שהם בולמה
בעניני כולות המליות או המשתרש טמה לרלוי האמונות ובפרט במעשה
בראשית אשר בו בהתחלה ההורה האמיתית ומעשה מרכבה הנמסר לישעיה
בקאור ואל יחזקאל בהרחבה יותר עם היותו בתכלית הקיצור ובהכתר גם כן
ואיזה ענין יקר יחשב בהם שלטוינו בכל דור להעלימם ליקר למולם אנא בכולו
המליאות אינם ראויים בולאי שיגלו כי אם לשרידים מעטים הנקראי' בני עליה
מועטים והיא הפרדס העליון שנכנסו בו חכמי ישראל בשלום ויצאו בשלום ופי'
שלום ההכנסה השגת העיונות האמתיות על אמתתם עם הכמתם לאמה שראוי
שיאמן לתת התורה וזהו עם זריקת הקליפות ופי' שלום היציאה הוא היקין המדות
והמעשים שהוא כשיפרד השלם מהבדודותו להתדבק בלרכי העולם וגם כן אינו
נמנע שיעמדו על פתחו קלת מיתחיי האמות המוליאים כל זמנם בלימוד ובידיעה
אמתית כבר זכרו החכמים ז"ל בתכיתי א"ה יש להם חלק לעולם הבא ובמה
כי אם בידיעת אמתות בורא הכל וכבר כתבו ז"ל א"ל ר"ל בוחן ונקביל פני
אריסטוטלוס חברנו שהיה מפילוסופי יורם והיו אוהבים חברתו ואם לא נמצא
בו לבר טוב איך היו גדולי ישראל מקבלים פניו ואם מפני דרכי שלום איך היו
קראי' אותו חבר אנא בפנינו אנא בולאי לאתנה חכמתו ופילוסופיתו מפני חכמת
גם שם עכ"ל הנם בנבה מאד מדרכי האמונה העתקתי לבו ולמען תראה כי

הלים הזה למה בנפשו שהשיג בהתפלספותו בולות בהורה מעשה בראשית
ומעשה מרכבה שוב דבר שהשיג האמת בעצמו ואולי שגם הוא כבר שנתבק בהכל
הכוונ הן אמת שבענין הנפש נראה שנא שנא מבדרי רבותינו שכן כרב אחה
עשיה לנו לה הנפש הזאת גובה היכלי מנך שכונה בתהליכים וכו' זאת כבולה בת
מנך ראזכור יקר מבכתרה ובית מדיה ונא ידעה מי הבילה הלוב וכו' ובתחה
על לב כי בולתה ממנות' נלך וחימה לעבוד לה האלמ' וכי גורשה מחלר המלכות
וכו' וכל דבריו שבפיסקא ההיא מורים כך והוא דעת הרבה מרכמי א"ה הובאו
בפי' ר' שם טוב למורה ובפי' הבראבוני לכ' חי בן יקטן המזכר ומקומות אחרים
אנא שבכוך דבריו הזהיר להאמין בכל מה שכתב במורה א"כ נא ידעתי מה
אלון בית כי ידוע לכל בבמורה כתוב שאין לאדם בוב ונפ אנא הכנה לבד ועכ"ז
כתב הבדרשי הדברים הללו שוב דבר השמאיל לבי לו הימין תאמין בכל מה
שהאמין בו אחרון הגאונים בזמן ראשם בחשיבות הרב המורה הגדול רבינו משה
בן הרב הגדול רבינו מיימון זלינ אשר אין ערוך אליו בכל חכמי ישראל וכו' וכן
מזקיכו המזכר למעלה ליין על זה שקילה שער שני והוא הלך אחר שקבות
הנכב נדר אפרוליכו ומה שמורה זה ג"כ הוא מה שאמר שמרוענה הפילוסופיה
היא שאין הנפש הולכת מגוף לגוף אמנם עוד בכל זה דעת המופלגים בחכמה מן
א"ה המסכימים עם דברי רז"ל והנך אחרי החולקים עליהם בלי שום ראיה
מכרח שהרי פלאטון וכל תלמידיו הוכיחו ולמדו שהנפש נבראת קוד' הגוף ושהנפ'
הוא עלם שלם עומד בעצמו נבדל לגמרי מן הגוף וכאשר האדם נולד נמשך אמו
מן הזרע ומן הדם יש בו נפש המרגשת לבד ובלתה מרכם אמו נכנסה בו נפש
המשכלת והיא נבדלת לגמרי מנפש המרגשת זעוד אמר שאין אומר כן
רבע גמור הוא ולא אפשר לו לעבוד הבורא ושהנפש הוא בגוף ככפן בתוך הבפינה
והולכת היא מגוף לגוף וכמו כן כמה וכמה גדולים מאד בחכמה ובמנין מהגמילי
אריסטו ומפרשי ספריו הוכיחו בראיות גמורות שדעתו היא לגמרי כדעת
פלאטון האמור למעלה וכמו שכתבתי בהקדמה ולזה בולאי נוטה דעת רז"ל
שאמרו בנלה נר דלוק על ראשו ולופה ומביט מראש העולם ועד סופו
והנר הזה היא נפש המשכלת העומדת הון לגוף וכן נראה מן הכתוב שאמר כי
נפש הבשר בדם הוא ואלי נתתיו לכם על המזבח לכפר על נפשותיכם ועוד
אמר כי נפש כל בשר דמו בנפשו הוא ובולאי שנכנס המשכלה אינה בדם אנא נפש
המרגשת וכפי הפשט יאמר שהנפש המרגשת היא המתאוה לעבירה ונפש המשכלת
מכ כמה לעשותה ולכן חייבת כרת והקב"ה נתן לב הבהמה שבה נפש המרגשת
לכפר על העבירה שהתאוה לה נפש המרגשת שבאדם ויש בזה שטות עמוקות
לנקיאים בבולות החורה אנא ראיתי לכתבן כאן ומ"ש בפרק חלק נשמה מאימתי
נתנה באדם אנא דברו על המדריגה העליונה שבנפש המשכלה שעליה אמר הכתוב
ונשמה שדי תחיינם אנא על הנפש המרגשת שגם היא לפעמים נקראת נשמה מלשון
נשימה כמו שכתב הרא"ן בשער הנשמה וכן הוא פשט הכתוב כל אשר נשמת רוח
חיים באפיו מכל אשר בחרבה מתו ואר"ל ולא דנים שבים א"כ על נפש הבהמית
דבר ועוד דבר מוכרע בעצמו שהרי הקשו שם אפשר להתיכה של בשר עומדת
שלבה יש בנא מלך ואינה נשרחת ובנפש המרגשת בלתי נפש המשכלה אין הבשר
מרגיש וכ. נראה בבור ממה בכתב הרא"ן בכ' אולרות חייב שבב הבית זה

המאמר ע"ש ועל זה היה מפרש הרמ"ז ז"ל מ"ש הכתו' נפש עמל עמל'
כי אכף עליו פיהו ומפרושו שכיון שלמדנו ההורה קודם ביאתנו נעוכה לא ה
לנו לעמול בגמול ההורה אבל מה שאנו עמלים הוא בשביל שהמלאך בא ושכ
על פי האדם והוא מ"ש נפש עמל עמנה לו כי אכף עליו פיהו ואל יקש
לזה מ"ש שם והקב"ה נותן בו רוח ונשמה וקלבה כו' כנים ורמיה העין ושמיע
האוזן ודבור פה והלוך רגלים ועשה ובינה והשכל וכיון שהגיע זמנו נפטר
מן העולם הקב"ה נוטל חנקו והלק אביו ואמו מונח לפניהם לפי שסם דברו ב
בנפש המרגשה בין בנכס המשכלת ואפשר שלזה אמרו רוח ונשמה ושהיהן באו
מן הקב"ה ושאלהי אחד מבעלי הפשט פי' הכתוב שאמר רוכפם בשרו ממנו
שהרי החולה אשר נכה לשתת נפשו ותיהו לממיתים כשירפא בשרו אינו לא ויש
באלו היה נער אלרבא הוא הפך זה על שבשביל זה דרשו רז"ל שמוחנין
כל עונותיו ונחלבל בתשובתו :

עוד הבדרשי הורה בפי' שהשיג האמה בעלמו בפילוסופיא' של בגמר
דעתו ודע' כל ההולכי' אח' עליו והבולכי' אחרי הפילוסופיא' ש
אריכטו למשור עליה נפשם בניהם וממון אבל על הורה מרע"ה וע קדוש שם
יח' ויח' לא עשו כך שהרי בעל אור החיים בפ"ב הביא לשונו הר"ב ליוזאנו בשם
יהות שנו נחלק דרך חיים כתב וז"ל ממגורשי ספרד אני וראיתי הנשים וע
הארץ מכרו נפשם וממונם על קדושת השם ורוב המחפאריה בחכמה וכמעט
כלם המ רו אתם כבודם ביום מר והתקלפו וקללו וכו' ופנו למעלה ואמרו מה ש
כי נעבדנו עכ"ל שמעינו לא דברי הבדרשי בכתבו אל הרשב"א על שהחריים ע
הבוזקים בפילוסופיאה כי לא יכוב דבר העם מאחרי אהבה החכמה (פ
הפילוסופיאה של אריכטו) וספריה כל עוד יכול נפניהם ונשמה בגופותיה
ואחר שהם עם זה שלמים בהורתם ובמעשיהם ואנו אמרה יהושע בן נון מכומי
אלה לעולם לא יאבדו שמוע כי על כבוד הרב הגדול (רמב"ם) וספריו הם חוסבי
להלקח ועל קדושת הורתו ימכרו ממונם הונלולם וגופם ונפשותם עוד נשמ
רוח חיים בלפם וכן ילון את בניהם אחריהם לבורותם עכ"ל הנה לך בדברו
שהמ"מין שהגיע אל קו האמה ואל נקודת הפילוסופיאה האמתיה ואמנם להראות
לך בכי חכמתו הבל הבלים הוא הכל הבל הולאה בעל דין כמאה עליה למי הו
בפילוסוף אשר שמו הוא בלאי אשר הלפים ובילר שפר בחינת עונם כאמו
למעלה והנה על דברי הבדרשי הכתובים בסוף סדרו ללכת אחרי הרב המור
(כבר ידעת שרולה לומר במה שכתב במורה כי בספר בחינת עולם לא דבר אל
בפילוסופיאה) כתב ז"ל ואף כי אמר המחבר שנאמין כל מה שכתב הרמב"ם א
למדין מן הכללות כי הנה בדברי לה ודין הפליא עלה הגדול חוסיה וכמעט כ
מספטיו לדק ואמת גסיאנו לא נסור ימין ושמאל מכל אשר כתב בחבוריו (אבל
בזה לא דבר הבדרשי בכל ספרו ולא בגרתו המועהקה למעלה) אמנם בדבר
החכמות אים היסר בעיניו ימין ואת אשר יבחר בו יקריב אליו ונעריט באמונ
בכל הפועל שהגדיל המחבר מעלתו כדעת הרמב"ע והרלב"ג אשר נשאו כסאו
מעל כל שרי הסמים ו חברוהו מעט מעלהים וכן בטבעיות ובאלהיות הרמב"ם
עלמו נטה אחרי אריכטו וביעתו והדור האחרון אשר קם אחריהם לא כן יחשוב
כי החומר הראשון לפי דעתם לא היה ולא נברא והלורות החמריות מעולם לא

מולרו והמקריים בשאם קדמון עוד לא נקראו ואחרבעה היסודות הנה לא נראו ולא
מולעו ויסודותם לא הבינו וכמו כן בחקות השמים וכסיליהם לאפס נחשבו כל
לגליהם ורוח אחד לכל בו יתמעטו הכוכבים מאסלותם ירולו ולא ייגעו עכ"ל
אלמה מ"ב נבלה יאמו בחכמה שרינת ובדוים שאינה חכמה אלא לפי שחוף השם
בלבד ואין לה שום יסוד רק ההתחלות שבנו הפילוסופים מלעתם ואיך נפרש
לבריי תורתינו ואלהי חכמינו בהתחלות בדויות ומזוייפות ולא"ת ללמוד
הפילוסופיאה של הימים הללו תשובתך וכי תעלה בלעתך שזו אמתית ולא
בימים הללו קמה וכמה מחכמי מ"ה אחר נשבעו שבועה חמורה שלא להורו
בפילוסופיא' של הור הזה החלבה הם מוריים ובלים שהיא מוזייפת והנה
מה שכתב אותו הנאנים והמקריים בשאם קדמון לא נקראו רולה לומר שהליו
אינו שחור והשלג אינו לבן וכן שהלבם אינו מחוק והלבנה אינו מרה ואיני
רולה עתה עקריהם בעניין הור הנראה הגוים ובדברים אחרים לפי שלא
נאתי ללמד פילוסופיאה לבני ישראל ואם לאחי בעת חרפ פילוסופיא' של
אריסטו ופילוסופיא' של הור הזה היה כדי להחזיק שכלי עם מ"ה לעת
הצורך ודי בזה למבין אבל חי האמת שבשלמדתיה לא היה מאמין לדברים האם
כלל וסובר אני שהאור שיבא אחרינו יבבה מלבו פלוסופיא' אחרת ובבר מדבר
בזה לפנינו :

ואל חתמה אם הבלתי כמה מדבריהרמב"ם ולא חבתי לפרשם לפי שאסופק
אני אולי אם הרמב"ם סובר אות' הדברי' שכתב במור' וכמו שהבלתי
למעלה הן אמת שאלתי לה הרמב"ם בפירוש המשניות דבר שהתקשיתי עליו זמן
הרבה איך פה קדוש יאמר דבר כזה והוא דבר' חפלה הסדר אמרינן בגמ'
דאמרה ליה דבתיהו דר' אלעזר בן עזריה לר' אב"ע ליה לך חוירתא ההוא יומא
בר חמני סרי שני הוה אחלחים ליה נסתא ואסהדו ליה חמני סרי דרי חוירתא
הוינו דקאמר ר' אלעזר בן עזרי' הרי אני כבן שבעים שנה ולא בן שבעים שנה
הרמב"ם בפ"ק דברכות כתב הדברים הללו ואולם מה שאמר הרב"ע הרי אני
כבן שבעים שנה ולא אמר בן שבעים שנה כ לא היה בן שבעים אלא לעיר לימים
הי' והיה מרבה לשנות וללמוד ולקרות יום ולילה על שחשב כחו וגזרקה בו שיבה
וחזר כזקן בן שבעים שנה הי' התחלת השיבה בראל מו כמו שנתבאר בחלמוד ואמר
בעניין תמיהה הרילאני אע"פ שהשתלאתי והתחבריתי עם אנשי החכמה לא זכיתי
לדעת הרמז הנרמז בפתוח בחיוב פרשת ליליה בלילה על שדרשה בן זומא עכ"ל
והיותר מתמיה הוא אמרו כמו שנתבאר בחלמוד ולכן כתב עליו הרב בעל
הי"ט רלה לקרב הענין אל הטבע ושלא הי' זה הנס שהזכירו חז"ל בדבר יולא חוץ
להיקש עכ"ל ואמנם מנא ל אחד שמו ר' משה מנתש ליתה אמר לי דבר אחד
בענין זה והבלתי אתל הנני מזכירו כלן בשמו והוא שהוכרח הרמב"ם לפרש
כלן כך לפי שאי אפשר לפרש המאמר בלופן אחר תדע שהרי רש"י והרב
ברטנורה לא כתבו כלום בפירוש מזה זו רק הרע"ב כתב כבן שבעים שנה הייתי
ארלה זקן ולא זקן ממש אלא שהלבינו עריחיו יום שאנו אותו נשיא כדי שיראה
זקן ויהיו לנשיאות והוסיף עליו הרב בעל הי"ט בזה הלשון ולריך לומר דרבותא
קאמר ולא זכיתי עד וכו' כלומר דאעפ"י שהיה חכם מופלג ויהיו לנשיאות מלא
חכמתו שהרי זכה לנס מעני כן אפילו הכי בזה לא זכיתי עכ"ל והפירוש הזה אינו

נראה להרמב"ם לפי שהוא עוקלה מן הדעת ואיך אפשר שראב"ע שבח עלמ
שהוא חכם מופלג וראוי לנסים ונשיאות כלתך נסי הרוח וגאי' והיכן מצי
דבר כזה לכן פירש הרמב"ם שראב"ע כך אמר אעפ"י שמרוב טרח בלמוד שבח
כבן שבעים שנה עכ"ז לא נריאתי חכם ולא זכיתי וכו' והוא ענוה גדולה ראוי
לראב"ע ואמת הוא שנעשה לו נס אבל ראב"ע לא אמר שהוא נסומגולל ענוהמוס
וג"כ אמת היה שהי' מרבה נקרות ולשמות יום ולילה עד שהשם כתו הלא תראל
שלכך נקראה חושיה :

אמנם על זה ראוי לקרוא כי כאשר פילוסופי עמנו ראו שא"ה אומר
ה' ולראב"ע ובמור' גם הם אמרו כך וגטו מדרך האמונה ואעפ"י שמן הכהובי
ומן הגמרא נראה הפך כל מה שאמרו הם לא איכפת להם לכלום ממה שארז
על שאמרו לא יקובלו הדברים במקום שיש מכחישים נהם מן השכל ונחנ
כל מה שבא בפרק ערבי פסחים וכיולא ובענין הכהובים הוליאום מפשטם ורחק
אותם באופן שכל השומע יראה שלא היה זאת כוונת הפכוק וכל זה כדי להעמ
שברוח ן' רשד ון' סינה ואריסטו ושאר א"ה ואמרו שלריך ללכת אחרי דעת
הרמב"ם במורה ואפילו יהושע בן נון יאמר להפך אין לשמוע לו וכשאחר
בדור אחר חכמי א"ה אמרו שאין שכל הפועל בעול' והנפש היא לורה בגוף ואינ
מרגלגל' גם הם אמרו כך וכאשר בדור אחר פילוסופי א"ה אמרו שאין חש
ולור' ושאין גוים ומקרי' ושכל חכמת אריסטו היא שקר וכזב גם הם אמרו כ
ושאין ללכת עוד אחר הרמב"ם לפי שנטה אחרי אריסטו הרי גם שבדרי חכמ
ישראל ובפרט חכמי הגמ' ופשטי הכתובים לא הי' בידם כח להטות הדברים
לעזוב דברי שכל הפועל והדברים אחרים וכ"ש שלא הי' כח להטות פילוסופי עמ
אשר היזכרו בדברי הר"י ערגמה והר"י אבן בגאל ואחרים אל תורת משה רבינ
ע"ה ולעזוב אריסטו ומפרשו וחכמי א"ה שבדור אחר היה בידם כח בזה ומפ
לנו ולחכמת א"ה המזוייפת היום אומרים כך ולמחר אומרים כך וקרא קא אומ
מה שלא אבותיכם בי עול כי רחקו מעלי וילכו אחרי ההבל ויהבלו אלה הם
פרי קונן אמנה וחסרון ידיעה באמתת דברי רז"ל והשקידה בקריאת ספרי א"ה
המקום ברחמיו הרבים יעקור המינות והאפיקורסות מלבעמו ישראל ויע
מהבחו וירחמו בלבנו אכי"ר .

פרק עשרים ושנים

ונבא לחלק האחר והיא הסכנה אם מטעם הסכנה ראוי לעזוב אותו חכמ
יש לעזוב הפילוסופיה עזיבה עולמית שהרי ראינו בעינינו שאוהביה
ומעוסקים בה נטו מאד מדרכי האמונה תורה שבעל פה וחלקו אפילו על הלכו
למ"ג ובדברים אחרים לא נחשבו דברי רבותינו לכלום בעיניהם וחלקו עליהם
מכח מה שנראה אלל שכלם הלל ואפילו הגדולים וירא' שמים שבהם אשר האירה
עיני ישראל בתבוריהם לא נשמרו מן חרב המינות אשר בידה ונפלו בתכמורת
הטעיות היותר גדולות בלכתם אחר שכלם כי כל חכמת הפילוסופיה אינה
אלא גלגלת אחר שכלם שאם דבר כל בריה לא יסוכון והיה מלבד מה שכתבתי

בהקדמה ובפ' ל' ובפ' י"ב ובפרקים אחרי' הבאים אחריו יקרא קורא ספרי
זה בס' דרך חיים של הר"ם לוזאטו ובשל שתי יצות באות ו לתדפס בסלוניקי
(כי בנדפס בווינציא' רמזו עליו אבל השמיטוהו) על אותה הפיסקא המתחל' ולו
מסנה ולא רק מלבני וכו' ובכלי יקר של הרב לנייאדו עב נביאים ראשונים נגד
הרב אברבנאל והרל"ק והמפרשים החולקים על דברי רז"ל יעוינו דבריו שם
דבריו מחזוקים מבשם וכאן אומר בלבד שיודע מה שאמרו בגמרא במגילה פ"ב
מלה ועשרים זקנים ומהם כמה נביאים הקנו שמונה עשרה ברכו' על הסדר וכ"כ
הרמב"ם בהלכו' ברכו' פ"א ז"ל ומוסח כל הברכו' עזרא ובית לימו חקנום
ולכן לא יעלה מבונם על דעת אפי' לעפש שבעולם שאנשי כנסת הגדולה לא היו
מבינים לשון הקדש ושאנו מבינים לשון הקודש יותר מהם והנה נוסח התפל' אשר
לב הקהות בכל תפילו' גלוחיה בברכת מודים הוא זה וכל החיי' יודוך סלה וכו'
הלל ישועתינו ועזרתינו סלה ג"כ אין לספק שהי' מתקנת עזרא ובית לימו והוא
הי' ס"פר מה ר' בתו' משה והרל"ק חשב עצמו יותר מבין מאנשי כנסת הגדול'
ומתקני המשנה וחשב כל ישראל טועים בתפלותיה' והרי כל זה לא שמע מרבו
ולא קבלו מהם שבעולם אלא כדי ללכת אחרי מה שראה לשכלו ואחרי מה
שבלה מעצמו כמשנב הפילוסופים שהרי כתב בפרשיו הבבריים הללו ממש בלעדך
ביאימון סלה פי' שו בזו המלה כמו עדי עד וכן בדברי רז"ל חגא דבי ר' אליעזר
בן יעקב כל מקום שנאמר אלא סלה ועד אין לו הפסק לעולם ולעולמי עולמים
אלא לכתיב לא אלא אקלוף סנה לכתיב יכוונה עד עולם סלה ועד לכתיב ה'
ימלוך לעולם ועד ור' אברהם ן' עזרא פי' המלה כמו אמת והנכון והישר בעיני
שזו המלה אין לה ענין לבד בענין אשר היא עליו אך היא מלת נגון כך שהיה
המנגנים משלימים במקומות הנגון כן והראי' כי לא המלא זאת המלה במקרא כי
אם במזמור ונגונקי רוב הזכרת המלה הזאת בתהלים ובתפלת חבקוק שהיתה
בנגון עזות יסוד על לאור סלה וכן אמר בסוף התפלה למנצח בנגינותי וכו'
ועניינו הרמה והגבהה מן סונו לר כב ר"ל כי באותו המקום הי' הגבהת הקול
בנגון עכ"ל ועוד כבר ידעת מה שאמרו בגמ' בנדרים פרק אין בין המודר א"ר
יצחק מקרא סופרי' ועטור סופרים וקריין ולא כתיבן וכתיבן ולא קריין הלכה
למשה מסיני ופסקו הרשב"א בתשו' שאביא לקמן וכן מהרי' קארו בש"ע שלו
סי' קמ"א כתב כל תיבה שהיא חרי וכתיב הלכה למשה מסיני שתהא נכתבת כמו
שהיא בתורה ונקריית בענין אחר ומעשה באחד שקרא כמו שהיא כתובה בפני
גדולי הדור הרבנים ה"ר יצחק אבוהו וה"ר אברהם ואלאנסי וה"ר שמואל
ולאנסי בנו ז"ל והחרו בו שיקרא כפי המסורת ולא רצה ונלוהו והורידוהו
מהתיבה עכ"ל והנה המעיינים בפלוסופיה כתבו כל זה ועמל להלחם כנגדם
כמה"ר יעקב בן חיים והוא היה בקיא מאד בגמרא ובפוסקים ובסתרי התורה
ג"כ כמו שנראה מהקדמתו למזרא גדולה ולקוחים עם תרגום והנה אביא כאן
דבריו בהקדמת מקרא גדולה הנזכרת ז"ל וקולם מעריך מלחמה עם החכמים
האחרונים ז"ל הקרובים לזמננו זה כי דברו שלא כהוגן על תורתנו הקדושה
באמרם כי הקרי וכתיב היו ספיקות נסתפקו אנשי כנסת הגדולה ואלה שמותם
ולשונם הסמוכי בפ"ו מספרו בקדוק כתב וז"ל הלשם דאם הסופרי' עזרא הכהן
הסופר נער חלמו ושם כל מלמלי כתו לתקן הענוות וכן עשו כל הסופרי' הבאים

אמ"ו ותקנו הספרים ההם בחכלית מה שאפשר עד שהי' זה סבה להשאיר
שלמים וכו' ובמקומות אשר הסיגם ההפסד והבלבול עשו הקרי וכתיב להיות
מכופף במה שמלא עכ"ל והקמחי ז"ל חמהני על פה קדוש שדבר מכסים נוס
בהקדמתו לנביאים ראשונים וז"ל וראה כי המלות האלה נמלאו כן לפי שבגלות
הראשונה אבדו הספרי' ונטעטו טלטול והחכמים יודעי המקרא מהו ואמנ
כוסת הגלות שהחזירו התורה ליסנה מלאו מחלוק' בספרים והלנו בהם אחר
הרוב לפי לעתם על הסירור כתבו הלי' ולא נקלוהו או כתבו מבחוץ ולא כתבו
מבפנים וכן כתבו בדרך אחר מבחוץ ובדרך א' מבפנים ע"כ והשר לון ילח
אברבנאל ז"ל הסיג עליהם בהקדמתו לספר ירמיהו וז"ל והדעת הזה אשר
הסכימו בו החכמים האלה ובלתם רחקו מני כי איך אוכל בנפשי להאמין ולא
אענה על שפחי שמלא עזרא הסופר ספר תורת אלהים וספרי נביאיו מכופף
בהפסד ובלבול והלא כ"ח שחסר ממנו אות אחת הוא פסול כל שכן בקר
וכתיב שבאו בתורה שכפי הקרי יחסרו בתורה כמה וכמה מהאותיות וכו' עד
למר וז"ל הנה עוד אשאל מלאחם כפי הסברא הגוברי' אם ...יה הקרי וכתיב כ
מה שמלאו בספרים המחונפים ולא אפשיטא לעזרא הסופר איזה הדרך מה
ישכון אור ושם שחי המוחלאות אחד מבחוץ ואחד מבפנים אם כן איפה למ
בפירוש התחובים נסמוך חמיד על הקרי ולא על הכתיב ולמה עזרא בהיו
הדבר מסיפק עשה הנקוד חמיד מכסי' עם הקרי ולא עם הכתוב ואם הי'
לעתו הי' לו לשום נכחה הקרי מבפנים כי היא האמת והמסכמת עם הנקיד
והכתוב ישים מבחוץ כיון שלא הסכים בה לעתו שניה אם היה' שבח זה הפס
ולבל שנפל בספרים מלא הגלות הי' ראוי שיבא על דרך מקרה כפי המקו
שנעשה או נמלא ואחה המלא בה' חורת האלהים בפ' לך לך שכתוב מל
לבים והקרי לבאים וכן כתוב פעם אחרת האם נפל במקרה הטעטים והבלבל
נמלה לבאים המיד וכן כלם כמו נערה לכתיב נער כ"כ פעמים בא"א מל
בהוא ונהנו לאבי הנערה וכן בעפולי' בטחורים יסבבנה אלא שאין הדב
כמו שחשבו החכמים האלה ושארי להו מלריהו ומירך כי אמתה הענין אלל
עזרא הסופר וכיעתו מלאו ספרי החורה בשלמותם ותמותם וקולם שהתעור
לעשות הנקוד והטעמים וכ"פ עיין במקרא והדברי' אשר נראו אלינו זריב כ
טבע הלשון וכוונת הספור חשב בעלמו שהי' זה לאחר משני סבות אם שכ
הכותב בדברים זרים ההם סור מן הסדות' מכחרי החורה כפי מעלת נבואת
ולכן לא מלאה ידו לנשח למחוק דבר מספרי האלהים כי הבין בדעתו שבחכ
יחירה נכתבו כן ולשלבה מן הסבות נכתבו האותיות החסרות והיתרות והלשונ
הזרים ולכן הניחם הכתב מבפנים כמו שנכתב האמנם שם מבחוץ הקרי שה
פירוש הכתוב הזר הזה כפי טבע הלשון ופשיטות הענין ומזה המין המלא
הקרי וכתיב שבחורה וכלה כשמלא עזרא שכתוב בחורה ובעפולים שהוא לש
גובה ולא ידענו מה הם הנביהים ההם הולרך לפרש בקרי שהם טחורים ו
יסבבנה לפי שהם שגל נאמר על המלכה הולרך לפרש בקרי יסבבנה גם אפש
שחשב עזרא שהיו בספרי הקדם מנוח וחיבות שלא נכתבו כן בזרותם אלא לסבה
מן הסבות אם להיות האומר לותם בלחי מלקלק כראוי אם בקלור יליע' דקלו
הכחיבה והי' זה מהבית בשגגת החלאת מלפני הסליטו ולכן הולרך לפרש לאיתי

המלה ההיא כפי הספור והוא ענין הקרי אשר שם מבחוץ כי ירא הכופר הקל ש
לבטוח ילו בדברי המלבריב ברוח הקדש וכחיבתם ועשה זה בעלמו ר"ל לפרש
המנה והחיבה ההיא ושמו בחוץ נהיותו פירוש שפירש הוא עלמו ואין כפר שכך
הבנו מהנביאי' וחכמי הדור מקלמוהו והנה רוב הקרי והכתיב שבא בכ' ירמיה
כשתעיין בם ובענינם חמלא כולם מז המין שבחנם ירמי' בן בעיה ו"ל בגגה
והאריך בהקדמתו שם לכפר ירמיה עד הנה התבאר שהקרי וכתיב והקרי לא
כתוב כונו ענין הפירוש וכן הוא הכתיב ולא קרי שראה עזרא מלות כתובו' שאין
נהן ענין כפי פבט הדברים ולכן לא עשה בהם נקיבה כלל ולא יקרא ומזה חלע
שהספרים אשר נפל בם הרבה מזה הוא נחסרון המלבר ביל עם דרכי הנבון
לו ביליעת דרכי הכתיבה ולכן היו בספר ירמיה פ"א מקרי וכתיב וכ' שם אל
שבחנו ירמיה רבו בו בכמו הקרי והכתיב בכמו קנ"ג וכו' עד אנל בתורת
אלהים להיותה כלה מפי הגבורה וכמיה כחיבתה קרוב נאבדנעה פעמים בספר
ירמיהו לא נמלאו בה מקרי וכתיב אלא מעט מזער אלה וכו' וכן הולך ומונה
כמה מהקרי וכתיב בלו בכל ספר להיות מי מהנביאים הי' יוחר בקי בדקדוק
הלשון ותשובותיו רחקו מני כאשר אבאר ואם ג עליו אמנם קיסי תו אשר הקשה
על הקמחי ועל האלהי טובים ונכוחים הם ובהם גי והסיני על תשובותיו ו בגו
ג"כ הם כי כל אלו הכרוכים ועתה הקמחי והאלהי כלם הם כסברת ואמן כיתי
לן כי אם חלמודא דילן אשר הבלנו על מו כי לבן סב ראשונים נפההו של אולם
הם אל תדבריהם אמת ואמת' כי מה שאמר הסר אברבנאל ז"ל שעזרא הסופר
וכיעתו מלאו ספרי התורה בשלמותם והמותם כמו שנכתבו אמה ויליד הדבר
ואמנם במה שאמר נחיריון הראשון שכיון הכותב כמו שנכתבו הדברים הזרים
ההם וכו' עד האמנם שם מבחוץ הקרי שהוא פירוש הכתוב הזר ההוא כפי כיבע
הלשון ליתא לדבריו דהא בהליא גרסינן במסכת נדרים כי לין בין המודר א' רב
ליקא בר אבי אמר רב חנגלא אמר רב מ"ל ויקראו בספר תורת אלהים זה
מקרא מפורש זה הרגוס ושוב שכל אינו הפסוקים ויבינו במקרא זה בסם טעמים
ואמרי לה אלו המסורה אמר ר' ילרק מקרא בוכרים ומנ ור סופרים וקריין
ונא כתיבן וכתבין ונא קריין הלכה למשה מסיני הא נקטינן דכולהו הל"מ ולא שם
עזרא הסופר מבחוץ הקרי שהוא פירוש הזר ונב לא הי' זר בעיניו ח"ו ולא הם גו
לא ספק ולא נלבול כי כולהו הל"מ כדגרסינן נעיל והו קשה בעיני מה שאמר וז"ל
וכבה כשמלא עזרא שכתוב בתורה בעפולי' שהוא לשון גובה ולא ידענו מה הם
הנבוהי' ההם הולרך לפרש בקרי שהם טחורים וכן יבנלנה לפי שהם שגל נאמר
על המלכה הולרך לפרש בקרי יסבבנה כ"כ ולחתא לדבריו דהא בהליא גרסינן
כ"פ הכורא לה המגילה טויל ר"ר כל המקרלות הכתובים בתורה ובנבחי
קורים אותם לשבח כגון יבנלנה יסבבנה בעפולים בטחורים חריונים דביינים
לאכול לה חוריהם ולברות אר מימי בניהם לאכול לה לותהם ולשרות את
מימי רגליה' למחראות למולאו' ר"ל כי יכו' ר"ל אינו לפי שלא ידענו מה הם הנבוהי'
ההם וכו' ונא אשיב על דברי הסר אברבנאל בסב' הסניח באמרו כי המלות נכתבו
כן בזרות' לסבה מן הסבות אם להיות האומ' לותם' בלהי מלקלק כראוי אם בקלור
יליע' לבן העברים ואם בקלור ידיעת הבקוק הכרינה כי המהני עליו אם דבר
זה ילא מפי אדם בוגמתו היעלה על דעת כי הנביאים קלרה ידם בכל אלא ר"ל

הוא ז"ל הי' נחל מהם בדקדוק לשון הנביאים וחיי רשי כי לא לאמן דבר ז
ואם הי' בשגגה כמ"ש הוא ז"ל לאמה הביא לו המדבר ברוח הקדש לא תקנו ה
השגגה נפלה בספר ירמי' פ"א פ"ז מים ובס' שמואל שכתבו ירמ' כמו שהוכי
הוא ז"ל רבו בו הקרי והכתיב נכמו קל"ג כמו שמני הוא ז"ל היענה על לב נבי
שלאמר עליו בטרם אציך בבטן ידעתיך ובטרם תצא מרחם הקדשיך נב
לגויים נהתיך יפול בשגגות האלה סיף דבר נר' ח"ו כאלו הסר ז"ל לא ראה הנ
ואליבא דגמ' לא נהיר ולא נהיר מה שתירץ ואולי כי הסר ז"ל היתה רוח אחר
עמו ולא נעל' ממנו ח"ו הגמ' אלא דרך בדרך הרב הגדול הרמב"ם במור
הנבוכים להראות כחו כי זלת הגמ' יש דרך לחרן ואם יקשה הממשה הא
לשכחתא בגמ' מקריין וכתבן או כתבן ולא קריין ועטור סופיה וכו' אלא
לחשיב בגמ' ובמסורה חשיב כל הני וטפי עלייהו כמה וכמה ולעולם אימא
דבשארא בעי לאחרוני כלחירון הסר אבר בגאל דס"ל למימר הני לקחשיב בג
כולהו הל"מ ובשארא לא (אמר אבי עד סר שלום אין קושיא זו כלום לאמר
רוכלא לקחשיב ולזיל אלא חנא ושייר) ואבדא דבמסורה חשיב כל הני וטפי עלי
וטפי ממה למייתי במסכת סופרים אבל לא קשי' מילי דגרסי' במסכת סופר
פ"ו א"ר שמעון בן לקיש ג' ספרים נמצאו בעזרה ספר מצון ספר זאטוטי ס
היא בת' מצאו כתוב מעון אלהי קדם ובשנים מצאו כתוב מעונה וקיימו ג' ובס
א' בת' מ"כ ואל זאטוטי בני ישראל ובא' מ"כ ואל אלילי בני ישראל וקיימו
ובטנו א' ע"כ ואם תיהא להא לאמר הסר אבר בגאל שכן לא מצא' ילו לעז
לגשת למחוק דבר מספרי אלהים כי הבין מדעתו שבתבמ' נכתבו לא ימ
מחלוק' אם שהי' יודע שהם הל"מ ואם שהיו בספקות כדפי' הקמתי והאפודי ואי
שלא הי' יודע שהם הל"מ למה לא מחק והלך אחר הרוב להא חזינן דבג ספר
שנמצאו בעז' אלכו אחר הרוב וא"ה כלם הו שוים ולכן נמנע מגשת מלמח
ועש' הקרי מבחוץ מ"כ יורנו כילד נקר' בכ"ת שאסור לקרות אפי' אות אח
שלא מן הכתב היעל' על לב שנקרא הקרי שחקן עזרא הסופר שהיא פי' הכת
הזר לשעתו ז"ל וגניח הכתב שהוא כתוב באלבש אלהים אלא על כרחין מ
לן למגמר שכולם הנ"מ ונשאלה שאלה זו להרשב"א איך נקרא שלא מן הכ
בעפולים בטחורים ישגלנם ישכבנה והירץ הרשב"א ז"ל וז"ל ושאלת כיון שאסו
לקרות בחורה אפי' אות אחת שלא מן הכתב איך ס"ן קורא ישכבני והוא כת
ישגלנ' וכן בכל חיב' שים בה קרי וכתיב שכולם כתובים בחור' ע"פ המסו
ולא כפי הקרי חשובה זו הל"מ וכמ"ש בגרים פ"ק בין אין המור מקרא סופר
ועטור סופרים כתבן ולא קריין כולן הל"מ מהחשובה איכא למילק להשו
לא הוה ידע לאינן הל"מ מלקחזינן להרשב"א הסיב זו הל"מ וכו' ומאחר דאי
הל"מ ליכא לאקשויי מדי ונר' שגם הרשב"א נסתייע מהיא לפ' אין בין המו
ואע"פ שבאו בחור' כמה וכמה קרי וכתיב זולת מאי דמייתי בגמ' כלפ"כי לא
ואם היו ספקות כדפי' הקמתי והאפודי איך לא מני לון בהני הנך למס' כיפ
ומלקחזינן דלא מני ולא קחשיב אלא תנא ח"מ שארא כולהו לא הוי ספקי ו
איתא דהוי ספיקי הוה אזלי' בהו בחר רובא כדאזלי' בחר מס' סופרי' כדהרל
לעיל ולא יקשה מילי מיס הסר ז"ל ואין ספק שכך קבלו מהנביאי' וחכמי הדו
שקדמוהו ע"ל אשיב עליו ממה נפשך שכך קבלו מהנביאי' וחכמי הדור לא ימנ
מחלוק' אם שהי' הל"מ יגיעו לו בכך לא ידע ואם שלא נ לו לו שכך הל"מ
אם לא גיעו לו שכן הל"מ מ"כ הי' יודע בנרוך שכך לריך להיות שכך קב

מהנביאים מ"כ מאי קאמר במ"ש כי ירא הסופר הקדש לשלוח ידו בדבר
המדברי' ברוח הקדש וחו קשה מ"כ הוא שכך קבלו מהנביאי' וחכמי הדור למה
לא חיקנו הם להיותו הנביאים וחכמי הדור אלא על כרחך לדין הקרי ובין
הכתיב כולהו הל"מ כדאוכחנ' לעיל מהיא לפ' אין בין המור ומה שאמר בסב'
הרא שונה אם שכיון בדברי' הזרים ההם כולל מן הסולות מאחרי התורה כפי
מעלות נבואתו ולכן לא מלאה ידו לגשת למתוק כך יש לנו להאמין בולאי כמו שהגיח
הרב הגדול הרמב"ן ז"ל ראש המקובלים האחרונים בהקדמתו לביאורו לפי'
החומש ותמהני על הסר הגיל כילד היתה הדבר בספק שאח"כ בסבה הסכ"ת כתב
על ירמי' בזרות הלשון נאות נפשו שאפה רוח שקרי מבחון נפשה שכך נראה
מטבע הלשון והדבר בוד מסירות התורה בבוד היבוש והמסכיל יבין נקטינן
מכולהו הני פרכי והייתכן לכל מילי דקרין ולא כתבן וכתבן ולא קריין וכולהו דרכי
דמסרה כולהו הל"מ ולא כאסר כתבו החכמים האלה לעיל כיגרסי' וגמ'
דגרים לבפרק אין בין המור לאיתינן לעיל עכ"ל והאמתי כל לשונו להוכיח
איך אפינו החכמים היחר מעולים וירא שמים במפרשי המקרא נפלו בעומק
הטעיות להכחיש דברי הגמרא בהלכ' למשה מסיני ולומר שירמי' הי' ככל בחכמ'
הדקדוק ולא הי' יודע מה בין זכר לנקבה ולכן חתח נפשה כתב נפשו והאז קו
עלמם יותר חכמים מכוהבי ספרי הקודש הוי חכמים בעיניהם וכל זה מבלי היות
להם שום רמי' אלא שבאו הדברים הללו ואמרו בפירוש שכן נראה לשכלם וגרעא
בחקים הי' להם לפי שהרגילו נפשם בפילוס ופילה ובקריאת ספרי המפרשים
של המורה וכיולא והר"ן, ערלמה בשער י"ו ובשער כ"א הביא לעת פילוסופי
עמנו שבלבתם אחרי עין לעתם נטו, מאל מדרך האמונה בידיעה הי"ה והרלב"ג
פירש השטן שבאיוב שהוא כח המלמה ומזה תראה שכאשר השטן בכל כחו
וחזק פחויין מסית הפילוסופים לכתיבים התורה אזי הם מכחישים השטן וכן
פירשו מפרשי המור' ופילוסופי עמנו המאל ושטן שבמדרשים ס"ל כח הלויין
ומה שכתבו רז"ל על ס' רבוא מלאכי הסרת שקשרו לישראל שני כתרים וק"כ
רבוא מלאכי חבלה שהסירום מהם פלוסוף אחד פי' שלא נהי' הדבר הזה ולא
היו שם לא מלאך הסרת ולא מלאך חבלה אלא הם מעלות המדות ופחיות
ושאר הבלים משכל הפועל הביא הפי' הזה מהר"י אבוהב במדרש המאור בגר
ג' כ"ל ח"ה פ"א ואיתפי' הזה מהמחבר אלא מפילוסוף א' שלא הביר שמו כי
כן דרכו להמתיק הדברים בלא הזכיר שם מחברם וכן עשה בפיקי החיו"ר להרמבן
ז"ל עוד כדר ידעת משארז"ל הוא שטן הוא מלאך המות הוא יצר הרע ואמרו
יורד ומסית עולה ומשטין יורד ומוטל נשמה ובהוא עובדא אי לאו דמירא
עוך כ"ריעתא הזהרו ב"ר מאיר ואורחו הזהרו בר' עקיבא ואורחו שוינהו לדאך
כתרי פסיטי ור' יעקב בן חביב מחבר עין יעקב בסוף מסכת ברכות ב' שכלי
נקרב הדבר אל משכל הוא מפרש שילה"ר הוא כח המעורר שבאדם ויצה ט הוא
כח השכלי ומי לנו גדול מן הרב בעל העקידה חכם וירא שמים מאד ובלבחו
אחרי הפילוסופיאה בענין הנשמ' בשער שני דבריו נוטים לגמרי אל מימות כי
כלם הם לענה וראש פורחים מסרם לעת אלכסנדר הפרוליכי וכבר נחרעם
מאד על זה הר"ר מנשה בן ישראל והם בענ כל דבריו בנשמת חיים שער ב' פ"ב
ואחר כל ראיותיו וכן הר"ר חסדאי בעיעת הי"ק כתב דברים בלבי נכונים

כלל סחר דבריו הר"י אברבנאל בפ' ז' ירא ובדור הזה פילוסופי עמנו מחשיבים יותר
מאד דברי חכם מ' מא"מ מרבותי' בעל' רבה ובגדולה ולכן על הרוב ה
קורלים ספרי מ"ה ועל המעוט ספרי רבנו מו הכך רואה מכל מה שהבאתי
למעלה שמה מהסכנה העלומה בלמוד הפילוסופיה ובקריאת מפרשי המו
ורלב"ג ושאר פילוסופי עמנו ק"ו וכ"ש בדורות הללו שהרי לבן של רשומים כפה
של אולם ואנקנו אינמו אפילו כמחט של בלקיסומבורר הוא כי אין בדורנו
כהר"י מרמ' ולא כהר"י אברבנאל ולא כר"ק חכמים וירא שמים ו"ש ב"ר
נפלה שלהבת מה יעשו איזובי קיר סוף דבר עד הפילוסופיה נאמר כי רב
חגלים הפילה ועלומים כל הרוג הם בחכמי שרל הבקיא ס בנכתבי הרו
הן מהבקיאים בחכמות הן בפסט הן בדרש כגון הר"ם לוזאטו בעל שם ידל
הר"ר משה אלשיך הר"ר שלמה לוי אלקבץ ורבים כמוהם לא המלא הדברים הא
אלא הכל אמונת חכמים וירא שמים :

והנה מפרש בחיות עולם שהבאתי למעל' מעפ"י שבסוף דבריו למד דמ
את העם שכל חכמת הרמב"ם בפילוסופיא' בשנה לה לגמרי עכ
פחיתת ספרו ולא נה נעזרה ולפי שבחרתי להשיב על כל דבריו אביא כאן
לשונו וזהו קורא נעים הנה באתי להשכיחך בינה כי ישרים דרכי הפילוסופיא
הטבעית ולליקים המפנכים מעגניהם במאזני לדק יוכלו בם הלוך ואור על נ
היום ופושעים ההולכים אחר מחשבותיהם יכשלו בם ונוקשו ונלכדו לא ידע ר
יכשלו מזה יעמדו על הברכ' ברמב"ע ז"ל אשר לזן חקר והיקן אמריב ל
ר' פ' חכם מן אין דבר נעלם ממנו וכל ט ב ראמ' ע מו ובחזקה נהגן ב
הקבל' האמיתים ונגד הלזוקים קנוא קנא לה' לבאוה אל קנא והוכיח במיש
המהפרלים בעם המתהללים בהוללים לחיל קדש ה' אשר אהב שבהון שבח ק
שרו בשמי' פיהם ליצבע לשוא ונשקר ויחללו את בריתו אשר חתם בבשר' לש
משכני אשה זרה ולהבית הועב' לא היהב ומקומה רבו מכפר ואחר
ראש הפילוסופ' וראש המאמיני' הרמב"ם ז"ל אשר חלן כגב' חלל ולהוד ע קו
דברי אמת דבר קטן זה מעשה דראשי' ודבר גדול זה מעשה מרכב' ובמקו
גדולתו וחכמתו שם אהה מולא את עמוקתו וקדושתו בסוף מאמר ה' פ' ע
מספרו מורה הנבוכים אשר האריך דבריו שם קדוש אומר כלה נאה דורש ונא
קיים במצותיו מלא חכיזות כבכעוד' לוט אב אשר בה פת במלח אכל ומ
במשור' שתה לא בא אל פיו בשר ויין וכבטבילה קרי אשר נהג עלמו בה כל ה
חיין כמלאך ה' לבאוה ואתריה' בכל דור ודור לליקים יבודי עולם בעני הוש
ומחקר מאירים לארץ ולדרי' עלי' בחכמתם והבינתם לא זז שם שמים מפי
וממחקרם הקדישו את קדוש יעקב ואת אלהי ישראל העריצו ומזה יעמדו
הקול' אנשים רעים וחטאים אשר שתו בשמים פיהם ויהרסו לעלות אל ה' אמר
לא אזכרם ולא אדבר בשמם אמנם כדעת הקמים נגד הפילוסופיה להוש
זולבבה ולאבוף זכרה מן הארץ יזעקו, גם אני ידעתי כי רבים נגו בדרוה פ
פליליה אך מה פשעם ומה חטאתם כי לקו אתייה כי טת מרמות עיניה' מהסכ
לבותם הגלו גם בה' בגדו כי בנים זרים ילדו ויחפלו דבריה אשרלא כן אל ה
רוב האפיקורסי' כאלישע וחבריו ולמה נכוג אמו מאחר אנהינו מבלתי דעת
את דרכיו לירחתו פן תאכלנו האש הגדול' הזאת אש זרה אם יש נאל יקר

להשכיל ולהטיב למה נמנע טוב מבעליו בעבור העם ההולכים בחשך אשר לא
ראו אור גדול מלוח ה' ברה מאירת עינים הנה האל ביה המלמל לאדם דעה
אמר למשה עבדו נאמן ביהו כתוב בתורתך נשמה אדם והרוג' לטעות יטעה כי
ישרו בעיני הדברים למען ידעו בניכם אשר יקומו מאחריכם כי ה' בקרבם ואל
אחד בראש כדבר בעל העקרים מאמר א' פי"ל ואם מקרה הקבל' האלהית גם
הפיג סופיאה יקרה(עיז היא לעם בני ישראל אם לנועים חכמ' ובאו בה פרילי'
ותלה נתנה סוממה נמשל ולשניל' בפי עולנים ויונקים ותמיד כל היום שמו ית'
מוליך שפתי נבון למדו לקח שפתי נעי' זמירות ישראל כ"ל יעקב פרנסי"ם בשירו
נחמל וטוב להשכיל תחת תו הקבל' תחן קולה) למה נגרע אנחנו מקריב אם קרבן
ה' בעבור החטאים האלה אשר חללו מני דרך שבתו מני ארח והשביתו מפנינו
את קדוש ישראל הלא ידעתי נאמנה כמה מעלת טובות לפילוסופיאה הטבעית
והאלהית עלינו ורבים מישני אדמת עפר המירו מכבודה ולשונם חהלך בארץ
להגן בדעה ולדבר טוב על נפש' והמיון בחוב' מ יב דברים נכוחים להרשב"א
ז"ל ובמחק שפתיו שפח אמת חכון לעד ובלוף אמרי אמרי נועם גלה חועלותיה
לעין כל יהגיל לאדם ישרה הנה זה מים אלהים קדוש הוא(הבדרש) יעובר עלינו
נספרו נחמל וטוב ותארו במספט ילו וכו' עכ"ל ושבדרי הפילוסופ הזה ניכר כי
חכם וירא שמים הוא ובקי בספרי החור' לכן אשיב על דבריו אחד על אחד
ראשון' אמר כי ישרים דרכי הפילוסופיא' הטבעית והאלהית ולליקים ילכו בה
הולך ואור עד נכון היום ואם נעזבו נמנע טוב מבעליו בעבור העם ההולכים
בחשך וכשם שלא נסיג מאחרי אלהינו מבלחי דעת דרכו (מעפ"י שאלישע אחר
וחבריו פקרו בה) כך לא נעזב הפילוסופיא' וכשם שלא נעזוב התור' והקב"ה
רלה לכתוב בה נעש' אדם מעפ"י שהמיני' פקרו בזה ככה לא נעזב הפלוספיא'
ואשיב על כל זה כי הפילוסופיא' אינה מאירה לליקים כלל בידיעת הבורא
וברוחו אינה מלמדה אלינו דרכי המקום אינה נוחנת טוב ע סקים בה העוזבה
אינו נסיג מאחר אלהינו לבלחי דעת את דרכו העוסק בה אינו משכיל ומטיב
אינה כמי חורתנו הקדוש שכתוב בה נעשה אדם כי הפכל' מרובה ושכרה אינה
כלל אינה לה זת נכבד אצל מ"ה ליוסקים בה שכל עלמה של הפילוסופיא' אינה
לא אבדי' בדוויים מרגויים כלי לחס טעם אל מה שלא הו מבינים ומהחלות
ההם הולו לו תוכלות ורחם ס חכמ' ולו ההחלות ההם אינם כל הרכמ' בטלה
וכזה הי' מפרש כמהר"ר משה זכרון ז"ל מה שמ"ה מתרימים נבן לחכם בדבר
פרעה אין נבן וחכם כמוך ואמו מחזימים חכם לנבון שבישראל כתוב שיאמרו
מ"ה רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה והטעם שהעבו"ם בתחלה הוא נבון והוא
מבן מלוע הדבר הזה הי' כך ומלוע זה כך והוא מבין דבר מחוך דבר ואתר כך
מן ההתחלו' הן מוליא הרכמ' אם ההחלות הן אמתיות גם התולדות אמיתי'
אבל בני ישראל כל חכמתם מקובלת ומחו' הן מבינים דבר מחוך דבר וכבר ידע'
כי חכמ' היא מה שאדם לומד מרבו ובינה מה שמבין מעצמו וכבר הורה מעצמו
שאין עוד חומר ולור' ומקרים ושכל הפועל וכל חכמת הקדמונים אין עוד מי שילך
אחריה ומה שקשה בפילוסופיא' הוא שמה שלא הבינו הילך נעשה כחשו לגמרי
וכמו שתרגמה בראיות אריסטו על שמ"א להמלא דבר בלחי בעל חכליה ומזה
הוליאו קצת מתלמידיו שאין הסתרות לנפש כיון שלדעתו העולם קדמון וכמו כן

אמרו שא"א לרוחני להתנועע ממקום למקום ועוד קשה מאד שמהקדמות שבר
מלבד בדברי הגופניי' הולידו חולדות בדברי' הרוחניים והם לגמרי נגד האמת
בענין הנפש ובענין המלאכים ובלילות הש"ת וסכל מה שהוא במקום הוא גופ
וכיולא בזה וכמו שידע הבקי בדברי הרלב"ג ובדברי המור' ומפרשיו וכשא
פילוסופי עמנו וחכמי א"ה בסבל זה השיאו הפילוסופיא' לדבר אחר שלא ע
מעולם על דעת אריסטו וכמו כן בביאור איך הלור' היא מולאת מכח החומ
אמרו דברים נגד הסכל לגמרי ונגד מיסכל ראשון שאין שום דבר מהוה את עצ
ושמלא דבר לא יתהוה כלום ויהי מה אין בזאת הדרך הדברים שבדרך הראש
הם נגד אמונת חורתינו אבל במקומות אחרים אמרו דברים שאיסור גמור נמ
יהולי לקרא אותם מלבל שא"ע שהם בישרו לדעתם דברי אריסטו הדבר מבור
שלא עלה מעולם על דעתו הדברים הללו ואיני רולה להאריך כלל בזה כי אי
רולה לדבר בפילוסופיא' הבדוי' הזאת שלא שאם באולי איזה אדם שלמד אות
יקרא ספרי זה ידע מה טיבה ועל כן יפה כתב חכם מא"ה שפילוסופיא'
הקדמוני' היא כאיש אשר רלונו לילך לעיר אחת והיי' לריך בלאחו מביתו לפנ
לפון וללכת עד העיר המבוקשת והוא פנה לדרום שכל עוד שילך ויטרח יחרת
יותר ממקום המבוקש ממנו כך הוא הפילוסוף הוא מעיין ועמל ועטרח כל ימ
בהחלות בלתי אמיתיות וכל עוד שיעיין יהיה יותר סכל ואי"כ מה לו למפר
בחיבת עולם לשבח הפילוסופיא' והולאת פיו בפוף ספ"ו כמאה עדים לד
ואם יאמר שבדור הזה מלאו האמת אין זה אמת כי גם הראשונים נראה לה
שמלאו האמת בעצמו עד שהרמב"ם באגרותיו כתב שסכל אריסטו הוא חכל
שכל האמשי ועוד אמר שכל מ"ש אריסטו מן הירח ולמטה הוא אמת בלי ספ
וכבר ידע הפלוסוף שבזמן הזה חלמידי אריסטו חולקים בכל כחם על הפילוסופ
הזאת והבדרשי (שהפילוסוף הנזכר קורא אותו אים אלהים קדוש) כ
שמעת מאת הפרקים הקודמי מה טיבו ומה שהביא ראיה מהרמב"ם ורלב"
היא ממש ראי' לכאור כמו שהוכחתי בפרקים הקודמים אלא שאוסיף ע
כאן שחסידות הרלב"ע ומ"ש הרמב"ם על שבועת שא ושמיל' שבת וכיא
הגויות לא למדוהו מן הפילוסופיא' והטעיות הגדולות שטעו היה' הפילוסופי
גרמא בנזקיה' ואפילו בדבר ראובן וכלהה החזיק רבותינו למדברים א' בפ"ה
דלב שכן כתב בפירושיו יפה אמרו רבותינו וכוסה קלון ערום א"כ אמת ה
שמוחר גמור לומר שראובן חטא כיון שיש מרבותינו שבוברים כך אבל אכ
גמור לומר שאותם מרז"ל שאמרו שלא חטא ערומים היו ואמרו דבר שקר כ
לכסות קלון ראובן ואמנם שמעתי בזה דבר נחמד מפי הרב הכולל כמהר
יהודה מינלולה והגני כותבו כאן בשמו והקדים חחלה פי' הר"מ אלשיך ע"פ וי
ישראל ויט אהלו מהלאה למגדל עדר שפ' מגדל עדר על לאה שילדה
בניו ויעקב בדרך אחר מיתת רחל נסע ונטע אהלו חוץ לאהל לאה והוסיף ו
שכשראה ראובן שלא נחה אהלו אצל לאה לא הקפיד מאחר שבדרך אסור לש
אבל בשכון ישראל בארץ שאז הי' חייב לפקוד את אשתו מה עשה ראובן כדי ש
ישכב אביו עם בלהה הלך ושכב באוהל בלהה וזה עשה לפי שידע שאסור ל
בפני שם אדם ואז לא ישכב אביו עם בלהה ולא רלה לחטוא עצבון אמו
(והוא דומה קלת למה שפירש הרלב"ג בפסוק אשר ישכבון את הנשים הלוב
ועשה

ועשה זה כדי שלא למעט בכבוד אביו וכשראה יעקב כך אז הבין שהבע עליו
אמו בחכמה וזהו וישמע ישראל וזה ויהיו בני יעקב שנים עשר כנס לדיקים
שזע"פ שבדבר זה נחשב כמעט לגזול כבוד על שאח"כ עשה חשובה גדולה בשקו
ותעניתו מאחר שכוונתו לחבוש עצבון אמו ותביעתו היתה בחכמה לכן היתה
מטתו שלימה ע"כ דברי • ונחזור בענינו הנה ראית מה גרמה הפילוסופיא
לאנשים ההם וכן אירעו לכל פילוסופי עמנו ובפילוסופיא של הלור הזה מלאו
ג"כ דברים נגד תורת מרע"ה וסמה אזכיר אחד מהם הנה הפילוסופים אשר אין
להם חומר ראשו ולא לורה עלמית ולא מקרי' ולא יכולות הם אומרים כי אין
שום דבר מולד מעיקום אלא הכל נהווה ומולד מזכר ונקבה והוא נגד מה שקבלנו
מפי השמועה בענין ההורג פרעוה בשבת חייב וההורג כהן פטור והם מכח שיש
ג"כ מ"ש עכבר שחליו עפר וחליו אדמה ואמר הרמב"ם שרבו מספר האנילים
לו הדבר הזה והזכירו ג"כ משורר אחד מא"ה שמו נקרא אוויליו וכח אחרת
מהפלוסופים אמרו שהבל בעלי חיים זולת האדם אינם חיים אלא גופים מחיים
לא מרגישים לא רואים ולא שומעים אלא שמתנועעים מעצמם בכח שיש בדם
בלהם לנועע איבריהם ולכן קרא ס בלשון יון אבטומאטא רולה לומ' מנועע עצמו
והוא נגד מה שלותה התורה לצער בעלי חיים דאורייתא ומה שאמר על מעשה
בראשית ומעשה מרכבה כבר ביארנו למעלה מה שיש בו לי: והסכח ו מע
דברי חכם גדול בפילוסופיא וברפואה ובחכמה הלמודית הוא כמאור"ר יוסף
שלמה[לי"ל מליג"ו בספרו כפר אלים דף ס"ב אחר שהביא דברי הר"י אברבנאל
שהלמוד בספרים הטובים והשמועה מפי ירחי אלהים הן הכנית לאמונות
הטובו' ולכן שומר נפשו ירחק מספרי ומלמדי המינים ועל זה בא הלוי
שהאמונ' חהי' וכו' הכיף אח"כ הר"ר יוסף שלמה ו"מר ז"ל יזו ההוא' מוטלת
על האבות הנורמי' לבנים לחטוא שולחים אותם לפאדובה להתפלסף טרם יגה
עליהם אור החור' והי' להם להטביע קולם בנפשם הטוב בטבע האמונ' שלא
יסורו ממנה וכו' מה טוב כי חבקש הרפוא' מספרי הרופאים והאמונ' ממקור
ישראל ולא מילדי נכרים וזרים בחכמה חילוניות לכן המים תהי' עם ד' אלקיך
שכל עוד שחוסיף לקרוא בספרי' הפילוסופים אחסר מיראתך ותחעצב אל לבך
ותלגג לאחריתך עד שהקוך בחייך וכו' שהמוסכם אצל הרוב הוא שהדורים אח ד'
ודבריו האלהיים מעל ספרי הפילוסופי' כדורם אח החיים בבית הקברות ולהפך
המפרש דברי החור' והחכמים ז"ע"פ דעת הפילוסופי' הוא מבקש המחים בין
החיים לכן אל הטוש חורת אמך וטוב שהחי' כסומא הנשען על הפקח הבריא
שינהגך לשלום ויישר דרכך לפניך בלי מכשול משחחור אחרי עיניך ותשען על
שכלך והגוף בארבן רגלך וחפול בפחח שאורח חיים אם חפלא בלי נר מצוה ותורה
נעו מעגלותי' לא חדע דרכו לכן קבל האמת ודרוש אותה מעל ספר החור' אז
הלך בדרך ישר' ואח ד' אלהיך חירא עכ"ל עוד כתב שבמאמר' הפילוסופיא' קר'
לחכמת הקבלה ולראייה זה הביא דברי שיר אחד שאומר בו מחברו שהתינוקות
עוסקים בקבל' וכן עמי הארץ שאינם יודעים דין אמה העברי' ועוד שיקרא
הזוהר מי שלא נזהר מקבלות פה ואין כל זה כלום ומה ענין זה לדעות נפלאות
והתירה דברי רבותינו ודברי מינות היונאים • מן הפילוסופיא' אלא שהמחבר
ביקש תואנה כדי לפרסם השיר ההוא המזוהם בעול' אחרי שבטלות דברי עירי

בזמן חבורו וכפי מה שכופר לי אבל שמו מן הארץ וכן יוקשו בו חברי דעת ל
יהלו בו קלי עולם קטני אמנה וגמלא שם שמים מתחלל אומר כי מחבר הס
בהוא הי' כוחר אחד אשר לא הוכחר מעולם לא בבחר הרבנות ולא אב ' בכ
החברות חכם במלאכת הסיר והחלל' והי' עוסק מאד בפילוסופיא' ולא ס
מאמין כלל בנסתרי התור' שבידינו ומרגלא בפומי' האיש המקובל הולך אח
בהבל ויהבל כופר בב' הזוהר והי' מורה לאחרים שלא חברו רשב"י אלא שכ
מזוייף הוא ובשביל דעותיו אלה שנאוהו המורי' וכיושבי' על מדין בעיר הזל
ולמען הדע מה עינינו שמע לא דברי הקדמונו אם הבעיון בעון מי אנא עלי יהם
ומה טיבו של ההמון הזה אשר יריע אף ילריח וכלפי מעלות מלילתי דברי' ש
למי ברי' למי שיח למאחרי' על יין נאוסם ובלבם יגביהו כנשר ובין כוכבי הקב
ישימו קנם הממחיקים כולה ויכולוחי' ולא ידעו על מה מלליה הטבעו ולא
זה הבל ייגעו על כן לבדו לעו עכ"ל ובכל היום הי' משלח ידן לשונו נגד ח
שבעירנו על שהיו עוסקי' בנסתרי התור' מעט מזעיר והיו קורים בב' הזוק
ולכן הבין גם הוא שהכל יכירו שמחמת הקנא' והשנא' מדבר שיר זה ולכן כ
בהקדמתו אם אדבר לא יחשך כאבי כן יהב לבי בומע ויחשבני כי קנא' זולה קנ
ל' לבאו' תעם' זאת אמנם מה אמש' אם מלילתי לא נשא' מעולם על שכ
משא זומה ומטבע לשוני להגיד לאל' מה שיחו נגד ל' ונגד משיחו עכ"ל וכשר
בכום אל' לא הי' ר"ל לשבחו ולהללו במעשיו וכ"ש בדעותיו שבה הו' א' עלמו ב
ההוא ואמר שהוא חכם פניו ובעל מעשים ושמו הולך בכל המדינות וכה ס
לבריו לא כן הסר (פירוש המשורר) בכל אושר אם בגימול אם במשי' במלא
כפקו לחם חקו בשר ויין לרוי' על כוד שדי אז החשבון מלוף רזיו ברא ברי' נהע
מעל' אחר מעל' ולאלו לא בקפיל' נמיה אחות קרא אל אל תורת אל אל הפילוסופיא
רעים אין לי שבח אל דעותיו ונלקו אין לי הודי' אזוב נמוך הוא בלבבו ולעב
האל לל עליה הא מחברהו רבת הנוי אף מוציל' כיפיא' לא הפיל בה ארל' מל
כל אמרתו קב ונקי חיך פלא בין שחל כל אות ואות מניח ושלשיה לאות ניבו לוש
לבוח ולמלך על שובה שבי' (סוגר יקר מכל רגיל זיקיב נאים מכל חליה) שמע
יגך במקו' נשמע קול פרס גם קול עזניה יפרוח רוחות הולו הולו לא יהי' לו ק
ונשי' בדור יאיר לזיו לי' היך זיו בר בחיה עכ"ל ויודע אני נגד מי ו
מה נעשה הסיר ההוא ונעל ריבו הי' משכיל אחד מבני עירנו זקן ומלומדי היש
וחלושיו בחכמת האמת נלפכו בפירוש פרקי שירים להר"ר מוגלילכי הנקר
מספרים הבלות ד' וספתי רגות לבם בעיר מנטובה אבל גם שנאהו גם קנאה
בבר אבלי ועוד לחוב ריבך ריב אח רשך וכוח אחר אל הגל לכן אשיב אל שיח
בלבד לאשונה אמר שהתיקוה של בית רבן עוסקים בקבלה ומקר דברו שבח
כי לא נעשה מעולם כלבר הזה רק ילמדו להם ספר ראשית רכמה במקומ
המובנים שהם מביאים ליראת שמים ובלשונות הזוהר הפשוטים ואין ביניה
לעברם רבה אנא הלשון בלבד ובזה ירגילוס להיות זריזי' במלות עוד אמר שיעס
בקבלה מי שלא למד עליין חכמת הפילוסופיאה ז"ל לים לא יבין אי שה רגלו
שחות ארץ מאפלות אים ההנכ' אליו דרך טבע ולירות מחקי' בכל נהיב ילל
מיטו ושזפתו עין כי אינה חוג שמים ואיך יהבל אוי לו מאולהו אויה עכ"ל ובזה
ברמה נפשהו נכל אדם אחרבא כך היא חובתינו וכך יפה לנו עוד גדול עוס

מנשות בהיותו מחריף ומגדף חכמי ישראל העוסקים בנסתרי התורה וקרא אותם
בורים רקים וריקים הא לך לך דברי כוזבים שלו מה לך לעדי הנסתרות אם את
מבול תלמוד עריה על שחניל בור בול חיות חוה נקוד שה ובליה יולע כול אופן
הולע משפט בילה כלוריה רק מחיבר עם כול אימה מה דין אמה העבריה
פותר מרמות ובזה מה מרמות לרע' וכוי' עכ"ל והוא שוא ודבר כזב כי בעיר הזא'
הבקיאים בסתרי התור' היו בזמן שחיבר שיר הזה כמהור' שלמה פורמגיני ראש
ישיב' ומאדי' לאחרא וכמהור"ר נור אדי' לוי וחכמתו גלוי' מתוך ספרו
הגלפסי' ואחריה' בא בעיר הזאת כמהר"ר משה זכות המולע בשערי' ובעת
אשר נחפרה השיר הזה נמצאו בכל גלילות איטליא' חכמים גדולים בסתרי
התור' והם ראשי ישיבות וחכמי' מופלאי' בפשט התלמוד ואזכיר כאן קצת מהם
כמהר"ר בנימין הכהן כמהר"ר שמואל די פאס (וקודם להם כמהר"ר שמשון
נאקי) כמהר"ר נבריאל פומרימולי כמוהר יוסף פיאמיט' ורבים כאלה ואם
ישאלו לומר על בעלי בחיים הסומכי' דברי חכמי האמת ועל כן הם זהירי' בתור'
כפי יכולתם ומאהבי' דברי' הללו אין מעמיקי' בה אלא מביאים תלוניות הדברי' כפי
בללם ואפילו שקורמים ואינם מביאים שכר קריאת התור' בילם ועל זה ביאר
מהרמ"ז מ"ש רז"ל אל פטטיא ביאין ופטטיא לאורייתא טבין והמשורר הזה
נחרעם על שאינם יודעי' הדינו' אשר אינם מהנים בחמימו ויאמר לא לנו אם
מכל התלמידים הלומדים פילוסופיאה בעיר פאדוב' או בעיר אחרת ואם מכל
התלמידים הלומדים המור' ורנב"ג מלחמותיו נמצאו רבים יודעים הדינים
הנזכרים בשיר הזה או אם אין נמצא אפילו אחד אלרבא חמיש ספרי א"ה בילם
אפי' בשבתות וימים טובים עוד רי' מבזה התור' בפרהסיא באמרו ז"ל הוי זל
תחמוד בסתרות יען אין לוך לראי' עבד"ל ובולאי שאין לוך בהעלומות
התור' לראי' מבפרי אריסטו ון' רש"ל ון' סינה ולא אם' מלחמות ל' וחבריה
אבל לריכים ראיות גמורות אם' ילי' וכ' הבהיר ס' הזוהר וחשוב הגאוני
וכל ספרי המקובלים אלאי' מזה כמו שבפשט דיני התלמוד לריכים ראי' מהגמ'
ומהפוסקי' ולא עוד אלא שבדיני התלמוד יכול אדם להוליא מסברתו' אין אחד בנוי
על עקרי התלמוד אבל כאן לריכה להיות מקובלת או ראיות גמורות מדברי רז"ל
ואין מקום לסברא כלל עוד הוליא לשון הרע ובזה שקר על לומדי ספר הזהר
שמדברים בגלות פה והוא שקר וכזב ויחוש לכל כי חכמי האמת והלקח הם
זהירים בגלות מאד ובבר למדו כי הרב' חמור נריח הלשון מבריח המעור
ואם הוא מדבר בעמי הארלות ואנשי הדיוט כי ירא חזקפס בעוותיהו ועכ"ז
לא הרו מלקבו' עתים לתור' והם קורלים משנה ום' הזהר מה בכך והלא אפי'
בע"ז החמור' אמרו רז"ל הלאי אותי עזבו ואת תורתי שמרו מתוך הסיו מתעסקי'
בה המאור שבה הי' מחזירם למוטב עוד אמרו עניר' מכבה מלוה ואין עבור'
מכבה תורה לא כן העוסקים בפילוסופיא' בור הרי' ערמאם כמו שכתוב
בהקדמת ספר העקיר' שלו וכבר' חזות קשה ולא עוד אלא שבזור הקודם לזה
הלכו אחרי עקבות ידבעם אשר העמיד פרלסאות כדי שלא יעלו ישראל לרגל
והשתחלו בכל כתם שלא יולפם ם' הזוהר ונעשי' הסכמי' על זה לולי ל' סבי' נמ
וכמו שתרא' בפסק הר"ר יצחק ליאלטאם המולפם בתחלת זוהר ממטבע
ובפסקי' המולפמי' במערכ' אלה' ובחיקוני הזוהר ויהי מה אע"פ שהמבוא

ת"ש וכ"ש הנגו' את התורה' אין תרופה לגופו עכ"ז כיון שבמלות רבי הנ"
הזאת לא נתפרשם הטיר הזה ו"ל' עמון מכוש' ונעלם קרוב לשמוע שמיהם
כפרה לו לאחרו ובפרט זה כמה שנים שהלך לו לעולמו ובפרט מן הפרש
שהתורה' מכפרת עון והי' עוסק ג"כ בפשט דיני התורה' כפי מה שאומרי' לי זקנ
הדור הזה לאחר הכירוהו ולכן רע עלי המעשה' כי בא הפילוסוף אחר הנעלי' שמ
לגרש' הטיר הזה קינה מבני לי' לעמון היות לו לאזכיר עון ולא זכר דברי הת
כי הפלה' בשנים ואחה על הארץ על כן יהיו דבריך מעטי' וחוששני לאחר
מחטאת אם בעבור הטיר הזה יאנע איזה תלמיד ללמוד או ללמד ס' הזה' או ס
חלת תקלה כיולא בזה ואחר המנוח' תהי' לו לאמת' ובזה ירמ' לי לבלי' הטע
מלוע לא נזכר' בתלמי' תשובת מנשה אלרבא אפי' אחרי מותו הזכירוהו לרשב
בעיר וכמו שכתבתי בפ"ב והטעם הוא מפני כי כל החוטא ומחטי' את הרבי' מ
מספיקי' ביתו לעשות תשובה ואין תשובתו מקובלת כדי שלא יהי' הוא בגר
ותלמידיו בגיהנ' והנה חזקיה הטיב כלליש"ראל נעבודת ל' ובקנו מלן ועד בת
שבע ולא מלאו עם הארץ אתנם אחרי מיתתו מנשה הדיחם מעל ל' והחטיא
עד מאד וכשבב אל ה' לא השתחל בכל כחו להחזיר' בחשוב' כמו שעשה חזקי
אביו לתקון עון אחו ולתקנת כל ישראל שנעזן חרב על בית המדרש ואמר כל
שאינו עוסק בתורה' יקבר בחרב רק אחר הכתוב ואמר ליהול' לעבוד את ה
אלהיהם אמיר' בעלמא ולכן כל עוד שישראל בעבור חטאתיו שהחטיא
החמירו הם וכניה' ובני בניה' לעבוד ע"ז ולחטות לא נחשבה תשובתו לכלו
ויראל לגיהנ' ולכן לא נכתב' תשובתו בס' מלכים אבל כאשר ספו חמו מן העונ
אחר חרבן הבית כל ע"ז ונתבטל ילה"ר של ע"ז מן העול' ולא היה שום אל
שיחטא בשבילו אז נתמלאת תשובתו ומעשיו הטובי' לפני המקום והועיל לו ול
נכתב' בספר דברי הימי' והפך זה ממש הי' ביואש שלא הי' הוא המחטיא ל
ישראל רק ישראל החטיאוהו שכן כתוב ואחרי מות יהוידע באו שרי יהוד
וישתחוו למלך אז שמע המלך אליהם וחטא יואש הגדול הי' כאשר החטיא מ
ישראל בחיתה זכריה כמו שכתוב ויקשרו עליו וירגמוהו אבן במצות המלך בחצ
בית ל' ולא זכר יואש המלך החסד אשר עשה יהוידע אביו עמו והרוג את ב
ובמותו אמר יראה ל' וידרוש אמנם בעון זה חטא והחטיא ובמה שחטא קבל ענ
שכן כתוב ובלכתם ממנו כי עזבו אותו במחלויים רבים החקשרו עליו עבדיו בד
בני יהוידע הכהן ויהרגוהו על מטתו וימות ויקברוהו בעיר דוד ולא קברוה
בקברות המלכים ובמה שהחטיא כל עוד שלא הירע שום תקלה לישראל ל
העמיסוהו על שהחטיא את הרבים ואלו ישראל היו עושים תשוב' הי' נמחל לו
אבל כשלא עשו תשוב' ואמר ל' ליחזקאל להעלות חמה לנקום נקם נתתי את דמ
על לחיות סלע לבלתי הכסות ואזרקן בגיטין פ' הזרקן אייתי סנהדרי גדול
וסנהדרי קטנה קטל עלוי' ולא נח בחורים ובחולות קטל עלוי' ולא נח תינוקו
של בית רבן קטל עלוי' ולא נח נתינורי' עלו מלא"ל והעמיסוהו על חטאו ול
במלכים לא נזכר חטאו והזכירוהו בדברי הימים ותהי זאת נחמתנו כי הסלי
ברבוי וכל שבטי עמו ישראל בכלל הרחמים והישועות והנחמות אמן :

ואחרי

ואחרי שהוכחנו ממתת כתי התורה הגמלאות בידינו היום מינו חייבים
להביא דמי' על כל מה שלמדונו בעלי החכמ' הזאת ועל כל פרטי
הסתרים הללו כדם שאין אמו חייבים להביא דמי' על כל מה שלמדונו רז"ל
בתלמוד אלא לי בנאתר כך אמרו בגמ' וכך העלו הלכה וזהו מופת מוחלט
אצלנו וכמו כן בפרטי החכמה הזאת לי שנאמר כך מקובל בן החכמים וכיולא
אמנם לריך להזהיר למי שלא עיין בה מעולם שאם ישמע מו יקרא דברי' זרים
בעיניו ויסלק ס נמס מבעלי החכמ' ויאמרו לו מיוך יכול להבין לפי שלא העמקת
בה אל יקשה בעיניו לפי שאפי' בחכמו' המנשיות וכל שכן בחכמ' הנשגבה הזאת
א"ל להבין הדברים על בוריים אלא מי שלמד החכמה בסדר הראוי ונכון
אבל אם ירצ' להקשות קושי שיבין החתלותי' ועיקרה ישאר לעולם בסבלותו מלוך
וזה שאין מוסרין סתרי תורה לכל אדם וכמה מקטרגים יש המבלבלים דעת
האנשים הללו דאוי ס כדי שלא יכנסו אל הקדש פנימה וקודם הכל לריכה
תשובה מעונותיו וטהרה וקדושה קודם שיכנס בה זהירות גדולה בשמירת המצות
ומי שאינו עושה כך אינו מבין כלום אדרבא דעתו מתבלבלת ומכחיש בה ואין
חכם כבעל הנסיון ודאי' לדבר אלישע אחר שזמר יצו לא פסק מפומי' וספרי
יומים נוסרים מחיקו וכאשר רלה ליכנס בפרדס נתאחזו בו החילונים וקלן
בגמיעות והדי הי' חכם גדול וכן יאמרו לכל מי שירלה ללמוד נסתרי התור' כדי
להבין החכמה לא כדי שיהי' חסיל יאמרו לו כמה בלבולים ומקטרגים ויכחיש
לגמרי ויריל לשאול ואפילו לא יהי' בעל עבירות אלא שלא הי' מדקדק במצות
אל יעלה בידו כלל שהרי אלישע אחר הלו הי' בעל עבירות לא הי' ר"ע לוקחו
עמו וכך אמרו בזוהר פי' נשא ואיה נטורין אחרנין כגון נחשים ועקרבים וסרפי'
וגמרין ההוא טוב דלא ייעול תמן דלמו איהו דאוי למיעל ואי לאו כולהו חיבי'
הוו עיילין בדין לאורייתא ובג"ל מאן דאיהו חייבא וייעול למנדע רזין לאורייתא
כמה מלאכי חבלה לאתקריבו חסד ואפלה נחשים ועקרבים חיות בית מבלבלי'
מחשבתי' דלא ייעול לאחר דלאו הוא דיל' ועל ח"ח אשר אינם מתנהגי' כשורה
פירש החכם כאזר"ל מהרן קוים מ"ש ביומא דאיתם פלוני שלמד תורה כמה
מכוערים מעשיו וכמה מקולקלים דרכיו ובאיר זה במאי דאמרינן דבר תורה
מעות קונות אבל אמרו חכמים משיכה קונה שמא יאמר לו נשרפו חטיך בעליה
אבל אמרו מי שפרע וכו' והנה ע"ה שאינו יודע דין זה יעמוד בדברו אבל
הת"ח שאין משאו ומתנו בשוק נאה חוזר בדבורו ומקבל מי שפרע וזה אוי להם
לבני אדם שלמדו תורה דאיתם פ' שלמד תורה כמה מכוערים מעשיו ע"כ מן
החכם המזכר וכן אני אומר שבשביל זה בעובדא דהנהו שקולאי א"ל דינא הכי
א"ל הן לאמרן אלך בדרך טובים ואורחות לדיקים חשמור וכן הוא בדינא דבר
מלרא משום ועשית הישר והטוב וכן בעובדא דרוניא בפ"ק דבתרא ובזה אני
מפרש פסוקי' טוב ויסר ל' על כן יורה חטאי' בדרך ילרך עמוים במשפט וילמד
עמוים דרכו והוא שכאשר יש לך לבקש מן עניו ואחיל שלא יעמוד על קו הדין
ויעשה הישר והטוב מיוך דשאי לומר לו כי אפשר שלפי הדין אין הדין לגאדי עמו
ולכן ימחול לו ואפשר אלא שאמר לו אתה הוא שלפי קו הדין הדין עמך אבל כדי
ללכת אחר מדותיו של הקב"ה תמחול ותעשה הישר והטוב וזהו פי' הכתוב טוב
וישר ל' ע"כ נכנס לפנים משורת הדין ויורה חטאים בדרך ואמנם כשרולה לעמוד

לדי

בני אדם עמוים שיעשו גם הם כן בתחל' אומר להם קו הדין ודרך עמוים במשפט
ואח"כ ויל"מד עמוים דרכו ודע כי דרך פירושו דרך רחב' ואורח הוא שביל לב
שהולכים בו בלבד יחידים ולכן הוא דבר מורגל בין הטובי' למחול לעני מה שחייב
לו ולבל אינו מורגל לפרוע לו שכרו אחת העונש כמו הנהו שקולאי שהי' מן הדין
לעונשם ולא מחל להם בלבד אלא פרע להם שכרם ולכן בתחלה אמר למען חלף
בל"ך טובים ולבסוף אמר ואר"חות לדיקים תשמור ונחזור לענינו הרי למ
אותנו אוקלידי שבשבר' לידע אלכסונו של מרובע אחד אפי' שארכו יותר מרחב
דרך לרבע ארכו ורחבו ויקח שרשו של הפך העולה משניהם דרך משל אם
מרובע אחד ארכו שמונה ורחבו ששה ודריכים אנו לידע מדת אלכסונו דרך
לרבע מספר שמונה הוא שתים ורבע ומספר ששה הוא שלשים וששה וסך
שניהם יחד הוא מאה ושורש מאה הוא עשר' וכך הוא אלכסונו ועתה בא הר"
בפי' למסכת כלאי' ואמר דעל דרחין ליתא להאי כללא וה ר ישראל הניא דברי
הכ"מ בהלכות כלאים אמר דאיתא ואיתא ועתה כשבא הרב בעל חי"ט להוכיח
שאין האמת עם הר"ם לא מצא ידיו ורגליו לפי שא"א להוכיח האמת לאי שלא
נתעסק בחכמת הלמודים וע"כ כתב בפ"ג דכלאים ואמנם שזה דבר אמת
שהרבינו מן האיחר כמו כל שני רבותי' מהגלעות מקיפי הזויות נלבת מבוא' מאת
ועמדתי על אמתתו בלמוד מ"ג ממאמר ראשון לאוקלידו מהקדמונים שבאתו
עיר החכמה בדברי רז"ל ואם הייתי מעתיק דבריו ובארו לכל
קורא הייתי מצטרך לכמה הקדמות ומופתי' הקודמים בידיעתו על שכמעט יהי'
חבור קצר בפני עצמו ואם אעתיקהו ואניחהו סתום א"כ יהי' ללא הועיל כי אם
ליודעים והמה כבר ידעוהו מספר ההוא בעצמו עכ"ל והלמוד הזה הוא בספרי
אוקלידו שאצלנו למוד מ"ז אמנם מי שלא יאמין לא' מחכמי א"ה נגד הר"ם יסתר
בדברהו בנחחלה הרי כתב הרמב"ם בח"א פ' ע"ב שאפשר שיצאו על שטח א'
שני קוים יהיה ביניהם בתחלת ידיעתם רוחק אחד וכל אשר יתרחקו יתבר
הרוחק ההוא ויקרב אחד עמהם אל האחר ולא יתכן הפגשם לעולם ואפילו יצאו
לאין הכלית ואע"פ שכל אשר יתרחקו יתקרבו עכ"ל וכל הסומע דברים אלה
יספוק בדעתו שהוא נמנע לגמרי ואם ירצה בעל החכמת הלמודים להוכיח לו
אמתות זה המאמר לא יעלה בידו כיון שאין הסומע הזה בקי בחכמה ולא יסכיל
דברים כלל אדרבא יתחזק בסברתו וע"כ יפה כתב הרמב"ם בפירושו במסכת
כלאים פ"ג ז"ל וכל אלו הענינים מבוארים למי שיש לו חלק בחכמת המדות
והתשבורת אבל כל מי שלא יתחבל בחכמה ההיא ילמוד אלו הדברים בקבלת
אם יהיה לו שכל טוב יהיה תכלית הבנתו לדאות בענין שכלו הענין לא שיתבאר
לו בתופת עכ"ל ועוד כתב והאריך בהקדמתו לפי' המשניות ז"ל והנני מותן לך בו
משל מבואר כגון שנשאר לאים מאנשי הרפואה והחשבון והגנון ומסיר בחכמת
הטבע ובנוב ומסכיל והוא נעור ריק מחכמת התשבורת וחכמת הכוכבים ונאמר
לו מה אתה אומר באים שהוא טוען שגוף השמש שאנו רואים באנו הי' ענולה
קטנה ויאמר שהוא כדור וגולל הכדור ההוא כגודל הארץ מאה ושתים ושש פעם
ושלשה שמיני' פעם וכדור הארץ שבמלחה עשינו המדות האלה כדור שיש בהקפו
ב"ל אלף מיל ויה' על הדרך הזה מגיע לדעת כמה מילין יש במדות גודל השמש
אין ספק שהאיש ההוא אך הענין אשר השכיל מן החכמות כל מה שאמרנו לא

ימלא בנפשו מקום לקיים זאת האמונה וכל זה דבר רחוק בעיניו בלי מובא והטעם
הסכלות הנא לו בהבלה המחשבה שהטענה הזאת בטלה כי אך מפסר להיות
האדם על מקום כפי ארץ אחד מן הארץ וידע שיעור גרם השמש והקפה ומדת
שטחה על אשר מהיה לעתה בולת אותם כמו שהוא כולל מדה הלק מחלקי הארץ
ועוד יאמר איך אפשר זה והנה גרם השמש בשמים בחכלית המרחק ואפילו רמיית
גרם השמש על נכון א"א לנו ולא נשיגהו אלא דומו בלבד ואיך יגיע למעלה שיוכל
למדוד אותו ויבקק מדתו בשנה שמינית פעם זה דבר שוא שאין כמוהו ולא יהי'
בעבו כפק על היות זאת הטענה בטלה ושלא הוכל להיות אבל כשיגיע נפש
בלמוד ספרי המדות וחכמה מה שהיא רמוז בהבנתי הכדריות וזולתם מן הערכי'
הערכים זה לזה ויעתק משם אחר כן אל ספר המבואר בענין זה והדומה
אליו ר"ל ספר אכונת הנגלים הידוע ספר אלמגבסט"י אז יתברר אצלו
זאת הטענ' ותשוב אליו טענה אמתת שאין בה כפק ושים עליה מופת ולא יהי'
אצלו ההפרש בין שנוף השמש היא כשיעור הזה או שהשמש הוא מנו' וירגיל
שכנו להאמין הדבר שהיה בהתחלה מרחוק הרחקה גדולה ויאמין בו אמונה
גמורה הנה זה יוכל להיות ואמתו לא הכרחנו על הדברים שאצלנו זה הענין
שיהי' תכר מן החכמות אחרו' אבל שיהי' טוב השכל ויך הטבע וחכם והשאל'
אשר שאצלנו משאנו' בלמודי' שהיא מן המדרג' שיעלו בה לאלהיות ק"ו יהיה
הענין במי שאין לו הכמה כלל ולא הרגיל נפשו בדרך מדרכי ההכמות הלמודים
אבל הי' נכנו משכנ אמו לשכל אשתו שנשאלוהו שאל' משאלו' האלהיו' שהם לפ נו'
בדרשות אין כפק שהם רחוקים בעיניו כרחוק השמים מן הארץ ויקצר שכלו
להבין דבר מהם ועכ"כ דאוי שנדין הדרשות ההם לכף זכות ונטיב לעיין בהם
ואל נמהר להרחיק דבר מהם אבל כשירחק בעיניו דבר מדבריה' נרגיל נפשינו
בחכמות על שבין עניניהם בדבר ההוא אם יוכלו להכיל לבותנו הדבר הגדול הזה
שהרי החכמים מעפ"י שהי' להם מן החאן' ללמוד וטוב העיון והיגיע' והברת
החכילי' הגכבדי' והרחקת העולם בכל מה שיש בו היו מיחסים ההכרון לנפשם
כשהם מעריכים נפשותם לפי מה שקנם אותם והוא מ"ש לבן של דאשוני' ככהחו
של אולם ושל אחרוני' אפילו כמחצו של כהיה וכ"ש אנחנו שהחכמ' נע ר' ממנו
כאשר הודיענו הקדוש ברוך הוא ואבדה חכמת חכמי' ובינת נבוניו הכ החר
יחל הכתוב כל אחד ממנו בארבעה דברים חונכת השכל והוזק החאות והעלות
בנקשת החכמה והזריזות בנלע העולם על ארבעה אפטיו ואיך הרוב' לנפשותינו
כשנערים אוהב עליהם ע"כ לבון הרמב"ם ז"ל וא"כ הוא בחכמות אחרות ק"ו
בנו של ק"ו בחכמה נשגבה אלהיות ונפרט שראה המעיין שגלוי עולם שהם מיקו
בחכמה הזאת שהזיקו בה ה"ה הראב"ד ר"ת הרמב"ן הרשב"א הריטב"א ואחרי'
וע"כ אם יקשו עליו איזה דברים בתחלת עיונו יחלה החכרון בו ויאמין שכאשר
ילמוד ויעמיק בה כל הקמטין יתפשטו ולא מול אנא שיבין כמה מנופי הדרה
שכפי הפשט אין להם הבנה כלל כגון מ"ש ביומא על הזאות הפיטיות וכך הי'
מונה אחת אחת ואחת אחת ושהיה אחת ושלש אחת וארבע אחת וחמש
אחת ושש אחת ושבע ע"כ ובגמרא כ"ע מיהת הזאה דאשונה לריכה מנין
עם כל אחת ואחת מ"ט ר' אלעזר אמר שלא יטעה בהזאות ר' יוחנן אמ'
אמר קרא ולפני הכפרת יזה שאין ק"ל יזה ומה מ"ל יזה לימד על הזא' דאשונ'

שלריכה מנין עם כל אחה ואחת מלי בינייהו איכא בינייהו דלא מנה ולא טע
ע"כ ופסקו הרמב"ם וה"ר עובדיה כר' אליעזר והוכיח ז"ל ואין לומ' ימנה הו
ראשון' שלמעלה עם שבע שלמטה וימנה שמנה דיש לומר מלוה להפסיק מח
שלמט' מהוך שבעה ולא מהוך שמונה עכ"ל והטעם הברור הוא מ"ש בא
ליחד הבינה העליון' הנקראת אחת למעלה עם שבע המדות התחתונות
החוטאי' הפרידום בעניו שנאמר ורגז מפריד אלוף כי בטעם שכתב הרע
אינו מספיק כלל וגזה פירשתי מה שז"ל בטבילת כלים תדשים הלקוח' מן הנ
לך במי נהר יחחטא ואמרו מים שהנהר טובלת בהם והוא ק' מאד נמה מ
הכתוב מי נהר והלא טמאי שרץ ג"כ עולים בהם והקדמתי שקולם עון מלהב
הקליפה לא היתי' חופפת על הקדש ולא הי' ערלה בתדש וכמו כן לא ס' דם נ
בתשה אמנם כשחטא תדש וערב טוב נרע כשם שלמעלה הערלה חופפת
העטר' העליון' כך למט' מולה ערלה בתדש ורוח מ"ש רז"ל תדש' מוש
בערלתו הי' וכמו כן נתחזק מאד הטומא' ביכול מוחבא ולמט' בנשים שהן ממ
הדין נתחו דם נדות והנה בזכר שאין כ"כ תחיזה לזה הכתוב על המילה מ
בנקבה שכתוב בפי' לפתח חטאת רובץ לא הי' אפשר להעבירה מפש רק ל
המקום על כפירת שבעה ימים ועל הטבילה ומזה תבין הטעם למה הע"ז מ
ערלה ועע"ז נק' ערלי' כמו שבינו בנדרי' וכמו כן למה לנדרי ר"ע ע"ז מטמ
במשא כנדה לפי שהקליפה היא ממש ערלה וטומא' נדה ובזה פי' הקדמונים ל
כרחל שישבה על התרפים אמרה דרך נשים לי והנה כל כלי מתכות של העכו
יש בם טומאה נדה ולכן אפי' שהטבירו באש וטהר מנעולי עכו"ם נשאר
טומאת הנכרי והיא טומאת נדה וצריך להטבילו והוא מ"ש רז"ל בכוון מ
שנדה עולה בהם וכמו כן נתקשיתי מאד בדברי רבותינו הן בגמ' הן במדרש
וכשלמדתי' נסתרי התור' הבנתי הדברים על בורין וכן בכתובים מלאתי דברי
קשי ההבנה כיון פסוק וגליח מרגלותיו ושכב שכפי הפשט הוא דבר מכוער ומגונ
מאד ולמה לא אמרה רות לבועז הדבר הזה ביום וכפי נסתרי התורה הטע
ברור ורמיתי להזכיר כאן שכל אותן הביאות שילאה מהן נשמת דוד היו מכוערו
אבל ח"ו לא הי' בהן שום אסור שאלולי הן נשמתו היתה יולאת בלבוש טמ
ועוד בכולן כונת האשה היתי' מעולה מאד לדבר מלוה וכונת האיש הי' לדב
מכוער אבל כונת האשה היא העקר בדבר זה כמ"ש הרמב"ן בפרקי התבור ומ
כן בילת לוט עם בנותיו לא היתה אסורה שאין קורבה מלד האב כלל לבן נ
ובניתיו נתכונו למלו' וכן אמרו רז"ל שבשכר זה קיבל רות מרבע' דורות להתגיי
מנע מה שהיו בדורות שחרב כל העולם כמו בדור המבול וכמ"ש ואיש אין באת
לבא עליו כדרך כל הארץ וגם אז ח"ו בעלמן אם קיזוהבל נשאו אחיותיה' האסורו
מן התור' אמו לא כ"ש שמותרות אמו ליבשא לאחיהו וביאת יהודה עם תמר מותר
הי' שלא נאסרה הקדשה לבני נח ותמר נתכונה למלות יבום הגדול' ולגאול מ
שתה נפש עד נאון וילאו ממנה פרץ וזרח פרץ דומה ללבנה שעתיד נפרלה עתי
נבני' וזרח לשמש וכן ישועם אשתו שהרי כל הפוסקים פסקו דלא כהרמב"ם שב
שהבא על אשה לשם זנות לוקה ואשתו נתכונ' למלו' גדולה להליל בעל' מן הפועל
המכוער ואמנם כפי פשט הדברים פירשתי בזה פסוק הן בעון חוללתי ובחטא
יחמתני אמי ופירשתי במ"ש בקלוסין פ"ד על רבי חייא בר אבי כל ימיו של אותו

לדיק הי' הלטער עד שמת באות' מיתה לתיא לישה הפרס וה' יכלח לה במה
לכתוב מלבר באשה שנלר' בעיר ושמע בעלה והפר לה והיא לא ידעה שהפר
יה בעלה והית' שותה יין ומטמאה למזיס ע"כ הרי לך שלא יפה עשתה אשת
ש להניח שבעלה יבא עלי' בכונה לבא על פנויה ולהוליד בן תמורה אלא שהיתה
הוגנת בזה שלא שמה על לבה הדבר הזה וזהו הן בעון חוללתי במזיד לגבי יפי
ובחטא יחמתני אמי ואמנם הרמ"ז הי' מפרש בענין ההוא שחשבה רות שיל"ו של
בועז יתקפהו לבוא עליה ולכן אמרה לו שיאחז כנף הלילית ויפרשהו עליה
לילל מילר הזנות כמו אוהו האיש שבאו ליליותיו וטפחו לו על פניו וזהו ופרש
כנפיך על אמתך וכן מימי נערותי נתקשיתי מאד על מעשה אחתר והוא כי אשה
שנבעלה לנכרי היא ונה לאורייתא ואסור' לכהן לא"כ היא פגומ' מאד ומלאתי
לרש"י בסנהדרין פ' בן סורר ומורה שכ"כ הקפילה תור' על פגם ישראל שהחיר'
להרוג נפש מישראל כדי להלילה מן הפגם אבל לא כדי להנילה מן העביר'
שכן כתב על הא לחני' התם נעבדה בה עביר' אין מלילים אותה בנפשו ז"ל
שאם נעבדה בה עביר' כבר אין מלילין להא אפנימה לה וקרא אפנימה קפיל
מלגלי בהני ולא בעבירות אחרות עכ"ל אע"פ שלא פי' כך הרמב"ם וא"כ הקשור
קלרה יד ה' מהוציא את ישראל מבלי שחטא תקלה כזאת לאחר שתפגם ותעש'
זונה לאוריית' ואחת' לכהן וכמו כן נתקשיתי מאד איך אחת' הית' בורר' שיהרגו
כל ישראל מחשבן עלמה ללכת אלל אחשורוש אמנם כשלמדתי שאחר אח"כ
הית' מזלמת אלל אחשורוש הבנתי טעם הדבר שלא הית' אחר רוצה להסתכן
בדבר ללאו כל שעתא מתרחש ונא והית' חושבת שבלכתה ברצונה לא תזלמן
אותה אחר האחרית הידוע' אלל הבקיאים ברזי תורה ותפגם בנפשה לעולמי
על ושאלתי את פי מהרמ"ז ז"ל איך למדו מזה כעה לינים בגמ' והשיב שכיון
שהכתוב בפשטו מגיד שאשת' שבבה עם אחשורוש אלו הית' חייבת למשור נפשה
ותהרג ואל תעבור לא הי' הכתוב כותב דבר שמן פשטו יעלה לנו שמותר לעשות
דבר שהוא בגד התור' ז"ל כל מה שעולה מזה כפי הפשט הוא אמת ומוד אני
דבר שהוא בגד התור' ז"ל כל מה שעולה מזה כפי הפשט הוא אמת ומוד אני
הלעיר אומר שלא הית' יודעת אחר שהקב"ה יעשה לה נס ואלו הית' חייבת
למשור נפשה הית' מוסרת ותהרג ואמנם אל יקשה אפי' לפי הפשט דבר זה שהרי
ידענו מדברי רבותינו במדרש שהוסיף הגרסי קבר ר' עקיבא אחר שנהרג על
קדוש השם על ידי אליהו וכמו שתרא' במדרש משלי ע"פ טבח' טבחה וז"ל מ"ש
בגמ' שהיו שוקלין בשרו במקלין גוף אחר זמן לשם הקב"ה ונלמ' לשם כר"ע
ואמנם ענין זה לאחר ה אל ובא ליבי לכתוב כאן מה שנתרשתי על מה שבתחל'
בפסוק לא הגלה אחתר את עמה ואת מולדתה הקלים עמה למולדתה ובפ' אין
אחתר מגלה מולדתה ואת עמה הקלים מולדתה לעמה ואמרתי שקול' שנאת
אחתר לאחשורוש לא הית' רולה שילא שהיא מרע שאול המנך כדי שלא יקחנה
אחשורוש לאשה חשבה שאם תאמר מאיז' עם הית' יתקור אחשורוש על הדבר
וילא מולדתה ולכן לא הגילה עמה כדי שלא יולא מולדתה אמנם אחרי שנשאה
חשבה ש כעיס עלי' כמו שכעס על ושתי ויהרוג אותה ואת עמה ולכן הקפיל'
שלא יולא מ.ל.ד.ת כדי שלא ולא עמה וכיולא בזה מלאתי להרמ"ז שהקשה שפעמים
אמר ושתי המלך, ופעמים המלכה ושתי ובאמר שושתי המלכה פירושו שבתחל'
הית' מן ההליוטו' וכשנשא' אחשורוש נעשי' מלכה והמלך ושתי פירו' שבתחל'
נולדה

יולדה מלכה וידענו שוסחי מזרעו של נבוכדנצר היה' עוד ידענו כי אתשורוש לא
הי' מזרע המלוכ' וכמו שאמרו המולך מעצמו ולהיות שנכרת המלכות
מזרע נבוכדנצר כשהרג בלשצר ונתן למלי ופרס אתשורוש היה מחשיב ושתי מ
הה לזיוטות ושהוא גדלה ושתי היה' מחשבת עצמה מזרע המלוכ' וע"כ כשלוה
אתשורוש שתבא לפניו בכתר מלכות להראות העמים והשרי' את יפיה והוא ביזיון
גדול אמר להביא את ושתי המלכ' וכאשר היא מאנ' בדבר כתוב ותמאן המלכ
ושתי אמנם אתשורוש חזר בו והי' רוצה להגילה מן המיתה ולזה לחכמים יודע
העתים פי' הודעי' לדון כפי הראות שעה שלא יזונו ושתי כפי חומר הדת אלא
קרוב לדין וז"ו כלת ולא לה ממש לפי שהדין עמה וזהו מה לעשו' במלכ' ושתי
וסוף דבר אם לא שמעה בקול המלך ומרחה את פיו לא לזה המלך הדבר הזה
בעצמו אלא ביד הסריסים אבל ממוכן שהי' רוצה שתהרג שגם לו היה' אשה רעה
אמר אם הדבר הזה הי' נוגע בכבוד המלך בלבד היינו עושים כדבריו אבל לא
על המלך לבדו עוה' ושתי המלכ' ע"כ מהרמ"ז ז"ל עוד מכתוב כאומה שפירשתי
על מ"ש בע"ז פ"ט ת"ר כשחל' ר' יוסי בן קסמא הלך ר' חנינא בן תרדיון אצלו
לבקרו א"ל חנינא אחי אי אתה יודע שאומה זו מן השמים המליכוה שהחריב
בית ושרפה את היכלו והרגה את חסידיו ועדיין היא קיימת ואני שמעתי עליך
שאתה יושב ועוסק בתור' ומקהיל קהלות ברבים וס"ת מונח בחיקך אמר לו מ
השמים ירחמו א"ל אני אומר לך דברי' של טעם ואתה אומר לי מן השמים
ירחמו תמהני אם לא ישרפו אותך ואת ס"ת באש א"ל ר' חנינא מה אני לעשה"ב א"
כלום מעשה בא ליד א"ל מעות של פורים נתחיבו לי במעות של ליק' ואיקרמיס
לעניים א"ל א"כ מחלקך יהא חלקי ומגורלך יהא גורלי ע"כ והקדמתי מדברי
המר"י שליחל חכמה וביכה בפיוטותם ליד ליהרג על קדוש ה' עוד מדברי
שהיהרג על קד"ש ה' טורף מהקליפה גלות הקדושה שבתוכ' הנוחיים לה כמ
וממשל' וכשראו עשרה הרוגי מלוכה בגברה מאד כח הטומא' מתמת עינות
ישראל בחרו ליהרג ולקדש השם בפרהסיא ובזה נחלשה כ"כ מלכות הקליפ' לאזלא
ן ונחדלה מאד בחיה שהזכיר דניאל ולא עלרה כח לגזור כל אותם השמדות כאשר
בראשונ' ושל הקדמה זו אמרתי שא"ל לומר שכאשר ראה מרדכי שעברו שבעים
שנה ולא נבנה ב"מ כמו שמלינו שלף דניאל מנה וטעה ושעל זה עשה אתשורוש
אותם המשתאות וגברה כח הטומא' מאד מתמת עונות ישראל שאכלו ושתו
וקלקלו נמר בדעתי ליהרג על קדוש ה' כדי להחליש כח הטומא' ולטרוף ממנה
אותן הגלות המתיים אותה ולהוריד שפע עליון ביחודיו שיבנה בה"מ ולכן בחר
ליסד בפרסיא נגד המן שהי' לו ע"ז על בגד ושלא להשתחוות שהוא יהודי
כמ"ש הכתוב כי הגיד להם אשר הוא יהודי כמו שעשו חנניה מישאל ועזריה
וכמו שעשה ר"ע שהי' מקהיל קהלות ברבים ודעתו הי' על מנת שהמן ואתשורוש
יהרגוהו על קדוש ה' כאמור אמנם לא עלה בידו כך כי בקש המן להשמיד כל
ישראל וכבר ידוע כי מרדכי הצדיק ז"ל נשמתו הוא ביסוד והפונס ביסוד הוא
שנטמא בקרי כי פגם היסוד נקרא קרי וכן מלינו שכאשר עמלק הי' חוזר מילוק
ישראל ואומר טול מה שבתרה ופגם ביסוד העליון מתמת עינוה ישראל שרפו
ידיהם מן התורה אמר הכתוב אשר קרך בדרך ועל זה בשראה מרדכי שהחקר
שהי' רצה לעשות נהפך נקלקל לגמר בדעתו שפגם היסוד העליון ולכן כתוב

ויגל

ויגל לו מרדכי את כל אשר קרהו שלפי הפשט קשה כי חיבת קרהו מורה שהוא
מקרה ולא גזירה מאת ה' ית' על שאכלו משעותו של אותו רשע ומים רז"ל
מחות' של דם וחותם של טיט פירושו הו' כי דם הוא לין גמור וקשה מאד אבל
טיט עשוי מעפר ומים הוא לין רפה ממוזג ברחמים אבל הקב"ה לא עשה אלא
לפנים ולכן נתעטר מרדכי ממלך מלכי המלכים בלבוש מלכות היא מלכות שמים
הקדוש' וזה בבחינת חילוניות שבה הנק' לבוש • חכלת היא בחינה יותר פנימית
ובאותה בחינה היא דומה לתפארת וח"ת דומה לציר כ"כ הרמ"ז בפי' חכלת
דומה לים ים דומה לרקיע. ורקיע דומ' לכסא הכבוד ואמנם בזהר פ"שלח ביארו
שחכלת היא בחינה במלכות הדומ' החלונים ועל זה יבוא על נכון במרדכי
שלחה החלוני' בהשמד' המן ובניו והריג' כמה מזרע עמלק שם פרים מלן לפרים
במחיבת' דסיהרא לא קדישא שפיר' איהי כחוורו וכל גונין מגלגן
בה ומרקמן ואיהו כהוא שפ ר' וחוורו דשמשא ממש ובהוא ימא דיליה
גו שבעין שנין נפקא גונא חדא ואפיק מני גונין חכלת ואיהו נטלא גונין לא
והקיצת לי ואחפיה לבר בהאי גונין לאו להאי גונין לבושה דילה להא שם ואדרגמן
לבוש אבל חופאה לבר האי גונין הוא כגונא לא הוה משכחא לכוליה בשפירו
מרקמא לגו ולבחר ופרשו בגד כליל חכלת מ"ט בגין לתחות ים לא אית מלולות יש
כלל לבר ונוקב ואית לן עינא בישא לאסחכלי וכל מסחכלין זמין לעיניהו גונין
חכלא ולא יכלא עיניהו לסלטאה ואיהו אתקנת לגו בכל גונין מרקמן כלקא יאות
עכ"ל והמאמר הזה ביארו האר"י בפי' ספרא דצניעות והפי' השני הוא המחיתה
לכונתו וחמלית הענין כי סיהרא הי' מלכות דלעילות וזאת היא שוה לו ואין בה
מעוט אלא בדלתה למטה כטעם לכי ומעטי את עצמך ובהוא ימא דילה שהיא
מלכות דבריאה בהשפע בה השבע ספירות של ז"א דבריאה שהם ע' שנין ופיק
גונא חדא הוא יסוד ז"א דבריא' המזדווג עמה ומ"ש גון חכלת שהיא מלכות
של עולם הצירה ואחקפיא ביה כלי שהקליפות שבעשיה לא יזונו עיניהם ממנה
ואמנם לפי שהיא מדת דינו של הקב"ה לכך שחף עמו הלבן מדת חסדו של הקב"ה
הממוזג וממתק הדין וזהו ותור ספירוסו משי לבן עוד העלה מדת המלכות ליונק
ממדת הביני' וזהו בכוון ועטרת זהב גדולה ואמר גדולה שריל ממוחקת בחסד
ולפי שהיסוד נקרא כל והוא כולל דין ורחמים אמר וחבריך בון ואדרגמן כי כבר
יצוע שבייהם רומזים לגלה"ל בשתי בחינות ועתה ר' חנינא בן תרדיון כאשר
ראה שכח הקדושה נחלשל מאד גמר בדעתו ליהרג על קד"ה מן הטע' האמור
ואז ירחם הקב"ה על ישראל וזה שהשיב לר' יוסי בן קסמא מן השמים ירחמו
פירוש אני עושה כן בכונ' גמור' כדי שמן השמי' ירחמו ור' יוסי לא הבין דבריו
ולכן השיב לו אני אומר לך דברים של טעם וכו' אז א"ל ר' חנינ' כבר גמרתי
בדעתי ליהרג אבל חושש אני שאקרא מאבל עצמי לדעת לפי שאין בי זכו' לעשות
החק ן הגדול להקון כל ישראל ואז חי' אקלקל ולא אחקן ולכן אמר ר' מה אני
לעה"ב אמר לו שמא מעשה בא ליד שאוכל להבין ממנו שהקב"ה חפץ במעשה זה
א"ל הימן גדול יש לי והוא כי מעות פורים נחלפו לי במעות לקה וחלקהים
לעניים ומעתה כשם שמעות פורים הם על החקון גדול שעשה מרדכי והכניע
לגמרי כח הטומא' על שרבים מעמי הארץ מתיהדים כך אני אכניע כח הטומא'
במותי על קדוש השם אז אמר לון ר' יוסי עשה והלנה מחלקך יהא חלקי ומגורלך

יהא

והא גרלי ועל כסוק ורבים מעמי הארץ מחיהלים הי' מפרש מ"ר אבא מארי
ז"ל שמחיהלים הוא מבנין החפעל שר"ל מחיהלי' מעצמ' אבל ישראל לא קבלו
כשם שלא קבלו גרים בימי שלמה ואין מקבלים גרים לימות המשיח והטע' הוא
כי לא באו בנפש חפצה אלא כי נפל פחד היהודי' עליהם וכמו כן כמה מאמרי
נמצאו בר"ל שהם זרי' מאל ובהקדמות רזי החור' יראה האדם כמה גדולה
חכמ' רז"ל ואכתוב כאן מאמר א' קשה ההבנה בסנהדרין פ' חלק אחז העמיד
בעליה שני' ואת המזבחות אשר על הגג עליית אחז אשר עשו מלכי יהודה מנשה
העמידו בהיכל אמון הכניסו לבית קדש הקדשים אמון חתם את החור' מנשה
קדר את האזכרות אמון שרף את החור' אחז בכל העבודו' מנשה הרס המזבח
אמון העלה שמיה על גבי המזבח אחז הסיר הערוב מנשה בא על אחותו אמון
בא על אמו אמרה לו אמו כלום יש לך הנאה ממקום שיצאת ממנו א"ל כלו' אם
עושה אנא להכעיס את בוראי כי אחא יהויקים אמר קמאי לא ידעי לארגוו
בלום אנו לריכים אנא לאורו יש לנו זהב פרוים שאנו משתמשים בויטול אור
א"ל הנא כסף וזהב שלו הוא שנאמר לי הכסף ולי הזהב אמר ה' לבאות א"ל כבר
נתנו לנו שנאמר השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם ומפני מה לא אמנו את
יהויקים משום דרבי חייא בר אבוה דא"ר חייא בר אבוה כתוב על גלגלתו של
יהויקים אחז ועוד אחרת זקנו לר' פרידא אשכח ההוא גלגולתא דהוה שדי ליה בשעת
ירושלים קברה והדר נבוג קברה והדר נבוג אמר דיומא האי גלגלתא דיהויקים
לכתיב בה קינורת תמור יקבר כחוב והשלך מהלאה לשערי ירושלים אמר מלכו
הוא ולאו לורח ארעא לבזוייה שקנה כרכא בשירלא ואוחבי בהירטא אחיא דביתה
חזיתה נפקא אמרה להו לשיבבה אמרי להאי דאיתיה קמייתא לא קא מנסה
לה בגרתא לתורא וקלחה כי אתא אמר הייכו לכתיב עילוה זאת ועוד אחרת
ע"כ בגמרא ולפירושו הקדמתי שלה"ר דע"ז הי' מפתה את ישראל להשתחו
בעומתיהם להמשיך השפע אל לד החילוים וכפי גודל כגמם במלות העליונות
כך היתה פעולתם ועונם בארץ כי בין במלות בין בעבירות בארערותא להתק
אחעביד אתערותא לעילא והראשונים פירשו באותו מאמר לא זז מתבנה ע
שקראה אמי שכן שלם עליות שיש לטלוות שמים כשהיא ממולאת בשפע במקומה
נקראה בתי וכשעולה על התפארת נקראת אחותי וכשעולה על בינה נקראת
אמי כי כן ח"ת נקרא את כתיב למטן אחי ורעי ובינה נקרא אם כלכתיב כי
אם לבינה הקרא ולכן אמר הכתוב מ"י זאת הנשקפה כמו שחר דהיא רביעאה לכל
חלק יבה כלבנה נה"י מלכות ברה נחמה גב"ח מלכות אימה כגלגלתא כח"ב
מלכות ע"כ מהראשונים ומטתה אחז כגם במלכות ולכן בא על הערוה דע
והמנשה בדפתרה ולכן בא על אחותו אמון בבתה ולכן בא על אמו וכשם שבלעם
הי' בא על אחותו להשרות עליו רוח הטומאה כך אמון בא על אמו כדי להשפיע
בחלונים וזהו כלום אני עושה אנא להכעיס את בוראי ולעומת זה אחז העמידו
בעליה מנשה בהיכל אמון בבית קדש הקדשים וכמו כן אחז אחי כנסיות
ובתי מדרשות כדי שלא ילמדו תורה שבע"פ היא מלכות דמים כידוע מנשה
קדר את האזכרות שידוע שבהם הוי' הוא בה"ת אמון שרף את החור' לבנים
בנינה אם הבנים שמנה יולאי' שם קלות אחז בעל העבודה שהי' נתקנו
מלכות

מלכות שמים ככתוב אש"ה ריח ניחוח לה' מנשה הרס את המזבח שפגם בחחז
העליון הוא ח"ת על שהמזבח העליון היא רעיתו נהרס ואמון העלה שממית
היא מיונה על גבי המזבח כי אתא יהויקים וכו' הפירוש שאכתוב מכאן ואילך
למאחי קלאו מדברי הר"ר יואל שפי' ב' עשרה מאמרות להרמ"ע והשאר ממה
בתנני ב' ולריך להקדים כי כל מה שיש במליאות אין לו העמדה כי אם בשפע
אורו יתי' ומי שאינו אומר כן הוא מין גמור ורשע יותר מעע"ז והשטנים היותר
שפלים שבעמקי שאול הם נזונים מאורו יתי' המתפשט שם ואם לא כן ח"ו היו
שתי רשויות וכשם שכל האידרים שבאלם אפי' המזוהמים שבכולם כגון פי
הטבעת אין להם שום חיות כי אם מן הכח הבא מן המוח המשפיע בהם באמצעות
הגילים כך הוא בעולם העליון ואעפ"י שהחלונים המזוהמים הם נזונים מן שפע
המזוהם עם כל זה שרשו בא ממלא לימו של הקב"ה הקדוש והכל ממנו יתי'
אלא כל העלות וכבה כל הכבוד הוא ראש כל העולמות והנה יהויקים כחש זה
והרס ע יותר מכלם והי' אומר שהחלונים אינם לריכים כלל לאור א"ס ב"ה
אנא שהם נזונים ממלה"ל הנק' זהב פרוים הלומ' לשם פרים בלתי יצטרכו
כלל לל הראש של כל הראשים עלת כל העלות יתי' ולפי שאמרו לו שבין מלת
החסד בין מלת הדין היא ממנו יתי' שנ' לי הכסף ולי הזהב השיב הקב"ה שלא
השגחתו מהם ונינם עול לריכים לו כלל וזהו כבר נתנה לנו הנך רוא' שיהויקי
הי' כופר גמור ולעומת זה מלה כנגד מלה כשם שחרף ונגף בראש העליון
נחתכ' ראשו שכתוב והשלך מהלאה לשערי ירושלי' אמנם בשביל מיזה זכות שלא
מולע לנו הי' לו חלק לעה"ב כי כימן יפה למתי שלא נקבר ואיה גיריהו שבז'
מחכפרים עומותיו ואחרי כמה וכמה מאות שנה שהי' בגיהנם הי' לו רקנה
בא מלעיה רבה בר אבוה מלל שהי' זקנו של פרידא המזכה את הרבים ששנה
ארבע מאות פעמים ההלכה לאוהו הלמיד ולכן בהחילה אמר רבה בר אבוה
ולבסוף זקנו של ר' פרידא אע"פי שזה וזה מים אחד הוא כמו שפירש"י ונשרפ'
גלגלתו ע"י אשתו המכוונת למלה"ל כי רבה בר אבוה שכרך אותו בשירלא הי'
מכוון בתפלתו להלבים נפש יהויק' בבגלי אור' ככתוב רלה העברתי מעליך עונך
והלבשם אותך מחלצות ואשר נשרפה אמר היינו לכתיב עלה זאת ועוד אחרת
ולא יותר ומכאן והלא' תנוח נשמתו על כן לא מצאתו בין אותם שאין להם חלק
לעה"ב ואמנם עניין ע"ז שבל רוח הרלשוני' האיל ונא לילינו אכתוב מה שפי'
בעניין פסל מיכה והקל אחי כי בעולמות הטומאה הגלולות הן יש"ת ולכן יר עוה
עזים היו בשתי עשר וכן אמרו בזוהר פ' תרומה לכטרא אחרא יהבי חוסנא
יתיר ואיה במינא בגריעא כגון עשתי והא אוקמה ולכן הי' אומר הרמ"ז כי יוד
אלף בגימ' המאל עוד יהוא כי פסל הוא נגד זכר הקליפ' ומסכה כנגד נקבת
הקליפ' ולפי שהנקבה טומאת' גדול' מאל לכן היו מזמינים כסף לעשות הע"ז על
ידי אשה והיא העקרים ועל ידי איש ג"כ לנגד פסל ומסכה ו' זוהר פ' כי חשא
אמרו כיון דמטא שבע שעתין דיומא יהבו לי' לאהרן מיד אי איהו הוה אמר לון
שוו לי בארעא בקדמיתא ואנא אטיל לא הוי יכלין בחרשיהי כלום אנא מילם בטל
וקרא מתרע' ואמר ויקח מילם תמו מה דעבד אהרן גבר נביא חכיב לא
ידע לאתמרא דאלו נטיל מארעא כל חרשין דעלמא לא הוו יכלין לאנגהא עוד
אמרו שם הנינן מאה ועשרים קנטרין הוו בי' הך כתיב ויקח מילם וכי בידיה הוו
כל

כל אילין קנטרין אלא מכללא דאיגון קנטרין נטלו מלי ידיהו והוה זעיר מסחלא
על כלא כאלו הוה כלא בידיהו וכזה נכון מ"ש הכתוב בענין פסל מיכה וישב אלף
אלף ומאה הכסף לאמו אלף ומאה הם כנגד עשתי עשר מזות הטומאה כל א' כלול
מעשר ועשר מעשר כמו שבענין הקדוש אמרו בזוהר פ' נשא ע"פ ארבע מאות
שקל כסף והאמר אמו הקדש הקדשתי את הכסף לה' מידי לבני לעשות פסל
ומסכה ועתה אשיבנו לך והוא ממש מה שכתבתי למעלה כי פסל כנגד הזכר ש
הטומאה ומסכה כנגד הנקבה ולכן הי' לריך אים ואשה וזהו שאמר מידי לבני
לעשות פסל ומסכה ובהה אשיבנו לך וכדי שהטומאה תלויה יותר מ כ' הטיב הכסף
לאמו והיא לקחה מאתים כסף כמו שכתבתי למעלה ההוא זעיר כליה כלא ואמ
נתנה אותו לצורף כמו שאמרו על פסוק ויקח מידם שהבאתי למעלה :

ועם זה גיל נכון איך עלה בדיל ירבעם להטות כל ישראל לעבוד העגלי
ולכור מאחרי ה' שנר' דבר בלתי אפשר על שהר"י אברבנאל כתב מ"
בפירושו והקדמתי שכשם שמשהים הדברים למעל' כך משמים הדברים כמ
בעה"ז חדע שהמשכן נעשה באותן המדות ובאותו האופן הכתוב בתור' וכתי
והקמות את המשכן כמשפטו אשר הראית בהר ובה"מ ראשון נעשה באופן אחר
משונה לגמרי מן המשכן והיו בו עבודה כרובים והים על שנים עשר בקר ושל
העמודים יכין ובועז וכתיב הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל וביה השלישי הכתוב
ביהזקאל הוא באופן אחר לגמרי וביה שני הי' קלתו כביה השלישי סוף דבר כפ
מלבי המדות העליונות למעל' כך נור' בביה למטה ולא עוד אלא שבאשר השכיל
תורה בתוקף תורה במקום אחד ואינה מתפשטת בעולם גדולתה בשאר מקומות
המקריב חוץ מאורו מקום חייב כרת כמו שהי' במשכן שיל' ובביה עולמי' שמעולם
לא זזה שכיל' מכוחל מערבי וכתיב זאת מנוחתי עדי עד פה אשב כי אויתיה
ובשאר הזמנים מלו' גדולי להקריב בבמ' והנה ידוע כי שבט יהול' וזרע דוד
בפרט הוא מוסרם במלכות שמים היא ירושלם של מעל' שכנגדה מכוונת ירושלם
של מטה ומעתה תראה כי כל מלות ה' הם מכוונים לדבר אחד שהרי הכל הוא
לתקון מדת מלכות שמים הקדוש' ולכן דוד הוא המולך בירושלים ושם נבנה בה"מ
ונאסרו הבמות ונלטוו כל אותן המלות שבתור' ובפרט שהכהן דוקא יעבוד כי
הוא שוסבינא דמטרוניתא אמנם הי' אומר ירבעם עכשיו נשתנו הדברים כי אין
רצונו של הקב"ה להשפיע אלא במדת דינו הקשה ולכן הסיר זרע דוד מלמלוך
והמליך שבט יוסף וכתיב בבור שורו הדר לו הוא פני שור מהשמאל לארבעתם
מ"כ אין דוד ללכת לירושלם ואין לריך לכהן שאין עתה כוונתו להשפיע בירושלם
של מעלה ואין דוד בה"מ וכשם שבבה"מ נעשים הכרובים כך לריך להשפיע
באות' המדה הרמוזה בעגל ושור כמו שאמרנו שאם לא כן להמליך שבט יוסף
ונלכת לירושלם הם שני הפכים בנושא אחד אבל אחיה השילוני התנבא בשם ה'
ירבעם ימלוך וא"כ ממיל' משמע בהכרח שאין ללכת לירושלם עוד שהרי כאן
חזקתו של אחיה השילוני שאומר אפי' לעבוד ע"ז כמ"ש רז"ל וא"כ ההולך
לירושלם הוא מורד בה' ועובר על דברי הנביא ומורד במלכות וחייב מיתה אמת
הוא שירבעם והיושבים אחת ממלכתו חייבים ללכת לבה"מ אבל שאר השבטים
הוא מסיר וכזה הטעה כל ישראל והלא אם מלחי הי מלבד חוקף לה"ל דע"
שבאותו הזמן ומלבד שכל ישראל היו יודעים שחורתו של ירבעם לא הי' בה ס

לופי והי' מחלק לבדים בטעם' מרכב' בלא שמעתן אוזן מעולם והי' ירא שני'
מאל על שהוכיח שלמה ברבים על שסתם שערי ירושלם וא"ת איך הניח הקב"ה
שיליח כל כך מעשי שנן ושהמלך שהמליך הוא בעצמו כדי להעניש שלמה יחטיא
כל ישראל בדבר זה על כי הרפוא' פי' עונש שלמה היתה רעה יותר אלף אלפי
פעמים ממכת חטאות שלמה ולמה יסיר הקב"ה הסגתתו מישראל בדבר זה כיון
שסבה שהיא מכות ירבעם נהיתה מאתו תשובתך חטאות ישראל העלומים
הם גרמו דבר זה אשר אמרו נאל סיר ממנו ועתה לרכך נא חפצנו וסרו מאחרי
ה' ואעיפ שיודעים היו כי ה' ית' המליך את זרע דוד לעולמי עד אמרו בפי' אין
נמו חלק בדוד של מעל' הי' שכינתו של הקב"ה ונא נחלה בבן ישי של מטה אים
לאלהיו ישראל אים לאלהיו ישראל וכן אמרו רז"ל כל המורד במלכות בית דוד
כאלו מורד במלכות שמים והרי הם יודעים נבואות יעקב אבינו לא יסור שבט
מיהוד' ונבואת נתן ועכ"ז בעולם חפלם על ירבעם סרו מאחרי ה' ועל כן הניחם
הקב"ה למקרה והנה לורשי רשומות אמרו במסכת סנהדרין כלם בחיים לחיי
העה"ב ואינ' חולקי' על מנשי כנסת הגדול' שאמרו שאין להם חלק לעה"ב שאין
הפק שלא יהיו בתחיית המתים ולא יהי' להם חלק לעה"ב חוץ ממנשה שעשה תשוב'
אבל נשמת' לו איזה נלון ממני' יהי' להם חלק לעה"ב בגוף אח' אחרי אשר יתוקן
ונלו בתנו לשקול הדע' הייתי אומ' שאעפ"י שירבע' הי' חטא לקלקל' וחט' הרבי'
תלוי בו והוא הי' סבה לחרבן בה"מ ולגלות כל ישראל ולהריגת כמה רבותות עכ"ז
כיון שנפסוק המזכר נאמר ואפרים מעוז ראשי הרבה גלות נשמתו יתוקנו ואולי
כלם והטעם הוא כי ירבעם לא הי' חוטה על הראשונו' ועבר' אינה מכבה תורה
ולא עבד ע"ז אלא בגבול שהי' ירא שמא חשוב הממלכה לבית דוד ובפרט שאמר
לו אח ה ואענה את זרע דוד למען זאת אך לא כל הימים ונסיון גדול הי' זה ולבו
הי' לשמים תדע שהרי שלח אשתו אל אחיה כשבנו חלה וכמו כן אחאב אעפ"י שהי'
עע"ז בכל לבו עכ"ז כפרו לו מחלה כמ"ש בסנהדרין בגבול שהי' מכבד את ההור'
ומטיל מל"ז לחוך כיסן של ת"ח ותחרן בממונו ומת במלחמה כדי שלא להבעית את
ישראל כמי שכתוב והמלך הי' מגמל במרכב' מכת ארם וזכות גדול הוא זה ובדבר
נבות הכתוב מעיד שאף עפ"י שהי' יכול ליטול כרם נבות בזרוע שכל מה שכתוב
בפרשת מיך מלך מותר בו עכ"ז לא עלה על לבו להזיק לנבות אלא וישכב על מטתו
ויסב את פניו ולא נמנה עם מנשה שעשה תשובה שנא' לי גלעד ולי מנשה אבל
דואג א"א לנמל עליו זכו' כלל כי החיר אשת דוד ניכשל כמ"ש במדרש רבה
והרג שמנה וחמשה כהנים ולכן לא יחוקן אלא איזו בחינה גרועה שנקראת אפר
שפזרוה בבחי כנס וא ובחי מדרשות ואין לומר עליו כי אין עביר' מכבה תורה
שהרי תורתו לא היתה אלא מן הספה ולחוץ ועוד כתיב ולרשע אמר אלהים
מה לך לספר חקי אבל תורת ירבעם ומעשיו הטובים היו קודם שחטא והואיל
ולא דבר זה לידינו אכתוב כאן מה שפירשתי בפסוק כזה וכזה תדבר
אליה ואמרתי שכזו היא מדה"ל על ירבעם וכזה היא מדת רחמים על
ישראל והטעם שירבעם הי' משחלל שישראל יעזבו את ב' כלי שה'
יעזבם והנה הנ"ה אמר לאחיה שיאמר לירבע' שלא יעזבם ולא יטשם
ולכן יכריח כל המחטיאים וכדי להכביד עונשו לא יעניבהו בעכ"ז וזהו שאמר
הכתוב

הכתוב לכי אמרי לירבעם כה אמר ה' אלהי ישראל פי' אעפ"י שחטאו אלהים
אני ועיל אמר הנני מביא רעה לבית ירבעם ולא לירבעם כל זה הוא כדי לו
לישראל כדי במלת רחמים כי אין לבור נכרת כאשר יגור הקנה במים שטוף
הקלל' שקללם אחיה את ישראל מברכי' שברכם בלעם כמ"ש בגמרא ולא יכריח
ח"ו אלא יגלם ונתן את ישראל מעל האדמה' הטוב' הזאת עיל אמר ויו
את ישראל ולא אע' מה יתן ואע"פ שאין הכרעתי מכרע' כבר כתבו
בהקדמ' שבימי חרפי העמקתי בחכמת הפילוסופיה ובאר החכמות ואחר
למדתי כפי קולר שכלי בחכמת נסתרי התור' כפי מה שהורוני רבותי בדבר
הר"ם קורדובירו ולא מלאתי שום דבר שלא יהי' מסכים מאל אל התקיים
השכלית והראיתי הדבר הזה אל רבים מפילוסופי עמנו ירא שמים אש
בקשו ממני הרב' דבריים שהי' קשה להם בחכמת סתרי התור' וגם אחר
שהייתי בן ארבעים וארבע שנים זכיתי ללמוד סתרי התור' כפי מה שהור
האר"י זלה"ה בחבר' קסיל גדול הוא המזכיל ונכון כמהר"ר שמואל בכמהר"
יהושע מורלי זלה"ה ולא מלאתי אפי' בעמקי החכמ' שום דבר שיגד לשם
ובפרט סוד המלוס והוא גדול מאד מי יכילנו וספר לי מהרמ"ז זלוק
שפיל סוף אחד מעמנו ביקש ממנו שיבארהו לו וכאשר החחיל לבארו לו
יכל הפילוסוף לשמוע והכך לו ואני הלעיר הכרחתיו בראיות גמורו
לקוחות מן הפילוסופיה אל חכמי עמנו הבקיאים בחכמ' ההי
והולו לגזרי לדברי והי' זה בעיר הזאת בפני הרב' מחכמי ישראל הבקיאי
בסתרי התור' וכמו כן כשהלכתי לבאר ברוב עם בדרת מלך ממ"ה מסתר
התור' אשר הורנו האר"י זצ"ל המתקתי והכרחתי הדבר בראיו
ובמשלים הטבעים על שנתברר הדברים ונתחוורו כשמלה לכבודו יי
ל"מ הייתי לריך לבאר מ"ש האר"י זלה"ה בענין עליית העולמות במועדים ו
מה שנאמר בענין זה הקדמתי שבטבעי הדברים הורה לנו הנסיון שכאשר מיר
מקרה פרטי ביום פלוני כשיבא אותו היום בשנה האחרת תיר ומתעור
אותו המקרה והיולי ונסיון הי"ת ברור (אע"פ שבנכפים ושאר חניי הרא
נמצאו ג"כ נסיונות אחרים) הוא מי שנשכו אותו הארן אשר אינו נמצא כי אם
באותה המדינה בא טליא של יון הנקראת טאטנט"ו ולכן נקרא טראנטי"ולה וי
לו אדם חזק מאד עד שהאדם הנשוך מופל כאחת לגמרי ואלו לא יעשו לו הרפואה
אשר נזכיר לפנינו ימות בימים מועטים ורפואתו הוא לנגן לפניו בנגונים ידועים
ואז יקום מחליו וילגג כאיל ויתקל בכח גדול חמשה או ששה ימים אחרים ע
שיכלה האדם ויסוב לקו בריאותו ובכל אותם הימים לריך לעולם לנגן לפניו ואם
לא יעשו כן יפול וימות ואמנם בכל שנה ושנה כשבא אותו היום מתעורר אי
האדם ממש ביום הראשון ולריך לנגן לפניו ושילגג ויקפץ על שיכיה האדם הו
דבר ידוע לכל להיות כי העלינה הזאת היא קרוב למקומנו זה וכשם כלך נהיי
בחילי הזה בחולאים אחרים כך הוקבע חק וזמן בשנים הידועים שכאשר
נתעורר איזו האדם מלאעל לחולאה ולגאילת ישראל וכיולא כמו שהי' בזמן
ילאת מלרים ומתן תורה בכל שנה ושנה כשבא העת ההיא תחזרת ומתעו ירא
אותה הקלוס' ואותו האור הגלין כאילו לו יהיים הנה הוא קלוס לאלהינו והוא
י"ט וזהו הטעם אתם אפילו שוגגים אתם אפילו מזידים אתם אפילו מיטעים

שהרי כל קדושת אותו היום אינו אלא מכח אותו האור שנתעורר בעולמות
העליונים ולכן אין הקב"ה מעוררו אלא בזמן שקדשו ב"ד את החודש והוא
הטעם למאי דאמרינן בר ישראל דאית לי' דינא בהדי גוי בתר ליסתמיט מיני'
לייט מזלי' וכסדר עולם אמרו מגלגלים זכות ליום זכאי וחובה ליום חייב ועל זה
הי' מבאר הרמ"ז ברכת שעשה ניסים לאבותינו בימים ההם ובזמן הזה ולא אע'
בזמן הזה לפי שבזמן הזה גם כן מתעורר אותו האור העליון שבעבור נעש' הנס
ההוא ורמיתי להזכיר כאן שבפי' אמרו בסדר עולם שיום שילאו ישראל ממלרים
הי' יום ו' וקרבן פסח נעשה ביום חמישי ז"ל בי"ל יום בו שחטו ישראל את
פסחיהם במלרים ויום חמישי הי' ובו ביום לקו הבכורות ממחרת הפסח ערב
שבת הי' ע"כ וכפי הסברת הזאת בא על נכון מ"ש בגמ' בכמה מקומות שבלרת
הוא יום שבתנה תורה לישראל והוא יום חמישי' לעומר דאנו למה שאמרו במס'
שבת שפסח בשנה ההוא הי' ביום חמישי ולכ"ע בשבת נתנה התור' לא נתנה
תורה על יום חמישים ולא' בעומר א"כ לא ידענו למה נעשה יום טוב ביום
חמישים לעומר הן אמת שלא אמרה התורה בשום מקום שבעלרת נתנ' תור'
אלא אמר וביום הביכורים בהקריבכם מנחה חדשה לל' בשבועותיכם ופי' בו
הרמ"ז שאז נכנסים ישראל בבינה העליונ' כמו שפירשו בזהר וכ"כ נחעלו שם
שהאחר להם חמן במקדש והרי כאן שלשה זמנים בפסח שלריך להזהר עליה מן
ילה"ר ומן הטומאה חמן אסור בכרת בשאר ימות השנה החמן מותר בב זמנו
ואסור במקדש ועוכשו הוא מלקות ובעלית הקלוס' גברה כ"כ שבמקדש מיחר
החמן וכשבאתי לבאר יחודי הסובבים הנעשים בק"ש על המטה וכמודע בכתבי
האר"י זלה"ה אמרתי שמי שחלה בראשו והי' לריך להעלות תוך הראש שמים
המחזיקים אותו אבל אי אפשר כי הם יורדים לאסטומכא לו הרופאים שאחרי
שעולת הערב קולם שיך ליסן יקח מרקחת עשוי מעשבים ידועים המחזיקים את
הראש ונתנו הטעם לפי שבליל האילים עולים מן האסטומכא אל הראש ועם
אותם האילים יעלה כח המרקחת המרפאת כך כשלריכים אנו להעלות נילוי
הקלוס' המחיי' מקטרגנו בשבת עון שו"ל לריכים אנו להחזיק כשמתנו בעת
שעול' למעלה כלי שחוכל להרוג המזיקים וכמ"ש הכתוב רוממות אל בגרונם
וחרב פיפיות בידם ובפרט אחרי שזכיתי לכתבי מהרמ"ז ברוך שחלק מחכמתו
ליראיו והנה כשבא הרב הנזכר לבאר סוד הטורמיעת הקולמת לתקון המחיקו
לנו כמ"ש חכמי הטבע שקולם שיתהוה מיזה דבר קולם לו ההעלר וההפסד כגון
כאשר נזרע הזרע בארץ קולם שיתהוה הלמח או האילן החדש מחפסד הזרע
ההוא או הגרעין ההוא וכן הוא בהולדות הטופות מן הבלים וכמ"ש בגמרא לכי
גביל מהרם ואמנם בפעם הדברים בביאור פסוק עורה למה תישן ד' וכיולא בו
ביארתי בו דבר נאות לשכל והוא שאמרו הרופאים שמן המות יולאים כמה
שבילים אל איברי האדם המרגישי' ומתנו בא להם הכח וההרגש ואלו שבל לא'
נסתם האבר היונק ממנו מת וכמו שעושים הטבחים שכשרולים להרוג הבהמ'
חותכים חוט השדר' ומיד אין לה כח לעמוד על רגליה ומפלת לארץ והשינה
נעשית לפי שהאילי' העולי' סותמים כל השבילים ההם והאדם הרי הוא כמת
לגזרי אמנם כבר כתב הרמ"ק בספר הפרדס בשער הנמורות שברת הקב"ה
נמורות בעולם העליון שמהם בא השפע אל עולמות התחתונים ואמנם כשישראל

חוטאים מסתתמים אותם הגזרות ולכן גרוס רבות מתרגשות בעולם והוא כמ
השינה בלדם ולכן בקש מלת הקב"ה שיכיר המקטרגים הסותמים לגזרות השפ
וזהו עורה למה תישן ד' ואמנם בענין השינה שבשמת הלדם עולה למעלה ומקבל
שפע והאר' גדול' ואם זכה בא לחייעו נשמת איזה לדיק באר הרמ"ז לא איבר
גיליא אלא לשינתא ומע לא דבר אתה למד שהלדיק העושה מעשים טובים כ
יום באה לו האר' חדשה בכל יום ובזה ביארתי מ"ש במדרש על הלל שהי' אומ
שהי' הולך לגמול חסד עם הדין אכסניא ולאיש לי בגו ביתי ופירשתי שהאכסני
היא נשמתו ובכל יום הי' לו אכסניא היא האר' חדשה בנשמתו והוא פשיט וז
הטעם שהלדיקים מבקשים לחיות בעה"ז כדי לקבל חמיד האר' חדשה וב
כמהור"ר מנשה פלאדובה זל"ל פי' פסוק אבא בגבורות ד' אלהים אזכיר לדקת
לבדך וידוע שבעים שנה שחי' דוד נתנו לו בתחל' מאדה"ר ואח"כ כשבק
אדה"ר נתקיימו לו מאברהם יעקב ויוסף כמ"ש בזוהר שלכן פי' הר"ש אלש
פסוק אמרת לד' אדני אתה טובתי בל עליך לקדושים אשר בארץ המה ע"
ועתה אמר דוד כי אם הי' חי שמונים שנה שבן שמונים שנה לגבורו' הי' מחזי
טובה להקב"ה לבדו וזהו אבא בגבורות ד' אלהים אזכיר לדקתך לבדך ועל האר
זו פירשתי מ"ש הכתוב יאר ד' פניו אליך ויחנך ישא ד' פניו אליך ופירשו רז
שהקב"ה נושא פניה לישראל וכעלי הפשט הקשו שלא אמר הכתוב ישא ד' פני
ופירשתי שאלו פניו הנאמרים בפי' זה אינם פניו של הקב"ה שא"כ מה בין יאר ל
פניו אל ישא ד' פניו ולא עוד אלא שיאר היא ברכה יותר גדולה מישא אל
אמרתי שפניו האמורים כאן רומו לנשמתו של אדם ונקר' פניו לפי שבלעם אלהי
נעשה ונשמתו הוא חלק אלוה ובאה מהשכינ' הנקרא פנים כמ"ש הרמב"ן ע
לא יהי' לך אלהים אחרים על פני וא"כ ישא ד' פניו אליך פירושו ישא פניך כי
שפנ"ך היינו נשמתך הי' פניו הנחונים אליך ומאירים אליך ובענין האדת פני
ביארתי ג"כ מזמור אלהים יחננו ואמרתי בקיצור שבזמן הגאולה מלא היינו ש
הקב"ה יתן לנו טובה במתנ' חנם ויוסיף לנו טובה כי אין ברכ' אלא תוספת טוב
ועוד יאר לנו פניו וא"ת אין זה ממלת הדין אלא מן החסד השובבך שהקב"
עושה כן כדי שיודעו דרכי הנגחתו בארץ וכלל הגוים ידעו תשוע' הסכ
לו יאמר יבינו שחשובתינו באה מן המקום ב"ה ולהיות שבאמצעות גאולתינ
העמי' יכירו גדולתו של הקב"ה כלם יודו להקב"ה על הטוב' שהשפיע לנו וש
של הקב"ה יתפשט בתחל' אל הקרובים וא"כ אל הרחוקי' ולזה אמר יודוך עמ
אלהים יודוך עמים כולם עו' אמר כי מלכי א"ה הנקראים לאמים כמ"ש אל
לאום אלא מלכות הם מלוים אל האומות אלא יזיקו ישראל אבל הם בעונותינ
שרבו מכים וחוטפי' אותנו ואת ממונינו וכמה פעמים לו מלכי א"ה על זה ול
הקב"ה יכיר הלאומים ויכתה אותם בעה"ז ויספוד ויענים את העמי' לו ביש
ואז ישמחו המלכים בתפלתם שאלו שמעו לקולם לא עלתה להם כך וזהו בכו
ישמחו וירננו וגו' ואע"פ כן כל העמים יהלו לד' שד"ן אמת דן אפי' הנעבדי
יולו זה לזה יודוך עמים אלה ' וגו' אמנם עד כאן דברנו בשהקב"ה אינו מיחד
שמו בפרטות עניינו ובענין המה"ז אבל בענין ארץ ישראל וארץ החיים של מעל
הברכ' הי' לוקח לנו ארץ נחנה יבולה וגו' א"כ הברכ' הי' לנו וכל העמים יעב
ד' מירא' לוקח ולא מאהב' וזה ויירא אותו לכל אפסי ארץ ונחזור לענינו ע
בשבח

בשבח הרב הנזכר לבאר מאמר הזוהר בתחל' בהר סיני על מ"ש הכתוב בענין
ענל עברי ובשביעית יצא לחפשי חנם ועוד כתיב ובשביעית תשמטנ' ונטשת'
ביארו על מ"ש חכמי הכוכבים שבזמן שהלבנ' היא ברבוע עם השמש פי' שהיא
רחוק' ממנו ג' מזלות נעשה התעוררות בעולם ועל מ"ש חכמי הרופאים
וחכמי האלטגיניים שבאשר עברו לחול' שבעה ימים מיום התחלת החול' נעש'
בו התעוררות גדול ונתנו הטעם לפי שהלבנ' הוא אז ברבוע' ורחוק' ג' מזלות
מן המקום שהיתה בזמן התחלת החולי הרי שים רבוע כללי לכל העול' והוא
כשהלבנ' גיא רחוק' ג' מזלות מן השמש ורבוע פרטי לחול' כאשר הזכרנו וכמו
כן בעולמות העליונים יש שביעית כללית לכל העמים והוא שנת השמיט' ושביעי'
פרטית לעבד מיום שנמכר ובשתיהן כל אחד לפי בחינת' מתפשטת ושולטת
השביעי העליון' סוף דבר כיון שהעולם התחתון הוא כל ולפוה לעליון אין דבר
נסתרים עמוקים שבחור' שלא מוכל לתרגם כפי טבע הדברי' רק את זאת
ראיתי להזכיר כדי להסיר מכשול מעיני הלומדים מפי ספרים ולא מפי סופרי'
שבדברי חכמי האמת והלק מלא מ"ש ב"ה אינ' מור' בכל מקום על הבורא ית'
אלא לפעמים אינו כן ועיין בזה הרמ"ע זל"ל בפלח הרמון ובירחים יותר
בהקדמת ספר יונת אלם ואני לא זכיתי לקבלו מפי מהרמ"ז אבל קבלתי הדברי'
בביר רמפ כמהור"ר בנימין הכהן שקבל מהרמ"ז שקבל מכמהר"ר בנימין
הלוי שקיבל מכמהר"ר חייא רופא שקיבל מפי כמהר"ר חיים וויטאל בעצמו עוד
יעשו כל חכמי הפשט שבדברי חכמי האמת האלהית אינו האל ית' אלא אלילות
אורו כמו שאור השמש אינו השמש ממש ולכן אל תחמ' אם חמלא בדברי
האחרוני' שהאלהות הוא עשר ספירות ומלינו הדבר הזה רמוז בגמר' בענין
השכיר' בכהדרין מ"ל קיסר לר"ג אמריהו כל בי עשרת שכינתא שריא כמה
שכינתיא איכא קיי' לשמעי' מחיי' בהרפתקי' מ"ל אמאי מחייתם לי' דעל
שמשא בביתא מ"ל קיסר שמשא אכולי עלמא ניחא מ"ל ומה שמשא דהוא חל
מן אלפא אלפים ריבוון דשמשי קמי דקב"ה ניחא אכולי עלמא שכינתא דקב"ה
ע"כ"ו והרי השמש הנכנס בבית אינו השמש בעצמו אלא אורו המתפשט בעולם
והוא כמו כן ממש שכינתא דקב"ה וכן מה שחרדה מצוייר בספרי הרמ"ק ז"ל
בדר' המדות הללו לימין והללו לשמאל הכל הוא על דרך הללו מימינים לזכות
והללו משמאילים לחוב' עוד אזהיר אל המחחילי' בחכמ' שלא לטות אוזן אל
דברי האומרים מה נלייר בדעתינו כדי להבין הספירות הללו וכבר פילוסוף
אחד מעמנו הקש' לי הדבר הזה והוכחתיו על פניו כי שאל' זו טפשות גמורה
אפי' אצל הפילוסופי' וכמו שהרא' במור' ח"א פ"ג בהפרש שיש בין הדמיון לשכל
ובכלל דבריו אמר ז"ל וכן החבאר במופת המנע מה שיחייבהו הדמיון והוא היות
השי"ת גשם או כח בגשם שאין נמצא אצל הדמיון אלא גשם או כח בגש' עכ"ל
והוא מ"ש בגמ' במגיל' ור' יהוד' החם בחוכנתא לליבא חליא מילתא •

פרק עשרים וארבעה

ומעתה אין צריך להשיב למ"ש הריב"ש בתשובותיו סי' קכ"ז על כוונת
ההפל' ז"ל מי מכניס אותנו בכל זה הלא טוב הי' להתפלל בחס
להשש

לאדם יח' בכוונ' והוא ידע בא"ז דרך ישלים המנוקש כמאמר הכתוב גול על ל
דרכך ובטח עליו והוא יעשה עכ"ל לפי שאם הי' מעמיק בחוכיות החכמ' הי
יודע מה מועיל כוונתיו לקבלת תפלותיו ולהפקה רצונו ולזה כתב הרשב"
בהשו' סי' הכ"ג באמת כי הכוונ' יסוד הכל אבל הכונות רבות ונחלקות למדרגו
רגות זו לפנים מזו כפי רבוי הידיעות וההשגות מן הקטן שבאישים ועד מרע"
ונפי השגת כל אחד ואחד ימצא מן וכו' ואין למנוע מהתפלל כל מי שאינו יודע
לכוין בכוונ' שמכוונת אליהם גדולי החכמים ולא לרפות ידיהם שאם אתה אומ
כך נמצאו הקטנים והנשים ועמי הארצות נמנעים מן התפל' ומן המצות ואת אמ
בלבד אלא כל המון ישראל זולתי אחד מו שנים בדור וכו' גם כי נתעוררת ע
מלת ברוך וכו' כל זה ענין טוב אלא עצמו אלא בדרוך אתה יש ענין פנימי יותר
ויותר מזה עכ"ל והמתחיל בתכמ' המאמין יתהכל כמ"ש הרמב"ם בהלכות בגגו
פי"א ז"ל טומאת מקדש וקדשיו שהי' לה ידיע' בתחל' ואת הי' לה ידיע' בכו
שעיר של יום הכפורים הנעשה בפנים ויום הכפורים חולין על שיודע לו ויבי
הרבן עולה ויורד ושאין בה ידיע' בתחל' אבל יש בה ידיע' בסוף שעיר הנעש
בחוץ ביה"כ ויה"כ מכפרין ועל שאין בה ידיע' לא בתחל' ולא בסוף שעיר
הרגנים ושעירי ר"ח מכפרין ועל זכון טומאת מקדש וקדשיו פר כהן גדול ש
יה"כ מכפר אם הי' המזיד מן הכהני' ואם הי' מישראל אם שעיר הנעש' בפני
ו ה"כ מכפר שנ' וכפר על הקודש מטומאות בני ישראל עכ"ל ומכאן ילמוד שמ
שאמרו שטעם הקרבן הוא כדי שיתבונן החוטא שראוי לשחטו ולשרפו אבל נ
הקרבן תתחיו אינו מכפיק לפי שאפי' על שאין ידיע' לא בתחל' ולא בסוף הוצרכ
שעירי הרגלים ושעירי ר"ח לכפר ומי שלא ידע שחטא לא יתבונן כלל לני שבנ
הוא שלא חטא עוד ישחטל שאם חטא אחד בטומאת מקדש וקדשיו במזיד לוח
החור' שיביאו מאם השעיר בפנים ויעשו שמוכ' הזאות בדיה קדש הקדשי
ובהיכל אחד למעל' ושבע למט' (שהרי השעיר עצמו הוא על אחר יש בה ידיע
בתחל' ולא בסוף) ובפי' אמר' החור' וכפר על הקדש מטומאות בני ישראל
ומפשעיהם לכל חטאתם וכן יעשה לאהל מועד השוכן אתם בתוך טומאותם הר
לך בדורות שלנקות הבה"מ מן הטומאות הללו או כלי לנקות החטא מעון ז
לריכים הזאות הללו באופן זה וחמיר' כ"כ העבוד' הזאת על שפורשים הכהנים
לף מבני האולם ומזבח אמנם אפילו המהעקש יודה שלא נלטוו בתנים כל אל
העבודות וכיון שהזאה הזאת עוש' לבד' היא המכפרת ולא השעיר וכמו שכתבנו מוכרח
אנו יאומר שהזאה הזאת עוש' אינ' מעש' או רושם או דבר אחר שלא יודע
לבעל הפשט אמנם כדברי הריב"ש מה לורך לזה יהפלל החוטא במזיד ו הכפ
לו ואם לריך איזה דבר מה לורך לעשות בהזאות הללו הלא טוב נמו להתפלל הב
והוא ידע באיז' דרך ישלים המנוקש האמת הוא שמעש' התחנונים וכונת
גרם שיגולו רחמיו על מדותיו ובזה נשיג מבוקשנו בנקל' ואמנם איך יפה כחן ש
התחנונים בזה הוא דבר עמוק מסור לבעלי החכמי' בארו הרמ"ה וכפר פרלש
רמונים בשער הנשמ' ואני אכתוב כאן ראשי פרקים למתחילים בחכמת בחר
החור' למען יראה קורא ספרי זה כמה גדול מעלת התפל' בכוונ' דע כי הבר
ח' ברא זה העולם ההתחון לל ודפוס לעולם העליון ואין לך דבר גשמי בע ל
בזה ההתחון שלא נברא כנגד דבר רוחני למעל' בעולם העליון הן בקדוש' ה

בט מא' וברא הקב"ה את האדם בצלם אלהים כמ"ש נעשה אדם בצלמנו
כדמותנו וכל אבדי האדם הם מכוונים למלוה על ונוח ורוחניות מאד והוא
הטעם למה שכתוב בתור' ימין ל' יד ל' עין ל' ל"מ ימין ל' מדבר הפסוק במלת
החסד שכנגד' נברא"ת היד ימנית באדם וכן יד ל' מדבר במלת הגבור' שכנגד
נברא"ת באדם יד שמאל וכן חקים לכל שאר כנוי הגיבריים ולכן כתב הרמ"ע
שמ"ש רז"ל דבר' חורה בלשון בני אדם בתמת דברו בני אדם בלשון חורה
לפי שאות' המלה ימין רגל יד עין וכ ולא הוסמ' בתחל' לרמוז אותן המלות
העליונות ואח"כ הוסמל' אותה המלה לאיברי האדם שנברא לעומתן ועל זה פי'
מהרמ"ז פסוק ימיך ל' נאדרי בכח כי ביד יש בה"ל פרקים ובשחי סילות נמצאו
כ"ח פרקים והם נגד כ"ח אותות עליונים שכנגדם נמצאו כ"ח אותיות במלוי
מנו ו של שם ההוי"ה ב"ה וה' אלבעות שביד ימין הם כנגד ה' חסדים וחמש
אלבעות של יד שמאל הם כנגד חמ"ש גבורות והם עשר' שמות הוי"ה וכאשר
ישראל עושים רצונו של מקום מהפכים מדה"ל למד"ר והכל נעש' ימין ולכן אמר
הכתוב ימיך ל' נאדרי בכ"ח פירוש בכ"ח פרקים של שחי הילות ששתיהן חזרו
להיות ימ ן ומזה תבין שלעולם ימין הוא נקבה כמ"ש הכתוב ימין ל' רוממ' וא"כ
הי' לו לומר ימיך ל' נאדרי כמו שבאותו הפ' עצמו אמר תרען אויב והוא לשון
נקבה כי לזכר יאמר ירען אלא הטעם שאמר כאן לשון זכר נאדרי הוא מפני
שהכל נעש' חסד גמור כי בבר ידעת כי הזכר רומז למלת החסד והנקבה למדה"ל
ואמנם מ"ש נאדרי בתוספת יו"ד והי' לו לומר נאדר בכח הטעם הוא לרמוז כי
כל העשר' הויות שמספרים ר"ש אינם עשר בחיות מחולקות זו מזו אלא חמש
בחיות לבד לפי שהבחיות של שמאל נהפכו לימין ולכן נאדרי בגימ' רס"ה על
כאן מהרמ"ז ומזה תדע כי הגדול הוא נמוכ כנגד מלת החסד ונלבע הוא כנגד
מלת הגבור' ולכן החטאה הבא' לפיים מדה"ל לריך להזות מדמה בנלבע וגדול
ימין הוא חסד שבחסד וגדול של יד שמאל הוא חסד שבגבור' ומעת' כשחרל'
לשתף מלת החסד במדה"ל למתק הדין כדי שלא ישלטו עליך החילונים לריך
שהעש' מעש' למטה לעורר המלות למעל' והקח גדול ימיך ביד שמאלך כדי
למתק מדה"ל שבשמאל בחסד שבחסד וחקח גדול שמאלך ביד ימיך כדי למתק
גבורה שבחסד במלת החסד והוא יד ימין והוא ממש מ"ש בפרק הרוצה האי מאן
דבעיה שבחסד במלת החסד והוא יד ימין והוא ממש מ"ש בפרק הרוצה האי מאן
דסליק למחא ודחיל מעינא בישא ליקוט זקפא דילא דימיני בילא דשמאלי
וזקפ' ביד' דשמאלי' בילא דימיני' עוד דע דבאדרא רבא ה"ג בחקוני אריך
מאלא בלגיעות' דספר' אשגחות' מעינ' מחא' כל אשגח נהירו עילא' בי' ועייל
ההוא נהירו דעילא' בתחא' דמני' נהיר כלא הה"ל אשר עין בעין נראא' אתה ל'
וכתיב הנה עין ל' אל ירא"ו וכו' ובחקוני' דזעיר גרסינן החס וכל זמנא דעינו י
לאו מחפקחן כל מאריהון דדינין כפיין להו לישראל שאר עמין שלטין עלייהו
ובזמנא דיפקח עינוי יהחתן בעינא טבא ורחמי על ישראל ואסתחר עינא ועביד
נוקמין בשאר עמין עכ"ל עוד גרסינן החסחוטמ' דזעיר אנפין בחוטמ' אתחמודע
פרלופא בהאי חוטמא אתפרס' מלה דכתיב עלה עשן באפו בהאי הנגא אתכלל
אשא ונחלי דנורא עיין שם באורך וכללות הענין כי אותה המדה שכנגדה נברא
החוטם באדם והוא מלכות דגלגלתא דזעיר הוא דין גמור על מדה ומדמה יולאים
כח ה שוטרי הדין לף קימה ומשחית עצר למדנו כי אותן שחי המדות שכנגדן

נברא

נברלו העינים בלבם כסיר מהם הכסות של מלת הדין המעכב
ההגנה (שכנגדו נברלו בלבם הגבינים) הם נפתחים ומסגיתים למטה ומתפשטים
הרחמים על ישראל כי הם מוספעים מן העין העליון הוא עינא דאריך והם
כאשר אנו מבקשי' למתק מאד מדה"ד לריכים אנו להשתדל שהעינים העליונים
יסגיתו ויכתכלו בחוט' העליון כדי למתקו ובפרט במדה המכוונת כנגד לל שמאל
(לא ח"ו שיש למעל' עינים וחוטם שהאומר כן עליו נאמר ארור האיש אשר יעשה
פסל ומסכה אלא מדברים אנו באופן המדות הנקראות כך) וכדי לעשות מעשה
זה למעל' לריך שתשני עיני הלבם ומטה יסתכלו בלא החוטם השמאל בפרק
שמשם יולא תוקף הדין הקשה ההכי גרסינן בחם תאנא בהדין מוקדין לחוטמא
בחד מוקבא נפיק תגא להיט ומשתקעא במוקבא דהתומא רבה ומחד מוקבא נפק
אשא דאוקיד בשלהובוי ומתלהטא בארבע אלף עולמין דבסטר שמאל' וגו' ובזה
נכין מעלמינו מ"ש שם בגמר' ואי לחיל מעינא ביטא לידי ליחזיי אט"פ' לנחיריי
דשמאל' ואע"פ שהדברים הללו הם מבתרי החכמ' ואין דרכי לדבר בהם בזה
הספר עכ"ז לפי שבעומוהינו מכיר אני כמה מפילוסופי עמנו שנהיותם רקים
מחכמת נסתרי התור' הם מלעגים מאד מאד על הדבר הזה ופערו פ הם לבלי
חק לא"פ שלא אמרו אחד מששים ממה שהם בעלמם מרמים שים בלבם ושקר
בשמים פיהם לומר שבדברי רבותינו יש פסולת הרבה וכמו שכתבתי בהקדמה
ביארתי מה שגרם לע"ד במאמר הזה למען תדע חבין והשכיל שעל הפילוסופיא
נאמר כל בתיה לא ישובון ולא ישיגו ארחות חיים אשר עלכן אחד מן הגדולים
בהורא' מן הדור הזה כשמעו דברי העוסקי' בפילוסופיא' המכתיבים דברי רז"ל
הי' אומר היתה לי למעתי לחם יומם ולילה באמור אלי כל היום איה אלהיך
ובעונותינו ההמתת בלבבם הללו מ"ש בגמר' פרק ארבע מיתות בזכור בניהם
מזבחות' וא"ר אלעזר כלבם שיש לו גטגוטי' על בנו מוד אמרו שם מוטב שתחזור
ההוא אבה לחלי' ולא תעבוד ע"ז בכך אתם בית ישראל אינכם כן הנלמדים לבעל
פעור כלמיד פחיל ואתם הדבקים בד' אלהיכם כשתי המרות הדבוקות זו בזו
שהרי הוא דבר ברור בין א"ה שספרי דברי הימים שלהם הם מלאים שקרים וכך
כתבו והוכיחו כמה מחכמים' ובפרט נמלא ספר אחד על זה מחכם גדול ביניהם
וקרא שמו פראפא"לוני פי' השקרים של הכופרים הקדמונים וילמוד בחוט מן
המפורש והם השקרים אשר כתבו קונני"לו טאליט"ו ויוסטיני"ו בספריה' והיא
בחלוף ממה שכיפר' לנו חורתינו הקדוש' בספר בראשית ובספר שמות ובפרט
מן הפרט בשנות העולב בלשונם קרונילוג"יא נמלאו בגבולי' וטעיות על אין מן
עד בחכם גדול ביניהם שמו גיסליי"ו כרב בהקדמתו לספר מהלך הכוכבים
שבכל יום נקרא בשנות אבימי"רידי בלריך להשתדל להניח הטעיות הגדולות
שבשנות הדורות והעולם וזה יעלה בידינו ממה שמלאו האילוגניני' שבדור הזה
על דבר הכוכבי' הזכדיים בלשון' קומי"טי והאנשים הללו כחשו מה שהעידו
רבותינו הקדושים אשר ראו בעיניהם ואפילו מה שהעידו רבותינו ולא דברו בו
מספרי א"ה היתה להם שחיקה א"ה יותר נאמנה מעדות רבותינו כוף דבר
האמינו בספרי א"ה יגד רבותינו ונגד קבלתינו יותר ממה שא"ה בעלמ מאמינים
בהם והוא יתמם כמ"ש בגמר' נחר לאביקו בי' מלוף לזה שהרא ות שהבילו
מספרי א"ה לכחש דברי רז"ל ודברי קבלתינו אותם מ"ל לא היו בלותם הזמנים

אשר

אשר נתהוו הספורי' ההם ולא ידעו מספר השנים ההם אלא מפי אחרים שלא
הזכירו מי הם לו בדו אותם מלב' בדרך אומנא ועכ"ז נאמנו בעיני האנשי'
ההם יותר מעדות רז"ל וקבלת אומתנו וכמו שתראה בס' האלוה אשר נזכיר
לפנינו ואנלי דבר זה הוא שמן ע"ז ומיומה גמור והולרכתי להחזיק עמהם על מה
שהעיד ר' פנחס בן ערובה בפ"ק הנזקין שראה בעיניו ממש והובא ג"כ במדרש
רבה ועל מה שהובא בסדר עול' ובפ' השותפין בעניקאורלוס ובמס' קידושין אמרינן
ההוא יומא איקרינן כמה כתובתא בנהרדעא וגלה כ"כ עזות פניהם על אחד
מהם והוא אלוה הלך אחר אנשי אלוה והחשיב' הרבה יותר מחכמי הגמ' בעני
רות הקודש וכל ראיותיו אין בהם ממש כי בקי אני בהם ובשמותיה' ולשונותם
בגוייהם וחפשתי ובדקתי ומלאתי בדרור שאין בהם שום ראי' מכרחת וכבר דבר
מלינו מרורות כמהור"ר יהודה ליוא ומלאנו בל אשא שמות' על שפתי כי חכמי
העיר אשר בזמן ההוא הרימון וקללו כל מי שיקיא בספר ההוא בלי רשות המורי'
כי כל דבריו נוטים למינות ז"ל תחמה מזה כי יותר על כן בקש האלוה הזה
להליחנו מעל ל' ונגרשנו מנחלת חורתו כי כבר ידעה כי מועדי ל' שבסה חוב
כרת בפסח ובזה"כ הם מיוסדים על חשבון המולדות ולכן הסנ' הזאת היא פשוט'
ומרחשון וכסלו חסרים נפי שהיא שנת חמשת אלפי' וארבע מאות וחמשי' ל ליר'
ולכן כשנחשוב מבהר"ל מולד חסרי הוא ליל ו' שעות כ"ל חקים ור"ה הי' יום
שנת משוש לחיים אל"ו ומולד שנה הבא' היא יום ג' י"ל שעות החק"ל חלקים
והאלו' הזה כחש כל זה וביקש לערבב לנו קבלתינו וכל רא"והיו מדברי רז"ל אין
בהם ממש וכמעט הם כמ"ש בגמ' ואחר הלוח והמזון' שמה זכרונן וכמו כן
רפשתי בדברי ספרי א"ה שהזכיר ואין בהם ממש אפי' לדברי א"ה כי הטפרים
הם לא היו בלות הזמנ' ובעונותינו שרבו כשם שבנזרלאן ה' מוכים אם ישראל
שנא שמרו אם החור' כמ"ש כי חטאתם ל' אלהיכ' ולא שמעתם' בקולו כך חכמי
א"ה לבשו קנאה על קטני אמנ' מעמנו המכחישי' ומגעגי' על דברי רבותינו
ובפרט מן הפרט חכם א' ביניה' שמו פייטרו גאלא"טן בספרו מלחמ' מ' פ"ז כתב
הדברי' הללו ממש הקדמוני' בעלי התלמוד למדו והורו בוחות כמעט בלי חכלית
במשלי' וחידות ולאות שאינ' מבינים אותם נראי' דברי שטות ודברי' בנתי ראוי
ולפי הלמת נמלאים לפוניים בהם כולות אין מספר וכו' ומזה הי' טעות
היהודי' אחרוני' (פי' שבזמן הזה) שלהיות שאינם יודעי' דרך הקדמוני' כאשר
מדברי' בעניני הטבע והאלהות הם מהפכי' הרב' בולות שבתלמוד לאחוק
ולגדופי' עכ"ל והאריך אח"כ המחבר להוכיח טעות חכמי א"ה המלעגים על
דברי רז"ל ועל הדבר הזה אומר אני שבדי לגלות מן בכנת המינות בוד שלא
ללמוד מלאכת הרפוא' והתשבורת והתשבונות אפי האלוק לעכו"ם לפי שהלמד
דבר א' מן המנות חייב מיתה ובזוהר פ' משפטים ר' חייא אמר ושם אלהים
אחרים לא תזכירו מלן ליתעסק בספרינן אחרנין דלא מבטרא לאורייתא לא
ישמע על פיך לאחור אפי' לאלכרא לון ולמיקף מנייהו טעמא כ"ש על אורייתא
עכ"ל אמת הוא שמן הגמ' נראי' שאין איסור זה אלא בדברי תורה וכמ"ש בפ'
אין דורשין אם הרב דומה למלאך ד' לבאות יבקשו תורה מפיהו ואם לאו אל
יבקשו תורה מפיהו וחלקו שם בין גדול לקטן ובעכו"ם אמרו בפרק הרוא' אין
הא גוהא עביד והאי דקאמר הכי כי היכי דלא ליטעו כ"ע בתרי' והתם דברי

תורה

חורה היו ותרא פירשם בזוהר פ׳ שמות ובמסכת ע״ז מהו לעשות ממנו בית הכסא לכ״ג ליה״כ ממקום הטנופת בא ולמקום הטומאה ילכו אבל בדברים אחרים ליכא למיחש כ״כ דנגרו בתרי׳ עכ״ו אפשר שלמוד אותם מן האלוה לעכו״ם אין רוח המקום מתה הימנו׳ והוי זומיא דהאי דאמרינן אפילו אומר לו על ימין שהוא שמאל והטעם הוא שמות לפני הקב״ה שיעבור אדם על דבר תורה ויסמע דברי ב״ד הגדול אפילו יטעו בהוראה ממה שהיחיד יחלוק עליה וכמו כן מות להקב״ה שלא יאמר מפי המנוח אפי׳ דברי אמת ממה שיחשוב אותו לחכם ויבא ללכת אחריו ובענין זה שמעתי מפרשים טעם מ״ש הרגו אים נהרגין שהוא מפני שקש׳ בעיני המקום שלעו הכל שהב״ד הרגי דם נקי ו ולא לעז עליהם שלא חקרו ובדקו הדבר כהוגן עוד אמרו שאותו הנהרג הי׳ חייב מיתה למקום ולכן אלא נחגל׳ הדבר אלא אחרי מיתתו שאל״כ לא היתה יוצאת הקלה מהתת א ב״ד ומה שברא׳ לי לומר בטעם זה הוא שכל העונשים שבתורה הם לתקן נפש החוטא ואם העונש ההוא אינו מתקנו אינו נענש ע״י ב״ד ועי״ז חייבי מיתות ב״ד שוגגים פטורי׳ מן התשלומים שב״כ גדול ענשו אפי׳ שוגג דקי׳ לי׳ בדרב׳ מיני׳ ורב הי׳ חורש ולקח בעליו ולא ישלם אפי׳ בא עדי׳ שהשבועה הית׳ לשקר כמ״ש בגמ׳ והטעם שכיון לכתיב לא ינקה קים לי בדרב׳ מיני׳ ועוד זה אני אומר שהנותן כל זרעו למולך אין לו כפרה בשקיל׳ ולכך פטור כמ״ש מזרעו ולא כל זרעו וכמו כן המשתמש מן הב״ד להרוג אים נקי אין לו כפרה במיתה ולכן הרגו אינו נהרגין ובמה שכתבתי למעלה בענין החוטא שרומז למדת הדין הקש׳ פירשתי מדרש רבה פרשת קרח מלה״ד לבן טובים שנמצא גוזל כלים מבית המרחץ ולא הי׳ רולה בעל הגניבה לפרסמו התחיל נותן בימוי א״כ מי גנב כלין א״ל אותו בן טובים בעל קומה ושיניו לאות ושערו שחור וחוטמו נאה משנתן סימניו ידעו מי הוא עכ״ל ופירשתי הדבר על מה שיקום שהלוים הם ממדת הדין הקש׳ ורל׳ הקב״ה למתק׳ ולרחון חוקף לינם בימינו החסד שג אהרן הכהן והוא משל לבית המרחץ וכמו שביארתי בפ׳ י״ל וקרח שלא רלה במחוק וכפר בחורת מרע״ה גרם שיגלות הקדוש׳ של הכלים הקדמוניים שנשברו ירד לקליפת וגנב אותם מעולמות הקדוש׳ ונשתמש קרח ממה שלוקח הקב״ה בבית המרחץ נגנב כלים הללו שכך אמרו במדרש וכה תעשה להם לטהרם והעבירו תער על כל בשרם מיד עשה כן לקרח התחיל לחזר על כל ישראל ולא היו מכירים אותו אמרו לו מי עשה לך כך אמר להם משה עשה בי ולא עוד אלא נטלני בידי ורגלי והיו מניפין אותי ואמר לי הרי אתה טהור והביא את אהרן אחיו וקשטו ככלה והושיבו באהל מועד וזהו ממש משל לאחד שהיה גונב כלים מבית המרחץ ואמנם בבר יהוא מדברי חכמי האמת והלבב כי שעם שחור רומז למדה״ד הקש׳ כמ״ש קוולותיו חלחלים שחורות כעורב ואפשר שבשביל זה כהן מגולל פרע עבודתו פסול׳ וחייב מיתה והשייים הטוחני׳ המאכלים ומבדרים אותו הוא כמוי לכחות הדין הבל ו,ים ולכן אנשי המלחמה קרויים שיניים כמ״ש רז״ל ע״פ שיניך כעדר הקלוכות וחוטם כבר פרשנוהו למעל׳ והלא ההולכים אחר קרח היו רולים שמדת הדין תשלוט ולא תשתעבד למדת רחמי׳ אע״פ שלמדת הדין הקדושה כוחו וז אז נגד רלון הקב״ה וקרח הי׳ לוי ועשיר גדול כמ״ש ובשמאל׳ עושר וכבוד ולא הי׳ רולה להשתעבד לאהרן וזהו בכוון מ״ש

המאמר

האמר בעל קומה בשיו שערו שחר חוטמו נאה ואמר בעל קומה לפי שהרפו אהרן מן שניו נאים חוטמו נאה לפי שמן הקדוש הם נאים •

ובזה מבן ג״כ ע״ש שם אם נקבלו כל חרטומי עולם להעוך את הבוקר לערב לא יוכלו וכשם שהבלתי בן אור לחשך כך הבלתי אהרן להקדישו בקדש קדשים על כאן והוא פשוט שבקר רומז למדת החסד וערב למדת הדין והנה כשם שכל אבר ואבר שבאדם רומז לבח׳ אחת כך כל גוף האדם כלו רומז לכל הבחינות ולפי שמצאו נמצאה רמ״ח אותיות ע״ב ונים שמהם נשתלשלו הע״ח מלות עשה לכן באדם הנברא בדוגמתו של מעל׳ ים בו רמ״ח אברי ולכן כשראה יחזקאל בכבודתו מראה דמות כבוד ל׳ אמר דמות כמראה אדם עליו מלמעל׳ ואחרי שברא הקב״ה גוף האדם נפח בו נשמה עליון׳ ורוחניות גדולה במעלתה יותר ממלאכי השרת והיא הית׳ כלול׳ מכל אורותיו ומלוה ויסל הקב״ה ולזה אמרו רז״ל באמרם אלה״ך מן הארץ על לרקיע הי׳ :

עוד אמרו האמת הן הן המרכב׳ לפי שכל זכותם העלה נשמתם להיות מכוונים אל מדות עליונות גדולה מעלתם כמו שכתבתי בפ״ו ולפי שיעקב הוא הבחור שבאמות אמרו רז״ל ע״פ ויבן שם מזבח ויקרא לו אל אלהי ישראל שהקב״ה קראו ליעקב אל ואמר לי כמהרר״י בריאל שהשכרת לפי׳ רנותיהו הוא שכבר אמר הכתוב הן בקדושיו לא יאמין ועל זה אמרו שלי הקב״ה מייחד שמו על הצדיקים בחייהם ואע״פ שכתוב בפ׳ ויצא אני ה׳ אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק כבר כתב רש״י שהטעם היא מפני שיצחק הי׳ קודם ולכן אמר אלהי אבי אברהם ופחד יצחק הי׳ לי ומה שבפרשת וישלח אמר ואלהי אבי יצחק עיין שם הטעם ברש״י ולזה אפשר ע״כ שיעקב שנתתה שמו לישראל ייחד שמו של הקב״ה על שמו מה שלא רלה לעשות ליצחק אביו ויקרא לחבבו אל אלהי ישראל אלא בהשכרת פי׳ הוא אלהי ישראל קרא ליעקב אל ובפ׳ הוא שאומר אלהי ישראל ולא יעקב ומאמנם בענין יעקב רליתי לכתוב כאן מ״ש הרש״ז בפי׳ הפ׳ ויאמר יעקב כאשר ראם והוא שתרגם דגלי ישראל מכוונים כנגד ארבע מחנות שכינה מיכאל גבריאל רפאל אוריאל והגל שהוא כנגד גבריאל הוא דגל אפרים ועמו מנשה ובנימן ואמנם יעקב בזמן הזה לא נולדו לו עדיין מנשה ואפרים ובנימן ולכן נגלו לו שאר המלאכים בלבד ראה״ם ראתי תיבות רפאל אוריאל מיכאל והואיל ובא לידינו מלאכים אלו אומר מה שפירשתי בשקוק אדני אם לא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבור מעל עבדך וכל אחד מהפירושים שכתב רש״י הוא קשה מאד שלדבריו שאומר שוב הכתוב מבאשיו שהוא נקרא בקמץ ועוד למה פשוק ראתון אמרו בלשון יחיד והשני בלשון רבים ומה שאמרו בזה הוא דוחק גדול ופי׳ השני קשה מאד שהרי בתחלה כתיב וירן לקראתם מעתה האהל ומתחו אחרים ועוד פשט הפשוק מורה בבירור שהכל הוא דברי אברהם אל המלאכים ולא אל הש״י עד אל נא תעבור מעל עבדך והקדמתי ע״ם הרש״ר בשרה מלאכות שלי ע״ם שבמאמר׳ ויאמר לי המלך על מה זה אתה מבקש ואתחנן אל אלהי הבמים ואומר למלך אם על המלך טוב ואם ייטב עבדך לפניך אשר תשלחני אל יהודה אל קברות אבותי ואבנה והוא קשה איך אפשר שהי׳ לו פחדי להתפלל בין שאלת המלך לתשובתו ופי׳ הוא ז״ל שדבר נחמי׳ בלשון שהי׳ מיבן מחלוקותו שמדבר אל המלך ופי׳ מדבר עם מע״ה הקב״ה וכמו שאז״ל בפי׳ תלמוד לשמלך ופשר לעבדך גם כאן אברהם הי׳ מקבל פני שכינ׳ וכשראה האורחים רץ לקראתם והשתחוה להם ואמר לשון דבתמעא לתרי אבני אבני כלפי השכינ׳ הוא קדם וכלפי האורחים אדוני אם אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבור מעל עבדך כלפי הקב״ה ביקש ממנו שלא תעבור מעל עבדך כלפי הקב״ה ביקש ממנו שלא תעבור על שיעבד שכינת אורחים וכלפי האורחים לגדול שבהם אמר וכיון שלא יעבור הוא לא יעברו האורחים שעמו : ושני

הלשונות שבב"ר הם אמת אלו ואלו דברי אלהים חיים נמצאת אומר שכשם שבמלות
של הקב"ה נמצאו מלוניות ופניתיות עצמות וכלים כי כן מקובל מן החכמים ואין ב
ספק ולא מחלוקת כלל כך נמצא באדם גוף ונשמה וזה פי' הרמ"ז מ"ש בכתוב נעש
אדם בצלמנו כדמותנו ולא אמר כדמותנו או בצלמנו והטעם כי אלם רומז לנשמה ודמ
לגוף והנה נשמת אדה"ר שהוא לעומת הפנימיות היתה רוחניות מאד אבל גוף אדם
שנברא לעומת החלוניות נברא מן האדמה אע"פ שתחות עקבו הי' מכסה גלגל שמש וכ
בגשמים רוחניות אמר בצלמנו וכגוף שהוא חומר אמר כדמותנו בכ"ף הדמיון שה
לעמלה שם דבר חומרי כלל :

ומזה נהיה שכל מה שהאדם פועל למעה בגופו ונשמתו במלות או בעבירות עו
רושם ופעול, לעמלה וק"ו מן העשבים המעוררים שרשם לעמלה כמו שכתב
בהקדמי ואע"פ שלא ראיתי כ"א מ"ש העידו לי כמה וכמה אנשים ומהם חכמ
מסכילים וירא שמים שהיו במדינות פיימוטני בעת ההיא שלא בצבד בשום עשב לוריגנ
ביד האדם הנכמי אלא אפי' נשומו על המטה או בחדר סמוך לה בחופן שלא הי' יכ
להשליכו הי' האדם שהוא לוענק והומה מאד וזה פירשתי מדרש רבה בתחלת פ' ע
זה נקמו אדם מיסראל שיש לו מנורה שעשוי' פרקים פרקים מהו לעלעל' בשבת כך ש
שכתים המרכיב קני מנורה בשבת מייב חטאת ומשום מה מתייב ח"ר אבוהו בשם מ
יוחנן המרכיב המנורה בשבת באדם שביום בשבת ומי שהוא בונה בשבת מייב ח"ר יו
בר חנינא אימתי שמרו ישראל את השבת בשם שרשוי לה תחלה כבתחנה לכם בחל
דבו' אמרו לו ישראל ואימתי אתה נותן לנו שכר המלות שאנו עושים מפירותיכם אמ
אוכלים עכשיו אבל בכרו בעקב אני נותן לכם וכו' עכ"ל והנה מה שהגיד בתחל
המדרש אדם מיסראל שיש לו מנורה אין לו שייכות כלל עם מ"ש בסוף על שכר הש
לכן נראה לי לומר שבעל המאמר רצה ללמדנו שכל הלקי העולם העליון והתחתון ו
אבדי האדם וכל מלות התורה הנם כמנור' של פרקים זה מכוון לזה וזה מכוון ל
וכאשר מתיחדים יחד עושים מנירה שלימה להעלות כר לפני ד' וכל מה שהיא ע
למטה הוא עושה מעשה למעלה וכשם שהמרכיב קני מנורה עושה בנין גמור ושלם ו
אם עשאה בשבת מייב כך כל אדם מיסראל יש לו מנורה זו היינו שמירת התורה ש
עושה בנין גמור למעלה ובל זה פי' הר"ם קורדוטירו ז"ל פסוק מה יתרון העוש
באשר הוא עמל כי המעל בשפקי עה"ז הוא עושה מע ה למעה מה שהוא עמל ול
לו יתרון אבל המקיים מלות התורה הוא עמל לא ה ועושה מעשה למעלה והנה מנוח
שלמה הי' המשכן בכל כליו ובכל המלות הנם וכשם שהכלי השעות הנקרא אחדולו
אנו רואים שכאשר כל כלי וכלי הוא בעצמו הרי הוא דומם וכאשר הם ביחד מתנועע
בעצמם ומורים השעות באופן מופלא כך הכמי לב עושים מלאכת המשכן הורידו בכוונ
שפע הקדושה על כל כלי וכלי אמנם על כל א' מעצמו לא היתה שורה השכינה א
מיד שכתוב ויכל משה את המלאכה כתוב ג"כ ויכם הענן את אהל מועד וכבוד ד' מ
את המשכן וכאן אכתוב מה שפירשתי בפרשה ויקהל ופ' פקודי והוא מכוון אל הכוונ
שאנו עסוקים בה והיא שבפ' ויקהל לא נאמר בשום דבר כאשר ציה ד' את משה וב
פקודי הוא להפך שעל כל דבר ודבר נאמר כאשר צוה ד' את משה ואמרתי בהעמ
הוא שכל מה שכתוב בפ' ויקהל אין בו כבוד פרטי למשה ולאהרן יותר מכל ישרא
ולכן אין לאומר לשום דבר אבל בפ' פקודי שכל בנדי אהרן ובנדי בניו הם לכבוד ג
למשה וכמו כן הקמת המשכן שאמרו רז"ל במדרש רבה שלא יוכלו האומנים להקימו והקב
דבר במרע"ה להקימו ולשום בו כל כלי הקדש והי' עולה על הדעת שמשה הי' שוה בכ
על גדולת אהרן ועל גדילת בניו ועל עילם קדושתי אשר בהר בו הוקום להקי
המשכן לכן בכל דבר ודבר כתב כאשר צוה ד' ולא משה לחזרות לנו שכל מה שעשה מש
הי' דוקא לקיום מלות ד' ולא הי' לו ש ם פניה אחרת ולא בעת אחרת והנה כל מלא
עשה שבתורה הוא כדי להמשיך עליהו הקדושה העליונה ומעדותיו של הקב"ה ול
המעשה גרילת שהוא גשמי הוא עושה מעשה למעלה קל וחומר שהכוונה שהיא לגשמ

שכלי

שכלי ורוחניות ובלה מנשמת האדם דוקא ואין לגוף מלק בה שהיא עושה למעלה
מעשה גדול מאד ומעשיכי קדושה גדולה עליהו וכל מלות לא תעשה שבתורה היא
להרחיק מעליהו הטומאה הבאה עליהו אלו הייהו עושים המעשה הטוב ומזה תראה כי
עקר קיום מלות עשה היא לקבל שכר ואם מצטי' העונש הבא על זה הוא מעט
לגבי שכר המקיימי' ואין בו מלקות והטולה מכפרת עליו אמנם עיקר העונש הוא
העובר על מלות לא תעשה ולכן יש בו מלקות מיתה בידי שמים כרת ומיתת ב"ד והשכר
הוא מעט ובלתי עקרי כגון יסד אדם ולא עבר עביר' נותנין לו שכר כעושה מצוה כלל
הדברים מלות לא תעשה הם להגלל מן העונש ומלות עשה הם לקבל שכר וזה ביארתי
הטעם מדוע בפ' כי תצא נכתבו י"א תרורים ולא י"ל ברכות והי' ראוי להיות בהפך שברי
ברכות היו מתחילין כמו שסיינו בסוטה ומקרא מלא הוא אלה יעמדו לברך את העם
ואמ"כ ואלה יעמדו על הקלל' ועוד שכשם שלא רצה לכתוב לקבל את העם כדי שלא לפתוח
פיו בקללה כך הי' לו לכתוב הברכות ומכללם יוצאו הקללות אבל נראה לי הטעם מפני
שכלם הם מלות לא תעשה שעקרם הוא העונש כדי לה תרתק מן העונש' תדע שבאב ואם
לא אמר אדור שלינו מכבד שלינו ירא אלא אדור מקלה אחיו ואמו ומה שכתבתי
תניק הטעם למה אתי עשה ולמי לא תעשה לפי שגדולה הענוד' אל הש"י בקום עשה ממה
שהי' בשב ואל תעשה ואמנם בענין זה הכתב הסלם כמהר"ר נחמיה בכמ"ר יעקב הכהן
הקשה בית מדרשו על מה שכתבו התוספות בערובין דף ק' בד"ה מתן ד' במתן אחת
זה לשונם ואיתא ואיתי עשה ולילמי לאו דבל חוסיף וי"ל דלא דמי כלל לבלאי' בלילת
הכלא על ידי פשיעה הוא בא והי' יכול להתקיים בלי דמיית הלאו והקשה מהאי דאמרי'
בזבחים פ' דם חטאת ת"ר בבשרה על שינגע בבשרה יכול נגע במקלת מתיכה יהא כלו
פסול ת"ל יגע הנוגע פסול בא כילד מוחך את מקום שנגע בבשרה ולא בגידין ולא
בעצמות ולא בקרנים ולא בטלפים יקדש להיות כמה בא כילד אם פסולה היא תפסל אם
בשרה היא תאבל כאמור שבה אמאי ויתי עשה ולילמי את לא תעשה אמר רבא אין
עשה דוחה לא תעשה שבמקדש שנ' ועגם לא תשברו בו ר"ש בן מנסיא אומר אחד עגם
שיש בו מום ואחד עגם שאין בו מום אמאי ניתי עשה ולילמי את לא תעשה אלא אין
עשה דוחה את לא תעשה שבמקדש רב אשי אמר יקדם עשה הוא ואין עשה דוחה את לא
תעשה ועשה ע"כ בגמ' ואם כדברי התוס' מאי קא מקשי ויתי עשה ולילמי את לא תעשה
שאני הכא דע"י פשיעה הוא בא ואפילו תימא דרבא קושטא דמילתא קאמר דאין עשה
דוחה לא תעשה שבמקדש אעפ"י שהי' יכול לתרץ כתירוץ הת"ספות בעירובין תינה לרבא
לרב אשי מאי איכא למימר לרב אשי אי לאו עשה דיקדש אמרי' לאתי עשה ולאי עשה לא
תעשה ותירץ לרב' יהשע הטעם הכאן לא אתי עשה ולאי ל"ת הוא משום דאיכא תרתי
לריעותא אבל הכא בתנין על מזבח שמיון אם נתנן מתנה א' כפר ואיכא תקנה בלא
דמיית העשה ועוד לאתי על ידי פשיעה הש"כ בהשיא דם חטאת דאיכא אלא פשיעה
אין להקשות מנתנים למעה שבתערבו בנתנים למעל' דלא אתי עשה ולאי ל"ת ותנן
ומכ"ל ישפכו לאמה והרי אין שם אלא פשיע' ואיכ תקנה הכבר הכריח הרב בעל תי"ש
שם בגמשנה דלא אמרו הכמים אלא לכתחלה ובנמלך אבל בנתן ולשם מים מהני ומ"כ
אין להו תקנה כהשיא דנתן מתנה אחת כפר ולזה לא אתי עשה ולאי ל"ת ור' יהושע
בהקשה והרי הוא עונר על בל חוסיף אה"כ שלא הי' יודע טעמו של ר"א שסונר שאתי'
בכגון זה אתי עשה ולאי ל"ת אע"ג דאיכא תרתי לריעות' ור' אליעזר הסיבו לאי דבריו
וכיונא בזה כתבו התו' בזבחים ותוספות בערובין הם לדברי ר"י ע"כ דברי המהר"ר נחמיה
נר"ו ולי הנעיר נר' לתרץ בחופן אחר והוא דבל איכא דאמרינן אתי עשה ולאי ל"ת
הייהו בשבעשה ול"ת הוא בדבר אחד כגון בלאי' בלילת בשרת בחילה יבמה ובמזרת וכיונא
דבגוף אחד איכא עשה דיבמה יבא עליה ולאו דלא יבא ממזר אבל בשבעשה בדבר א'
ול"ת בדבר אחר ונתערבו יחד לא אמרי' זה אתי עשה ולאי ל"ת דאלת"ה בשר שלמי'
שנתבשל עם בשר טריפה יהי' מותר לאכול הבלמים משום לאתי עשה דאכילת שלמים
ולאי לאו דטריפה והרי לאו דטרים' אינו ל"ת שבמקדש ואין בו עשה ול"ת אין כאן

מקום לא לחירוקו של רבא ולא לתירוצו של רב אשי וכסם סם דשי החוש' בפרוש
דהכא על ידי פעיבה הוא בא והי' יכול לאחקיים הטעם בלא אלהו אבל בנסר שלמ
שנגע בנסר הטלת גזירת הכתוב היא שנסר שלמים יהי' כמו נסר חטאת בעצמו ול
מעטם תערובת שאלו מקום תערובת הוא דבר בולל בכל האסורים ולא הי' צריך הכתוב
לומר כל אשר יגע בנסרים יקדש וכן הדא' בנדרוב מן הגמ' בפסחים פ' אלו עוברי
באותה בוגיא דהיתר מלמדך לאסור דוק ותשכח ול"ב הרי הוא ממש כיצמה ממזה
דבאותו דבר עצמו יש עשה ולא תעשה שהרי אותו בנסר עצמו הוא שלמים וחטאת מגזי
הכתוב ול"ת מ"ב נסר,חטאת שנפסל יאכל שהרי בנסר חטאת עצמו איכא עשה ול"ת אי
זו קושיא שהעשה הוא לאכול הקרב בשר לא הפסול אבל כאן אעפ"י שנעשה כחטא
פסול מגזירת הכתוב עכ"ז המליאות לא יוכשר שהם שני דברים ואינו דומה כלל לקרב
פסול ואם כן יפה הקשו בגמ' ואיתי עשה ולאתי ל"ת ובזה נבין ג"כ דברי רש"י שבת
ז"ל ומכאן אנו למדים היתר מלמדך לאסור ואין ללמוד מכאן טעם כפקר שאין זה טע
אלא מעם ע"כ ונבין ג"כ קושית הרוש' בנדרים עלם בפסח שהלאו בעלם והעש' בעוש
ואבאר דרך משל קלת ממלות עשה וקלת ממלות לא תעשה כדי שיוצאו הדברים בברו
הנה אמר הכתוב לך כי בגדול' והגבורה' והתפארת והנצח' והוד וקבלו חכמ
ישראל שהם שמם מדותיו של הקב"ה כי כל נשמים וארץ היא מדה שביה הנקראת יש
וכי כל בגימ' יסוד והוא כולל מכל השמם מדות הנזכרות ונק' ג"כ כל כמ"ש בפ' הבהי
על פסוק אני ה' עושה כל ונקרא ג"כ עץ חיים ובה שרש המדה השביעית שנזכיר שלמ
גם היא נקראת כל כמ"ש הרמב"ן בפ' חיי שרה ע"ש וה' ברך אם אברהם בכל ונקר
ג"כ לדיק כמ"ש הכתוב ולדיק יסוד עולם וכתיב פרי לדיק עץ חיים לך ה' הגמלה הי
מדה השביעית ומלינו בזוהר פ' תפשטים שנאם והוד נקראות בוד והדר ועליהם אמ
הכתוב הוד והדר לבשת ונקראות ג"כ בדי ערבות פיין שם וכבר קבלנו שהשלשה בדי הלש
כל א' מג' עלין בקן אחד שרשם לתעל' הם גדולה גבורה תפארת ושני בדי ערבות שרשם
לעל' הם נצח והוד והיסוד מושרש באותה המדה הנק' יסוד כל לפי שהיא כלולה מן הש
והמתרוג שרשו בגלבות וזה תבין למה אנו מברכים על נטילת לולב העש"י שהן ד' מינים
ומ"ש הפוסקי' שהטעם הוא להיותו דרוך אינו מסייק כלל אבל לפי הנזכר לעל' הטעם הוא
ברור לפי שבלולב העליון כלולי' כל שאר מינים שלכן נקרא כל והרי כאלו הזכיר בברכו כ
שאר המינים והנה לתקון הנהגו העליון הריבוי בפרטות נחג הסכות ולקדש את נשמותינ
וגופותינו לומו המקום ליטול אותם שארבע מינים ואין ספק שהנוטלם כדי לקיים
מצותו של מקום מקדש עצמו ועושי' המצוה מהקב"ה כמשל המרקחת שהניח
הרשב"ם כתבתיו בפי"ג אבל מי שסמכו ה' ית' להבין בנסתרי התור' ומכוין אל מה שבקבל
זה חכמי ישראל אים מפי אים אין ספק שנשמתו הרוחנית בכונת ומחבבת עושה
מעשה לעל' יותר ויותר שהרי יש כאן מעשה מצד הגוף וכונה מצד הנפש תדע שכל
המצות לריכות כונה קלת ואלו לא הי' יודע אדם שהיום הוא סכות והי' נוטל לולב לא
יצא ידי חובתו כלל כמ"ש בגמ' וא"כ הוא בעשה המצות ק"ו בתפלי שכל עיקרה הי
הכוב' שהיא עבודי' בלב שהכוב' עושה מעשי לעל' אם יז ה ומשיך הפפ' הראוי
לבקשתו וזה תבין מ"ש רז"ל הרוצי' להחכים ירדים להעביר יפין כי העושר בא מעפ
מדת דינו של הקב"ה כמ"ש בשמאלה עשר וכבוד והנה הרוצי' להפשיר צריך בכוחתו להמשיך
הפפע ממדת הלפוי של מעל' כמ"ש מלפון זהב יאתה וכמו כן לעבוה מעש' בגופו לנטות
לגל לפון ודבר זה לאיז' רוב צריך שיפני המתפלל הוא"ל ובא לידי ראיתי להעיר אזר
המעיינים בפ"ש הרב בעל הלבושים סי' ל"ד סעיף ג' ז"ל דע שכל הארלית האלו אשר
אנו מפוזרים בהם כלם הם כנגד מערבית פנוית של א"י ואינם מכוונים נמערב ש
א"י מעם ואריכו הימים והלילו' יוכיחו זה למי שיודע מעט בגירת הכדור לפיכך כ
שבוע וכנון הוא כשעושין ב"ה שיזהרו שיעבו הכוחל מזרחי בעושין הם אחרון ומתפלל
כנגדו שיהא נוטה קלת לגל מזרחית דרומית ואז נעמוד מכוין כנגד א"י וירושלי' ובא"
יצא קדם הקדשי' עכ"ל ואמת הוא שבארץ אשכנז ופלוגיא וכמו כן בארץ איטליה הא
הוא

הוא כדבריו שבכון שבמחל יהא נוטה קלת לגל דרום אבל כל מ"ש נמעם זה אחרי
המחיל' הראוי' מעות הוא בידו ואינו ענין לדבר זה כלל וכבר נמלאו כמה מקומות ומדיות
באעפ"י שנמלאו בהם אותם התנאי' בכי הרב בעל הלבושים עכ"ז הרוצי' לפנות כלפי
א"י ממש צריך לנטות קלת כלפי לפון והטעם הוא כי אין ענין זה לענין בלפון העולם
ובדרום העולם ובעגול הנק' מעוה היום אלא בלפון ובדרום אותה העיר ובעגול הראשון
בעגולי' אשר הם נוכח ראש היושבי' באותה העיר נקרא בלשונם וירמי"קאלי' פר"י
מארין ואמנם לידע אם צריך האדם לנטות עצמו לגל לפון או לגל דרום כדי לנטות כלפי
א"י א"א שיכירהו מי שלא למד הכמה המשלשי' ולכן השמתיו כאן ורק רא"י להעיר
אזן המעיינים זה ובסוף הספר אבאר הכל בלבון לעז כדי שהבקיאים בחכמה הזאת
ידעו לאיזה רוח מוב מיעה האדם עצמו כדי להתפלל לגל א"י אף מ"מי שאין צריך כלל
להקדוק הזה והמשלחי הדבר בעיר ליסבונה ראש מלכות פורטוגאל והיא רחוקה מעגול
המשוה היום לגל לפון שלשים ושבעה מעלות ושלי וירושלים אינה רחוקה לגל לפון כי
אם שלשים ושנים מעלות א"כ כפי מ"ם בעל הלבושי' העומד בליסבונה צריך בהשלתו
לנטות קלת לגל דרום והוא ממש להפך מצריך שכחל מזרח יהי' נוטה קלת לפון ובמה
שכתבתי לעעל' בענין ד' מינים שבלולב ביארתי מאמר רז"ל במדרש רבה פ' אמור זה
נקמו פרי עץ הדר זה הקב"ה שכתוב בו הוד והדר לבשת כפות תמריה זה הקב"ה שכתוב
בו לדיק כתמר יפרח וענף עץ עבות זה הקב"ה לכתיב והוא עומד בין ההדסים וערבי
נחל זה הקב"ה לכתיב כלו לרוכב בערבות עכ"ל והנה מלכות בנאמל מיסוד הנאמל מנלא
והוד הוא פרי עץ הדר כי יסוד נקרא עץ וגם והוד נקר' הוד והדר כפות תמריה הוא
יסוד הנק' לדיק ערבי נחל הם גם והוד הנק' ערבות ומה שאמר זה הקב"ה אינו ר"ל
שאותם המינים רומזים להקב"ה אלא שהם מדומיו של הקב"ה וזה נראה שהפפ לפון
המאמר שהרי הוד והדר לבשת הקב"ה הוא הלובש הוד והדר לא שהוד והדר הם הקב"ה
וכמו כן והוא עומד בין ההדסים ורוכב בערבות ופורש כתמר לא שההדסים והערבות
והתמר הם הקב"ה ואמה שכתבתי לעעל' בהיתין היא נגד מדת החסד והשמאל מלא
הגבורי' ראיתי לכתוב כאן פרפרת יפה שלמדתי מדברי המהר"ר שלמה ידידיה הרלי בתורו
הגדול שעשה על כל המקרא והיא כמו אור תורה בעשה הר"ם לוזאטו על התורה
ולוסיף בו חיזה דברים והשלה אימר שמעונו של הקב"ה למעט בעוסקן של ישראל וזה
ז"ל לבאר הטעם מפני מה בדוב המקומות בם אלה הדברים נכתב כי אלהיך מן הטעם
הידוע ובקבלות של פי תבל נזכר שם המיוחד לבדו לבד הפסוקי' אלו הי' אם לא תשמע
בקול ה' אלהיך כי לא שמעת בקול ה אלהיך המת אשר לא עבדת ה' אלהיך אשר נתן
ה' אלהיך לך אשר נתן לך ה' אלהיך לירשה לא בשם הנכבד והנורא הזה את ה אלהיך
כי לא שמעת בקול ה אלהיך וז"ל הטעם לפי שלמעם הקלל כל אותן הקללות נאמרו
בשם הרבנים הנמוכים ולא נשתתף עמו מדת הדין אבל בשאינה קללה אלא פשוט בעלמ
לז הוסב ה' אלהיך ונחזור לענינו הנה אמרו במדרש במשה רבינו משה שמו בראשי
פסוקי' של פ' האזינו שראשי פסוקים עד הנה' הגמלו זאת בגימ' משה וז"ל לוחר
שהלוחות שהפילו בעת שחוטאים ישראל לא סר משה מלהתפלל עליהם בדורות הללו
ונלבנין עליהם ונלחן מ' מנשמתו בא ללמד תורה וכמו שאמרו על משה שפיר קאמרת
ולכן אותן שני פסוקים הם לחותלתם של ישראל ושם שיום שמו של משה ועתה אבא אל
בלור מ"ש הר"ר שלמה נורלי הנה פרשת האזינו כתובה בשני עמודים ימיני ושמאלי וכל
הפסוקים הם בראש העמודים אלא שמן האזינו עד ויאמן ישורון שמדבר בעונשן של
ישראל הפסיקים מתחילים בעמוד הימני ומן ויאמן ישורון עד כי אשא אל שמים ידי
שמדבר בשבלן ופורענותן של ישראל הפסוקים מתחילין בעמוד השמאלי ומן כי אשא אל
שמים ידי עד סוף הפרשה ובמה שכתבתי לעעל' בהיתין היא נגד מדת החסד והשמאל מלא
הגבורי' ראיתי לכתוב כאן פרפרת יפה שלמדתי מדברי המהר"ר שלמה ידידיה הרלי בתורו
הגדול שעשה על כל המקרא והיא כמו אור תורה בעשה הר"ם לוזאטו על התורה
ולוסיף בו חיזה דברים והשלה אימר שמעונו של הקב"ה למעט בעוסקן של ישראל וזה
ז"ל לבאר הטעם מפני מה בדוב המקומות בם אלה הדברים נכתב כי אלהיך מן הטעם
הידוע ובקבלות של פי תבל נזכר שם המיוחד לבדו לבד הפסוקי' אלו הי' אם לא תשמע
בקול ה' אלהיך כי לא שמעת בקול ה אלהיך המת אשר לא עבדת ה' אלהיך אשר נתן
ה' אלהיך לך אשר נתן לך ה' אלהיך לירשה לא בשם הנכבד והנורא הזה את ה אלהיך
כי לא שמעת בקול ה אלהיך וז"ל הטעם לפי שלמעם הקלל כל אותן הקללות נאמרו
בשם הרבנים הנמוכים ולא נשתתף עמו מדת הדין אבל בשאינה קללה אלא פשוט בעלמ
לז הוסב ה' אלהיך ונחזור לענינו הנה אמרו במדרש במשה רבינו משה שמו בראשי
פסוקי' של פ' האזינו שראשי פסוקים עד הנה' הגמלו זאת בגימ' משה וז"ל לוחר
שהלוחות שהפילו בעת שחוטאים ישראל לא סר משה מלהתפלל עליהם בדורות הללו
ונלבנין עליהם ונלחן מ' מנשמתו בא ללמד תורה וכמו שאמרו על משה שפיר קאמרת
ולכן אותן שני פסוקים הם לחותלתם של ישראל ושם שיום שמו של משה ועתה אבא אל
בלור מ"ש הר"ר שלמה נורלי הנה פרשת האזינו כתובה בשני עמודים ימיני ושמאלי וכל
הפסוקים הם בראש העמודים אלא שמן האזינו עד ויאמן ישורון שמדבר בעונשן של
ישראל הפסיקים מתחילים בעמוד הימני ומן ויאמן ישורון עד כי אשא אל שמים ידי
שמדבר בשבלן ופורענותן של ישראל הפסוקים מתחילין בעמוד השמאלי ומן כי אשא אל
שמים ידי עד סוף הפרשה שמדבר בגאות הגויים שהרעו לישראל מתחילים בעמוד הימני:
ונחזור לכנות המצות הנה מצות התפלין קבלו חכמי ישראל שארבע פרשיות של תפילין
רומזים לארבע אותיות של שם הויה ולארבע המדות הרמוזות בהן והמנים

גורם שמו ית׳ שורה עליו כמ״ש בכתוב ורלו כל עמי הארץ כי שם ה׳ נקרא עליו
וירלו ממך ובזה כ״ל לפרש איזה פסוקים שבפרשיות הכן והבפרש שבכן שהרי בפי׳ קדם
כתב והנדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה ה׳ לי בצאתי ממצרים ושיה לך לאות
על ידך ולזכרון בין עיניך למען תהי׳ תורת ה׳ בפיך כי ביד חזקה הוציאך ה׳ ממצרים
ושמרת את החקה הזאת לזמניה מימים ימימה ונזכר בה בכור אדם ובכור בהמה טהורה
ולא נזכר בה פטר חמור ובפי׳ והי׳ כי יביאך ובכתב והי׳ כי ישאלך
בנך מחר לאמר מה זאת ואמרת אליו בחזק יד הוציאנו ה׳ ממצרים מבית עבדים והי׳
לאות על ידכה ולטוטפות בין עיניך כי בחזק יד הוציאנו ה׳ ממצרים ונזכר בו פדיון
פטר חמור וערפתו וגו׳ לי המעם לפי שם קדם היא כנגד חכמה והיא שרש החכמים
ולכן נזכר בו כל מה שצריך אל החכמים ופי׳ והיה כי יביאך היא כנגד בינה והיא שרש
הגבורות ולכן נזכר בה כל מה שצריך אל הגבורה ואל הכנעת הקליפה ובכר ידעת הפרש
בין זה וזאת כי זה היא בחפארת מדת רחמים וזאת במלכות מדה״ד וכמו כן בין זכור
ושמור כי זכור היא מלות עשה מדי רחמים ושמור מלות לא תעשה מדה״ד ועיין בהרמב״ן
פ׳ יתרו ובמדת החכמה ממש הי׳ הזכירה וכמ״ש הר״י אבן גיקטילא הסובבים בעניי
זכור אל תשכח וכמו כן יודע כי בחכמה היא שרש התורה והיא נק׳ תורה קדומה וכמו
כן יום רומז אל החסד וידכה ולא פריזו יד בה והיא מלכות הנק׳ כה והי׳ נ״כ כחה
כמשמעה פי׳ הסוכה הבפקליה דלא בהרא דלית מגרמה לה כלום ולכן בפי׳ קדם נזכר
דוקא בכור אדם ובכור בהמה טהורה שהוא קדום ורחם ולא נזכר ידכה אלא יד כי אין
לרמוז כאן אל יד שמאל בהיפה שהיא הסוכ׳ ועוד בכתב ולזכרון בין עיניך שם היא
הזכירה ועוד בתשובת הגאון אל הבן בכתב בעבור זה ועוד בכתב למען תהי׳ תורת ה׳ בפיך
ועוד בכתב מימים ימימה ועוד כ״ל לפרש יד חזקה הוציאך ה׳ ממצרים כמשמעו שפרעה
לא הי׳ רולה לשלחם ממנם בפי׳ והי׳ כי יביאך נזכרה עריפת פטר חמור והוא מעשה דיר
גמור בחלוים ובשאלת הבן נזכר מה זאת ובכתב אלא ידכה ועוד לא נכתב בה ולזכרון
אלא לטוטפות בין עיניך וכמו כן לא נכתב בה למען תהי׳ תורת ה׳ בפיך ועוד אשר
שמה שכתוב בחזק יד הוציאנו ה׳ ממצרים פירושו שישראל היו מטומעים שם גוי בקרב
גוי ולא היו רולים לצאת ובעל כרחם הוציאם ה׳ ממצרים בכח הדין הקשה שהביא עליהם
ואמנם בעבור אדם על אלות ל״ת משרה עליו כח הטומאה ואי״ל לגרשה מעליו כי
אם ביטורים ממרקים אז בעיתה ב״ד כי כאשר הב״ד אמיתים המושלים
מבטלים ומעמידים ממנם הקליפה השורה עליו בעומו והמקטרג אשר נברא בעומו וכן
אמרו בפי׳ בפי׳ שופטים בר״מ לדון בפיף למאן לסמאל לדון בסקילה לסמאל לדון
בשריפה לסמאל ע״ש פירושו שהנשמה פורחת לג״ע והגוף הי בחתיית המתים והמיתה
הי׳ רק לעבל הרע הנלבק בגוף ובנשמה מחמת העבירה והוא ממש פשט הפסוק ובערת
הרע מקרבך והוא ברור ואמנם לפי שבכל העבירות אין לאום לאם שנעשה לאעשה
בעה״ז אלא אל מה בנעשה לאעלה בעולם העליון על זה תראה שהבא על בערה
אלירקה שייב סקילה ועל אשת איש ישרפו אם יש לה לרוות לאלוהה עם בעלה אמ״ש
המעם הוא מלד הבאם לאעלה שבערה בתילה אלירקה היא ממש כנגד השכינה בלותה
בהיכה שני׳ בה גן נעול אחותי כלה ומקילה יש בינה לקליפה וכנגדה יש בעבירה אותו
הקרוס לו לאותו הבשר הנקרא בלשון יון היגון וכשנשבר יולא דם בתולים וכשבערה
אלירקה עזבה פגמה גדול מאד שגם הטהורי שוברי אותה המחיל ויונקי מן הקדושה
אבל בוגרת בתוליה נושרים כמ״ש בגמ׳ ולכן אין אסורה ופגמה כ״כ גדול ולכן אסורי
לכ״ב ואמנם לעכין אשת איש הוא ואתא לידן אכתוב כאן מה שכתבתי בנקוס אחר
אל מ״ש הרמב״ם בפי״ג מהלכות אסורי ביאה הבא על הקטנה אשת גדול נאסרה על
בעלה והקשה עליו הרא״ש דתנוי קטנה אונס הוא והרב המגיד כ׳ שלא מלא ראיה
ברורה לדברי רבינו והרב כ״מ כתב מה שראה המעיין בספרו ואני מלאתי ראיה
לדבריו ממלי להמרי בפ״ק דכתובות דגרסינן התם וכי תימא מעשה שהי׳ אפני מה לא

אמרוה התם לאונס הוא ואנפ״ל כי הא דא״ר שמואל בר נחמני א״ר יונתן כל היולא
לנלחמת בית דוד גט כריתות כותב לאשתו הא קמן דאלו בת שבע היתה ברלון ולא
היתה מגורשת היתה אסורה ובפ׳ בן סורר ומורה מוכח תלמודא בהדיא מקראי דבת
שבע קטנה הוה ולרמב״ם בני׳ אינם כפינוים ואין בר לו לומר דכי קאמר תלמודא
התם לאונס הוה ר״ל מעשה דקטנה הוה אלא כפסנה דאלכ״ה מאי אבע״ש דקאמר דפירושו
אפי׳ תינא גדולה הות והרי קראי מוכחי בהדיא דקטנה הות. וכמו כן מצאתי כתוב למ״ש
הרמב״ם בפי״ז מהל׳ סנהדרין לפיכך אמרו חכמים שאפי׳ הבריא ביותר מכין אינו אינו ל״ע
שאם יוכיף לו אחת נמצא שלא הכהו אלא ארבעים הראויות לו עכ״ל ומאר הרב כ״מ
לענו׳ מקור דין זה ולא עלה בידו ואני מצאתיו מפורש בגמרא רבה פרשת קרח
ארבעים יכנו לא יוסיף כנגד מי קבלים שבפקלו בשם דמוה ולדם ולדמה ופתחו חכמים
אחת מאום לא יוסיף ואמנם במה שבכלל העבירות ובכל מלות התורה אין לאום אל
מה שנעשה לעשה בארץ אלא אל מה שנעשה לעבלה בשנים נכין כמה מלות התורה
ונתחלה לומר שבזה נכין למה המפיל אשה איבו מ״ב מיתה לפי שאין בעובר נפש
המשכל כמ״ש למעלה ואין לומר מדי דהוה אהורג טריפה דהתם ולאי יתות והרי הוא
כמת אבל כאן מסמעת לקיים ואין להקשות ממ״ש בזוהר פי׳ שמות תלתא ביתין עביד
לכל עלמא מתמיגג׳ זעיר זעיר ולא יודע וקב״ה אסתליק מעלמא והרבא וכפנא ומותא
אתיא על עלמא דאילין אינון קטיל בנוי שתיר בגיהנם דמיא נשמתא דאזלא
ומשטעא בעלמא ולא אשכחת ביתא עכ״ל מפני שצריך לידע שחכם שטולר הולך הנשמה
נוטעת ממקום שנוטחה והולכת בלותו עמודא דקיימא לטיקלין שהזכירו בפ׳ משפטים
והוא ממש מ״ש וגר לנוק על דאשו ואינה נכנסת בלשם עד לאתו מרחם אמו וע״כ
המפיל אשה גורם לאות נשמה שחלך ומשוטטת בעולם ועל זה מצאתי בחתני הרמ״ז
דבר א׳ בשם הר״ר אברהם אדיר׳ הנני כותבו כאן וקורס דבר כדי להבין הדבר על
בוריו לריך אני להקדים שמצאתי עבירות שיש בהם שני פגמים גדולים אחד הוא
העביר׳ בעצמה והשני היא הרעה הבאה ממנו דרך משל המוליא זרע לבטלה נמצאו בה
שתי רעות גדולות הא׳ הוא העון בעצמו הב׳ הוא שמיד בעקרה נשמה אחת ממקום
הקדושה והולכת למקום הטומאה והוא מ״ש רז״ל שאדה״ר הוליד שדין רוחין ולילין
בש״ז דחזא לאונסיה והנה זה לריך שתי תשובות הראשונה על העון בעצמו השנית
להחזיר אותן הנשמות למקום הקדושה וכמו שכתוב באורך בימודי הסודות ע״ש ובלעם
כל מזמנאתו הי׳ בש״ז כידוע ולכן נדון בש״ז רותחת ובזוהר פ׳ בלק אמרו איתן מוין
לא יכלין לין כל בני עלמא בר ממלא דרזא קדא ומאי איהו ש״ז רותחת ואי תימא מאן
יכיל אלא בשעתא דההוא ש״ז אפיק בר נש בתאיבת אפיק לה לשמא דהכוא קרא
ברעותא דמיאבתא ע״ש וכבר כי אחר״י שהק״ש על המטה היא המחזרת אותן הנשמות
לנקומם ולכן הי׳ מתרעם בלעם שאינו יודע היאך יקלל את ישר׳ שהרי הם מתגברים
כאדי בנקר להשני לבעודת בוראם ועכ״ז בלילה מאחרים ללכת לשכב עד שקראו
ק״ש ובירודיהם וכוונותיהם הורגים המזיקים ומחזירי׳ אותן הנשמות לתקומי הראשון
וזהו הן עם כלביא יקום וכאדי יתנשא לא ישכב עד יאכל טרף ודם חללים ישתה וכמו
כן בשפיכות דמים נמצאו שתי רעות הא׳ העון בעצמו והשנית כי אותה הנשמה הולכת
ומשוטטת בעולם עד שיבא זמן פקודתה והנה כאשר נפטר מן העה״ז איזה נדיק גדול
הוא מלקט אותן הנשמות הנלקות ומחזירן למקומן ולכן הי׳ אומר המבר״ר לאברהם
לידי ה׳ שההורג בשגגה אע״פ שאין בו עון ש״ד יש בו עון איתה הנשמה הולכת ומשוטטת
בעולם (כמו ש״ז דחזא לאונסיה שמוליד לילין) ולכן ירא כנגד מדה גם הוא יגלה
ואפי׳ אחר מיתתו אותו הבל דגרמי׳ לא יביא למקומו שם תהא קבורתו המכם בחיות
כמן הגדול שבפרת ישראל תלוי׳ בו ונתחתא הוא מלקט כל אותן הנשמות הנלקות גם
הוא יסוד למקומו ומה שאנרתי לעבלה נכין מ״ש בגמ׳ ר׳ יוסף ור׳ אמרי דאלי
סופך דמים רב אסי כאלו עע״ז והטעם הוא שכיון בעון בז״ל הנשמה נלקית מנקום
קדוש׳ הרי הוא ממש כאלו סופך דמים וכיון שהעובד ע״ז בהשפיל עלמו ל״ז הוא

מעשיו מעשה כשמתו ומגביר שמועתו וכמו כן המוליד בז"ל הוא ממש עושה גם הו
כך הרי הוא כלולו עע"ז עוד לומר שבזה אין עקום כלל אל מה שהקשה בעל העקר
על תשובתו הראשונה ולא לתשובתו והטעם הוא לפי שכל עבילת הראשונה אינה אלא פר
למעלה והורדת גילוית הקדושה אל השומאה ולכן כיון שמבטל בתשובתו שפגם והעקר
אשר הרא בעוה"ז והשיב גלוית הקדושה אל מקומה אין כאן עוד עבירה וכן אמרו בזוה
בפ' נשא ז"ל אלא תוהכה אע"ג דלאחים עלמא אמאי אית לי' תשובה אלא ודאי
מהניא להו בגין דעביד תשוב כביכול הוא עביד לי' ממש דהא מה דפגים לעילא אתפ
לי' ונעשה בתשובה ותשוב' אתקן כלא אתקין לעילא אתקין לתתא אתקין לגרמיה להקין
עלמא עכ"ל עוד שם נדע כי אפיר עריות דשאר בשר אינה בשביל קורבת הגוף אל
בשביל קרבת הנפש כי האב מלבים את נפש הבן לבוש מבלוע נשמתו וכן הבעל בא
ולכן אם הי' באפשרות להפיר מן הבן ומשאר הקרובי' אותו מלבוש של הנפש הע
שגוף הבן נעשה מזרע האב ומדם האם ויגא מרחמה אין כאן קורבה כלל ודע כי הנ
הטבעי הוא להודיע על האיש הטובל נשמה מדשה כי שרש המקום למעלה היא אות
הביאה העליונה אשר שם שרש הנשמה ולכן גר שמל ולא טבל הרי הוא ככרי גמור ל
דבריו טבל ולא מל הרי הוא יהודי גמור לכל דבריו לפי שסגולת הטבילה היא להוס
על הגר נשמה מדשה ולכן אין לו עוד קורבה עם אביו ועם אמו כי נשמתו אין לו שייכ
עם נשמת אביו ואמו אף על פי שלענין הגוף הוא בנו ממש והוא מ"ש רבותינו
גר שנתגייר כקטן שנולד דמי עוד מחה נבין לענה ביאת המעוברת וביאת הזקנה אין
עון שכבת זרע לבטלי ולא עוד אלא שיש בה מצות עונה והטעם הוא האיש ואשתו כשנזדוג
יחד גומרי' זווג למעל' ונעשים אורות חדשים וכמו שרמז הכתוב בפ' ואת הנפש אש
עשו בחרן כי האיש הוא מכוון כנגד מדת התפארת ואשתו כנגד מדת מלכות ואפי'
יולדו לנעה יולדו למעל' אמנ' עון אז"ל הוא שאינו הולך לבטלי אלא המטלי' הנקי' ה
ובטלי אומרי' אותו ורב בזה כשם מלא וגורם עון זה למעלה שיסוד העליון יפגיע בקליפ
ובזה עוד נבין למה כשיבעה זקנה מצות עשה גמורה לינשה אע"פ שאינה ראוי
לילד לפי שלמעלה גורם יחוד גמור ומוליד אורות עליונים ובזה מתתקנה נפש אביו שמ
אלא בני' אמנ' אם הינה' הי' אינו' אמת הוא שאין כח בטלו' לאחוז בבינו' שה
ואין כאן פגם כלל ומות' לבא עלי' אבל לחיות' פגומ' ואינה מכוונת לגמרי כנ
הסכינה אינה עושה תיקון ולכן אסורה בי"בוש וכמו כן פריה ורביה אם אע"פ שמוש
ביבוש יש בו פגם אחר כי כלפי שאמירה תור' עוש בו פי' שבעל מוש בגופו הוא מפ
נשמתו פגומ' תלא בבור שבשנו' באבני הבולל המכוונ' כנגד היסוד העליון הו' פגמ
יות' אבל בעל ניש והטע' שהיסוד נק' כל לפי שכל המדות בלולות בו וכמו כן לע
כל האיברים משפיעים הלש הנבאר באבר הבולל ליצירת הזרע ולכן מי שהוא פגום
פגום בכל וע"א הכתוב לא יבא פגוע דכל מומ' בגיורת ומשיחרת לפי שאינו בקדוש
התיר' אסור בגיורת אם הוא פגוע דכל מומ' בגיורת ומשיחרת לפי שאינו בקדוש
כמ"ש הרמב"ן בפי"ו מהל' אסורי ביאה ולדעת הרשב"א והראב"ד ואחרי' מומ' ג"כ בממזר
לפי שאינו אפילו בקדושת ישראל עוד תניין מ"ש הרמב"ם פ"א מהל' אסורי ביאה והב
על האשה משיערה בה נתחייבו שניהם מיתת ב"ד או כרת או עלקות או מכת מרדות
על הכנסת העערה הוא הכתוב עד כאן והטעם הוא כי העערה העליונה היא הנפש
בבילת אסו' ולכן על הכנסת העערה הקפיד' התור' עוד נבין בענין דיני ממונות
שאמרה תורה שהיבם יורש ממון אחיו המת והוא פשוט לפי שחקן נשמתו וכמו כן נ
לעמה תקנו רז"ל אלמנה נזונת מנכסי יתומים ולא היבמה והוא כי כבר למדנו רב יי
בפ' ב' משפטים בזכר כמה קשה למת שאשתו מנשא וב"כ אם היתה רוצ שלא לה
אמרו רבותי' שלא הוכרח להנשא מפני מוסר מזון מלבוש ודיר' ולכן אמרו שה
ותתפרנס מנכסי המת אמנ' היבמה שאדרבא תקון המת הוא שתתיבם אינה ניזונת מנכ
כדי שתתיבם וכמו כן כמה שכתבתי למעלה בענין הנשמה והגוף נבין ג"כ לענה לא
ישראל אלא נבן עבדים שנה ומעלה והטע' הוא שאז נאה לאדם לאדרבא העליונה שנ
המשכלת

המשכלת הנק' נשמה כפי מה שיזכ' וכשם שב"ד של מעלה עושים אותו אם יפעלו
שכרו יותר אם יפעלו עבודה ה' שקוניו אם מיפרים למעלה יותר ממה שהיה עושה כשלא
הגיע לכלל עשרים כי אלה עובדה מרובה ממדת פורענות וכן אמרו בזהר פי' משפטים
וכל מאן דאיהו מעשרים שנים ולמעל' וזכי אלו אקרי בן לקב"ה ורליתי בדשב"ם פ'
ים נוחלין שפי' שהיתרים מבן שנים לא נמנו בענין ישראל דגרמי' אחם לא נגזר' גזירה
לא פחות מבן עשרים ולא יותר על בן שנים גמר ומעלה ומעלה מערכין וכמב רשב"ם
ואיכא למימר נמי דלא נמנו באותו חשבון עכ"ל והוא שסבו הפי' בעדבר הזה יפלו פגריכם
וכל פקדיכם לכל מספרכם נר' מכלן בדור שהיתרי' מבן שנים הם פקודים בעולי מבן
עשרים וכשם שהפסוקי' מבן עשרים נגרדים אחר בני עשרים כך היתרי' מבן שני' נגרדים
אחריהם הן נר' ממ"ש בשבת דרש ר' שמעון בשם שהקדימו ישראל נעשה לנשמע באו
שנים רבוא של מ"ה וקשרו לכל מ' מישראל שני כתרים מ' כנגד נעשה ומ' כנגד נשמע
ומ"כ היתרים מבן שני' והפחותים מבן עשרים שלא באו בכלל שנים רבוא לא נכתרו אלא
נגרדי' אחר השאר וכמו כן מ"ש הכתוב לאלה תחלה הארץ בהבלה עוכים בדרור שאות'
שלא באו בכלל שנים רבוא לא היו בחלוקת הארץ מ"כ נרועים היו מאותן שהם בני
עשרים ואמפ"י שאין אנו מפרישים לחת מעם אל מלית הארה עכ"ז דרך אומנתא אפשר
לומר שלענין הסכל זקני תורה שמזקיקין לעשות מתיבת עליהם עכ"ז לענין מעשי המצות
כיון שהגיע האדם לזקני אין בו כח לטרוח בענין מעשי המצות ללמד אחרים לעשות
ארבי הלבור לזכות אחרים ולהשיבם אל ה' וכמו כן לענין הנסיון ויש כדמות רמי' באות
בענד שנים שהם האדם מתבל' ומשמים ולמעל' הוא יורד לזקני לשיבה לגבורות ולשוה
וכיון שבגמי' למדו דבר זה מפרשת ערכין פשפטי לדרוש בה איזה דבר דרך רמז ואומר
בעליות האדם ממדרגי' למדרגי' שלא הראשון עולה אחין לים ומתעדר לקנין
רלינו לומר כשנולד הוא רק מכל ובן מעם שני' מתמיל להיות בן מקרי' הסנים כשנשלמה
בו עלמות נפש המשכלת בכל שלקיה וזה יהי' כשיגיע בן עשרי' שנה כמו שכתבתי למעלה
וזוכה למקרא למשי' לתלמוד ולמצות בב"ד של מעלה הנליים כשנשלמי' בו ליכות נפש
המשכלת בכל מעלותיה וזה יהי' כשיגיע לשמשים שנה שזכה לכח לבינה ולבני' ומן המשים
עד שנים אינו עול' ולא יורד ומשנים ולמעל' הוא גדול מבן כ' בגזירת הכתוב וכמ"ש
למעל' והאדם נריך שלעולם תהי' נגד פניו אותה המדרגי' המעולי' שיש לו לעדות ולהשתדל
כדי לעלות אליה פירוש כשהוא קנין כל מגמתו לעלות מן ההעדר אל הקנין ולהיות בן
המשים שנים למקרא וכשהגיע לכלל זה כל יגיעתו ועדמו לעלות ולהגיע בן עשרים שלא
יהי' שלם בכל מלקי עלמות נשמתו ויזכה לכל מלקי התור' כאמור וכשיגיע לכלל זה כל
כוונתו להגיע לתשלום ליכות נשמתו ולהגיע למשים שנה לעלה ומליצו בגמ' שלוק בין
דמי עלי לערכי עלי שדמי עלי שמין אותו בכסף הו' במכר בשוק וערכי עלי אפי' מוכה
שהין נותן כפי הערך הקבוע בפרשה א"כ דמי עלי הו' כפי שויו הגוף וערכי עלי הוא
כפי ערך הנשמה וכשיגיע שפק נפל אין לו ערך לפי שנפל אין לו נפש המשכלת וכמו
שכתבתי למעל' ובזן שלם כל מגמתו להגיע אל המדרגי' הראשונ' ולהיות בן המשים
ולכן ערכו הוא המשי' שקלים וכשהגיע לכלל זה כל כוחו ותכליתו להגיע למדרגי' השנים
ולהיות בן עשרים שנה ולכן ערכו עשרים שקלים וכשהגיע לכלל זה כל תאותו להגיע
המדרגי' השלישית ולהיות בן המשים שנה ולכן ערכו חמשים שקלים ודע שערך מי שהגיע
לכלל עשרים הי' ראוי שיהי' ערכו עשרים שקלי' אלא להיות שכל כוחו לילך ולהתגדל
ערכו חמשים שקלים כמו שביארתי אבל מהמשים עד שנים שנה שאינו מתרבה עוד
נשאר ערכו חמשים שקלים שבן המשים זכה לעל' ומבן שנים ומעל' שהוא גדול מבן
עשרים כמו שכתבנו אסר לו מערך עשרים שקלים ואינו אלא חמשה עשר ואל תתמה
שכסוף השקלים הוא כסוף השנים לפי שסכום האדם והשני של האדם רומז לדבר רומז
לדבר רומני מאד וכמו שלמדנו האר"י בעבור שנעה מדשים ותשעה וי"ב כהשיל דרשב
הוספלה בפי' הערל וכמו כן כתב בפי' אותה המשנה של אבות סוף דבר הזמן הוא ענין
אלהי' מ. ד ורלוים לדברי מ"ש בגמ' בשנים ומעל' אלה הכתוב וכן בשומעת וכן בשומעת

עם ואלו מכר יום אחד אין עגילתו עולה לו ואל תתמה שהרי העובר אם מכר יום אחד
מתעבר הדבר הוא נפל וביום אחד הוא בן קיימא ואפשר שנגדיל זה לא נזה הקב"ה
לעשה שירד מן הבר ביום שלשים ותשעה אחרי עליתו שביום הזה עשו ישראל אל
העגל אבל לא הסתפקו לו כמ"ש ויסכיתו ממחרת ויעלו עולות וגו' לפי שאלו הי' יום
מעשה קודש לרגעי' יום הי' מפקיד כל אותה הקהל והבכי' שקנה ושעשה עד היום
הזה תכף אחר מעמד הר סיני וא"א עוד להחזירה אמנם על זה הי' מדייק הרמ"ז שבאותיות
היו מקוקים בלוחות כמ"ש חרות על הלוחות ואם כן אע"פ שנשברו עדיין היו באותיות
מקוקים בהם ולמה אמר הכתוב וכתבתי על הלוחות את הדברים אשר היו על הלוחות
הראשונים הי' לו לומר וכתבתי על הלוחות את דברי הלוחות הראשונים אבל הטעם הוא
שפרטו האותיות מן הלוחות כמו שאז"ל ולכן היו נשברים על הלוחות אבל עכשיו לא
וקרוב אני לומר שלא היו באותיות בעצמם שפרטו אלא קדושתם העליון ונשארו כבר
בלא נשמה וכמו כן מ"ש בענין ר"מ בן תרדיון אותיות פורחות וגוילים נשרפים
אפשר שהוא בענין זה שבכותב ס"ת כיון שבתחלה צריך להוליך מפיו שהוא כותב לקדושת
ס"ת וכן בכתיבת כל שם ושם הוא מוריד בדבורו זה שפע עליון ויורד על אותן האותיות
וכ"כ הרמ"ע ואותה הקדושה היא שפרחי ונא יצא על כגון שנשברה ונשאר אע"פ
שהאותיות היו בו ולעיני ישראל היו קדושים בהראשונה אבל לפי האמת פרחה קדושתם
ונעשה כן להבדיל את ישראל ולהחזיקם בתשובה וזהו מ"ש הכתוב ואשברם לעיניכם
פי' לפי האמת היו כבר שבורים אבל לעיניכם אני שברתים דאלה"ה מה זה שאמר
בפי' ל"ר עקיבא שבר את הלוחות מאי דרש אמר ומה פסח שהוא מצוה אחת אינו מלוה
אמרה תורה כל בן נכר לא יאכל בו התורה כלה וכל ישראל מוזהרים עליה"ו ומה זה
שאמר התורה כלה והלא לא היו שם אלא אבנים בלבד אלא האותיות היו שם ולא
פרחה אלא קדושתם והכבידו על משה ואמנם במה שאמרו שם ומנא לן דהשכי' הקב"ה
על ידו דכתיב אשר שברת ואמר ר"ל ייפר כחך שנשברת בידאתי הדבר במה שאמרת
אם כי בעל תשובה לא יאמר לו זכור מעשיך הראשונים ואם חטא משה בשבירת הלוחות
ושב בתשובה ומחל לו הקב"ה ואמר לו כי מגלה פן בעיני ואדעך בשם לתה חזר ואמר
לו אשר שברת הי' לו לומר וכתבתי על הלוחות את הדברים אשר היו על הלוחות
הראשונים ותו לא אלא ודאי שבכיים על ידו ואמנם במדרש רבה פ' יתרו ובירושלמי
בבא בעל מתנות בהנה שם אמרו עליה לערוס שבת שני שלא שלטה בריה מלמעלה
כשם ששלטו משה ל"ר ברבי' הלוחות היו מרכן ששה טפחים היו ביד מי שאמר ואי
העולם ג' טפחים ובידו של משה ג' טפחים וג' טפחים היו מפרישים בין יד ליד וכיון
שעשו ישראל אותו מעשה ביקש הקב"ה להטפן ממנו הוא שכתוב מבשמו ולכל היל
הזקה יהא שלמא על ידא דגברא על ימינא עכ"ל ובאתי הענין שבאותו מעשה הל
טעם אחד שלא ליתן הלוחות למשה והוא כבודו של הקב"ה כיון שישראל חטאו ומעשה
אחד ליתנם לו והוא כבודו של משה שזכיתו עליה מאד מאד ומשה הגדיר טעם הכבוד
שלו ובשבילו נתן הקב"ה הלוחות והנה אם כן כיון שכל כך טרח כדי להבדילם לעשות
הי' מקפיד מאד שלא לאבדם ועם כל זה כדי לתת מורא לישראל שברם וזהו בכוח
ולכל היד החזקה ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל ומה שאמר לעיני
כל ישראל הוא כמו ואשברם לעיניכם שבאתי למעלה ואין ספק שאלו לא הי' משה
משבר אותם בנקל הי' חוזר הרחניות והקדושה עליהם אבל כיון שנשברם הוצרך לפקוח
שני לוחות אחרים והוא"ל שבא לידיו דבר זה מן הנשמה והגוף אבתוב מה שבאתי
בענין רות ונעמי ובועז שנחלקו רז"ל בדבר יש מהם שאמרו שמחלון גייר' ויש מהם
אומרים שלא גיירה ולכל אחת מן הסברות יקשה מאד אלדברי האומר שגיירה קשה
איך אפשר שנעמי יבקש ממנו שתים וג' פעמים שתשוב לגויותה עד שערפה אזר' ואל
אמרו בגמי' גר שחזר לכורו הרי הוא כישראל משומד שאם קדם אשה קדושין קדושה
וכל הענינים שיעשה אינו עליהן כישראל גמור ובפרט אחרי שאמרו לה כי אם
נשוב לעמך ואם לא גיירה א"כ כל בתיאתי היו בתכרת ד' לאים אשר יעשה ו"ו' ועי'
לקמן

לקמן בפ' כ"ע אומר עון בתיאת הנכרית וקדושה אינן קדושין וא"כ הי' לבועז ולנעמי
להשתדל שלא יזכר הדבר עוד לענין לא יהי' למחלון למזכרת עון ואיך קרא הכתוב
לנעמי אמותה ולרות כלתה כיון שלא היתה בינינו שום קורבי' ואיך אמר בועז על
פלוני אלמוני אשת המת קניתי להקים שם המת על נחלתו ועוד אמר וגם את רות
המואביה אשת מחלון קניתי לי לאשה להקים שם המת על נחלתו ולא יכרת שם המת
מעם אחיו אלדבא זהו לנגע קלון ומרפה אל מחלון וא"ו כמ"ש יזכר עון אבותיו אל ד'
ובעלת אמו אל תמח ועוד לפי המקובל בין אומתינו (וכמ"ש הרמב"ן והר"ש אלשיך
עיין בספריהם) כבר יודע לחכמים כי כל כוונת רות היתה לגאול מני שאת נפש מחלון
ולעשות דבר זה אמרה ופרשת כנפיך על אמתך כי גואל אתה ולכן הסיבי בועז הטבת
הסדר האחרון שלא עשה עם בעלך מן הראשון שעשית עם חמותך אחרי מות אישך
ונריכה גאולה זאת להעשות בקרובי המת כמ"ש הרמב"ן באורך בפי' ויצא ולזה אמרו לו
ויהי ביתך כבית פרץ אשר ילדה תמר ליהודה מן הזרע אשר יתן ד' לך מן הנערה
הזאת פי' כשם שבפרץ וזרח נגאלה נפש ער ואונן כך באשה הזאת תגאל נפש מחלון
וכן הי' וכמ"ש ברוך ד' אשר לא השבית לך גואל היום ויקרא שמו בישראל כי על
עתה נמתה שני וה' לך למשיב נפש ולא אמר להשיב נפשך כמ"ש ולכלכל את שיבתך
שהשיב נפש מחלון בעולם וכן אמרו בפ' יולד בן לנעמי ולא אמרו יולד בן לבועז וא"כ
איך אפשר שתקון גדול כזה תעשה רות אם כל ביאותיה היו באיסור גדול כביאת
הנכרית אמנם מה שא"ל לומר בזה כי כל מ"ש מז"ל הוא אמת ואלו אלהים קיים
ולפי האמת מחלון גיירה את רות וקבלה עליה עול מלכות שמים ועבלה כראוי וכן
כליון לערפה וא"כ מחלון קדש אותה ועשה פופה וקדושין וכל ביאותיה לפי דעתו היו
ביאות עותרות כי אשתו גמורה היתה ולכן מלך עולם קדושת רות וכוונת מחלון נדבק
נפשה בנפשו כאלו היתה אשתו כי האדם ירצה לעינים ולי' ירצה לנגב אמנם אפשר
שעשה בדבר אחד שלא עלה על דעתו כי מחלוקת היא בין הפוסקים כמו שתראה בי"ל
ס' רס"ח והוא כי לא היו שם שלשה ולהרי"ף והרמב"ם אין עגילת' כלום ונכרית היתה
ולשאר הפוסקים בדיעבד היתה גיורת גמור' וכנה נעמי היתה מיבת כרי"ף והרמב"ם
שאפילו בדיעבד אינה גיורת ולכן השתדל להרחיק' ומחלון הי' שבור כאותם הפוסקים
הסוברים כי גיורת גמור' היתה ולכן נשאה ואפי' יהי' הלכה כהרי"ף והרמב"ם ד' ירצה
לנגב כמו ב"ש שעשו כדבריהם ולכן יכלה לתקן נפש מחלון ואמנם אם תשאל הטעם
מפני מה בועז הניח לרות שתלך ללקט בשדה כיון שקרובה היא וכמ"ש
כי גואל אתה ובת מלכים היתה ובשביל שנתגייר' ירדה מנכסיה והוא עשיר הי' תשובתך
לא היתה רוצה רות ליכנס משל אחרים כלל כמשפט הגדיקים ואמנם בלקט ובשבה
ופאה שלא היתה נוטלת שכן כתוב לעני ולגר תעזוב אותם ותכן אפי' ל"ע אומרים
לחלק ואחד אומר לבין לזה שומעים שאמר כשלכה :

והנה העבירות נעשות על ידי פחוי שמאל ולילית אלא שמאל היותר רוחני הוא
מבלבל השכל וגורם שיאמין האדם שאין בזה חטא וכיולא באופן שאינו מאמין
בתורת ד' ובחכמים ולילית שאינה כל כך רוחניות היא מפתי האדם אל המעשה וכן
אמרו בזוהר פ' וילא רוחא דנוקבא בכמה אורחין ובגילין מתרשא מתלבקא בההוא
רוחא דדכורא קשיטא גרמה בכמה תכשיטין כזונה מרחקא קיימא בריש אורחין ובגילין
לאתאי בני נשא שיזיא דקרייב בהדה אתתקפת בי' ונשקת לי' מנכת לי' אמרא דזורליה
דמרורת פתנים וכו' והנה בע"ז נמצאת עבירי' אלל הכל והעיון שמאמין בע"ז
ועבירה בעשה אלא שלפעמים זה גובר ולפעמים זו גוברת כפי כוונת עע"ז וזה
כ"ל לבאר מש"ה בפ' שופטים והוצאת את האיש ההוא או את האשה ורקלתם באבנים
ומתו שמה שחזר ואמר את האיש או את האשה נרא' מיותר גמור אמנם אין הישראלי אשר
נשמתו מלוכ' ומחמת כבוד אינו היא מעמד העוש' דבר הרע כי אין לך רשע בישראל
שאינו מהרהר תשוב' בכל יום וכל אחד ואחד מתאוי להיות לדיק גמור אמנם העושה את
העבירה היא שמאל ולילית המפתים את האדם ומעים אותו מדרך טובה לדרך רעה

ולהיותם משוקעים בתוכו של המעשה לכן נדיך לפוליא לת פלים הטוא זה סמאל ל
לת הלשה הכוא זו לילית שעשו הדבר הרע הזה אל שעריך ביחד עם הלים לו ע
פלשי המועלים ומקלחם נלחנים ומתו כי בזה ממית בחיכת וזוכמת המקטרג וכמ"ש
בר"מ שהנלתי למעלה ולם תרלה תוכל לפרש לת הלים לו לת הלשה קמל ש
העובר עניר; ונתרל על המקטרגים וכמו כן בפי לאמור בתחלה לאמר ורגמו לותו ב
הפלה ולא"כ לאמר רגום ירגמו בו לפי שבבן המלרי שעשו סעל וברך לת ד' לאמר ורגמ
לותו לאבל בישראל הטהור לאמר ירגמו בו פי' ירגמו זוכמת המקטרג סמת הבמלאה בו ו
זה פירשתי מהמור ו' והקדמתי מ"ם הקדמוני ולני מלאתיו בחתני הרמ"ז שלרבע' מפשיטי
הם הרמוזים בפ' והוא רמוס יכפר עון ולא יפחית והרב' להפיב לפו ולא יעיר כל חמת
וכם עון ומפחית ולא ומיתה וכנגדם ד' עונות שמייבים עליהם ד' מיתות ב"ד בקילה
שריפה הרג וסקן והנה הפע"ם חמא בעיתה לוריה ובבת שבע ועל הריגת לוריה הי' מיי
הרג ועל בת שבע הי' מייב מנק אלא שלוריי מורד במלכות הי' וכל היולא למלחמת ב
דוד גם כריתות כותב לאחשו ועל עונות אלו לא ופיתה הי' מקטרגים כנגדו ולכן לאמר ל
בלשך חוכיחני ואל בחמתך תיסרני לתנם מלינו בגת' שעל עון בת שבע לאמר לו הקב
כבר מפורש ע"י שלמה בכך כן הבא אל אשת רעהו לא יוקה כל המוגע בה ולבסוף לאמ
לו זיל קבל עליך יסורין ולכן בחמור ל"ח לאמר ובחמתך תיסרני ולחרוני רז"ל שבשעה
הגיע ליחקק על בעלם לין לו חקנה בחייהם המתים כמו עון רבית וכיולא עוד לחלב
אחר"י אלה"ם שהעש"ה יולא מקליפת עמון ומואב ובא לעה"ז בחמיכת נפש בלבד לע
שתים עלומי מלך ולפי שפגם בה היו לומרים דומג ולחיתופל שלין לו חקנה וכמשל
רבים לומרים לנפשי לין יחוטתי לו בלבלים שלה ולכן לאמר מכני ד' כי לומלא לחי רפא
ד' כי נהבלו עלמי ונפשי נבהלה מלך ולתה ד' עד מתי ופירושו שבגוף הוא נחתך ולרמ
לחסל גמור לרפאותו שבבר חרז"ל מ"ם וחנותי לת אשר לחון עם מי שלין לו לחי עוש
בתורת מתנת חנם לחנם המלמות וכנפש לא נחתכו ונכרתו אלא נהבלו ועד מתי ימת
ד' לרפאותם ובעלמות מלינו שלריכי' חלוץ בנפש ד' המתי' לותם כמש"ה ועלמותיך יחל
וכשם שעלמות הנבהלים נריך חילוץ ודי בזה כך הנפש הנבהל לריך חילוץ ולכן לאמר שוב
ד' הלנה נפשי לחנם לענין הגוף שלאמר לעבלה שעריך חכך גמו' נפ' חכני ד' כי לומל
לחי לאמר כלן הושיעני למען חסדך וכבר למדנו רז"ל הקב"ה מיחד שמו על הרע' שנלמ
ויקרא אלהי' לאור יום ולחסך קרא לילה עוד לאמרו ע"פ עוברי בעמק הבכא מעין ישתוה
גם ברכות ישיה מורה שקלוסי של הקב"ה עולה מן הרשעים בגיהנם כמו שעולה מן הלדיק
בג"ע לחנם ביודרי' לשאול לינו כן כמו שבארתי בזוהר פ' שלזינו לזה לאמר כי אין במות
זכרך שלין הקב"ה מיחד שמו על הרע' בשאול מי יודה לך עוד לאמר כי אין במות זכ
שלין הקב"ה מיחד שמו על הרע' בשאול מי יודה לך עוד לאמר יגעתי וכו' ונרלה לי לומ
שלאשר שתיבת עמה היא על הרוב על עמת לים ולשמו והיא מכוונת אל המע
העליון' וכמ"ש בגמ' מר דלוק ומעה מולעת וכן אמרו בזוהר ע"פ מעה שלכן כשל ומומ
לחנם תיבת ערש נמלאת על הרשעי' ככתיב הנה ערשו ערש ברזל ולכן לני לומר בדר
לאשר אבל לא לשפליט הדבר שעשהו הי' עמת דוד לאשר הי' מוכן לשכב בה אבל ערש
הי' המטה שעבר בה עניר; ולכן לאמר שביום הי' נלחם כל כך מל שהי' יגע ובלילה הי
מעטו טופח מדמעתו ולא"כ הי' קם ממטתו והולך אלל המטה שעבר עליה עניר; וס
בוכה עליה וחבו יגעתי באנחתי ביום אשבה בכל לילה מטתי היא המט' אשר ה
שוכב עליה ולא"כ בדמעתי ערשי לחנם היא המט' שעבר עליה עניר; וקודם הגיפ
אליה היו הדמעו' מעיניו וחבו שלאמר בתחלי בדמעתי ולא"כ ערשי וכנה דרך בנ
השונה שבשהוא בוכה מלל הוא מתפיים קלת בבכיתו ותשרתו מיגון לבו על עונותיו לאמ
לדוד לא הי' כך לפי שבנקר מפשי' קם הי' כועס יותר ויותר והעשם לפי שדולג ולמיתה
היו לומרי' לו דוד הבא על אשת לים מיתתו במה וחבו עשה מבעם עיני לחנם ל
ביותר נתחזק בשביל חויניו שהרופיאם היו לו לבפרת עוניתיו וחבו מתקה בכל לורדי ר
אשערי דמעה לא נעלו לאמר קורו ממני כל פועלי און כי שמע ד' קול בכי לא
לאמרו

אמרו בגמרא שלאמר דוד לפני הקב"ה מחול לי על אותו עון ולאמר לו מחול לך ולאמר
לפניו עשה עמי אות לטובה ולא"ל בחייך איני מודיע בפיי שלמה בנך איני מודיע שבשעה
שבבנים שלמה את הארון לבית קדש הקדשי' לא נעלה עד שלאמר ד' אלהים אל תשב
פני משיחך זכרה לחסדי דוד עבדך ונהפכו פני אויבי דוד כשולי קדרה וזהו וירלו שונאי
ויבושו ולכן לאמר דוד כי שתים היו תפלותיו ואחת מהם כבר קבלה הקב"ה ומחל לו על
אותו עון והאמרת יקבלו אבל עדיין לא קבלה וזהו שנע ד' תפלתי יקח ולפי
שבשישמע תפלתו הבנית לז ירלו שונאיו ויבושו לפיכך לאמר יבושו ויבהלו מאד כל אויבי
ומעתה מפרשים שלם לא יבושו יבושו ויבהלו מאד אבל אם יבושו בתשוב' יבושו רגע בלבד
עוד פירשתי מ"ם דוד שהשלתי אויביך בלשון יפיל ועוני לא כשיתי לי יפיל אמרתי אודה עלי
פשעי לד' לי' רבים וכמו כן לאמר מתה פשעי הרב כבשני מעוני ומחלתי עוברי ואמרתי
שבלותו מעשה הי' חטא אבל בשוגג והוא שהרג אוריי' בחרב בני עמון ולא שת לבו לדבר
עון אבל בגזיל הוא עון בת שבע ובני פשעים במרד שביקש ב' פעמים להעלים שהולד
הוא בבן כשלבת אוריה לשבב עם אשתו והיתה יולאת מורב' ממנו שלא אמותו ויירש
עמון אוריה וכיולא ועל מה שאמרנו למעל' כי המוטא ממשיך עליו הטומא' נגין למה אבור
לבעל המלאכה לבא עליה כיון שבטמא' והוא מ"ש רז"ל אחרי אשר הוטמא' לרבות בועם
שבפתר' וזה הי' מפרש הרמ"ז ע"פ רז"ל ונקה האיש מעון שלא יאמר אוי לי שהרגתי
בת ישראל מבוולתי בת ישראל שבבתי עם שמלה מ"ל ונקה האיש מעון ע"כ ופי' שלא
בבוסה זנתה ומתה הי' ביל הבעל לגרש ולתת לה כתובתה והוא הבקה אותה ומתה וזהו
אוי לי שהרגתי בת ישראל ולא שלא זנתה ומיתה ומן הבפק הכהן פרע ומחר לת שער
ראשה ולתח בבגדי' וקרעם וגלה לת לבה לעין כל הרי שהבעל הי' בבה לטולה וזהו אוי
לי שבולתי בת ישראל וגם על זה לאמר ונקה האיש מעון והאשה ההיא תשא לת עונה לפי
שלא הי' לה לעבור על דברי בעלה וליחתר עם אותו האיש וזהו פשע הבפיק לו לים אשר
העבור עליו רוח קנאה וקנא לת אשתו (פי' ולא נטמא' שלא נטמא' כבר אמר לנעל'
זאת תורת הקנאות אשר תשטה אשה תחת אישה ונטמא') והעמיד לת האשה לפני ד' ועשה
לה הכהן לת כל התור' הזאת ונקה האיש מעון לו אשר שזנתה והזכות תולה לה והתיר'
התור' לבעל ליבבב עמה מע"פ שמתנולי' והולכ' כמו שפסק הרמב"ם וזהו אוי לי שבבתי עם
טמא' וגם בזה ונקה האיש מעון והאשה ההיא שאמר' שלא נטמאת משא לת עונה והכם
למדנו מעשה האר"י זל"ה כי הבב בתשוב' כדי לעבל ולבלה זוכמת ועומאת המקטרג אשר
טמא ולכלך נשמתו לריך ביחודיו ותשובתו לעלות למעל' ולהוריד שפע מעקו' עליון יותר מן
המקום אשר פגם בעונו לרשן ולהתם הלאת שעשו ד"ש לם משא בשז"ל שעקר פגמו
הוא בחכמה וביה לפי שהזרע בא מן המוח לריך לעלות בתשובתו עד הכסא אחרון
לנפין ולהוריד מים טהורים מן הבלם עשרה מדות אשר שם לטהר פגם עולם סוף דבר
לריך לעשות תשוב' כאלו פגם בכתר ומה שאמרתי שהמוח הוא נגד חכמה וביה ברלם
בדיבור לעיין בדלם הבחמה ומלאתי בספרי הרפואה שהוא כך גם בעשה האדם הייב
ומנמו יולא מוח הבדר' והוא ממש כדוגמא של מעלה חכמה ביבה ודעת וזבח ב"ל לבאר
פ' בשרשם ויקרא ואמרו המדקדקים שהוא זר ונגד כללי הדקדוק לפי שבל פועלים
בשלמים כמו פקד שמר נקודים בלי קמץ וחלי בהם בפס וזהו בפס כי תחטא ומעלה מעל
בד' וכפס בעמיתו בפקדון לו בתשומת יד לו בגזל לו עשק לת עמיתו וגו' והי' כי
יחטא וא"שם והשיב לת הגזילה אשר גזל לו לת העושק אשר עשק לת הפקדון אשר
הפקד אתו לו לת האבידה אשר מלא והנה עשק בפי הראשון עשק לת עמיתו נקוד
בתקונו בלי קמץ וחליו פתח לחנם בפסוק הבני נקוד כלו קמץ והשיב לת הגזלה אשר
גזל לו לת העושק אשר עשק והוא זר ובילתרתי הטעם כמ"ש מבני האמת כי קמץ רומז
לכתר ופתח לחכמה והנה בזוהר פירשו הפסוקים האלה על המוטא שהוריד נלוי קדושה
אל הטומאה ותשובתו הוא להחזירם אל מקומם וכמו שהראה בלורך בתקוני תשובה
מהאר"י הקדש הרמ"ע ונלפשו בסוף ראשית חכמה הקצר והנה לבאות כי הפשע יורל

מלעלה

מלעשות למעשה לכן הפועלים הלים הראשון נקוד קמץ והשני פתח וכן הוא נקוד בפסוק
כשמדבר בפגם הפוסל אז עשק את עמיתו (זה הקב"ה שנאמר למעלן אמי ורעי) אל
כשבא לשוב צריך לפשוט בעצמו כאלו הפגם הי' כולו בכחר ולכן כולו נקוד קמץ והש
את הגזילה אשר גזל או את העושק אשר עשק ועל פגם המיעוט פירשתי פ' תמות נפ
עם פלשתים שאע"פ שבמיתת נפש היא היותר גדולה וכה בלבד נאמר ובכרתה ברזל
לומר תמות נפשי עם פלשתים הי' לו לומר לשון עם פלשתים אמנם הקדמתי כי הפוס
בפרש בגויה מבנים כילוץ נפשו בגויים כמ"ש קשור בו ככלב והשב מלהכה מעזר לו
נלון למקומו כילוע אבל שמשון שמשל ולא שב הי' מתפלל כי בעיתתו הזאת יתבש
עוכותיו ויתבטל ויעות אותו הפלק והכילוץ מנשבו בלשון שלא יהי' קשור עוד עם הקלי
ולא יהי' עוד לפלשתים כמ בהיות בתיכם נלץ נשמתו והוא דוגמת מה שפי' הרמ
מ"ש אלהים מושיב יחידים בתיה מוליא אסירים בכושרות אך סוררים שכנו לחיה
כי נמלטו נשמות ישראל שהם בעינותיהם ביל המקטריגי' ועכן מזון כוחות הטומאה' ר
עד מאד כמנין שאמרו כל המלר לישראל נעשה ראש והנה הנשמות הללו מוזל
לעולם להתקן הם בני בת זוג שלכן נקראו יחידים והקב"ה מזווג נשמת זכר מגולגל ע
נקבה מגולגלת והוא מ"ש אלהים מושיב יחידים בתיה ומוליא אותן הנשמות אשר ה
אסורות בבית האסירים ביל המיתה וזהו מוליא אסירים בכושרות ואז הקליפ' ה
נעלה כי אסר ממנה שפע הנשמה וזהו אף סוררים שכנו לחיה ובמה שכתבתי בענ
התנועות כ"ל לפרש מש"ה ויחי ויתן לו מזהב שבא והקדמוני שמלכות בית דוד מכוונ
כנגד מלכות שמים מלת לינו של הקב"ה הרפה ובפרש בענין שלמה שעליו דבר הכתו
ההוא כבר אמרו רז"ל והי' נתן חכמה לשלמה כחמה תחלה ובפרש מן הפרש כשב
בה"מ שאז קיימא ביהרא בשלעותא כמו שאמרו בזהר ועל זה ביאר הרמ"ז הכתיב בש
בניתי בית זבול לך והוא שבבנין בה"מ של מעה בנה ונתקן בה"מ של מעלה ובה"מ ש
הטה הוא בית והיכל לבה"מ של מעלה ומליצו בקבוצה זבול שבי ירושלים ובה"מ ומזב
בנוי ומיכאל שר הגדול עומד ומקריב עליו קרבן בכל יום בנה בניתי בית זבול לך וח
פשט הכתוב בנה בניתי בנין כפול בה"מ של מעה שהוא בית והיכל לזבול שבה ב
של מעלה ומזבח לעצמנו הנה נקודי שבא היא בגבור' מלת דינו של הב"ה והזבח ס
מלת בינה שהיא רמים גמורים ודינין מתערין מנה ולהיות שלין הדין מתאחז אל
בשורשו אין מלת הגבור' הנקראת שבא מתמתקת אלא כשיונקת מן הבינ' הנקראת ז
ולכן מלכות שמים הנשפעת במלכות דוד אזי היא שלמה כשאירשה שהיא מלת הגבור
היא מתמתקת במלת הבינה והוא מעם מה שאמר הכתוב ויחי ויתן לו מזהב שבא פירוש
לפי מלכות שמים היא קרובה לקבינת כמו שאמר הכתיב כשבא בינו ובין המות ל
ויחי כשיתן לו ממלת הבינ' המתמתקת מלת הגבורה וזהו ויתן לו מזהב שבא ומנה שבתנ
בתריך שמשובת הפוסל תהי' לתעלי' מפגם עוני ראיתי לכתוב כאן מה שפי' הרמב"ם
נור אריה פגלי בפסוק והבים אל כתם הנמשת ומי והוא קשה שהרי אין הבטה אלא מלמעל
למטה אלא שאמרו במשנה וכי כתם ממית אם כתם אמיה אלא כשישראל מתחלים בל
מעלה ומשנדים לבם לאביהם שבשמים היו מתרפאים וזהו פי' כשהאיש הנשוך בתשובת
הי' מעלה עינו למעלה מעינו בחופן שהי' מביט מלמעלה למטה אל כתם הנמשת ו
ולא"ם והרי עינינו הבטה שאינה מלמעלה למטה' והוא ותמונת ה' יביט תשובתך כבר פי' הרמ"
בנם זו היא מלמעלה' למטה לפי שתמונת ה' רומזת לאמצעית שאינה מאירה ומשה עש
בנביאתו לאמצעית המאירה ומי' הקב"ה משבח מעשה מעלה כ"ש בנבואתו עד שהי' מבי
מלמעלה למטה אותה המלה הנקראת תמונת ה' ובענין מה שגורם הענין ראיתי לכתו
כאן מה שהרשבי"ם ז"ל ואמר רשונן אל תביו לאמר את שני בני תמית אם
תביאני אליך ת"ה אותי על ידי ואלי תשיבנו אליך שגרשים דברים שאין להם שחר מ
שאמר יעקב בכל שיבה הוא זה וכי בניו ולא בני ועוד יהודה שגבר כארי ה
יכול לומר אנכי אערבנו שבמו הי' דרך גם גמור אבל מה הפרש נמלא בין ראו
לפשוט לבבים דבר זה ליעקב אבל מעם הדבר הוא שהכירו הבטים שכל מ

שאירע להם הי' בעון מכירת יוסף וכמ"ש אבל אשמים אנחנו על אחינו וכתוב
הלא אמרתי אליכם נאמר אל תחטאו בילד ולא שמעתם וכשרלו הכסף הב בו הי' תפת
העפרים כסף ובענין הגניבה הבין יהודה שבשם שאמר לבו ונמכרנו לישמעאלים הי' נריך
שימכרו כלם לעבדי' ותגב יעבר בניימין שלוי לרשע ואוי לנפשנו אבל כשראה שיוסף אמר
אלים אשר נמלא הגניבה בידו הוא יהי' לי' עבד ובניימין לא חטא חטא אזר כגבו אליו ואמר
אם תקניטני אהרוג אותך ואת אלוך ואמני' ראובן שלא חטא כלל לא הי' מתירא כלל
מיוסף אדרבא הי' מוכנים שאלו לו נבדו יעבר בניימין כיון שבניימין לא חטאו לא יראה
אליהם בוש דבר ואלו יעבור אותו לכל אמיו היו ראובן ובניימין בבכו' מן הטעם שאמר
וכמו שנהי' בגם ראובן נאבר בעבור אמנם לפי שלא הי' יכול לגלות הדבר אמר שכ"ב
מובטח הוא שלא יראה בוש דבר לבניימין שמתרל' הוא שיעבד יעקב שני בניו בקלתו אם
לא יביאנו אליו וזה בכוון תנה אותו על ידי ואני אשיבנו אליך והדין הי' עם ראובן בודאי
שאמר הי' יעקב מוכר בניימין לראובן מ"ש שמתרא לו בוש תקנה אבל יעקב שלא הי'
מכיר טעם ראובן לא שנע לדבריו וכן אמת שאם השבטים היו מוחים תשובה גמור'
בחנניות ובקנופים כמו שעשה ראובן על בלהה יוסף אביו לא הרע מה שהרע בעברת
הרוגי מלוכה ואפילו שם כתבתם ר' אלעזר בן פרעת אע"פ שבילוד אבל כיון שמעמנו שיוסף
מכל כבה וה' אומר לבה לא אתם שלחתם אותי הנה כי האלהים וכמו כן אמר אל תירא כי
בהתת אלהים אני לא חטאתם לשוב כשונן והוא"ל ואמת לילן דבר התשובה' לכתוב כאן מה
שפירשתי על מ"ש בגם בבבא בתרא פ"ק הוא הי' אומר עשרה דברי' קשין נברא בעול
בר קבה ברזל מתחתו ברזל קשה אש שפעמנו אש קשה מים מכבי' אותו מים קשין עבים
מבבלי' אותם עבים קשים רוח מפזרתן רוח קשה גוף קובלו גוף קשה פחד שוברו פחד
קשה יין מפיגו יין קשה שינה מפנתתו ומיתי' קשה מכלם ומלקי' מלת מן המיתי' שנאמר
ומלקי' תליל ממות והקדמתי שהאלשים הגדולים נקראים הרים כמו שכתוב שמעו הרים
את דבר הי' וכל הגדול מחברו ילרו גדול ממנו ובפעמ"ם מולפס וכעובדי' דברוריה ואחרי
יהי"ר נמשל כברזל כמ"ש אש ברזל הוא מתפולץ ובן אמרו שכמי מ"ה בלבבני הדברי'
בכוכב מלאים הוא מכוון אל הברזל ומפיע בו ומלינו לבראב"ן שכתב בפ' אחרי מות ז"ל
אבל לוה הקב"ה ביה"כ שבכלא שעיר במדבר לשר המשל במקומות המדבר והוא הרחוי לו
עפני שהוא בעליו ומלאילו כמו יבא מורב והמיון כי היא העול' לבוכני המרב והדמי'
והמלחמות והמריבות והפלגים והמכות והפירוד והמרבן והכלל נפש לגלגל מלאים עב"ל
ולפשר שבשביל זה אמר הכתוב נמלאים כל כלי ברזל אל נשמע בבית בהבנותו וכן מלינו
בגלות הזקן שדוק בתער לו בתער אמור אבל אם בשם יעקור זקנו וכמו
בעובדים בימים הללה אין בכך כלום וזהו הר קשה ברזל מתחתן אמנם התענית הוא אם
לוכלת יהי"ר וכ"כ המפרשים וזהו ברזל קשה אש מפעמנו אלא שקשי' לו לגוף הלדם
בקבול התענית ולכן כתב הרב בעל הלשות מכנה בשער התשובה פ"ו שכלי ביוכל בעל
הבוהה לקבול התענית נריך לו לעשוק בחור' והוכיח שם הדבר בשורך וזהו אם קשה מים
מכבים לוהו לכי שהתור נמשל למים הוי כל נמל לכו למים אלא שבקבול הבור'
בנמילה נריכה כח גדול לפי שהיא מתחת כמו של אדם ובזהר פ' שלח בני גופא תקיף
גבר כארי דיתתכא תמן תדירא בגין דהיא מתחת מיליה דבר נש ע"ל אמנם האדם קובל
יגיעת התור' בבגיל הקדו של הקב"ה וכן אמרו בזהר שם אינון בני עהיגנותא מלי
קא אמרי אם הפץ בנו ה' ונתנה לנו כיון דיתחדל בר נש לגבי הקב"ה בדעותא דלבא
דקב"ה לא בעי מנן אלא לבא ע"ל והכה הקדו של הקב"ה נק' עב בשביל כמה טעמים
הראשון שמנו של הקב"ה של ע"ב המור הוא בתב' שני שהבל בגי' ע"ב שלשים שם הוי'
בגלוי יודין בגי' ע"ב והוא הבל גמור וכן הוא פי' הפ' הנה ה' רוכב על ע"ב ק"ל וזהו
מים קשים עבים בובלי' אותם כן אמת כי טרדותיו של אדם המבלבלים דעתו ומורדים
אותו כמ"ש רז"ל והבי' ה' מנהן כל מולי זה רעיון רוח הם מונעי' אותו מעלות מהבלי
הנקוש ולעשיק בחור' ובבר ידעת כי רוח רומז נרגנו של אדם כמ"ש אל אדם כמ"ש אל אבר יהי' שמה
הרוח ללכת וזהו עבים קשים רוח מפזרתן ומה שמתמיה יותר שלע"פ שהמהבות מבבר'

גוף האדם עכ"ז האדם קובל ליתן הטרדות נפש מפני כסף בדברי בזיונים וזהו רוב
קסה גוף קובלו והנה התאוות והתאוות הגופניות הם קשות עד שטורידות האדם לבלתי
שמת אלא שמדת דינו של הקב"ה הוא; פחד המייסר אותו מכריחו לעזוב תאוות הגופניות
מירלת שעוסק וזהו גוף קשה פחד עורדו אך אמרו רז"ל שאפי' אב. הם ינהק ויעקב לא
יכולין לעמוד מפני מדה"ד אלא שהדין מתמתק בשרשו הוא יין המשומר בענביו בינתו
הקב"ה וזהו פחד קשה יין מפיגו ואעפ"י שכשה גדול לכפרת עונותינו כידוע מיה"כ עכ
מי שישן לו מתלמוד תורה ועבודת ה' ית' מלבד ממנו עונת אותה הביב העליון הנ
יין וזהו יין קשה שינה מפכתנו וק"ו מי שנתפייב מיתת בנ"ד של מעלה בגזר דין
יפיל לבו נקרע וזהו ומיתה קשה מכלם ולדקה מגלת מן המיתה אפילו ליחיד כמו בהנ
עובדי דשעולל ואבלנו ובדתיה דר' עקיבא ובמ"ש שכתבתי גוף קשה פחד עורדו רלי
לכתוב כאן מה שאמרתי בחזור ק"ו המדבר ביסורים הבאים על האדם שבעבורם הוא
מדרכו הרעה ונועק אל ה' ואמרתי שהאלה לבעמים הינה תשובה נמורה כמ"ש הנ
פורתא מיהא הוא וכ"כ מהכתוב שאמר כאשר יגיל הרועה מפי הארי שחי כרעי
גדל אחז אמנם ישועה היא נמור' כמ"ש ויעקב ה' ביום הבוא אח ישראל ולכן אות
שמעו המדבר כשהדריכם הקב"ה בדרך ישרה לא היתה הגל' נמורה אלא מחלת הגלה
שילכו אל עירם כי כן כתוב והדריכם בדרך ישרה ללכת אל עיר מושב ולכן אל
ממנוקותיהם יגילם אבל הטוב שבתרגא והיולא הבית האסורים היא תשובה נמורה ו
אמר ממנוקותיה יושעם אבל ההולכי בחיות לא די להם שיתחקו הרוחות אלא צריך ג
שיוליאם מהאויב וילכו אל היבשה ולכן אמר ממנוקותיהם יוליאם עוד דקדקתי שב
הראשונים נאמר ממנוקותיהם אלא וי"ו ובד' נאמר ומנוקותיה' בוי"ו והכ
הוא שבג' הראשונים הם לועקים שילים ויושעם הקב"ה אבל הבירה
בחיות לריבים ג' דברים כל' שיתחקו הרוחות עד שיוציא מיבשתם ונרא
הב' שיגאל הרוחות ויוליכום אל ממון מבלם ויחזו מבשרו אל היבשה ולכן אמ
וילעקו אל ה' בגר לשם פי' שיגיחו הרוחות והשכינה ומנוקותיה' יוליאם שיוליאם מהבשר
וכן הי' שעל השאלה הראשונ' דמנו הרוחות יקם שערה לדממה עד שבחו מלרתם ולעש
שבלי רוחות לא חזוח הבפיני' ממקומה עכ"ז מתמת חוקה יגיעתם ולרתם וישמחו
יש זוקו ולעומת השאל' השנית אמר וינחם אל מחוז חפצם ובמה שכתבתי לעמל' שאין ל
המתמק אלא בשרשו ראיתי לכתוב כאן מה שפירשתי בחזור ח"ל וקודם כל דבר הקדמ
כמה הקדמות הראשונ' כי כפי נשמת האדם כך הוא שמו הכתוב בתורה כי שמו מו
ומתם על נשמתו וכמו שדרשו חז"ל ע"פ אשר שם שמות בארץ ולכן כשבתעלה נשמתו
פינחס אשרי שבב מעון שמו של יפחח הושם שמו אליהו וכן בזעה מחחלה הי' שמו אל
וכשמתם שנוה מעונו של בזיון מנוח ומתענר' בו נפש יהודה הישם שמו בזעה מלי ב
בו עוה לכן תרלה שבעת שבתב עזרא ד"ה שבבר בתעלת נפשו של דוד נכתב בו דויד מ
דוד וכן חזקיהו נכתב שמו יחזקיהו שנית שסיר הלויים ודיעתם הוא לתחוק מדה"ד כיל
ובר"ה הכוו' בדרשות להעלותה על מקרקע קול לנפיק מדי שופר היא הביבה העליון' ולמ
לדיבה וכמ"ש פשוטה לפניה ופשוטה לאחריה ותרוע' בתמנע לברשם ברלשם יעקב כבנ
ילחק בנתים וכבר ידעת כי שם אלהים הוא רומז לבדה"ל הקשה ויעקב לבדת רחמ
בלבבות מ"ש בזיבר ברים פ' פקודי על זהב החנוף' ולא אמר כסף התנוף' לפי שהזה
והנקשה שהם אדומים ורומזי' לבדה"ל לריך להעלותם כי מלקים אחרוני' ופפלים שבה
הם מפשעים אל הקיפות אבל הכסף שהוא בדת רחמים אין לריך תנופה כי אפי' בהשפי
היא רחמים רבינית מ"ש אחר' כי כמוד הוא בהוד והוא בדה"ל כידוע עיין בפי' פפ
לבגיעותא מחיבית בחב הרמ"ב בגליון פרדס שלו בפי' מזמור הלוויה הלנו אל בקל
כי בגל הוא בתפלת המבריע בין הדין והחסד שכן בגל לרופו ל"ב כי ל"ב רוחות לבה
שרים החסד שבו ל"ב נתיבות שבתה וכי' מחיבים בינה שרם הדין ובהקדמות אלו ביאר
בחזור הרבינו לאלהים כי הרבי' היא מחזק מדה"ד הרבינו לאלהי יעקב כי הרבי
מדת דינו של הקב"ה יתפסך לרחמים הרמוז בדעקב שאו זמרה פירושו הרבינו הבבינו ה

הזה כי אין הדין מתמתק אלא בהגבינו כתוב; הבויים כמו שאמרנו למעל' ותנו תוף
ואיני מאריך כאן בזה"ש הרמ"ב בתלת תוף עוד אמר כבור נעים עם נבל והוא פשוט
ואמר כבור נעים כי בהיות מדת הדוד ממותקת הי' נעימ' ונבל כבר בשרשו למעל'
תקעו בחדש שופר בכסא ליום חגנו אמר בחדש ובכסא לפי שלמעל' בחדש' ולמעלה
מכוסה הלבני' בדיבים והנה כבר ידעת כי תקעו ר"ל עצו תקיעה פשוטה הרומזת
למדת רחמים שכן הבדילם הפ' תקעו ולא תריעו ואמנם בכסא שהוא מדת שבלבנ'
מתכס' בו והוא דין גמור תקעו כלומר שתמלו שיתפשטו הרחמים בעולם והרמ"ז דקדק
שיבת חגנו רומז לחג הסוכות שנק' חג בתם ואמנם מתוק הדינים הנעשה בר"ה הוא
בבנבל חג הסוכות שיתפשטו בו הסבלים כי חק ליסראל הוא שהדין יתפסך למשפט
לאלהי יעקב הוא מדת רחמיו של הקב"ה ואמנם מלינו כיולא בזה שבהתפשט הטופר
העליון הבא הבינ' מתמתק הדין וזה הי' ביוסף שהי' שקוע בבור ולמען ימלוך הטפיע
ה' בשמתו אור הבינ' הרמוז, בהא הראשונ' של הטס ולכן נק' שמו יהוסף ולא הבין
הסבעים לשון ומלך על כל ארץ מלרים וזהו בכוון עדות ביהוסף שמו בלאחו על ארץ
מלרים שפת לא ידעתי אשמע וזהו מ"ש רז"ל ביוסף לא הי' יכול ללמוד הע' לשון והוסיף
לו הקב"ה אות ה' משמו ולמען ור"ל שהטפיע עליו מן הבינ' העליונ' וכשם שבשמתפשטת
הבינ' העליונ' בא מידות לעולם כמו שמלינו בי"ה ובינובל וגאולו' העתיד' דכתיב והי'
ביום ההוא יתקע בשופר גדול לפיכך גם כאן הסידותי מבבל שכמו כפיו מדוד מעבורני
ואמר מבבל שכמו כיון שבבל עליו עול מלכות שמים ואמר כפיו כנגד מה שעשה
בידיו בעשב המלוס ולעומת זה כאשר גברו העונות אמרו במדרש רבה היבי מעניתון
מבלי מעוני דבלא היבי הוי ילבון כפיתין לאחוריכון והוליל ואחא לילן פגם המוצא
לכתוב כאן מה שנ"ל בענין חטא מרע"ה בענין מי מריב' שבבר נתבבנו בו רבים
וגדולים והרמב"ם בהקדמת פרקיו למסכת אבות כתב מ"ש תרלו ולקדים לזה הקדמות
הראשונ' שבלא בארה של מרים היא מבוני' ומושפע' מן באר מים חיים של מעל'
היא שכינתו של הקב"ה שנית שבאשר השכינ' בעונות התחתונים היא פגומ' לריכים
הלדיקים שבדור במעשיהם ויפולייהם לעשות לה קשומים ותקונים וכמ"ש בזוהר ע"פ עת
לעשות לה' והם הפגם גדול לריך תקון גדול והם הוא קטן יתוקן בנקל בלבית שעון
גדול הוא להוליא שם רע על השכינ' ולומר שהיא פגומה כשלינ' כך ועליו נאמר כי
הוליא שם רע על בתולת ישראל וכמ"ש בזוהר וזה הי' עון המרגלים שאמרו שלפי'
בעה"ב אינו יכול להוליא כליו משם ובזה הביאו לב ישראל שלא היו רוצים ליכנס לא"י
שהוא מכוונת כנגד מ"י של מעלה ולין בסק שבשבאר העליונה הי' פגומה הבאר
התחתונ' אינה מוצא המים וכבר ידעת שמעה משה הוא רמוז לאור עליון היולא
בעולם הלילות ממש נגד הנקבה הקדושה וכמו שביאר האר"י זלה"ה בפ' אורות חיים
בדרוש המטות ומעשה התחתונ' הוא עושה מעשה ממש למעלה והנה בזמן ילאת
מלרים שלא היתה השכינה ממולאת בשפע הולרך מרע"ה ביאוליו ובמעשיו להטפיע בה
מאל מאורות העליונים ולכן נאמר בפ' בשלח והכית בור אמנם כאשר מתו דור
המדבר והיתה העדה שלמה היתה השכינה ממולאת בשפע הן אמת שכאשר ישראל לא
נתאבלו ולא בכו כלל בהיותה של מרים כמ"ש הכתוב ותמת שם מרים ותקבר שם פגמו
בה קלת ולכן לכבודה של מרים נמל' משה הבאר אבל פגם זה יתוקן בנקל ולי שמשה
ואהרן בדבור בעלמא יעוררו דבור העליון ביחוד מיד וגרון ויטפיעו בה ומשה יקח
המטה בידו לעורר אור המע' העליון ואין לורך להכאה כלל אלדבא אלו הי' מכה בבאר
בראשונה הי' מוליא שם רע עלי' לומר שהיא פגומה וכאן לריך להקדים שם שמים
לעיני ישראל למען לא יראו עוד מן הכנעני כמו שעשו דור המדבר וילבו בגשם
הפלה אל מ"י אמנם ישראל הקיפו על מי מריבה ובעבור זה משה בא לכלל כעס
ואמר שמעו נא המורים ובא לכלל טעות ולא הכיר הבלע ודבר אל בלע אחר ולא הוליא
מימיו כמ"ש רז"ל וכשראו כן גמרו משה ואהרן בדעתם שגרם המטא והשכינה היא
פגומ' ולא האמינו בקב"ה שאמר לשם שדי בדבור ולא הקדישו שם שמים היא שכינתו

ים׳ לפיני ישראל ולהרן לא דבר עוד אל הקלע ומשה הכה בו פעמי׳ אחד כנגד בפע
משה ואחד כנגד בחינת אהרן אז שחשב שהיא פגומה׳ יותר ממה שהיתה בילאת מצרי
ולכן תלה כנגד מדה כיון שלא הקדישו ה׳׳ של מעלה לא נכנסו בא״י של מטה והוס
פעם שכחתם ישן לא האמנתם בי להקדישני לעיני בני ישראל לכן לא תביאו וגו׳ ובמ
שכחתני למעלה שאמרו המרגלים שאפילו בפה״ג אינו יכול להוליא בליו משם בילאת
מ״ש רבותינו במדרש רבה פ׳ שלח לך ז״ל מה חרש מלמד שעשו עצמן קדרים וה
לוחין הרי קדרות כי שירלה יבא ויקר׳ עכ״ל והוא דבר זר מה ראה הפסיק לומר לא
שהעלינו עצמן בחכירת כלי חרש ומה איכפת לנו לידע בחיז׳ אומן הבלינו עצמן ופשי
שהעלינו עצמן ולא הודינו לכל שהיו המרגלים ולביאור זה הקדמתי כמה הקדמות ראשונ
שבאשר ישראל עושים רצונו של מקום כל מזון הגלוים הוא על ידם דוקא כ
שישתעבדו לגמרי לישראל כעבד שאין לו ליזון כי אם ממה שנותן לו רבו ולכן אמר
בזוהר שבלול׳ עשן המזבח הי׳ מתעקש בלד לטון להשפיע לגלוים ובשוכות מקריבי
ישראל שבעים פרים כנגד שרי ה״ם ולטן מייבים לבא ולטוג מג השוכות ולא מג אח
שנת ע״ש בפי׳ דברי הזוהר פ׳ ויצא שהשליחות שהלא יעקב לעשו היו דברים שנשמעי
לבני פנים לפי שהשליחות הי׳ הן לעשו הן לעלמו שתמיד הי׳ עמו ולעשו אמר שלא
נתקיימה בו ברכת אביו מטל השמים ומשמני הארץ וזו אינם לא מן השמים ולא מ
הארץ רק ויהי לי שור וחמור לאן ועבד ושפחה לעלמו שלא ואמר שאותן הדברי
הקשים שעליהם נאמר לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו הם משועבדים לו וכמו כן אומ
כתרין התחלין דקטל הפ״ה נמרים לאן ועבד ושפחה שליטת שכל מזון הגלוים הם
מאותן כלים שבשרו ומן הרפ״מ גלוים שנפלו בידוע מדברי האר״י רבינית שלבני מזו
הגלוים כלים אלו נקראים כלי חרש וכנגדם הם כלי חרש בעולם הזה והם רמוזי
בפי׳ תנור וכירים יותן שתנור הוא אבן בלע כירים הם יוצב חשם ולריך לבתון הדברי
שבהם בשם מ״ג וחבו יותן עיין כל זה באורך בחמודי הטובנים והנה המרגלים אמר
שכל כך גברה כח הטומאה בארץ כנען שהקב״ה אינו יכול להוליא כלים אלו משם וכמ
שכתבתי למעלה אפי׳ בעה״ב אינו יכול להוליא כלו משם כלו ממש ופיגתם וכל
שהיו המרגלים בימי יהושע אדרבא הכריחו לכחות הטומאה שבארץ כנען שלא יגבה לבנ
לפי שאין להם שום יכולת ליזון מכלי חרש הנזכרים אלא מ״י ישראל שעכשיו ה
שולטים על הגלוגות הם ועל קליפת כנען וחבו בכוון הרי קדרות מי שירלה יבא
ויקר׳ אמנם הפסוק לא אמר קדרות אלא חרש שכן נקראים כלי חרש דוקא . ובזו
פירשתי טעם טומאת כלי חרש שאינו מיטמא מגבו ומיטמא מאוירו כמו שבאינו טהו
בכלי חרש טמא בכל הכלים טהור בכל הכלים פתח בכלי חרש ואין לו טהרה במקום אל
נתילתן היא טהרתן והקדמתי שבאשר בדבר אסר גלוי קדוש׳ אין לקליפ׳ בשם ליגו
ממנו ואינו שורה בו וכפי ערך שנמצאו בו גלוי קדוש׳ כך היא טומאתו תדע שהר
אין שום בעל מי ולא שום אדם מקבל טומאה אלא ישראל בלבד וכל הברים אינו בנמ
לגוים מטמאים בלי מוץ משמנה ברלים והם מטמאים כשהם עתים בנגע אבל לא
בשאר ובלת בהמה ואיה משמא טומאת שבעה בנגע ובשאר אבל לא באהל וישראל
מטמאים באהל והבכרית אינה משמאה כשאיה נגה בלי וישראלית נגה טומאתה מטורר
מאד שבי והמשקים הילולים ממנה משמאים עוד הקדמתי שהכלים שבעה״ז הם מכוונים
כנגד הכלים של הטפירות וכבר ידעת שהגלוגותם הוא גרוף מפגימיותם עיין בדברי
האר״י וכלי מחכות הם מכוונים אל הקדושה מקבלים טומאה מגבן ונעשים אב הטומאה
ולפעמים נעשים אבי אבות הטומאה ולהרמב״ם ודעמיה כל כלי שבע דינם כן אמנם
ים להם טהרה במקום לפי שהטומאה אינה בנעבה לגוה שם היא בורחת משם ב
מקום אבל כלי חרש הם כנגד הכלים תנור וכירים שאמרנו למעלה מגוניותם אינ
מקבל טומאה כלל כמו הנחש וכיולא בו ואינם נעשים אב הטומאה אבל מ
אמת שפגימיותם לגיותו מעולי יותר ושורי׳ בו גלוי קדושה מקבל טומאה ואז מ
מין אם מינו ומעשר ולכן מקבלים ב אלה מאוירן ו מי שהה מתם ה הטומאה אין מ

נמקום לבסיר מומאתן אלא שבירתן אינ טהרתן ואמנם לפי שדברנו לעיל בענין קדושת
ה״י אבחנה כאן מה שלמדתי מפי החכם הנאון המפרש״ ינמק ברכיה קטון בפי׳ מ״ש
בפסוקות ה׳ שני דייני גזרות ואם אין אתה עולה הזהר בשלמה דברים אל תרבה בשיבה
שיבה קשה לתחתוניות ואל תרבה בעמילה שעמילה קשה אל ואל תרבה בהליכה
הליכה קשה לעילים ומי״ החכם הנזכר בנ״ש בגרים ע״ג ע״ש ונתן ה׳ לך שם לב
רגז וכליון עינים ולאבון נפש ליזהו דבר שמכלה את העינים ומדאיב נפש הוי אומר
אלו תחתוניות עוד אמרו שם קא תמה ר׳ יוחנן ונתן ה׳ לך שם לב רגז בגבל כתיב
ומעתה אם רבה לא היה רולה לזה מגבל היה מ״ו בבכנה בלב רגז כליון עינים ולאבון
נפש אלו תחתוניות ולכן כנגד לב רגז הזהירו אל תרבה בעמילה שעמילה קשה ללב
וכנגד ולאבון נפש אמרו אל תרבה בשיבה שיבה קשה לתחתוניות והוא פי׳ נאמר
מאל והייתי כותב כאן פי׳ כמה פונים שביאר החכם הנז׳ בעומק פלפולו אלא אינו מבוטא
בספר עוד אכתוב כאן עם שפי׳ הרמ״ז בענין טומאת לרעת המעורה שאמרו בה
אלא שהטומאה והמירה ביל כאן והו דבר קשה והקדים מה שפירש האר״י שהגרעת
הוא דין קשה אבל אינו מתא ופירש עוד שהגרעת בא לאדם מפני שבעומות
מתלקים מעמו שפע חסדיו של הב״ה (אור אבא) עוד ביאר שפרש נשמת הכהן
הוא בחסד עליון וכמו שכתוב חומיך ואריך לחים חסידיך ומעתה ביאר הרמ״ז
שמרמני ה׳ על בריותיו אינו מגיע לרוח הטומאה לגרות על הטומאת אבר בעונו
נתלקו חסדי ה׳ ממנו כי אם בהיות הכהן לפניו שבקדושת נשמתו יוכל לעשות
שיתפשטו חסדי ה׳ עליו בענין הב״ה מקדיש רשאה לעבה ואמנם בהיות הכהן לפניו ולא
סר הגרעת ממנו הוא בשמת שעונותיו כ״כ נגרו אלין כמ ביד קדושת הכהן להסרות
עליו חסדי ה׳ ואז ביד שורה עליו רוח הטומאה לאמנם בענין הגרעת לא הביאותי
קושית הרב בעל כ״מ בפ״ב מהל׳ גרעת והביאו הרב בעל תי״ם בנגעים פ״ח ז״ל וא״ת
הא קיל״ן שביער לבן הוא שיתן טומאה גם בשתין ובכוח וא״כ הל בהרת מהכא תפוק
לי׳ מעתה שתין ומכו׳ שיש בהם שער לבן עכ״ל ולא הביאותי דבריו שבן התורה ומן הפוסקי׳
נר׳ בברור שאין המכוה ושתין מטמאי׳ בשער לבן אלא כשים בהם בהרת וכל מקום
שבזב׳ שתין ומכוה בעבר הוא כשים בהן בהר׳ אמנם כשאמרו בפ״ק הקיף השתין בטהיכן
הוא שתין אאין בו בהרת וזה נר׳ ברור עוד אכתוב כאן אגב גרדא מה שהקשו לי בהרמב״ם
שבפר׳ י״ב מהל׳ אבות הטומאה׳ כתב נזירה שמא יהיה פי הכלי לר ולא יהי׳ בו בשפורת
שבור והוא כרבא בפ׳ מומר בקדש ובפ״ג מהל׳ מקוואות כתב בד״א לתרומה׳ אבל לקדש אין
מטמאין כלים בתוך כלים מהורים כלל ואפי׳ היה בכל לו בקופה והוא כר׳ אילא שמולק
עם רבא דה כי נרסי׳ אתם מלי איכ׳ בין דרבא לרבא אילא איכ׳ בינייהו בל וגורגתני
והשבתי אאין נר׳ להרמב״ם לפסוק כרבא מעשה דשמעה דמתני׳ דלא כותים דשמעה קתני
שמטמאין כלים לתרומה׳ אבל לא לקודש ומיהו מיתי לאמלוגי בין בל וגורגתני לשאר כלים
אלא פסק כאבא שאול דשתם לן תנא דמתניתין כותיה וכרב נחמן אמר רבה בר אבוה
דאמר י״ח מעלות שנו כאן ולדידי איכא טובא בין ר׳ אילא לדידי׳ וכמו שכתבו התו׳
בד״ה מלי איכא בין רבא לר׳ אילא ע״ש ואמנם כל מוקי תלמודא דאיכא בין רבא לר׳
אילא בל וגורגתני הוא עשים דשמעה לי׳ לתלמודא דרבא ב״ל בל וגורגתני שמלאן כלים
והטמאין מהורים וכדאמרי׳ ואזדא רבא לטעמיה וכו׳ ודסיק בפשטה רבא לפרושי מתני׳
הכי אבל לרב נחמן אמר רבא בר אבוה אתיא מתני׳ כפשטה בכל הכלים :

ואחרי שהגיעני ה׳ עד כה אבאר מה שכתבתי בהקדמי׳ הנה אמרו בגמרא הרואי
לות בחלום יפה לחכמ׳ והטעם הוא כי שם שרשו ולהיותו הלובן העליון רמזים
פשוטים לכך הוא לבן ולטומת זה התרגול שרשו לטעל׳ הוא מלאך גבריאל מלת הדיו
הקשה ולכן כתבו הכתוב לבוש בדים ולכן הוא שחור ובזוהר פ׳ ויחי ל״ר יהוד׳ כל מה
דעבד הקב״ה באתרעא כולהי רמזו בחכמ׳ בד דבני נשא לא ידעי הה״ד מה רבו מעשיך
ה׳ כלם . בחכמ׳ עשית ומעשה לתתעבידו בחכמ׳ כולהו דמיזין בחכמ׳ ותרגול׳ חוכמא
תיקון לית דיכא בריא אלא בא אחר דהוא זיכיה וחוכמא מסתר דדיכא קאתי ובנ״ש בפלגות

ליליא ממש כל רומא דסטרא דלסון לאתער מד שלהובא נפיק ונטיס תמות גלפוי לתרנגולא
וקרי וכ"ס בתרנגולא לזומא דכוין יתיר מאחרא ובפי' שלא לך פירשו עוד יותר מנתה
פלגו ליליא שלהובא דעמודא דילקק נפיק ונטס בהאי תרנגולא לאקרי גבר כגוונא דגבר
אחרא עילאה כיון דנטס ב"י האי גבר קרי ויסיב שיח קלין וכולהו בסולמתו בשעתא דאיתי
קרי כל תרנגולין דהאי עלמא קרלן ונפיק מניס שלהובא אחרא ומעי לון תמות גלפוי
וקרלן ליהו מה קאדי בשעתא קדמאה קרי ואמר קול ה' בכח קול ה' בהדר ובשעתא
תנינא קאדי ואמר קול ה' לעיר יקרא וגו' בשעתא תליתאה קאדי ואמר קו
ה' חוצב להבות אש בשעתא רביעאה קרי ואמר קול ה' יחיל מדבר וגו' בשעתא חמישאה
קרי ואמר קול ה' על המים וגו' בשעתא שתיתאה קרי ואמר קול ה' יחולל אילות וגו
לבתר (פי' שכבר שלמו שש שעות אחרונות של ליל) קאדי ואמר קול אי קרא מה אקרא
וגו' ולא ליהו תרנגולא דקאמרי ולא שכיך ולבתר קאדי כמלקמין ומאי קאדי כל עובדא
דבני עלמא בגין דליהו מאריס דמכמתא וקבא הסופר בחרטי וכל עובדין דבני עלמא
כתב בכל יומא ובליליא בתר דקאדי כל קריאן לילין קאדי כל מה דכתב ביומא ולמלמל
רגלוי מלבנן דיליה לליון חרין דרגין חד ההוא דקיימא בתמנעיתא דליהו רב והחוא
דקיימא מאחורא דליהו זעיר דקא מעכבין לי' יהא מוקיד עלמא בשלהובי ומה עבדי כיון
דסליק לסרא ותוטא דנהירו נפיק מסטר דרום כדין מתפרין כולהו ואתעבדון תרי
רגלין תרי טלפין כעגלא לקיימא כחיב וכף רגליהם ככף רגל עגל והא ידעת רזא ד
עכ"ל ולא קבלתי מרבותי פי' האלבעות הללו וכו' עולה על דעתי לומר שבשם
שאלבעות רגלי האדם הם רומזות לבחינות התחתונות שבלילות המספיעים בעולם התחתון
והם גדולה גבורי תפארת אלא דוד כך בבחינות התחתונות שבמרכבה גבריאל ומיכאל
הבחינות הללו ומקרה מהן בחינת המסך להיות גבריאל מדה"ד הקשה והתחתון היא בחינת
הלא הרמוז בלבנה דקיימא מאחורא דליהו זעיר והאלבע דקיימא בתמנעיתא דליהו
רב הוא רומז למדת התפארת כמו שהוא בחדם ושתים האלבעות האחרות הן גבורי והוא
והן המתמקות בשתים האלבעות שאמרנו ועל זה אלבע יתרה הוא קימן טהרה בעוף
לרש"י היולא גדול ולשאר המפרשים האמצעי האחרון וכשאליר היום בחינות של מדה
הרחמים מתיחדות יחד ורב כחם למתק שתי הבחינות האחרות שגם הם מתיחדות ובעגל
חלי פרסה היינים היא אחרוי מהשמאלית אבל לא שמענא ולא לימא והראיתי המאמר
לכמהר"ר יהודה מינדולא ופירש בו פירוש אחר וערב לי מאד והוא כי ד' הם מחבות
הסכיני מיכאל גבריאל רפאל אוריאל וכל מ' מהם כולל מארבעתם והללו הם ד' אלבעות
שברגלי התרנגול והשמאלית היא בחינת רפאל והיולאת גדול היא בחינת מיכאל ולא
שגבריאל הוא מדת הדין הקשה לכן בחינת המסך בו קטנה והשתי אלבעות אחרות הם
גבריאל אוריאל ואתי ספיר ככף רגל עגל שכן פני שור מהשמאל אעפ"י שגם בשאר פנים
נאמר כן ע"כ מהרב הגז' ומי יודע אם להיות שהשקר אין לו רגלים ונק' קטע ע"כ רגל
המטוים הם כרגלי התרנגול לפי שיונקים מבחינות הללו בלתי ממותקות רחמים בשמאל
אין ב' מדה"ד עוד האמור הוא קליפת המסך ושיגון לבדר הוא"ר מים רבים והאחורים
הם קטן מאד ולכן הם שמורים אבל הפנים והם הכרם והפנים הם לבנים :

פרק עשרים וחמשה

ולא הוזקקתי להסיב לאותן הרולות לחלות עלמם בחוט של הבל שאין בו ממש שבביאת
לפנינו כדי לומר שספר הזוהר מבדו ר' משה די ליאון אחר ה' בשנת כ"ג לילדה
בדורו של הרשב"א ואינו מרשב"י לפי שכל זה אמרו כדי להודות בשתרי התורה וכבר
הוכחתי לאמתתם ובספר יוסף הכלפם בקראקא דף מ"ב כתב ז"ל וכן ב' הזהר המאיר לכל
העולם ונק' מדרש יהי אור שהוא מסודות התורה והקבלה כמוהו על שמו אעפ"י שהוא
לא עשאו כיון שתלמידיו ובנו ותלמידי תלמידיו עשאוהו על מה שקבלו ממנו כמו L אמרה
שהמשנה וקפרא וקפרי ות"ק שתא כולהו אליבא דר' עקיבא אעפ"י שאלו הדברים נע
על פיו יותר מששים שנה אחרי מותו ובעבור זה בדרי הזוהר הם יותר אמתיים כי הם דבר
האחרונים שרלו המשנה ופקקי הבלכות ומאמרים מהאמוראים שם ונגלה זה הם לאפ
הרמב"ן

הרמב"ן והרא"ש שלא רלוהו וכבר הוא מוכיח בירושלמי שהבבר שלא יקלוק על התלמוד
ואינו מפורש בתלמוד ומלינו שם מפורש שמקבלים אותו כמו אמן של גאל ישראל
אעפ"י שרש"י ור"ת ובה"ג ורבינו יעקב שכירוהו אבל בתו' ובהרמב"ם לא נמנא אבל
בפסקי ברכות נמנא שהוא פסק כרש"י וכן בקדוש של סעודה שליש על היין שאינו
מפורש בתלמוד והרמב"ם אומר שנריך אעפ"י שהרא"ש אומר שאינו נריך ומתן טעם כי
מנו שהוא די בגילה בקדוש אחד כן הוא ליום וזה הטעם מלוה בגילה לא יש אלא
בעולה אחת וביום שייב ב' סעודות מדרשות הפסוק והזוהר מסכים לדעת הרמב"ם
וכן בתפילין של שש"ת כי לא נשאר גאון וכן הרא"ש וכן הרמב"ן שלא אסרו אותו חוץ
מגעל ספר המלות והרא"ש ובתלמוד בבלי שלנו אינו מפורש אבו לוקחים בברת הזוהר
שהוא אסור וכן ברכת המזון שהרמב"ם פסק אינה מעינה כום והרא"ש פסק שמעונה
כום ומנאתו בזוהר שאינה מעונה כום ביחיד כי אם בשלשה בזמון וכ"כ המפרשים משם
עיני רש ושמואל על התיש' התלמיד עברו יותר ממאתים שנה וכבר נמלאו בתלמוד
בשם מימרו' מרב ושמואל ורבא ור' יוסף וכמה מעשים שאירעו בימים קדמונים וכי
מפני כך לא נאמין להם לפי שמבבר התלמוד לא שמע הדברים הם וכן אם רשב"י
בעצמו לא כתב הזוהר אלא ככתב מבנו ותלמידו אפי' ק' שנה אחר מותו מה בכך
ואמוס לך דעתי בדבר הזה דע כי קודם רבינו הקדוש היו סוגים המשניות והמקבמות
בעל פה וכן הבלו כל המפרשים ורא"ש מנה ששנינו בפוף כלים אמר ר' יוסי אברך
כלים שנכנסת בטומאה ונלאת בטהרה ומהא דאמרי' בברכות פ"ל עדיות. בו ביום נשנית
והבוריות פ"ג מוכח שביני ר"ג היו סוגים עוקלין אמנם כל תנא ותנא פי' מוקים מה
שפי' מחדש ולא היו הדברים מסתרי' כל הלורך על שנא רבי ובדר בכל ואחר מותו
לא הוסיפו בשנה כי אם מעט מזער כמי משנת רבי בעלה עמוס וירלא מעט ובפוף
עוקלין המר ריב"ל עתיד הקב"ה להכניל לכל לדיק ולדיק שלש מאות ועשר' עולמות
עוד דע כי גם בימי רבי היו סוגים הגמ' ובהדיא אמרי' בפוף פ"ב דב"מ בימי רבי
בקו כ"ע מתני' ואחלי בתר גמר' הדר דרים להו ולעולם הוי דן לעשה יותר מן
הגמ' אבל על רב אבי כל אמורא פי' מוקים מה שפי' מחדש על שנא רב אבי ובדר
כל ההלכות ולא יכול לבייאם בחייו הוסיפו בו הרבה מר בר רב אבי ואחרים ונחתם
התלמוד בימיהם ועכ"ז רבנן בבורתי הוסיפו בו אחה דברים עוד דע שכל המשניות
היו לומדים אותם בעל פה עד שרבנו הקדוש כתבם אמנם זהו לפי דעת הרמב"ם אבל
לפי דעת הרב אחנים בעל עץ חיים לא נכתבו המשניות עד אחר מות רב אבי וכמ"ש
בהקדמתו ועד רב אבי היו לומדים כל הגמ' בעל פה ומעתה גם בם הזוהר כך הי' שכל
האירא בין לנשא בין להאזינו נכתבה תיבה ומיד שאמרה שכן כתוב שם ר' אבא
יכתוב וכו' אמנם אחר הדרשות של רשב"י ושל כל אחר החכמים היו לומדים בעל פה
עד שנשדרו בספר כמו שסדרו המשניות והתלמוד וזימנם לזה מעמד הוא מדרש רבה לפי
שכתב בעל ס' יוסף בני הרשב"ם הבר מדרש רבה ושר' יוסף תלמיד ר' הושעיה הי'
והרי מלינו שם כמה דרשות שנאמרו מן החכמים שקדמו הרבה לר' חייא והי' הושעיה
אלא שהיו לומדים אותם בעל פה עד שבא ר' הושעיה וסדרן ואחר ר' הושעי' החכמים
שבאו אחריו הוסיפו בו דרשות הרבה ולכן תמצא בו כמה דברים שאמרו החכמי' שהיו
אחר ר"י ור"ל בשם ר' יוסנן ור"ל ובפי' שמעון בשם רב נחמן והמלקם האחרון למדרש
רבה לא נודע אלגי מי הוא ואלו תתמה איך בימי רשב"י כתבו האירא אם אפי' בימי
רבינו

רבינו הקדוש עליון לא נכתב שום דבר מתורה שבע"פ לפי שבגד' שקלו וכך העלו
ברב בעל עץ חיים שהקדמתו ומאלי דאמרי' בתמור' פרק ג' אמר רב דימי אי אשכחים
דכתב תיגרתא שלמה לי' לרב יוסף לא תיקמי מנחת נסכים ממתניתא וכו' ופרש
ואי הוה לי' תיגרתא מי אפשר למשלחה והא אמר ר' אבא דרים דרב חיים בר אבא
א"ר יוחנן כותבי הלכות כשורפי תורה והלמד מהם אינו נוטל שכר דרש ר' יהודה בר
נחמני מתורגמני דר"ל כתוב אי אומר כתוב לך את הדברים האלה וכתוב אי אומר
על פי הדברים האלה לומר לך דברים שבע"פ אי אתה רשאי לאמרם בכתב והדברים
שבכתב אי אתה רשאי לאמרם על פה וכו' דילמא מילתא אחרתא שאני דהא ר' יוסף
ור"ל מעייני בספרא לאגדתא בשבתא וכתב עוד בעל עץ חיים שמקום הנז' ז"ל בשם
לנו לידע למה הקלו בדברי אגדה שיכתבו מנשאר הלכות אפשר עשום דבהלכות הכל
היו מתאבלים בהם ולא יבאו לידי שכחה אבל הגדות מלינו ברבה שלא היו בקיאים בהם
כמו רב אפרא בפ"ק דע"ז וכו' ואפשר שיסתכמו מ"ו ע"ל ומ"כ בהגדות הפסח ק"
בסתרי התורה עוד כתב ז"ל ור' שלא היו מוסמין כל כך בהגדה ואפשר שאין האסור
מלאוריתא בדברי הגדה דהא מ"ר יוסי בירוסלמי פרק ה' דברכות גרים ברותה הלמ
הגדה מתוך הספר לא נמחרה הוא מעכם :

פ"ק עשרים וששה

ובעל הקונטרס שהזכיר הרמ"ע בתשובותיו פי' ק"מ הקשה איך אפשר שיטלו מימרות
של רשב"י שלא נכתבו בגמ' חה הגל נמור הוא שהרי במדרש רבה הביאו כמה
מימרות מרשב"י ור' יוחנן ור"ל וכמה תנאים ואמוראים שלא הובאו לא בבבלי ולא
בירושלמי עוד מסכת סופרים וכל שאר המסכתות (קראים המדמיים ספרים הפלוסים
כגון מסכת שמחות דרך ארץ) לא הובאו כל הברייתות הם בגמ' עוד הקשו שמלאו בזוהר
דברים שהובאו בגמ' בשם אמרים ש"ו אחר רשב"י ואין זו קושיא לפי שבבר הוכיח
לעצלה שמאמר מדרשי אזהר לא הי' רשב"י הגם שבתם אזהר הוא רשב"י והכלל שמע
שאמרו אמרים לענין הדין שמו אותו בתלמוד ומ"ש בדברי הגדה שמיהו במדרש
רב' ומ"ש בתרי התורה שמיהו בזוהר אמת הוא בגם בגמ' הובאו איזה דרשות ובפרש
בפ' הלק ובמדרש רבה איזה דינים ובפרש בפ' בשא אבל ברוב כפי מה שאמרתי ועוד אני
אומר שיתמה המקשה כזה על עצמו וכי מ"ש בשם אמורא אחד שהם בתלמוד אינו מן
הראשונים ועי"ל עשל מלי דאמר רבא אמם אוני ליה לריאה אי אפשר יתיר או מליץ מריפה
ס"ל שנעלם זה מן הראשונים זה ל"ל וע"כ כתב רב שרירא גאון בתשובה שהובאה בס"
יוחסין ז"ל ודקא אמריתו מ"ש שבקו קמאי רובא לבתראי אלא כולהון מילי דקמאי גרסי
ושמעתון מתני דהא אלא הזקן כשמיעוהו בני בתירה עליכם אמר להם מי גרס לכם שאני
נפיל עליכם עגלות שהיתה בכם שלא שמשתם שני גדולי הדור שמעיה ואבעליון כדאיתא
בפסחים וכבי הוא מילתא דראשונים לא אחידנו שמהתוס אלא שמוחק של נפילים ושל
אבות ב"ר בלבד משום אלא הוא מהלקת ביניהון אלא כל מעמי לאדרייתא הוו ידעין ברורה
ותלמוד הכי נמי הוו ידעין לון ידיעה ברורה והוויות הקדוקים כמשכתן על כל דבר ודבר
דהא תנו רבנן בפרק יש נוחלין שמונים תלמידים היו לחלל הזקן וכו' דבר גדול ודבר קטן
דבר גדול מעשה מרכבה דבר קטן הוויות דאביי ורבא לאוריכך דאפילו הוויות דאביי ורבא
אלו מדעתייהו הוו אלא כולהו הירין לראשונים עכ"ל עוד כתב בתוס' הנזכר ז"ל ואי
כולהו מרבנן שמעוה למילתא ואמרה כחדא ליכא מאן דקדים ואמרה מתאמר מחבא ואי
חד הוה קדים ואמרה מתאמר מעמיה מ"ר פלוני דאמרינן בפסחים וכו' עכ"ל הא קמן
דמאי דמתאמר בגמ' מעמיה דחד אמרה תורתן של ראשונים היא ומעתה אין לתמוה אם
הובאו בזוהר דברים שהושמו בגמ' משם אמורא אחרונים ובעל הליכות עולם כתב שמלינו
שהאמורא מקשה קושיא אחת ומתרץ אותה אמורא אחר שקדם לו ברבה והעתם לפי שנשם
ביניהם של ראשונים הקשו אותה הקושיא ע"מ ועלמו מספר הלכות והמעשים שהובאו
בגמ' והובאו קודם לזה במדרש רבה ובמ' בגמ מדליקין לאריגין דר' אליעזר ור' עקיבא
אים לה הא דאמר עולא וכו' והרי כולא הי' אחריהם כמה שנים ובמועד קטן אמר לי

רבי לר' חייא שכמתת בחוץ מרוחה כדרכה דאמר רבא ומי' והרי רבא מולל כמה שנים אחרי
מתת רבי ע"ם ורא ראי' והתוס' נלמה שאין שאלי שאלין להביא ראיה וכאן צריך להביא מ"ם הר"ר
מנשה לוגזאנו בפעריך שלו ז"ל מרקולאון בן הלפה במדרש שיר השירים בפ' יפקני דע כי
מעשה היה בטופר א' שהיה לו אחות ושמה הלפה והיה לו בן ושמו מרקולאון והטופר
הזה הי' כותב מדרשים וכל מקום שהיה מוצא תורה היה מתפלל על בן אחותו שיזכה לתורה
וכותב דבריו בספר וכל הרואה משם שהם דברי הספר ולא הי' ולכן צריך לתיקון וכן בפ'
תורי זהב צריך למחוק שלמד מרקילאון בדעתו של הקב"ה עכ"ל ובתשו' הרמ"ע סי' ק"ז
על הברייתא שהוצאה בפ' הקומץ כילד מודדן דמעשיה בה והקורא קורא כשדרו כתב ז"ל
אלא שהיתיה מן הנוסחא ומה מרגוזאתא דס"ל כרש"י ורמב"ם הגיה כן מנחון והוסתק
כן בפנים כמו שמירא כן במקומות רבים ידועים ובבל הרי"ף בפ' שואל כתוב ואני אומר
דהכא לא גרסי' בשבת דאפי' בשול וכו' וכל הלשון הזה אינו מן הרי"ף אלא מרשב"ם
אלא שהמעתיקים שמוהו בפנים ועוד כיולא בזה חרתה בגמרא שברי בעל העיטור בשאמר
י' כתב ז"ל ואלי דכמיב פירוש בספרים ישנים תיובתא דר' אלעזר בחלה ולשמואל בחרתי
פירוש דרב יהודאי גאון הוא ולישתא בספרים עכ"ל ובפ' אלו טריפות כתב הר"ן שמ"ם בגמ'
והלכתא שעלה לריכה בדיקה הלכה אפי' בדיקה אינה לריכה אינו מעקר בפסח הגמ' אלא
מלשון אחרונים פוסקי ההלכות וני"ש פ"ב ברי"ף כתוב ואע"ג דהתם משמע דלר"מ הוא
לריך וכו' כל אותו הלשון אינו ברי"ף ובפ' כל הבשר והלכתא בקיבת בשרה בדיקה מן
הסריסה מעמידין כתב הר"ן שאו הלשון אינו מהגמרא אלא תוספת ראשונים וכן מ"ש
בגמרא באלו טריפות א"ר זירא והוא שיכולה לחיות ע"י הלעטה והמרתה דבר פשוט הוא
שהגהה היתה בגליון ושעה הסופר וכתבה בפנים וקרא לה בשם ר' זירא כך כתב הרב
ב"י בי"ד סי' ל"ג ובשני פרקים ראשונים של מנחות רבו כמו רבו הלשונות בגמרא שאינן מן
הגמרא אלא התלמידים הגיהו כן מנחון ועל הרוב בטעות והמעתיקים שמו אותם בפנים
עיין בספר ברכת הזבח וכתבתי זה לפי שקלת מהמעיינים כאשר מצאו בזוהר המאמרים
שהובאו בגמרא ג"כ ליינו בהרבה מקומות בא"ה מקום כאמרו הדברים והמעתיקים העתיקו
הכל בפנים וכן העתיקו בפנים קצת לשונות שברור הוא שאינם מן הזוהר ובפ' אמר כתוב
בתוספתא ז"ל ורזא דמלה זאת תורת הקנאות מפר אזהרותא לכפי עלמא דלא יסטון תחות
בעליהון ואי לאו קמת שעורים שמיא לקרבא זה מנחון ומנלה מדא אשתמודע מלה אמרא
והוא שבוש גמור מה שכתוב זה מנחון ופירושו הוא שתוספתא זאת אינה כתובה בתוך
הפ' והיא כתובה חוץ לפ' בגליון והיא תוס' אמר מהמאמרים אחר רשב"י שהגיהו כן מנחון
ולכן כותב הזהר הזהיר לתמיינים שזה הוא מנחון והסופרים הבלתי מבינים העתיקו הכל
המו שכתוב בלי הבין כמו שעשו בארקולאון בן הלפה הכתוב לתמלה וכן עשו בפ' בא
שכתוב שם ואור בגר יפה לבדיקה מנחון והוא שבוש גמור ופירוש הוא שבשם הי' מדרש
רשב"י הטעם שמצת בכורות היתה בלילה ואמר מן המאמרים כתב מנחון ואור בגר יפה
לבדיקה פי' אור הסכינה הגק' גר כשתוב כי גר מנלה ותורה אור הוא יפה לבדוק ולבער
המגן הם המילונים כי הסכינה שולטת בחלי האמרון של הלילה כמ"ש רשב"י שם ומעתיק
הזהר הזהיר לתמיינים שזה אינו מן הזהר אלא הי' כתוב בגליון והמעתיקים שבאו אחריו
קלקלו וכתבו הכל בפנים עוד הקשה איך אפשר שנעלם מן הראשונים עד שאמרו
שפרשו הר"ר משה די ליאון בשבת ה' נ"ג לילרה ותשובתו בלו
הגם מלאנו אל הרב לוגזאנו בספר שתי ידות בחלק אגדת הראשית
שכתב הדברים הללו האלמים אנה לידי חפצים יקרים חפצי שמים ומרגליות מיוחדות אשר
עין לא ראתה ואשלו לשמע אוזן לא שמעו שפרים ממדרשי חז"ל שלא נפשו ומשם
שאפי' בעל הילקוט והערוך לא ראם ולא ידעום עכ"ל וכמו כן הרב בעל הילקוט הבאה
מדרשים רבים שלא נודע מקומם איה וברי"ף הביא ברייתא כ"ל דברים מעכבים את
התשובה ולא נמלאת בשום מקום ובפ' תומת ישרים הביא כמה מתשובות הקדמונים שלא
ראינו על סגה ובספר מדרש שמואל בהקדמה כתב ז"ל האלמים אנה לידי אמרי דברי מקרי
לא רבים ונכבדים לאחרונים וקדמונים מדשים גם ישנים הנסמדים מזכר ומעט רב ומתוקים

מדבש ונופת צופים כאשר ירא׳ המעיין לאחר עין לא ראה׳ עד היום הזה הספרושים הם
ע׳ תמומים והתומים היו עד עתה הלא המה וכו׳ ומנגיא שמה י״ל מתבריס וכן הם
מוסקקטו כתב בפירושו לכוזרי שהמלא אלגו כמוס בכתיבת יד ספר ר׳ יהו׳ מיוג
הקדוק אשר הרגמו הראב״ע בלשון הקדש האש נאמר שכל האנשים הקדושים הללו ב
הספרים הנה׳ מדעתם כדי לגדל שמם וליקח מהיר רב אבל אין קושיא זו כלום לפי ש
היה דפוס בעולם והספרים כתובים יד היו יקרים מאד ולא היו מעתיקים אלא הספר
השרים לכל אדם והבעתק׳ שהמלאת מספרים העמוקים אם היה׳ אלא יחידי סגול
היו מגליה אותם ואם אלא עשירים ועני הארץ לא היו מכיריה בה ואם אלא מכמ
שאינ׳ מבעלי החכמ׳ לא היו רוגים בהם תדע שבשביל זה נאבדו ממנו לו לפחות ידע
איכן נמצאו העתקותם של כל האנשים וה׳ ספרים על חכמת הקדוק שהזכיר הראב
בתחלת ספר מאזנים ולא בלבד ספרי המדרשים אפי׳ של הפשט שהזכרנו למעל׳ לא נו
מקומם וכמו כן לא ידענו איכן הטובת רב שריראל גאון שהביא הרמב״ן בפ׳ זה ס
תולדות אדם שהזכרתי למעל׳ ולא ספר המתורגם חכמתא רבתא דשלמ׳ שהביא הרמב
בהקדמת פי׳ התור׳ אלא אפי׳ פי׳ ר״מ ופי׳ הרב ן׳ מיגש לתלמוד הכל נעלם מ
מבלות המעתיקים ואע״פ שבושני להביא כאן דברי אנשים שמב״ע עכ״ז לפי ש
אנשים אלו ספרי מ״ה הם נמצאים יעיינו בהקדמת אימאנוא״ל אלואל״ו לספרו בדקד
לשון לאטין וירא׳ שכמ׳ ספרים נאבדו ממנו אשר הביאם פריס״אנו בספרו לדקד
לשון הזכר עוד וזאת אחרת שבשפתי ודקדקתי לא מצאתי הקושיא מעיקרא לפי ש
משה די ליאון הי׳ בדורו של הרמב״ן כמוזכר בס׳ יוחסין וכל המזכרים בתחרי התו
אחרי הרשב״ן כגון ר׳ מנחם מריקאנטי ר׳ יהודא חייב ליוחי הראב״ד בפי׳ ס׳ יצי
הזכירוהו (אינו הראב״ד בעל השגות) והראב״ד זה הי׳ מהקדמונים שדבר בתח
התור׳ בדרך נעלם כנראה׳ מפירושו והזכירו בשם מדרשו של הרשב״י וקודם הרמב״ן
הי׳ מאחר בתחרי התור׳ כי אם בדרך נעלם ולא הביא שום ספר לראיית דבריו
והראי׳ הברור׳ על זה הוא מדרשו של ר׳ נחוני׳ בן הקנה הנקרא ספר הבהיר לא הז
שום רשע מפילוסופי עמנו לומר שהרמב״ן בדה אותו מלבו כדי ליקח מהיר רב והכ
חכמי הפשט כגון רש״י ומצריו לא הזכירוהו ולא הזכירוהו ג״כ הגאונים והראב״ד ור״
וכמו כן לא הביאו שום מאחר והראב״ם שה׳ אחר הרמב״ן והרשב״א לא הביאו בפסק
ולא בתשובותיו ולכן אין לתמוה אם לא הביא ספר הזהר והנרבוני הוכיח שהרמב״ם ל
ראה אותו והרמב״ן הביא דבריו בפי׳ לתור׳ וכבר ידעת שהרמב״ם והרמב״ן היו כמע
בדור אחד והמתבריס אחר הרשב״א שדברו בנתחרי התור׳ בביאור יותר הזכירוהו ו
נעם׳ בספר הזהר ומדברי אריסטו קבריע של אלו כתב סטרכונ״י בס׳ י״ג מהייאוגר״אפי
שלו אין אחר מיתת אריסטו נעלמו מעיני כל מי והיו עמונים בעבר׳ אחת והש
מטוסטים בהרב׳ מקומות ואחר ימים רבים אים מ׳ שמו אפלי״קון מי״ון לוה והשחל
להעתיקה ואחר זה הוצאו לרומה בזמן בי״לה ואז מירלניו״ן המלקדק לוה להעתיקה פע
אחרת ולו יונה שר׳ משה די ליאו״ן פרסמו לפי שמלא כמה העתקות הלפונות בידי אנשים
יחידים כשם שהרמב״ן פרסם ס׳ הבהיר והזכירו בתשובותיו לאה תלמין לדברי אפיליקו
ולא תלמין לדברי ר׳ משה די ליאו״ן ועתה כדי לברר האמת נראה׳ מי הוא האומר שה
הזהר נעם׳ מרשב״י ומי הוא האומר שלא נעם׳ ועל מה הטענו אדני האומרים שלא
נעשה הנה כבר שמעת מ״ש בעל ספר יוחסין על ספר הזהר שכל ישראל הלכו אחרי
והביא כמה דיבים על זה הבאתי לשונו בפרק הקודם ולעומת זה בשנת ה׳ ס״ג כתב (כשה
מה שסופר לי שמלא בספר יוחסין הנדפס בקוסטנטינ׳ שלא ראיתיו עד הנה) שמלא כתו
ולא ידע מי כתבו שלים אחד לא ידענו מי הוא ולא נמצא שמו בשום ספר לו בשום פילוס
הגיד שלשה אחת מיפר׳ לו שר׳ משה די ליאון הגיד לאש׳ הזאת שהוא הי׳ מחבר ספר
הזהר ושהיה תולה הדברים ברשב״י כדי ליקח מהיר רב (ואם זה הי׳ אמת כל מה שכתוב בו בשם אליה
הזהר מהיכלות ומלוכות ג״ע וגיהנם ושמות המלאכים וכל מה שכתוב בו בשם אליה
זכור לטוב שנגלה לרשב״י הכל שקר גמור) ושאלו את פי ר׳ משה די ליאון על הדב

הזה ונשבע שזה שקר גמור וספר הזהר המצא אצלו הוא מרשב״י ואליהו הזה אשר
הזכר מזה שמצא כתוב ולא נודע מי כתבו אמר שמעו ר׳ דוד רפאן ואחשה הזאת
אמר שהיא אחשה ונתו של ר׳ משה די ליאון שאמרו כן אחרי מותו והנה כל חכמי ישראל
הלכו אחר ס׳ הזהר המ״ש ס׳ יוחסין ואחרי הר״י מרמ׳ פילוסוף גדול בעל ספר
העקידה הביא כמה מתאמריו בכלל מדרשי רבותיו ופרשם וכמו כן האגור הרב ז״
ובכלל כל חכמי ישראל הביאו דבריו ועלל אחר איזה פילוסוף בלתי מאמין בתחרי
התורה ואין מבין דבריו ובפרתו איזה מעלה ולא מוריד׳ שעור לא יהון בלבעים בחר
לו לעזאזל מ״ש ס׳ יוחסין והלך לו אחרי מה שנכתב לא נודע ממי שאים אחד לא שמענו
שמו מעולם אמר שהאשה אחת אמר׳ לו כך ושר׳ משה כשבע שאין זה אמת ואחרי
לדבריו עזב מה שכשבע ר׳ משה כדי ללכת אחרי האשה הזאת ומי אלהי השנים והארץ
העתיד לדון בלא בוערת המוליא שם רע על תורה שבע״פ שאחי׳ ר׳ משה הי׳ נשבע
שקוא שבדו כל הקורא בו ומבין דבריו יכיר שזה שקר גמור ולכן הר״ר שמואל שולם
יפה כתב על האפיקורסות הזה הדברים בלבו אמר שמואל שולם הנך רואה בעיניך
שכלות הדברים על לדיק עתק לא ידעו ולא יבינו הטופכים לבעה דברים שהם כנגדו של
עולם ודברי הס׳ החתים לזר יתשבוהו ויסיימו לאל מלתו ורחיותם ובעמתיהם הבל ואין
הם מועיל עכ״ל אבל יפה כתב הרמב״ן בתלמוטיו בפרק המה מהליקין ש״ל אבל כמלומי
לנו שפירושנו יבריח כל מולה על סלעת להולות בו ואין אחריות עקשים עליו :

פרק עשרים ושבעה

ואשים קנלי למלין בדבר מבורי זה ורק אומר שבעני מבמי הגמ׳ הי׳ אליהו ז״ל
נגלה בבית מדרשם של חכמי ישראל אמנם עכשיו לא נמצא אלא לפעמים
ביאון בשמת איזה לדיק שבא להודות בתחרי התורה לימידי בגולה ובכללם נזר הבמה
והבסילות רבן של בני הגולה אשר כל בית ישראל אוכלים על שלחנו הטהור הוא הרב
ז״ל ויפה אמרו עליו ברוך שבכה לו בעולמו ועתה הענו בכתב חכמי לפת ובראשם כמהו׳
שלמה אלי אלקבץ בעל מנות הלוים וספרים אחרים מה שאירע להם ושמעו באזניהם
ממש בגיל שביעות שבשיתם לומדים בבית הרב קאדו כל הלילה שמעו קול המורגל לדבר
ולגמל ולהודות לרב קאדו והעלו כל המעשה בכתב תמצא אותו בשני לוחות הברית
בתבכת שבועות ולפי שקול הזה נגלה פעמים רבות להרב ז״ל הבלה הוא בעצמו על ס׳
כל מה שה׳ אומר לו וס׳ הזה הודפס בויניציא בשם מגיד מישרים ע״י הר״ר יצחק
ביגנה והר״ר אליעזר אשכנזי אשר הביאוהו מארץ הקדושה להדפיסו ושם מצורם בכל
דבור באיזה יום ובכמה בחדש הי׳ הקול מדבר עמו ואעתיק כאן התחלת איזה דבור ממנו
כדי שיבין מי שאין לו הס׳ בידו מה דרכו של הרב קאדו בס׳ הנה בדף ג׳ ז״ל אור
ליום שבת כ״ז אייר בפ׳ מדבר סיני אכלתי מעט מזעיר וכן עשיתי בשתיה ושניתי
משניות בתחלת הלילה ויצאתי על אור היום והקלותי והשמש זרח על הארץ ונלטערתי
מאד באמרי איך לא קמתי בעוד לילה כדי שיבא אלי הדבור כמנהג ועכ״ז התחלתי לגרוס
משניות וקריתי ה׳ פרקים ובעודי קורא משניות קול דודי דופק בתוך פי מנגן מאליו
והתחיל ואמר ד׳ עמך בכל אשר אתה עושה וכל אשר עשית וכל אשר תעשה ד׳ מלאים
בידיך רק בי תדבק ובירא׳תי ובחורתי ובמשניותי תמיד ולא כאשר עשית בזאת הלילה
שאע״פ שקראת עמך בתלכלך ובמשתייך מ״מ ישנת שינת עצל כי הלת תסוב על ניר׳
והעצל על מטתו ולא קנית לקרות המשניות כמנהגך הטוב ועל זה הי׳ ראוי לעזבך
ולכעסך אחרי שנתת תוקף לכ״מ ומשם ואילה״ר בשינתך שינת עד שהאיר היום אבל
בזכות השם׳ סדרי מנשה שאתה יודע על פה ובזכות אותם הענויים והסגופים שעשית
בימים שקדמו וגם עתה אתה מחזיק בהם הסכימו בימיב׳ של מעלה שלחזור לדבר עמך
כראשונה ושלא תעזבך ולא תכעסך וכן עשיתי כאשר אתה רואה בעת הזאת שאני מדבר
אותך כאשר ידבר איש אל רעהו ועיניך הם הרואות וכו׳ ע״ש ובדף י״ב אור ליה״כ
שנת השל״ג אלהים עמך וגו׳ שהבן בי ובירא׳תי ובמשניתי לא תפריד מפשנותיך תאיר
דגע ואלי פר׳ ובעיר של יה״כ רמיז לקליפין דפר רמיז לקליפין דשבירת לשמאלא

דליון תקיפין וכו' ובדף ט' דלא מילתא דסכימו בתיבתא קדישא וקב"ה וכל בני
מתיבתא שדרוש לוחם לתורתך מילין מחמין דילין דעד דא לא יתגלו וכו' ובדף סו"ב
מבוארים כמה וכמה מדברי תורה מסכימים אל מכמת מדברי תורה שבידינו ועל הר
בלשון תרגום וכמה פעמים מזכיר ס' הזהר ולשונות הכתובים בו כמו בדף ז' ע"ב ולא חיים
דמה דוד כדקטל ימי' בחרב בני עמון דהוה מגייר בי דרקון ובהכי איתקף הוא ע"ז כדכתיב
בזוהר הקדישא מ"ל לא חב דוד אלא בשוגג דלא אפיק לדעתי' הוא מילתא ומשום הא
קרי לי' נגיעא מטא וכו' עכ"ל והדבר הזה הוא בא' מספרים בזהר וכן בדף כ"ח ע"ב ז
ובקב"ה נגלא דישלום יוסף דדתיז לגדיק במגרתי דאל"ב לא יכילי ישראל למיפק ממגרב
וכדאיתא בס' הזהר ובפי' גראה בו שמחבר הס' הזה הוא הרב קארו בחבר ג"י וכ"מ וכמה
פעמים נאמר בו מהקול הזה שליחא דקב"ה ואתה כל עוד שלא ידעה המעיין להשמ
למכמת הקבל שבידינו ולפי הזהר לא יתנגע מחלוק' אם לומר שהרב קארו
דשע גמור כידבעם וחבריו ובדה הדברים הסם אלבו לו לומר שמעולם מהרי"ק
כתב הדברים הסם אלא אנשים אחרים בדו אותם מלבם ותלו עלמם בלילן נ
והפתאים המאמינים לכל דבר נמשכו אחריהם והלפיקום וכן באותו מעשה שבפר
בגיל שבועות כך אתה אומר שהכל הוא מזויף ולפי שהמלוקה הראשונה אקור לפי
להעלותה על הדעת גראה אם המליקה האמת בעצה היא אם לאו . ידוע כי הר
קארו הי' יושב בצפת ובפטר בשנת של"ם וכ"כ שלמלת הקבלה וכ"ל מהקדמת בנו ש
הרב קארו על תשובותיו וכמו כן דבר ידוע שהרב קורדואירו היה שוב בם הוא בצפ
וכ"כ מתשובתו הכתובה בתשובות הרב קארו בפי' כ' ובפטר בשנת ש"ל ה' אנים קודם
פטירת הרב קארו וכמו שכתבתי למעלה והרב קארו רבו של הרב קורדואירו הי' בתלמי
וכ"כ בפי' הרב קורדואירו בפרדס והרמ"ע בהקדמת פלא הרמון וגראה בבירור מדברי
הר"ר אליהו די וידאש בעל ראשית חכמה והר"ר גלאנטי בעל קול בוכים תלמידיהם
של הרב קורדואירו שם' הפרדס נתפרסם בחיי הרב קורדואירו ושוד הרמ"ע מפלא
בהקדמת פלא הרמון כתב בבירור שהרב קורדואירו שלח לו ס' הפרדס ואין לפקפק בזה כ
על פי שלשה עדים יקוס דבר ואמרי שהרב היה ה' אנים אחרי הרב קורדואירו ל"כ כשהר
קורדואירו פרסם ספר הפרדס הי' הרב קארו בחיים מיתו ובעירו של הא"מ"ק (וקולל
לכל דבר דע שמ"ש רמ"ק בלשון שלכתוב לקמן לשון סברא אמת אל יעלה בדעתך שם
סברות חלוקות אלא הסברת ליבון והוכיח הרמ"ק שם בבירור שזה וזה הוא האמ
בעצמו ואלו ואלו דברי אלהים חיים ומר אמר אמר מלא ומר אמר מלא ולא פליגי) ועמ
מלינו בפרדס שער כדר האילות פ"ג שכתב שם הרמ"ק בזה בלשון ממש הכוונה בש
זה לבאר סברא אחרת מנגדת לזה וכיא קבלת מורי ורבי המקיל המהר"ר יוסף קאר
רי"ו ז"ל לא אחיכא לאודע לך אמיתא ורזא דרזין למנדע דכל מליק רעוו
דרעוין עתיקא דעתיקין ע"ם למבדי עלמין בטם מיניה מד בטיטו ונסיר מד נהיר
דאיהו כליל תלת וכלאמור רבנן ונקיד' מדא איסי כליל אורכא ורחבא ועמקא והר
הסוף נהירו הוא מד וכלילן בי' דאיהו כחר מכמה גיהה ובחר כל מד מהני חל
בטם מיניה נהירו מד דאיהו חסד ונגה ועם מכמה גופה הוא תלת וגיהה נמי בטם
מיניה נהירו מד דאיהו כליל חרי דאיהו גבורה יהוד ועם גיהה גופה הוא תלת ובח
בטים מיניה הד נהירו דאיהו כליל תלת דאיהו תפארת יסוד ומלכות דבנין דאיהו קרי
מוחא לע"ם ודמי לי' דהא נמי איהו נעלם מוחא כגוונא דע"ם משום הכי בהיא
בחפיק כלילן תלת כגוונא דע"ם והשתא מגו דחבר מכמה גיהה הוא מד נהירו ומלכו
נהיה מחבר ואנרהם מן מכמה הוו כאלו נפקו מרווייהו מאחר מד ומשום ה"ק לבאר
עלה וגם אמנה לאותי בת אבי היא אך לא בת אמי ואשתלימו לחון עבר בפירו
מילא עכ"ל טוהר לדקתו ומסיקותו וכלל דבריו וכו' ומלאריך אמ"כ הר"ם קורדואי
לבאר דברי מהר"י קארו ובלשון הזה הוא בתגיד מישרים דף י"ל ע"ג ונאמר לפ
קארו עם דברים אחרים אור לר"ם ניסן הרל"ו ליצ' ומ"ם בתחלת לשונו ואחיכ
לאודעא לך הוא הקול שהי' אומר בבא לחוציא לרב קארו הסודות הסם וא"כ אי

אחסר

אחסר שהדברים כאלה המדברים בספרי התורה יכתוב הר"ם קורדואירו בשם בנו
הר"ר בחייו ובעירו של מהר"ר ויעבנם על ס' ויפרסם אותם בפני רבו ויבלבם
הר"ע ובכמה מקומות אם לא הי' אמת שהרב קארו כתבם ופרסם יתפקם המתעקש
אומר מה שירלם שזו היא בעיני תשובה נגמת שאין להשיב ואראיתי דברי אלה
אחר מן המתפלפים ואומר לי שריך לומר שהרב קארו דבה דברי שקר כדי לגדל מעלתו
תלמידיו שפחי שקר אתפרכן אתפרסן הדברות על נדיק עתק :

פרק עשרים ושמונה

אבנם ראיתי להרמב"ם בפ"ב פ' כ"ה שכתב ז"ל היות ה' בלי גוף יתבאר במופת
ויתחייב בהכרח שיפורש כל מה שיתכלק על פשוטו המופת ויודע שים לו פי'
בהכרח עכ"ל ועל כן נעיין עתה אם כמה שיאמרוהו הבקיאים בספרי התורה יתמא
איזה דבר שיתכלק על פשוטו המופת כדי שבדע שהדבר הזה אינו כפשוטו ולריך פי'
אע"פ שזה לא יזיק לחכמה בכללה וכיון שכל מה שאמרו בגמ' אינו הוא כמו שבא
עליו מופת חופך נעיין כאן אם מה שאמרו בגמ' יתבור איזה דבר מה"ם הבקיאים
בספרי התורה כדי שבדע שהדבר הזה לריך פי' מבן בר"ה פ"ג בדר תקיעות שלם של
שלם שלם ולריך לה בגמ' מקדמי ובר"י תו בתם אתקין ר' אנוהו בקסרי תבר"ת מה
נפשך אי יאולי הוא תרועה נעניל שברים לא נעניל אי גנוסי הוא שברים נעניל תרועה
לא נעניל מספקא לי' אי גנוסי גנא אי יאולי יאיל אתקיף לה עוירא ודילמא גנוסי הוא
ואתיא תריעה ומספקא לן תקיעה לשלמה שברים הדר עניל בגא אחרינא תמ"ת מתקיף
לה רבינא יאולי הוא ואתו שברים ומספקא לן תקיעה לתרועה הדר עניל בגא תליתאה
הר"ת א"כ דר' אנהו לתה לי דילמא גנוסי ודילא אי הכי איתכא נמי בתם אינם כי
מיתרע בי' מילתא בריתא גנא והדר ייליל ע"כ בגמ' והרי לך בבדור שלא תקנו תבר"ת
תס"ת תר"ת אלא מפני שנתחבשו בפי' התקיעות של תורה אבל מעולם לא לוה המקום
אלא תשע תקיעות ואם כן איך אמרו בזהר שכלם לריכים לשלוה מן העובבר והאריך
בשוותם הרב בעל שני לוחות הברית והרי זה הפך המשנה והגמ' בפי' עוד גרס' בפ'
הקומץ רבה ת"ר כילד שורדן קדם ויה כי יביאך מיימין שמע והי' אם שמוע משמעל
והתניא איכא אמר אביי ל"ק כאן מימינו של קורא כאן מימינו של מנים והקורא קורא
בסדרן ופרש"י כאן מימינו של קורא כשהקורא עומד כנגד מנים הוי ימינו של זה לשמאלו
של זה והקורא קורא בסדרן בפדר שבן כתובין בתורה מוקדם עוקדם ומאוחר מאוחר
הלכך הא דקתני לעיל קדם ויה כי יביאך מיימין מימינו של קורא דהשתא בשהוא
קורא בדרכו מימינו לשמאלו ממנא קורא בסדרן והא דתני איכא דמשמע קדם
ויה כי יביאך משמאל אמנים קאמר דהוא ימין של קורא עכ"ל וכ"כ הרשב"ם וכ"כ
המ"ג שמלאו בתפילין ישיניש שבגיתה שנפלו על קבר יחזקאל וכן כתב הרשב"ם
בתשובה הביאה הרב ב"י בפי' ל"ד וכתב שכן נהגו ה"ר יונה והרמב"ן וכן נהגו
כל ישראל בדורות הללו אבל ר"ת הקשה על פירוש זה ופירש קדם ויה כי יביאך
מיימין הקורא ומשמאל של קורא הוי שמע מנהון ואפריה ויה אם שמוע בפנים וכן פירשו
כל הגאונים רבינו שרירא ורבינו האי ור"ח וכן כתבו מכמי לוניל בתיגרותם אל הרמב"ם
וכן נהגו כל אנשי המערב לפני הרמב"ם וכמו שהעיד הרמב"ם בת שובתו לחכמי לוניל
והרב אלבר גלוני כשמלא בשמושא רבא דברים שאינם נראים בעיניו תלה אותם בטעות
המחבר אבל כשמלא אדר הפרשיות כרש"י הי' כל כך זר בעיניו דבר זה שלא שמעו
מעולם שתלה אותו לטעות סופר וז"ל וכן מלינו טעותא בהאי שמושא שאין לסמוך עליו
בכל מה שאמר ומשוי פרשתא דקדם מיימיני בביתא קמא ופרשתא לסמיך לי' ויה כי
יביאך בביתא מיכא ופרשתא דשמע כתבינה בביתא תליתאה ופרשתא דוסיס אם שמוע
ברביעתא דהא מילתא טעותא רבה דהאי סדרא דכתיבתן היא אבל אדר הנמתן בנרתקן
שמע בבית ראשון לל יתין המיתן בראשו ויה אם שמוע בבית שני סמוך לו ויה
כי יביאך בבית שליני קדם לי בב ית רביעי ואפשר דהוי טעות סופר עכ"ל ומה שמתמים
יותר הוא ברבינו האי פירש הסוגיא בלופן זה וכתב הרמב"ם שהסכמים הנאמנים פתחו

תפילין ועלמות כתובים ומונחים כפי סדר פי' רס"י ועל כן הרא"ש והר"ם מרוטנבורג
מכיחים שני זוגות תפילין מן הכפר כמ"ש הטור בסימן ל"ד ועתה הבקיאים בספרי התורה
אומרים שלעולם מן המובחר לריך להניח שני זוגות תפילין ודבר זה הוא בבאור נגד
הגמרא דבפרק המוליא תפילין אמרינן שהמניח שני זוגות תפילין עובר בכל תוקף וברור
הוא שמעני מהלוקת רש"י ור"ת נתהוה מנהג ג' זוגות וכי מה רבינו עליו השלום הר
מניח ג' זוגות תפילין ואני הלעיר אשאל כפי יד ד' לטובה עלי וכפי מה שהבנתי מדברי
הרמ"ב בתשו' ק"ז לפרש דברי מכמים בחופן שיהיו קיימים ובריות ועל זה לריך להקדים
איזה הקדמות ואקדים מה שכתב הרמב"ם בחלק ג' פרק י"ו שכתב זה לשונו ואפשר
לשאל בו אני שאבאר כי היות העולם מחודש על דעת תורתינו שכבר בארתיו איך
נמנע ושהראיות הפילוסופיות אבר ירלה מהם שאין הענין כמו שזכרנו ימלא לטענות
הם כלם פנים ינבולים ויבטל עשות הרלי' מהם עלינו וכאשר יתבאר לי זה ואיך
זאת השאלה ר"ל קדמות העולם או חדושו אפשרית היתה אלני מקובלת מגל הנבואה עכ"
וכן אני אומר שאני משיב בנגד אל הקושיות הנזכרות וע"כ בלי לבאר הדבר באופן
שבעלי הפשט לא יוכלו להקשות מדברי הגמ' אומנם אין לי להכריח דברי הראיות ובפרט
שכבר הוכחתי לטעלה שדין בחכמת החלמוד אין בספרי התורה אין בעלי החכמה מוכרחים
להניח הראיה ומופת על כל דבר ודבר אלא די שיאמרו אלו כך הענו בגמ' ואלו כך הסכימו

בעלי החכמה :

פרק עשרים ותשעה

ההקדמה הראשונה בשאלו מנות בתורה שלבאורה אין להם שום טעם אמנם לא לאמר
לטעון אלא טעמם מחטעומות התורה ואלו נקראים הקיים ובזה כבר דברתי
לטעלה בהקדמה הסמיכת מלינו בחלות מדבריה' דברי' שהם בחקים יען בי קלת מהם
טעמם נעלם ממנו לגמרי כמו הא דא"ר יוחנן בפ' בתר אשה בתפילין כך מנעלים וקלת
מהם טעמם אינו מחיב בכל אבל הסכל וכמו שאזכיר וכלל גדול אמרו בעל הרוב תחת
הענין הפנימי הרמוז לקחו בחלמוד התלון הרומז לבעלים הנסתר כגון הא דאמרינן בר"ה
פ"ד הני עשרה מלכיות בנגד מי א"ר לוי בנגד י' אלוים שאמר דוד בספר תהלים הלולי
מוצא הוו הכך דכתיב בהו הללוהו בתקע שופר א"ר יוסף בנגד י' הדברו שנאמרו לעשה
בשיני ר' יוחנן אמר בנגד י' מאמרות שבהן נברא העולם ולפשט האומר יקשה בנמלי קל
מילבני ולעה תקנו בנגד דברים הללו אבל לא נתכוונו לעשרה אלוים ולא לעשרת הדברות
אלא לי' מאמרו אלא לענייני פנימיים ודקים מאד מאד פירשם הרמ"ק בפ' הפרד
אמר ג' ומדבריו למדתי פי' מ"ש במגילה הני עשרה פסוקים כנגד מי אריא"ל בנגד
בעלים שבשה"ב רב יוסף אמר בנגד עשרה הדברות שנאמרו לעשה בשיני ור' יוסף
אמר בנגד י' מאמרות שבהם נברא העולם ועשרה אלוים שבפס' תהלים ועשרה בעלים
של בה"כ היא בנקבת ישראל רומז לדבר אחד וכן בפ' הבאיר אמרו מ"ד אלא תשלא אל
הלם ולא אמר לא אחד אלא אלא אלא בשם תשלא בכבוד אתה בינם שנקראת אם העולם בכתיב
אם לבינה תקרא ואלי ואת הבינה תקא לך א"ר רמיאלי אותם הבנים שגדלו ומאלי ניהו
אמי הקוכה ולייני ז' אמר הקדוש ע"כ והנה לא כיון אל אמי הבוכה אלא אל דבר גדול שיש
בוכה רומזים אליו ומזה תקים אל הקדמה הסלישית שאפילו אותם המנות
שטעמם מפורש בתורה עכ"ז יש לבם עוד טעם אחר פנימי ונעלם ועל כן לפעמים אי
הטעם הזה מספיק לכל פרטי המנוה הסיה כמו בתרומה שטעם המנוה הוא לפי שאי
הם לבהנים חלק בארץ וע"כ עומד על ישראל לזונם ונתנו להם כ"ד מתנות כהונה ובכלל
התרומ' ואמרו עין רעה ל' מעשים בינונים ממעשים טובה מארבעים אמנם קשה מאד
מ"ם שמן התור' הטה אחת פוטרת כל הכרי הזה מלחזי חוכה ואטולה ומה תועיל אחת
אחת לבהני' מוצב היה לפעמוד ישראל מן המיתה בלא כלום יעויין מ"ש הרמב"ן בז
הראשית נגד מה שמכחישים וקטני אמנה ספרו להחל בדברי ר"ל וסוף דבריהם בחל
אין למרש בזה דרוך אלהינו שבראנו לכבודו והבדילנו מן התועי' ועל כן כתב הרשב"
בחשובה סי' ל"ד ז"ל סך המנות שידאלה מפשוטי הטעמים שנתנה בהם התורה שהטעמי

הם הם מכלית המנה בהם ואינם חכלי' אלא הטעם שהוא אמת לך הוא בנקודה
מתועלותיה ומכוונותיה והדברי' הנעלמים הרמוזים בתוכה לאחר שנגם הי"ח אין לבם
הכלה והוא שאמ' דוד לכל הכלה ראיתי קץ רחב' מלותך מאד ואם על הפשטי' לבד יכילם
מעבר גיליון כאחרו' שהבאו הפייטני' ואם על פירושם יכילם קומרים כמשנה ותלמוד
ועל זה א"ר עקיבא אלו היו שמים וארץ יציעות וכלל המאמר ההוא והם הענינים
הנכבדים הלפונים בתוך המנות וכמ"ש במדרש בני אם תקח אמרי ומצותי תצפון אתך אמר
הקב"ה מה רב טובך אם לפנם לירלאך והנה מנות השבת שנתפרש טעמה בתורה כי בשת
ימים עשה ה' וגו' ונר' כי תכלית הכונה בשמור זו זה לא זולת זה כמ"ש בסוף על כן נוך
את יום השבת עכ"ז יש בענין השבת שוד נגד מאד ואולם גם הטעם הזה הנגלה כולל
וכו' וכן במנות הסוכה וכן מקלת מן המנות כ"ש אשר לא נתפרש טעמה בתורה ודע כי
לכל אלו יש לבעלי קבלות התורה טעמים נכבדי' מאד אך בי וכו' עכ"ל ההקדמה הרביעית
כשם שמנות התורה נמלאו קלת מהן שאמפ"י שטעמה מגולה אעפ"כ יש לבם עוד טעם
אחר נכחר וכמו שאמרנו למעלה כך הוא ג"כ במנות מדבריהם ועל כן לפעמי' כל
הרבייהם אינם מסכימים לטעם הנגלה כמו ע"ד משל המלא שגזרו על מים ראשונים
המזוס כרך תרומ' ומים אחרונים מטום מלא סדומים ואמנם לטעם הזה הנגלה מה מעלו
מים האחרונים שהורה עליה' רוח רעה ואינה תורה על מים ראשונים אינסלא מבחנרת
כיון שבתם ידים סניות לטומא' עיין בזהר פ' תרומ' ההקדמה הממשית נמלאו הרבה
דברים שאע"פ שלא נלטוו בתורה עכ"ז המזוס מלת הסיבות ירלי שמים היו מקיימים אותם
כמו בשר כום בום מנחר ממנו יחזקאל ותפס יינם מנזהר ממנו דניאל ומברי והעברת
נחלה לא נאסרה בתורה וכמו כן ביאת הנוייה היא מגזירת ב"ד של חשמונאי כמ"ש בע"ז
פ' אין מעמידין וכתב ברב המגיד בהל' איסות פ"ח ולא תחמה היאך תהיה הישראלית
ביאתה בזנות בלבו והנכרי' מדברי סופרים לפי שאסרו' הערות הוא בגזרה ודבר שאין
לו טעם בכל פרקיו והנה תראה שאם שמותו היא בשקילה ואם אמו מדברי סופרים ונדו'
היא בישראלית מן התורה בברת ובנברית אין נדות כלל עכ"ל אבל דעת אחרת יש לי בזה
וכמו שאכתוב לקמן בהקדמה הסמית כל הדברים שהיו מתקלה מחלת שבידות לבד כיון
שהב"ד רלו לגזור שיקיימו מכל ישראל ומתפטרה גזרתם בכל ישראל מיידים כל ישראל
לקיימו וכמו שטעמה בפתן של עכו"ם אליבא דמאן ובשתם יינם לדברי הכל וכן בבנותיהם
לא אסרו תורה בנטעה ושלא דרך מתנות ואחו ג"ל של חשמונאי וגזרו כמו שמפורש בע"ז
פ' אין מעמידין בהקדמה הבביעית כתב הרמב"ן בפ' חולות ילמק ז"ל והנראה אלי
מדעת רז"ל שלמד אאע"ה התורה כלה ברוח הקדש ועסק בה ובטעמי מלותיה ובקוולותיה
ושמר אותה כלה כמי שאינו מלוה ועושה עכ"ל ומכאן יש ללמוד שקרוב הוא שמרע"ה
קיים הדברים שגזר חז"ל אא"כ כל עוד שהיה בהם איזה טעם שהוא מכוסה ונעלם
אמנם זה היה כמי שאינו מלוה ועושה כגון גזרו הכמים נטילת ידים לק"ש ותפלה ומשום
רוח רעה הסורה על הידים ועכ"ז אין ספק אלני שמרע"ה היה נוטל ידיו שפרית וכן
כמה וכמה דברים אמרים וכ"ש שהרבה מישראל הסיו נזהרים מלבבנים אותם ברי' קדם
שגוף הטמא ובאיזה הנכרית הוא ל' ואחת לידן אימא בה מילתא ומקדים הא דגרמינן פ'
שני נזירים על הא דתנן ר"ש יהושע נמלא זה מביא קרבנותיו לחלאים ולאיתי אמר רב
יהודה אמר שמואל לא אמר ר' יהושע אלא לחדד בה את התלמידים ופירש"י יודע היה
ר' יהושע שאין תשובתו כלום ולא אמר כך אלא לחדד בה את התלמידים שיהיו בוש יש
ק"ו בעצמם ומה ר' יהושע שידע בעצמו שאין בדבריו ולא כלום משיב דבר שאינו
מבר' ק"ו לבאר כל אדם שאינו יכול להשיב על דברי רבו ואפי' ידע בו שאין בדבריו
כלו' ואמר דבריו יפיו מלעיגין עליו ולא יענוו מלשאול כל לרבו וכלאמרינן בגמ' נדם
יתיב רב פפא וכו' ואמיבו עליה ואמר רבא אמינו כי הא מילתא ניחא אינם רבי'
ולא לשחוק עכ"ל ויודע אני שאיני כדאי אפי' להבין דברי הפוסקי' כ"ש לחלוק עליהם
ועכ"ז לא אמנע מלאות דעתי ואומר שנ"ל שביאת הנכרית אין בהורה מדו בזן אלא הב"ה
אסרה לישראל אפי' באקראי ובגנבו אלא שלא עשה עליה ביד ג"ל ואמו ג"ל של חשמונאי
וגזרו

וגזרו גזירה לה לרבים מלקות מפני כשגרם ונתקרבו בעלמא מכת מרדות כהפוך דפי
הרואה ר' מילא בגדיה להפוך גברא דבעל גויה ולהרמ"ם ולהרב בעל הערוך שלזכיר
לקורה כתוב בתורה והוי דומיא דסכנת ז"ל דבר עבודה לאיבו וקייב מיתה כמעשה דער
ולוכן ולא נמצא לה מן התורה מלקות וכתו כן לא נמצא לה מרבנן מכת מרדות ומלמדים
לת כמהר"ר יהודה בריאל והיכן נרמזה לזהרתה בתורה ואמר לי מדכתיב ומסמרת מכל
דבר רע שלא יהרהר אדם ביום ויבא לידי קרי בלילה וכ"ם שלא יוציא זרע לבטלה
ומנא אמינא לה אבע"א קרא אבע"א גמרא אבע"א סברא אבע"א קרא דכתיב בגדה יהודה
ותועבה נעשתה בישראל ובירושלם כי חלל יהודה קדש ה' אשר אהב ובעל בת אל נכר
יכרת ה' לאיש אשר יעשנה ער ועונה ומהיכ' מיתי לחלק בין מיעבא לפרסקי' היכא דקרא
לא חלק ועוד בפי' כתב הרב בית הלוי שלבא אמר מאי בגד הטעם בגד הברית לאקרי שמעם
ועליהו אימתר כי שמם ומגן ה' אלהים שמם ומגן לא ברית קדישא מה שמם זרח ומהיר
על עצמא אף הכי ברי' קדישא זרח ומהיר גופא בר גם מגן מה מגן מיהו לאגבא עליה
דבר גם אף הכי ברית קדישא מגן עליה דבר גם ומאן דעביר לי' לית נזקא בעלמא דיכול
לעקרב בהדיה ולא הוא בגד הטעם רישי עמא יתפסון בכל דרא ודרא בחובא לא אי ידעין
בגין דחובא לא עליהו לקבלה אי להקב"ה בהאי ברית מאן לאעיל קדושא לא ברחוקא
אחרא עליה כתיב לא יהי' לך אלהים אחרים על פני לא תשתחוה להם ולא תעבדם
ה' אלהיך אל קנא וכלא קנאה אדא ועל לא לאדמיא שכינתא מקמיה דמשקר בברית
קדישא דהתים בבשריה דבר גם כאלו משקר בשמא דקודשא בריך הוא מאן דמשקר קומתא
דמלכא משקר בי' במלכא לית לי' מולקא באלהא דישראל אי לא בחילא לחיוזתא תדיר
עכ"ל ומלאמר רישי עמא יתפסון בכל דרא ודרא בחובא לא אי ידעון מכלל דבגעא הוא
אלי בפרסקי מאי אי ידעין דקאמר ואבע"א סברא שהוא מנגד לשכל לגמרי שביאת
הנכרית בגעא מסי' עומרת ובפרסקי יהי' מייב מיתה סקולין פוגעים בו ועוד כתב
הרמב"ן בהשגה הובאה בב"י לחן העזר סי' ע"ז שאילו אינכרית שהרמב"ן כתב דבריו
ולא יעבור והיכן מצינו דבר כזה בכל התורה עוד אני אומר שכיון שהרמב"ן כתב דבריו
ולא חילק בין בגעא לפרסקי אפשר דסברה לי' דאפילו בגעא יבא ולא יעבור ורמיה
לדבר מר' לזוק דקליק ויתיב בגויה דתמורא ורב כהנא דקליק ונפל מאיגרא לארעא בפ"ק
דקדושין ומסתמא הסיא מתרוצתא לא היתה רולה לנזות בפרסקי אלא בגעא ואי
מלאורייתא מרי היכי עבדי הכי והא כתי' ואך המכם לנפשותיכם אדרום הסתא אתיכן
לכוגיא דע"ז פ' אין מעמידין המסך למדו הרב המגיד בפ"א מהלכות איסורי הבאתי לשונו
המעלה והעור בפי' י"ו ופוסקים אחרים שהוא מדרבנן וכ"ל שאין מסך רמיה כלל דהא
דאמרי' פתן ושמנן ויין ובנותיהן מי"א דבר הן מסקינן בגמרא דיחוד בנותיהן קאמר
ואהא דאמרינן נמי בית דינו של משמעאל גזרו לתניא ישראל הבא על הגוי חייב מיתה
וסנ"א כי אתא רבין אמר מעשה בסנ"א לא קסי' מידי כי היכי דהתוס' בפ' הבשרים בד"ה
ולידך בשייהו לא מפקרי כתבו לפי דרכם דהוצרכו מכמים לגזור כדי לחייבו מלקות ה"כ
לדידי הוצרכו מכמים לחייבו עונש מלקות אבל איסור מן התורה הוה ועוד דאיה לזה
מגלגלינרך דמנא למסרי יפת תואר ב"מ דכתיב דלאו יפת תואר מלאורייתא אלקורה
ואין לומר דדוקא בא"ל אינטריך למסרי דבגמרא מוכח בהדיא דאמרי' קופו לחוליד בן
סורר ומורה בכל ענין קאמרי' דהכי גרסינן בפ' חלק מלך שכמותי יהרגנו בנו א"ל מ"ע
כתבת יפת תואר א"ל יפת תואר דמנא אריא א"כ מ"ט לא דרשת המוכים דמיך לי' כי יהי'
לאיש בן סורר ומורה ע"כ ומפשט קוגיא זו כי' בדרור דבכל יפת תואר מולד בן סורר
ומורה ולא בלבד בא"ה וא"כ הדברים עוכיתים שבכרית מלאורייתא אבירא אלי אריא
איך ביפת תואר מולד בן סורר ומורה והלא בלאו הכי מותרת אלא ולאי לאסירה ויפת
תואר הסירה הכתוב נגד יהו"ר אבל בשר תמותות נק' דאמרי' בפ"ק דקדושין ולכן מולד
ממנה סורר ומורה ובנכרית גרילה שאינה יפת תואר בשר תמותות בגלות נק' דאמרי' התם
וכי היכי דנבלה אסורה מלאורייתא ה"כ הכרית ובזה יתורץ מה שהקשה הרא"ם
בריש פ' חלק ז"ל אך קשה כיון שבביאתו שהוא בגעא בא עליה הביאה דאסורים

שלא מתבירים זרעם למולך מותר לביכך משתקין אותו בגיאסה אלא אפי' הכתוב כתבא דבי
רבי ישמעאל בישראל הבא על הגויה והוליד בן לע"ז הכתוב מדבר דלא שנא מולך משאר ע"ז
עכ"ל ואפילו לדברי רב"י אפשר לומר דאתא מלאכי ואמאכיה אקרא כי היכי דאמרי' אתא
יחזקאל אמאכא אקרא וכמו שכתבתי לעילא ומדברי הזהר גם כן יש ללמוד כן דברים פ'
תמות המתיר בעון זה ומדבריו נר' בברור שאין מלוק בין בגעא לפרסקי' כלל דהכי אמרי'ן
התם אלן לשכיב בבא אל נכר דאעיל ברית קדם ואת קיימא ברשו אמרא דכתיב ובעל בת
אל נכר ותכיכן לית קנאה קמי קודשא בריך הוא בר קנאה דברית קדישא דאיהו קיימא דשמא
קדישא ודא דמסיתמותא מה כתיב ויאל העם לזנות אל בנות מואב עיר ויאכר אף ל"י
בישראל ריבי עמא דידעי ולא מאו בידיהו אתענשו בקדמיתא דכתיב קם אל כל ראשי
העם והוקע אותם לה' נגד השמש ר' אבא אמר מאי נגד השמש נגד הברית לאקרי שמש
ועליהו אימתר כי שמש ומגן ה' אלהים שמש ומגן לא ברית קדישא מה שמש זרח ומהיר
על עצמא אף הכי ברי' קדישא זרח ומהיר גופא בר גם מגן מה מגן מיהו לאגבא עליה
דבר גם אף הכי ברית קדישא מגן עליה דבר גם ומאן דעביר לי' לית נזקא בעלמא דיכול
לעקרב בהדיה ולא הוא נגד השמש רישי עמא יתפסון בכל דרא ודרא בחובא לא אי ידעין
בגין דחובא לא עליהו לקבלה אי להקב"ה בהאי ברית מאן לאעיל קדושא לא ברחוקא
אחרא עליה כתיב לא יהי' לך אלהים אחרים על פני לא תשתחוה להם ולא תעבדם
ה' אלהיך אל קנא וכלא קנאה אדא ועל לא לאדמיא שכינתא מקמיה דמשקר בברית
קדישא דהתים בבשריה דבר גם כאלו משקר בשמא דקודשא בריך הוא מאן דמשקר קומתא
דמלכא משקר בי' במלכא לית לי' מולקא באלהא דישראל אי לא בחילא לחיוזתא תדיר
עכ"ל ומלאמר רישי עמא יתפסון בכל דרא ודרא בחובא לא אי ידעון מכלל דבגעא הוא
אלי בפרסקי מאי אי ידעין דקאמר ואבע"א סברא שהוא מנגד לשכל לגמרי שביאת
הנכרית בגעא מסי' עומרת ובפרסקי יהי' מייב מיתה סקולין פוגעים בו ועוד כתב
הרמב"ן בהשגה הובאה בב"י לחן העזר סי' ע"ז שאילו אינכרית שהרמב"ן כתב דבריו
ולא יעבור והיכן מצינו דבר כזה בכל התורה עוד אני אומר שכיון שהרמב"ן כתב דבריו
ולא חילק בין בגעא לפרסקי אפשר דסברה לי' דאפילו בגעא יבא ולא יעבור ורמיה
לדבר מר' לזוק דקליק ויתיב בגויה דתמורא ורב כהנא דקליק ונפל מאיגרא לארעא בפ"ק
דקדושין ומסתמא הסיא מתרוצתא לא היתה רולה לנזות בפרסקי אלא בגעא ואי
מלאורייתא מרי היכי עבדי הכי והא כתי' ואך המכם לנפשותיכם אדרום הסתא אתיכן
לכוגיא דע"ז פ' אין מעמידין המסך למדו הרב המגיד בפ"א מהלכות איסורי הבאתי לשונו
המעלה והעור בפי' י"ו ופוסקים אחרים שהוא מדרבנן וכ"ל שאין מסך רמיה כלל דהא
דאמרי' פתן ושמנן ויין ובנותיהן מי"א דבר הן מסקינן בגמרא דיחוד בנותיהן קאמר
ואהא דאמרינן נמי בית דינו של משמעאל גזרו לתניא ישראל הבא על הגוי חייב מיתה
וסנ"א כי אתא רבין אמר מעשה בסנ"א לא קסי' מידי כי היכי דהתוס' בפ' הבשרים בד"ה
ולידך בשייהו לא מפקרי כתבו לפי דרכם דהוצרכו מכמים לגזור כדי לחייבו מלקות ה"כ
לדידי הוצרכו מכמים לחייבו עונש מלקות אבל איסור מן התורה הוה ועוד דאיה לזה
מגלגלינרך דמנא למסרי יפת תואר ב"מ דכתיב דלאו יפת תואר מלאורייתא אלקורה
ואין לומר דדוקא בא"ל אינטריך למסרי דבגמרא מוכח בהדיה דאמרי' קופו לחוליד בן
סורר ומורה בכל ענין קאמרי' דהכי גרסינן בפ' חלק מלך שכמותי יהרגנו בנו א"ל מ"ע
כתבת יפת תואר א"ל יפת תואר דמנא אריא א"כ מ"ט לא דרשת המוכים דמיך לי' כי יהי'
לאיש בן סורר ומורה ע"כ ומפשט קוגיא זו כי' בדרור דבכל יפת תואר מולד בן סורר
ומורה ולא בלבד בא"ה וא"כ הדברים עוכיתים שבכרית מלאורייתא אבירא אלי אריא
איך ביפת תואר מולד בן סורר ומורה והלא בלאו הכי מותרת אלא ולאי לאסירה ויפת
תואר הסירה הכתוב נגד יהו"ר אבל בשר תמותות נק' דאמרי' בפ"ק דקדושין ולכן מולד
ממנה סורר ומורה ובנכרית גרילה שאינה יפת תואר בשר תמותות בגלות נק' דאמרי' התם
וכי היכי דנבלה אסורה מלאורייתא ה"כ הכרית ובזה יתורץ מה שהקשה הרא"ם
בריש פ' חלק ז"ל אך קשה כיון שבביאתו שהוא בגעא בא עליה הביאה דאסורים

לעה כי קרא להתירה עכ"ל ולדידי אתי ספיר והנה המכס הבלס כמה"ר ר' חייה בכמהר"ר יעקב הקהל לי מה"ם המוס' בסוף פ' הזהב דף כ"ח ע"ב בד"ה הון הבלסה סיורלים ואינם עולים וכתבו שם שהבא על הבכרית בשביל ע"ה שם הבא על ח"א יש לו הלק לעה"ב והחו והבאתי שכל זה אמרו התו' בשביל ע"ה שם הבא על הבכרית עול מן הגהינם בעלמ' בפ' עושים פשים לא משמו לקום א זו וכתבו להבא על הבכרית עול מן הגהינם בשקבל דינו והטעם נר' לפי שעה"ב הוא עולם התחיה כמ"ש הר"ר עובדיה מברטנורא עב' מסכת ואלו שאין להם הלק לעה"ב והביא רא' לדברי מה"ם דגנו' הוא כפר בתחיי המתים לפיכך לא יהיה לו חלק בתחיית המתים ומעתה לעולם אינה לך שהבא על הבכרית יורד ואינו עולה עד זמן תחיית המתים ועוד יש לומר לקוטי התוספות לתנא ופר ואעפ"י שר' מכיגא אומרא הי' עב"ש ע"כ שייר מומר לערלות דהביא ולאי אמ"ה מי מעולהו שלא בלבד משכא ערלתיה אלא יש לו ערלה ממש ואין לומר בו שאינו נעש כמ"ש בבא על הבכרית שהרי בכרת הוא ועוד אני אומר שא"ל להביא דברי התו' בפשו בהרי בלבא עשה תשובה עשקי' כמ"ש בסוף הדבור וכולהו בדלא עשה תשובה ואם אין לך יעלה על הדעת שמחלל שבתות בגלגל והבא על הבהמה ועל הזכר וכיולא אמ מעשיו עונות ולא עשה תשובה ירד לגהינם ויעלה מיד הא ולאי ליתא אלא אפי' לדברי מ' לך לפרש שבאו עליו יסורין בחייו אז אמרי מותו יכרו אותו חוץ לגיהנם כמ שהרלה בספר בשמת חיים ואכתוב כאן מה שאמרתי על מ"ש הרב בעל ר"ח בחלוק שי בין עריה לערו' והוא שעריה הוא שמכנים רע בין יול הא של הבס פי' בין חמה בין עריה לערו' והוא הא של הבס פי' בין ח"ת ומל' ואמרתי שהמועא פעמים רבות בעינה וערו' בין ואו הא של הבס פי' בין ח"ת ומל' ואמרתי שהמועא פעמים רבות הבא קל מעלהו לחמור ולכן ערוה בל' רבים כאמר עריות לא ערוות עוד אקדים הקדמה שמינית והיא שאחרי הסדר לריבי' אמו להרבות בתפל' כי בעוונותינו מעשים אינם מתקנים כמו בזמן הב"מ ולכן כי הרמ"ם שתפלת ערבית רשות עכ"ז לא הסכים רשב"י עם ר"י בדור הסדר שהיה רשות ור"ג קבעו חיבה ולפי שדברין מחוייב לכתוב כאן מ"ם בבאור דבריו והוא שקשה באותו מעשה דפי' תפלת השחר אין לך לאמר שר' יכשל בדבר וכי לא חלק מעולם עם ר"ג ובפרט שהלכה כמותו שתפלת ערבית רשות ועוד איך הי' נוח לו לשקר לולא שאותו הבלמיד מי ולמה לא אמר לומת כך אמרתי וחזרתי בי לכן פי' שאמר ר"י שאמת הוא שתפלת ערבית רשות כמו שהביא לרשב"ם אבל עכ"ז גנר בדעתו לקבעה חיבה עכשיו כבברת ר"ג לעבו' בשם קראו בלבו היא רשות והבעם הוא שהבכיה נק' אני והמקטרג שאין להעלו' בשם קראו בלבו בספר הוא ואלו הב"מ קיים שהבכיי' בתקפ' והמקטרג תש כמו ומתעבר ובטל קטרוג והלורך לעבר עונותינו בגלות וכמו כן בזמן הגאולה העתידה שהבכיה בתקפה ואי עוד היות למקטרג יכולי' הבכיה להכפים המקטרג ואין לורך להרבות בתפלותינו אלמלא אינה יכולה הבכיה להכפים את המקטרג אלא חובה עלינו להרבות בתפל' ובמעשים עובים עכשיו שאני' הי' והו"א מי יאלך יכול הבי להכפים את הבי וכן פירשו חכמי הא מן הטעם הזה תקנו שני ימים טובים של גלויות ובזוהר אמרו שיומא קמא של ר"ה הוא לינא אלא בתרי דיאלא דפיא ואמרו המפרשים שבזמן הב"מ היו עושים ב' התקוניים ביום אחד וכן אמרו שפיכתם גזר על בתם ייכם בעון שמים וכשבכבו ישראל לארץ שבה הבוונ' בלבם ולא היתה לה אחיזה בתקים העליון שמשם בשבע היין חזרו והתירוהו ובחרבן בית ראשון דיאלא אסרו לעלמו ואילי גם לאחרים ובבנין בית שני חזרו והתירוהו תלות ו בית ראשון בעלמו ובדור הסדר באותן שנים הקודמות לו חזרו ואסרוהו ואסרו ג"כ בזמן לפי הטעם בעלמו ובדור הסדר באותן שנים הקודמות לו חזרו ואסרוהו ואסרו ג"כ בזמן לפי שגרר' אמרו' המקטרג אף על שרב הסיון אבל אחרי דור רבנו הקדוש שאמוראים ב שגרר ולכן מעבר כמ הבוומא' התירו הסיון עיין כל זה ביין המשומר להר"ר נתן שפירא ועיין בסוף הס' תשובת מעי אבא מאחרי על עיים הנעשה מפתם יינם :

ואחרי

פרק שלשים

ואחרי שהקדמתי כל ההקדמות אלו אומר אני שמלבד הטעם הפשוט בשופר לעורר האנשים לתשובה נמצא בה טעם אחר מקובל בין הסבמים בשנה אחד ואלו לא הי' בו אלא הטעם הראשון לבה נגמוו תשע תקיעות לא פחות ולא יותר ולעה שופר של פרה פסול ולדברי הרמב"ם אין כשר אלא שופר של כבש וכי שאר הטופרות אינם מעוררים אלא הדבר כמו שאמרתי וכשתבה התורה קבל עשה מפי הגבורה שלמעשות הבכרתי צריך לתקוע תשע תקיעו' ושברוע' יכול אדם לעשות יללה או שנה וכשקבל מרע"ה הטעם הנעלם ידע בשעושים היללה צריך לבוין לבבר אחד וכשעושי' הקנם צריך לבוין לבבר אחר אמנם דע שהדברים אלו בם לומים זה לזה שבשניהם מיני תרועה הם מלת דינו של הקב"ה ז' קשה וז' רפה ומעשה הרגה לעשות לפנים משורת הדין יעשה הילל והאנח שהרי יסיו בידו שני פעניני' אלו אמנם לא תרבם טעמים וכונות אלה להמון ולהם מעשיקים הטעם תקישות ההכרחיות לבד שלא כל אדם זוכה לעשות לפנים משורת הדין ותורה לא נגזרו הדברים שהם מגילת מסילות כמו שאמרנו בהקדמי' הסמיכות ועל כן נשלקו ישראל בעבגם קנתם היו עושים כתנא' וקנתם היו עושים פילל והמהרי' היו עושים זה וזה ואולי בגמעל זבא ר' תבהו ואתקין שכל ישראל יתקנו יללה ואנח' והי' בדעתו הטעם כדי שבילי שכל יהא שני הענייני' האלו אבל לא רגש לברבם הטעם הנעלם ואמר שהטעם הוא מפני שמסופק הוא בדבר אמנם לפי אין אין זה טעם שאמתי הטעם הפונים אינו מסכים לטעם זה על שכתב פרמ"ע בתשובה ק"ז שכל משכיל יקשה על הכונים מן המשרבמות עם שלא יקשה משכל בם ובמוס' הקשו אלא לי לו בש"ת תש"ת וכן בר"ת תר"ש תר"ת הסל לא בעינן אלא שלש של שלש שלש ולאי גנא ויגיל הרי יגא בפי' של תשר"ת ולאי גנא לאוד תעלה לו תקיעה מתרועה של תשר"ת לפשוטה שלפני תש"ת וכן אתה אומר בשל תר"ת ותירצו דהייגו שעשה עשוה דילמא אחי למעטי שאם אתה אומר שבש"ת ראשון לא יאזור ויתקע יעשו לוער שאינו צריך לעשות אלא ש"ת ש"ת ש"ת ע"כ ומכן רואה בעה רשוק הפירוש הי' עוד כתב הר"ן ז"ל ואנו עכשיו נוהגים לכתוב על פדר הברכות תשר"ת למלכיות תש"ם לזכרונות תר"ת לשופרות וכמו שכתב הרב אלפסי בהלכות ומ"ע לעה שהרי הי' לנו לעשותן כלן לתלכיות וכן לשופרות הבא אין עשוים בפקא דאוריתא מבדינן לנו ואריך לשמעון על פדר ברכות בעלכיות וכן זכרונות ושרב אלפסי כתב דהקילו בזה עשוה עירבא יתרא דלבורא כיון שכבר יצאו שלא על פדר הברכות ואפשר עוד אל ארך זה שפשטו שלא להפסיק יותר מדאי בתקיעות שאינן צריכות בין מלכיות זכרונות ושופרות ואמתי לא בם' תומת ישרים הי' קי"ע שבעשות לרבינו אלי על בפקות עלומים שנופלים בסוגיא הזאת ותשובה אחרוכה שבשיב רבינו אלי על זה וקומרים כתב הר"ן בר"ה ז"ל בשאל לרבינו אלי גאון וכי על שבא ר' תבהו לא היו ישראל יוצאין ידי תקיעת שופר ובל' הזה השיב אל תמצאנו בלבבכם כי בימי ר' תבהו נפל תתק בדבר זה ספרי מסכיות קדומות הם אחת אומרת תרועה שלשה יבבות ואי' אומר תרועה שלשה שברים והא אמרינן בהדיא אמר לבי בשא ולאי פליגי וכו' וכך הי' שברים עומים קדמונים מנהג בכל ישראל מהם עושים תרועה יבבות קלות ועבש עושים תרועה יבבות בכבדות שהן שברים ואלו ואלו יוצאים י"ח שברים בבדים תרועות הן יבבות קלות תרועות הן וכי' שבר נראה בחלוק' אע"פ שאינם חלוקה שהרי התנאים כמו שאמרנו לעעלה אלו חוכן שעור תרועה שלש יבבות ואלו חוכן שעור תרועה שלשה שברים אלו מבתתם כמבבגם ואלו מבתתם כמבבגם וקאמר תבי בשא ולאו פלוגתא היא ולא היו מעשים אלו את אלו אלא אמר כי אתריה ומר כי אתריה קתמי וחכמים של אלו מודים כי שברים תרועה היא וחכמים של אלו מודים כי יבבות תרועה היא וכשבא ר' תבהו ראה לתקן תקנה שיהיו כל ישראל עושין מעשה אחד ולא יראה ביניהם דבר שהבדיוחת רוחין אחתו

כחלוק' עכ"ל והר"ז הלוי ז"ל' המאור כתב שדברים אלו מוזיס ונאים ומתוקים מדבש וכופת לופים והריבב"א הביאו הרב ז"י בס' תק"ל כתב ז"ל ומזה הטעם בתקיעות על סדר התפלה אין עושים בכל ברכה אלא אחד מהם מסיימים ואלו היה תקנת ר' אבהו מפני הספק הי' לנו לעשות בכל אחד מהם מסיימים שאם לא כן אין בשלשתן אחת ודאי יוצא בכל אחת מהן ולפיכך כדי שלא להטריח על הצבור' הי לנו באחת מהם כדי שיתברר מתוך כך שכולם אמת ואנו עושים תחלה דברי ר' אבהו ואחר כך דברי הגאון ר"ש דברי תנא דמתניתין להעלות בקדש לפחות בקטן ולמייס בגדול וזה כפתור ופרח עכ"ל וכ"כ הר"ן ז"ל ולדברי רבינו האי גאון לא קשיא מדי דהא יום תרועה אמר רחמנא הילכך אין נגח אין ייליל יצא לכולהו תקיעות דאורייתא נינהו והילכך להקל על הצבור ולתקוע כתקיעות דכולהו מקומות אפיר דמי עכ"ל ודע בברור כי האומר שהקב"ה לוה לנו שתקע יותר מתשע תקיעות או התוקע יותר מתשע תקיעות בתורה היוצ עובר על בל תוסיף אבל כשתוקעי' יותר מתשע תקיעות לצורה מן המובחר או כדי שיהיו כל ישראל עושים מעשה אחד ויודעים שאין זה מן החיוב או שעושין זה מן הספק אינו עובר משום בל תוסיף ואם תשאלני אם מרע"ה הי' תוקע תשר"ת תש"ת תר"ת הייתי יכול להשיב שהיה תוקעם כמו שהיה נוטל הלולב דמדאורייתא בנטילה בעלמא סגי ורבנן תקנו מליך מציא מעלי ומוריד למעלי מן המובחר' והו' דבר נאות בענין זה וכמו שכתבתי לעיל בהקדמה' הבציעי וזהו סברת כמהר"ר בנימן הכהן אבל אפשר עוד שלא נצטרכנו לכל זה אלא אחר המרגן שאז מעשינו אינם מיתדים כל כך וכמו שאמרתי למעלה בהקדמה' השמיטת ואין לעתי תוקה מדע' כמהר"ר בנימן הכהן בדבר זה אעפ"י שהתבתי שאפשר' שלא נצטרכנו לזה בזמן שבא"מ קיים אבל בענין התפילין שנזכיר לפנינו אין לעתי מבכמת עמו אחרי התפילה וכמו שאכתוב לקמן :

ובתפילין אלו היה הטעם מפני שנזכר' עול מלכות שמים ועול מצות ויציאת מצרים למה לזה המקום שיהיו מרובעות והפירתן ברבוע ואלכסונן ברבוע ושיהיה בעור של תפלין של ראש צורת ש"ן מימין ומשמאל ושיהיו תופרין אותן בגידין ושעושים לחם מעבורת ושיהו ארלעות שחורות ושה' קשר בצורת דלת ולהרמב"ם שיכרוך הפרשיות בתפלין ושיכרוך אותם בשיער מעל המפלית ואם שנה בא' מאלו פסול ועוד הפלא ו' לא אליך אפשר שלעבר היו כל חכמי ישראל מסכימין בסדר פרשיות התפלין ואחר כך לפי שנחלקו בפי' הסוגיא נחלקו בעשה התפילין והמחלוק' כל כך גדולה עד שהרב הבדלוני אשר הבאתי לפנינו למעלה לא ראה ולא שמע מעולם תפלין דרש"י ודומה שהם טעות סופר וכמי כן הגאונים ואנשי המערב כך הורו ונעוותת זה אנשי ארץ ישראל ורש"י לא ראו ולא שמעו תפלין הרות אבדי ולא התפילין אלם מניח' בכ"י ואח"כ שאלם שבעולם יפרש הסוגיא נגד הקבל' והמעשה ואם כן הראשון שנתחבק בפירוי כאן ליתן הקורא כאן ליתן המניח ירצה איך נהגו עד היום הזה ויפתח מן התפלין העשויות בדר ואין זה מן הדברים שאינם מצוי' בכל שעה עד שנקבל יפול בו הספק וכיונא בזה פרכינן בפ' מי שמתו ומיחזי עזרא היכי תקן וכתבו התו' בהרבה מקומות בגי שאר תקנות לא מריך תלמודא הכי אלא שאני הכא דדבר הרגיל בכל יום הוא על כן אנו זכורים עכ"ל אלא האמת כך הוא שמלבד הטעם המפורסם יש עוד טעם אחר עמוק ונעלם ומעתה הורה עשה להמון בני ישראל שריך לעשות התפילין ולשרילים אשר הי' קורא למד בנעלא הטעם הנסתר' ומתנו ידעו ביחוד (לסברת כמהר"ר בנימן הכהן אפילו בזמן שבא"מ קיים ולסברתי אחר המרגן וקדמות ראיה לסברתי מ"ש בגמ' שעו"ה היה נראה בין לין למנגפת ששם מניח תפילין ומשתמש לא היה המנגפת כל כך לאחורי הראש שיניחו שם שני זוגות תפילין) שמי שירצה מן המהר ים לא יפריק לו בתפילין הידועים אלא יעשה לו עוד תפילין אחרים ויכוין בהם דבר נעלם (לפי סברתי כיון שבעוותיו אין יחוד לגמרי למעלה ובתפילין המורגלי' אינו נגרר אחריו הדב' באחר כמו שבאביו בתרועה לבדה אינו נגרר הבדרי') ואחרי שהורקנו מכלי אל כלי וגלינו בארבע רוחו' העולם מי שרצה לכתוב תפילין ראה אם התפילין שקבלתו ומי שמ' הפילין דהוויות

לאהדלי עשה כמוהו ופי' הסוגיא כך ומי שמלא תפילין דקדש והיה שמע כמוהו ופי' הסוגיא כך והמופלא' בחכמה הכינו שני זוגות אמת הוא שנחלקו איזה לחיוב ואיזה למנוה מן המובחר' כי כל א' חשב שהתפילין כמנהג מקומו הם לחיוב ופי' כך הסוגיא והאחרים למנוה מן המובחר' ומעתה אל יקשה אם רבינו האי פי' הסוגיא דמנחות בתפילין דהוויות לאהדלי וכן הורה הלכה למעשה והרמב"ם העיד שהחכמים הראשונים פתחו תפלין ומצאום כסדר אחר לפי שהכין לו שני זוגות תפילין כאמו' ונלאת ידי חוזתו עשה ותיקן אותן דהוויות לאהדלי והם מסורים להמון כפי סברת כל הגאונים והאחרים למנוה מן המובחר' בנעני' ודע כי אם ירצה אדם להניח שני זוגות תפילין בחיוב מן התורה הוא עובר על בל תוסיף וכמו שאמרו בערובין אבל אם יעשה כך מן הספק או כדי שכל ישראל יעשו מעשה אחד או מטעם אחר אין כאן בל תוסיף וכמו שכתבו הפוסקים שכל ישראל יחיו עושים של גליות ואלו לפעב' היו מסכימים חכמי ישראל להתקין שכל ישראל יחזו לשני הפנינים הנסתרים ויהי' בידם יחוד גמור אע"פ שלאחת ידי חוזתם די בזוג אחד לא היו מפרסמים הטעם הנעלם אלא היו אומרים שהדבר הוא מן הספק כמו שעשה ר' אבהו בשופר ובשאר הטעם האמתי נסון ואלמלא חשובת רבינו האי הייתי אומר שבזה נהי' גם כן בתקיעות הייתי שהמופלאים בחכמה היו עושים אותם' והילוק ומפורסם הוא שמן התורה בתשע תקיעות יוצא אדם ידי חוזתו ומחמת הגליות והבלבולים נתהוה המחלוקת אלו אומרים שמעינו מרבותינו בחכמה והללו אומרים שמעינו הילוה ור' אבהו בידע הטעם הנעלם ראה להתקין שיהם ולא פרסם הטעם האמתי אלא אמר שהוא מפני הספק ועלו דברי ר' אבהו בפשטם וכמו שנר' שהבינם הרמב"ם אבל יקשה על סדר תקיעות מוסף כפי מנהגם אבל לפי מנהגנו יצא בהוגן והוא מנהג הנכון שראוי לילך אחריו וכן כתב הרב בעל שני לומות הברית ואל תתמוה שהכוונות הנזכרות לשני זוגות תפילין הוא דבר מסודם שהרי בעל מגדל עוז תלמיד הרשב"א כתב בהלכות תפילין פ"ג ז"ל בקילור הסכימו רבותינו בעלי התוס' ז"ל לאלת ידי שניהם כי מקום יש בראש להניח שני תפילין וכן נזרוע עד שקבלנו ביחוד שמן הסמים הוכיחו ואמרו בפלוגתא בארעא כך פלוגתא בדקיעא ושתרים אחרים שלא נתנו לבא בכתב עכ"ל ר' יאר עיניו בתורתו אכי"ר :

ראה עניי ועמלי ושא לכל חטאתי :

ואחרי שהבאנו למעל׳ אגב גרר׳ איסור שהיית כתם יינם ראיתי לכתוב בא׳
תשוב׳ אחת בבעלת אבא באר׳ ז״ל על דבר זה :

שאלה לותם הנוהגים איסור ביין נסך עותרים הם לבתות המים פיים היולאי
מלותו היין על ידי הדיסטי״לאליוני בלאמב״יקו הנעשית מכח הלם לו לא
הר מב״ם פ״ג מהלכות עבודת מזבח כתב שמתהוה לקמה פעיה מותרות לתנסות דלין דעם
להתחבות אלא לעם שהוא רולה ולא לקולת היולא מלותם הפיסין ועוד דנשתנו ונדל
לתולדות של אבודי מזבח דלא אסרו אלא הם ולא תולדותיהם וכ״כ רש״י ז״ל בפ׳ תלא עי
לא תביא לתנן ח״ל גם שייכה לרבות שנוייהם בגון פרים ועשאם קובא שרי לאעדם
דעתי׳ דעובד כוכבים שדעתו להתחבות לאותה קמה כיון דלית עוד קמה אלא נעשית בולי
מותרת להקריב לותם לנסכות ולעי״ב שלותם הקולת הוא מעם גוף הקמ׳ רק שנשתנ
הקמ׳ לקולת מותרת להקרב׳ כן נאמר ביין נסך בנשתנ׳ מיין לנים ע״י הם והכלי ו
לורתו משתנית מלדום ללבן כמו הפיים שנשתנו מקמ׳ לקולת שמיתרים ותם יאמר הלוא
היל זיעת היין מעם אלופן שגם שנשתנ׳ טורתו עכ״ז הוא עדיין בזקתו כשיב ונאמר
שלאיסור שביית יין נסך לינו אלא מפני שני דברים פ׳ מעשו שתנות ופ׳ מעשו שדעתו שם
עכו״ם לנסך לותו היין למזבח לאליו ולכן אסור לשמותו מעשו תקרובת ע״ז ולשניהם
מעינו תיקון בשנותו לא טעמו וטורתו כי לם הוא מעשו שתנות דבר ידוע שלין קובעין
שעוד על מים פיים ועל תקרובת ע״ז דקרא לוות ולאומר ולא ידבק בידך מלומר מן החרם
כיון שלין עוד יין ולא נקרי שם יין עליו ולינו עוד דלוי לנסך מדמינן לי׳ לולד אבודי מזבח
שכיון שנשתנו מותרים ע״ג המזבח הגם שהם מולדים מגוף האיסור מעם והלא דברים
ק״ו ומה לם להקריב ע״ג המזבח שהוא קודם לד׳ הוכשר הפיטוי כיון דנשתנ׳ ולא כי׳
דעתו על לותו דבר שנשתנ׳ ק״ו בנו של ק״ו לכיון שלין דעתו של כותי עליו שלותם המים
ולינם עוד ראויים לניסוך לתותרים הם לשהותם יען כי דבר ידוע שמה שעדיין נשאר
בלאמב״יקו שכולי שלי ולולי שם יין עליו הנקר׳ בלשון לעז וינגז״ר הוא הנשאר בקוף
הכלי חזורקין לותו לאשפה וקרא כתיב תעבירו בשם וטהר ולא מוסיף על הראשונים הא של
הגדול מכי לגלא הגאון כמהור״ר יהושע לבית גרוך זלוק״ל כתב בספר הפסוקים
שלו ומבכת מולין פרק שלו טריפות ח״ל שסוא הוא דטריפ׳ לינם יולדת לפיכך עוף שנקב
טריפ׳ שהטיל ביצים ומסתין לותו עד שיטיל כל ביציו שטעון כבר ולם יטעון עוד פעם
לחברת כשרה ולם לשו טריפ׳ וכיון שלא הזכיר דין זה אלא בעוף כרא׳ דבהמ׳ שנולד בה
שפק טרפות והיא מעוברת שולד כשר ולינו דומה לביצה וכ״כ התוס׳ וכן נשמע שם
בהדיא בגמר׳ שולד בהמה טריפה כשר ומותר לאכלו לעובר לשו ירך אמו הוא וכן לחרות
שנולד מבני טריפ׳ מותר כמ״ש הפוסקים פרק כל האסורים במבכת חמור׳ וכמו
כתב הר״ר יונה שמותר לאכול המוסקו הגם שמתחל׳ הי׳ ליחה קרוש׳ ומלום׳ וכ
שנשתנ׳ לבני׳ מותר ולא עוד אלא דיש לומרים שהמוסקו מתחלי הוא דם ממש כמו שכתב
הרבעיים ובפ״ז הוא מותר ומכל אלה ביצה הביצות לומר שהמים פיים היולאים מיין נס
הם מותרים לשתותם לאותם שנזהרים משתיית יין נסך והאמת כן הוא שבחי׳ דעתי׳ אל
כל אדם ולם שביתי הבינו לי :

תשובה קרייתי מה שכתב מעכ״ת בהיתר המי ווייטא שנעשים מיין נסך ע״י דיסטילאלי״ונ
בלאמב״יקו ולהיות שמתנו המוביל אמר לי בשם מעכ״ת שמפלו ורלונו לעמות
על דעתי הקלום׳ בגדון זה כמלוה ועושה אשיב מפני הכבוד כי אפילו היו הראיות להיתי
חזקות כראי מולק לע״ד לא הי׳ בנו כח להתיר כיון שבבר הורו גדולי עולם לאיסור הר״ם
הריב״ם והמהור״ר דוד ן׳ זמרא ומהר״י קראיו וכל האגרדים אחריו ורלי׳ לדבר׳ מינה
שכתבו מהר״ם מפלוזב׳ בתשובותיו ומהר״ם מלובלין בתשובותיו פי׳ קל״ח אחרי הבריאו
לשון הירושלמי שסניא הרשב״א בתשובותיו פי׳ ר״ט לאסור דירת הלון ושלוה והכיאו
שדברי

בדברי הירושלמי מורים הפך דבריו מהר״ם מפלוזב׳ כתב והנה על כרחי בשלה דעתי
אלא דעת הגאון ומהר״ם מלובלין הוכיח ולם הגאון מהר״ם מפלוזב׳ בטל דעתו אלא
דעת הגאון הרשב״א ז״ל קיו״ם בנם אנכי על כרחי בטל דעתי אלא דעת הרשב״א והדברים
ק״ו שאלנו יתמי דיתמי אבי״ אבי׳ נרא׳ לנו בראיות להיתר המי ויס״א יש לנו לבטל דעתינו
אלא דעת רבים וגדולים המומרים כנ״ל וכן הריב״ם בתשוב׳ פי׳ שנ״ל קראא מגר על ה״ר
פיים גליבה על אבי׳ רולה להתיר דברים המפורסמים באיסור וכתב לו ולם מכמת מכמת
ך ומתוך שכמתך ירא׳ לך להתיר להלב אל תורה לעשות מעשה לאנס כאשר שמתי עיני
ונבי אלה ראיות שבבי׳ מעכ״ת בלע״ד לאיכ׳ לעשדי בזו נרגל שמ״ש הרמב״ם המשתמה
נקמה פיעי׳ מותרות הוא מפני שבהשתהיה בעלת אינה נאסרת לא בהנאה ולא באכילה
כיון שלא נזרע לשם ע״ז שכ״כ הר״ב בפרק כל הנלמים לאליבא דת״ק דהלכת׳ כוותי׳
הוא ל ובתפלת מעיעתו לא נתכוון לעבדו אין העבודה שעובד לותו אחר שהוא מעובר
לוקרתו לסוי כמי שעובד לבר ואינה נפסלת למזבח אלא מעשה נעבד כדתנן בתמורה
אמנם בנ״ל היין נסך נאסר באכילה ובהנאה כדתנן אלו דברים של גויים אסורו איסור
הנאה ולכן אין הכלון לומה לראי׳ כלל ועיקר ולמעיתי מר ראי׳ לבתר׳ מפסולי מזבח
דלא שייכי בנ״ל בעיני ראי׳ לא׳ איסור׳ היין נסך עלמו דגרסינן בפרק בתר׳ דע״ז הכו׳ גבר׳
לאבר תרגא לכתם יינם יכבו לי׳ מיטי בלבר׳ אחת לקמי׳ דרב מכל׳ אל זיל קלינכו
וקבריכו בי קברי ואמרי׳ הכא דבקבי׳ לחד לא מני שברי נעם׳ זבל וקבורה לשוד לא
מגי דלגלא עשכם לבו נגרל ואחי בשו לידי תקלה ולם כסעין של שכר הבלת בחם
יינם לשון עלמו ק״ו בנו של ק״ו ביין נסך עלמו שלאסור בהנאה ולפי׳ לבר שבתנ׳
בחם יינם עלמו ק״ו בנו של ק״ו ביין נסך עלמו שלאסור בהנאה ולפי׳ לבר שבתנ׳
נלור׳ לתרם בתרלים ובעתנו וכמ״ם כל זה לאלוכי הריב״ם בתשובותיו פי׳ רנ״ה וכבר
הלתי זה כמה פעים מ״ם הלבל הגדול הגאון כמהור״ר יהושע נונע מברוך ז״ל על המי
ווייט״א הלה ה״ה בפ׳ שלבי הגדרים בפ׳ בתר׳ דע״ז דף ספ״א ע״ב בסופו ומתנלית
דבריו הוא שלדעת ר״י מי ווייט״א שנכשו מיין בשמש ונפסל לאסר פיה׳ מותר דבתר הבת׳
אלינן לתנם לדעת הרלב״ל והרמ״ה והרא״ם שלוסרין המיבקו גם המי ווי״ט שנעבין
מיין נעבם ונפסל ולבי לאסרין ולם כן מהר״י נונע הל״ל תנא דבא דמבייע לן לאיסורא
הוא לבא לא כתב הבשרות להיתר אלא ביין מעובם נפסל ולדעת הר״ר יונה אין בפק ביין
שאינו מעובם לדעתו ולדעת כ״ע לאסור ולפי׳ ביין מעובם שבקינן מלי לאו בפירוש
לי׳ זמר לדעת הר״ר יונה והוא בהבשרות מפני ולבי כל איסור הנאמר בפירוש מכמה לבלי
דברי׳ ובולבי שמעכ״ת לא יחלוק על הגאון זקנו ז״ל וכמלומה לי דבדיק לן מר ולבלוני
לן קא בעי זכו מה שבעלתה מלותי המלמידים כאשר יעיד על זה התנו הנ״ל ולכן אכתפק
לא יתמיני הבב רוקי ומורם לעוד התלמידים כאשר יעיד על זה חוקפת אלא עיקר כי לא אוכל
בהכרח והריני מקלר ומולה ושלום לעד ולמרתו אין זה חוקפת אלא עיקר כי לא אוכל
להתלבק מלגדיל המתיבה על נוכח הבאלה שכתב מעכ״ת חס לשום אותם הנוהגים
איסור ביין נסך מותרים הם בשתות המים מיים וכו׳ ופליאה שגבה בעיני לא אוכל להבין
ואלי הלי דקאמר מר אותם הנוהגים איסור ביין נסך אנו בתנהגי תלי׳ מילה׳ דלי ביין נסך
ומם אירי אלא הוא אסור מן התורה דהכי ילפינן מקרא כדכתב בעל הלבושים ביל
מי׳ קכ״ג פעיף ל׳ ולי בשתם יינם אירי אלא גם זה איסור גמור מדבריהם והוא מ״ה
דברים שנגזרו בו ביום לתמרינן עלייהו בגמר׳ שלפי׳ יבא אליהו ויאמר בהיפך אין שומעים
לו וכל העוב׳ עליהם מייב מיתה ח״ו ומה בשאמרי שמהרי״ם קראו ובית דינו הבריאה שלא לפרוש
גדר זה ואחרינו נמשכו רבני פולניקי וקיסטאנטינא ורבים אחם ועל גדולי הדור ירלי׳ ה
וקושבי שמו כמעכ״ת לפרסם מומר איסורו ברבים ולגדור הפרלה הזאת כי יהיה אוכה ומנ
לת הרבים ולו נלה ולו יאה לעמוד בפרץ ואמרי כי לפניו נגלו מעלומות חכמת האמת ויודע
עם שכתוב בספר הזוהר פרשת שמיני דף מ׳ עמוד א׳ ומה שכתב בעל מערכת
האלהות

בהלכות לך ע"ה עמוד לי וז"ל והשותה יין על ידי לומות לו שכוגע בו אפילו יביא מלא מלת כרמון קורו מעמ קרלו למו קורו קורו אל חגגו לעולם הבא רמעמ לילגן לגן אל מעכ"ת המלוה הזאת מוטלת לחיותה גדול הסבל מהור המסבות ואם פרלמי מוק המוסר היא כרמוס יכפר כי קנאת ד' לצבאות תעשה זאת :

מעפר שם מנסס שמעון בכמוהר"ר שלמה נאזילה זצ"ל :

תסונשלם שבח לאל בורא עולם

אלה כלי מלחמה אנדו • סיות נלחמות נעו ונלו • נפלו גבורים • נמו יסריס • עומדי
ארץ • הי' לפקדון לארן • אטרה באר פיה • נהרות שמפיה • קפאו תהומות בלב
ים • ויתנצלו בני ישראל את עדיים • האספסוף אשר בקרבו בילדי נכרים יבקיקו •
על שרשי רגלם יתהקו • קטמו תנובות הבהורים • כל ברואי בריה בשיר משוררים •
על הוגי ספר בביקור מבקרים • ובשנות דור ודור מוקרים • בימי הרבנים והמחברים •
היכן באו מבטן מי ילאו • מקום תשנותם • מקומות מושבותם מי היו מוריהם •
לו נאלאי מעיהם • ומי הי' מאכליהם • בהבלים כאלה יבלו ימיהם • המה
תלמידיהם • ואמונת מרעיהם • רובה לבעיה ומכפיה • ומתכנים בשם פילוסופיה •
ומפשו מקשם מחופשם • בעיר ורפש • למלוא תולנה • לעקור שרשי האמונה •
נדעות נפקדות ומעות • וברליות רעועות • יבוזו אנשים שכמים ונבונים • יקרפוס
ינדפוס בזה לגאיונים • ענן מתמתיות האלמה • על עלומם היכל ד' שמה • לחת
רופי בגבא מעלה • ובקרוב ישראל ישימו תהלה • במלאכי אלקים מלעיבים • עזי
פנים כבלבים • תכי עומותם על עלמותם • בל אשא על שפתי את שמותם • אי
לאמת כבוד ספרנו רב מאד ותרב פלאים • ושעשע יונק על חור פתאים • גם
פנים כנטיעים מגולים • פרי קודש הילולים • שתו מרק פיגולם • ושבע בצון
רגלם • ומאד יפלא בעיני לגדת הש"ם ב"מ דף ב"ה אמר ר' פרנך אמר ר' יוסנן
מאי דכתיב ואני זאת בריתי כו' לא יחוסו מפיך ומפי זרעך כו' אמר ד' מעתה
ועד עולם כיון שהוא מ"מ ובנו מ"מ וב"ב מ"מ שוב אין התורה פוסקת מזרעו
לעולם • והן בעוה"ר רשינו קולים וסילונים • בתוך הרמונים • ובין הגפן • וגפן
אדרת • הנה הוא שמרמורת • ענבי רשם אשכלות ערורת • והנה כל המאמר שם
לכאורה אינו מובן (ועיין במהרש"א חידושי אגדות) דאמרינן התם מאי אמר ד' אמר
הקב"ה אני ערב לך בדבר • מאי מעתה ועד עולם אמר ר' ירמיה מבאן ואילך
התורה מחזרת לאכסניא שלה • ולכאורה מאי הוסיף ר' ירמיה הלא הוא בעצמותו
מאמר ר' פרנך • ואזרתי בהבנת הענין כי דברי חז"ל כראי מוקים דדברי
ר"מ הי' אפשר לפרש שאין התורה פוסקת מזרעו היינו מזרעו של בן בנו והמיוב הוא
חיסי' ככה על דורות עולם • ובאמת אינו כן • וגם מפני מה יזכה זה לבטלת
התורה

[illegible] יסיס הוא עמ[illegible]

[illegible] על שלשה דורות הקנ"ה ערב

[illegible] ר' ירעיס ומעתה ועד עולם • פיינו שהתו[illegible]

[illegible] הוא בעל האכסניא הא"ם שלמד ולימד את בנו ואת ב"ב נעשה אלמ[illegible]

ובכניא של תורה ותהי' האכסניא לעולמי עד ביסי' מלאכיו תלמידי חכמים • [illegible]

לין המיוב ביסי' כסדר מן בן בנו הזה ואפשר ביסי' מבן בנו לו עשאר בניו ואת[illegible]

שהוא קרוב לאותת בהבנת המאמר :

והנה הקרא ד' לקראתי הספר היקר הזה • עברתי בין בחריה • ראיתי [illegible]

אמריו • לא יפא פניס לרב ולעיר • כאיש מלחמות קראם יעיר • [illegible]

הוא ילא לישב את עמו • והמעיס עקלקלותם בחבו ובמרומו יבהלמו • לגלות [illegible]

מעלליהם • ולזרות פרש על פניהם • יפא נאות עריים ונאים • יהרוס מי[illegible]

ערעים • דעה וחכמה תואמים בו נלכדו • גם שכל גם תבונה יחד בו לימדו • ויף

בגדלו כאחד העמקים • רוכב שמים ובגאותו שחקים • הים קדוש ונורא • הפליסוף

והמקובל האלקי רב אביעד שר שלום ז"ל • וספר הזה נדפס בעיר מנטובא בשנת

ת"ץ ואינו בטנא כלל אף אחד בעדינים • ע"כ אמרתי להדפיסו ולהפיצו בישראל :

וכל הים אשר ירצה ד' בלבו ירגיל את בניו בדברי הספר הזה למען ירחיקו כמעשה

קצת מחכמת החילוניות ויתחזק בלבבם שרשי האמונה בכל יסודו לכללה ויקרים בגו[illegible]

ברגע קטן עזבתיך וברחמים גדולים אקבצך לע"ע :

אלה דברי עבד נרצע לעובדי ד' מתאנק בעבור רגלי מרמיס תלמידיהם :

שמואל פינחם שטילנער

תם